

**ความรู้พื้นฐาน
ทางพระพุทธศาสนา**

ความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

คณะผู้จัดทำ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

หากนักศึกษามีข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ กรุณาส่งมาที่

ชมรมประสานงาน DOU

31 หมู่ 7 อาคารบุญอนันต์ เมืองแก้วมณี

ต. คลองสาม อ. คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120

โทรศัพท์ 0-2901-1013, 0-2901-1017

โทรสาร 0-2901-1014

<http://www.dou.us>

คำนำ

เอกสารวิชา GB 101 ความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา มุ่งให้ผู้ศึกษามีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทั้งในเชิงทฤษฎี และในเชิงปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหลักสูตรเปิดกว้างสำหรับทุกคนทั่วโลก ผู้ศึกษาบางส่วนอาจจะมาจากความเชื่อต่างศาสนา หรือเพิ่งเริ่มต้นสนใจพระพุทธศาสนา ยังไม่ทราบว่า จะเริ่มต้นศึกษาในเรื่องหรือประเด็นใดก่อน จึงเชื่อว่าเนื้อหาในวิชานี้ จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในความรู้เบื้องต้นทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และแม้ผู้ที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนามาก่อนแล้ว ก็อาจจะได้รับประโยชน์จากการได้ทบทวน และจัดลำดับความรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้

อย่างไรก็ตาม การจัดทำเอกสารประจำกลุ่มวิชานี้ เป็นการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการ แม้จะมีการตรวจทาน และตรวจแก้ปรับปรุงเนื้อหาหลายครั้ง แต่ก็เชื่อว่าอาจจะมีสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์อยู่ไม่มากก็น้อย จึงหวังว่าท่านผู้รู้หรือผู้อ่านคงจะกรุณาให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนาเนื้อหาสาระให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปในอนาคต

คณะกรรมการประจำวิชาความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา
มิถุนายน 2548

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(3)
รายละเอียดชุดวิชา	(16)
วิธีการศึกษา	(17)
บทที่ 1 พื้นฐานชีวิตมนุษย์	1
1.1 สิ่งที่มนุษย์ไม่รู้เหมือนกันหมด	3
1.2 อะไรบ้างที่มนุษย์ต้องรู้	4
1.3 สภาพที่เป็นจริงของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิต	5
1.4 ลักษณะของความรู้เกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร	5
บทที่ 2 ความรู้เบื้องต้นของการเกิดมาเป็นมนุษย์	9
2.1 พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรียกว่า สัมมาทิฎฐิ	13
2.1.1 เป้าหมายของคำสอนเรื่องสัมมาทิฎฐิ	13
เป้าหมายระดับบนดิน	
เป้าหมายระดับบนฟ้า	
เป้าหมายระดับเหนือฟ้า	
2.2 สัมมาทิฎฐิเบื้องต้นที่มนุษย์ต้องรู้	14
2.2.1 สัมมาทิฎฐิอันดับที่ 1 ทานมีผล	17
การแบ่งปันขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ	
ความเห็นผิดที่เป็นเหตุให้มนุษย์ไม่ยอมแบ่งปันอย่างน้อย 3 ประการ	
วัตถุประสงค์ของการแบ่งปันทั้ง 4 อย่าง	
2.2.2 สัมมาทิฎฐิอันดับที่ 2 การสังคัมสเคราะห์มีผล	20
สังคัมสเคราะห์หมายถึงอะไร	
สิ่งที่บีบคั้นมนุษย์จนทำให้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จแตกต่างกัน	
วัตถุประสงค์ของการสังคัมสเคราะห์ที่แท้จริง	
อานิสงส์ของการสังคัมสเคราะห์	

2.2.3 สัมมาทิฐิอันดับที่ 3 การบูชาบุคคลที่ควรบูชามีผล	23
การบูชาคืออะไร	
ใครบ้างคือบุคคลที่ควรบูชา	
ทำไมจึงต้องยกย่องบูชาให้เกียรติบุคคลดังกล่าว	
ทำไมคนเราจึงไม่ยกย่องบูชาให้เกียรติคนดีหรือบุคคลที่ควรบูชา	
2.2.4 สัมมาทิฐิอันดับที่ 4 ผลวิบากของกรรมดี และกรรมชั่วมีจริง	26
สาระสำคัญของกฎแห่งกรรมคือ	
กรรมให้ผลตามกาลเวลา	
พฤติกรรมที่จัดเป็นกรรมดี และกรรมชั่วมีอะไรบ้าง	
2.2.5 สัมมาทิฐิอันดับที่ 5 โลกนี้มี	31
โลกคืออะไร	
ประเด็นที่ต้องพิจารณาเพื่อให้รู้จักโลก	
ประโยชน์ที่ได้จากการมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลก	
2.2.6 สัมมาทิฐิอันดับที่ 6 โลกหน้ามี	35
โลกหน้า คืออะไร	
ทำไมเราจึงต้องรู้เรื่องโลกหน้า	
การใช้ความรู้เรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อการเตรียมความพร้อมของชีวิต	
2.2.7 สัมมาทิฐิอันดับที่ 7 มารดามี	39
มารดาสำคัญอย่างไร	
พระคุณของมารดา	
2.2.8 สัมมาทิฐิอันดับที่ 8 บิดามี	40
บิดามีพระคุณต่อบุตรอย่างไร	
2.2.9 สัมมาทิฐิอันดับที่ 9 สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะ (ผุดขึ้นเกิด) มี	41
ลักษณะของการกำเนิดในมนุษย์โลก	
การถือกำเนิดนอกมนุษย์โลกเป็นอย่างไร	
ภาพชีวิตในสุคติเป็นอย่างไร	
สภาพชีวิตในทุคติเป็นอย่างไร	
ทำไมโลกมนุษย์เป็นแดนสุคติ	
ทำไมคนเราจึงไปสู่อายภูมิเพราะความประมาท	
คนเราสามารถมีปัญญารู้แจ้งได้จริงหรือ	

ทำไมคนเราจึงจำเป็นต้องมีปัญญา รู้แจ้งเช่นนั้น
 จะต้องทำอะไรปัญญา รู้แจ้งจึงจะเกิดขึ้น
 ทำไมคนเราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องโอปปาติกะ
 ทำไมหิริโอตตปปะเสมือนห้ามล้อที่ทรงประสิทธิภาพ
 การทำหน้าที่หิริโอตตปปะเป็นอย่างไร
 ความรู้เรื่องโอปปาติกะมีคุณูปการต่อการสั่งสมบุญอย่างไร

- 2.2.10 สัมมาทิฐิอันดับที่ 10 สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้ง 50
 โลกนี้โลกหน้าด้วยปัญญานั่นเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งตามมีจริง (พระอรหันต์
 ผู้หมดกิเลสแล้วมีจริง)

ความหมายของสัมมาทิฐิ อันดับที่ 10
 ทำไมผู้มีปัญญาต้องแสวงหากัลยาณมิตร
 วัตถุประสงค์ของคำสอน สัมมาทิฐิ อันดับที่ 10
 ทำอย่างไรจึงจะมีกำลังใจเข้มแข็งในการทำความดีอย่างไม่ย่อท้อถอย

2.3 ผลของการมีสัมมาทิฐิเบื้องต้น จึงตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้อง 54

- 2.3.1 ปัญญาที่ได้จากการมีสัมมาทิฐิ 10 ประการ 54

การรู้จักความเป็นมาของตนเองเป็นเรื่องยาก
 การได้มาเกิดเป็นมนุษย์เป็นเรื่องยากแสนยาก
 ชีวิตนี้มีทุกข์อยู่ 2 ลักษณะ คือ ทุกข์ประจำ และทุกข์จร
 ตัวการย้ายจิตใจมนุษย์ให้ประสบทุกข์ トラบใดที่เรายังไม่หมดกิเลส ต้นเหตุ
 แห่งทุกข์ก็ยังไม่หมด การเวียนว่ายตายเกิดก็ยังไม่สิ้นสุด
 เรายังเกิดบ่อยเท่าไร โอกาสก่อกรรมทำเวรย่อมมากเท่านั้น
 วันใดเราปราบกิเลสในใจได้หมดสิ้นเด็ดขาด วันนั้นเราย่อมพ้นจากทุกข์
 เส้นทางที่จะออกจากวงจรการเวียนว่ายตายเกิด

- 2.3.2 หลักการสำหรับการดำเนินชีวิต 55

ละเว้นกรรมชั่ว
 สร้างกรรมดี
 กลั่นใจให้ผ่องใส

- 2.3.3 เป้าหมายของชีวิต 3 ระดับ 55

เป้าหมายชีวิตระดับต้น
 เป้าหมายชีวิตระดับกลาง
 เป้าหมายชีวิตระดับสูง

2.3.4 การตั้งเป้าหมายชีวิตของบุคคลโดยทั่วไป และงานที่แท้จริงของชีวิต	56
งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	
งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	
งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง	
งานทำภาวนาเพื่อปราบกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด	
งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น	
บทที่ 3 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อชีวิตมนุษย์	59
3.1 พระพุทธศาสนาคืออะไร	61
3.2 อุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตระดับบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า	64
3.2.1 มารผจญที่ 1 กิเลสมาร : ยักษ์สามหัว	67
3.2.2 มารผจญที่ 2 ชนธมาร : ลังขารไม่อันนวย	68
3.2.3 มารผจญที่ 3 อภิลังขารมาร : เจ้าหนี้จอมตื้อ	69
3.2.4 มารผจญที่ 4 เทวบุตรมาร : ลูกหลานพญามาร	70
3.2.5 มารผจญที่ 5 มัจจุมาร : เหมือนแร้งเดินตามหลัง	71
3.3 หลักการเอาชนะอุปสรรคตามแบบอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	72
3.3.1 หลักการเอาชนะอุปสรรค	72
3.3.2 วิธีลงมือแก้ปัญหาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	75
3.3.3 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้นแบบการใช้พระปัญญาแก้ปัญหา	78
บทที่ 4 งานเพื่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า	83
4.1 งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	87
4.2 งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	89
4.3 งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง เพื่อบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม	95
4.4 งานทำภาวนาเพื่อปราบกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด นั่นคือ การเข้าถึงธรรมกาย	99
4.5 งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในการทำความดี	102

บทที่ 5 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	105
5.1 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือใครกันแน่	107
5.1.1 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามความหมายในภาคปริยัติ	107
5.1.2 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปฏิบัติ	111
5.2. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งแก่เราได้อย่างไร	113
5.2.1 ต้นแบบในการสร้างความคิด	114
5.2.2 พระธรรมกายในตัว	114
บทที่ 6 โครงสร้างองค์รวมคำสอนในพระพุทธศาสนา	115
6.1 ธรรมะที่ทรงเห็น และพระธรรมที่ตรัสสอน	122
6.1.1 ธรรมะที่ทรงเห็น	122
6.1.2 พระธรรมที่ตรัสสอน	123
1) ชุดที่ 1 พระวินัย	
2) ชุดที่ 2 พระสูตร	
3) ชุดที่ 3 พระอภิธรรม	
6.2 พระธรรมเป็นที่พึ่งให้กับเราได้อย่างไร	123
6.2.1 พระธรรมภาคปริยัติ	123
6.2.2 พระธรรมภาคปฏิบัติ	124
6.3 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมะภาคปริยัติ	124
6.3.1 พระวินัยปิฎก (ความหมาย และตัวอย่าง)	125
6.3.2 พระสุตตันตปิฎก (ความหมาย และตัวอย่าง)	125
6.3.3 พระอภิธรรมปิฎก (ความหมาย และตัวอย่าง)	125
6.4 โครงสร้างพระวินัยปิฎก (เล่มที่ 1 ถึง 8 รวม 8 เล่ม)	125
6.4.1 พระวินัยแบ่งเป็น 2 ส่วน	125
1) อาทิพรหมจริยกาสิกขา	
2) อภิสมจาริกาสิกขา	
6.4.2 จุดประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบท	126

6.4.3	โครงสร้างพระวินัยปิฎก	127
	1) มหาวิภังค์	
	2) ภิกขุณีวิภังค์	
	3) มหาวรรค	
	4) จุลวรรค	
	5) ปรีวาร	
6.4.4	อาบัติ และการต้องอาบัติ	128
	1) ปาราชิก	
	2) ลังขาทิเสส	
	3) ฤทธลัจจัย	
	4) นิสัคคียปาจิตติย	
	5) ปาจิตติย	
	6) ปาฏิเทสนียะ	
	7) ทุกกฏ	
	8) ทุพภาสิต	
6.5	โครงสร้างพระสุตตันตปิฎก (เล่มที่ 9 ถึง 33 รวม 25 เล่ม)	129
6.5.1	ทีฆนิกาย	130
	1) สीलขันธวรรค	
	2) มหาวรรค	
	3) ปาฏิกวรรค	
6.5.2	มัชฌิมนิกาย	131
	1) มूलปัณณาสก์	
	2) มัชฌิมปัณณาสก์	
	3) อุपरปัณณาสก์	
6.5.3	สังยุตตนิกาย	132
	1) สคาถวรรค	
	2) นิทานวรรค	
	3) ขันธวารวรรค	
	4) สฬายตนวรรค	
	5) มหาวารวรรค	

6.5.4	อังคุตตรนิกาย	133
1)	เอกนิบาต	
2)	ทุกนิบาต	
3)	ติกนิบาต	
4)	จตุกกนิบาต	
5)	ปัญจกนิบาต	
6)	ฉัฏ्ชนิบาต	
7)	สัตตกนิบาต	
8)	อัฏฐกนิบาต	
9)	นวกนิบาต	
10)	ทสกนิบาต	
11)	เอกาทสกนิบาต	
6.5.5	ขุททกนิกาย	136
1)	ขุททกปาฐะ	
2)	ธัมมปทคาถา หรือธรรมบท	
3)	อุทาน	
4)	อิติวุตตกะ	
5)	สุตตนิบาต	
6)	วิมานวัตถุ	
7)	เปตวัตถุ	
8)	เถรคาถา	
9)	เถรีคาถา	
10)	ชาดก	
11)	นิทเทส	
12)	ปฏิสัมภิทามรรค	
13)	อปทาน	
14)	พุทธวงศ์	
15)	จริยาปฏิภาณ	

6.6 โครงสร้างพระอภิธรรมปิฎก (เล่มที่ 34 ถึง 45 รวม 12 เล่ม)	142
6.6.1 ธัมมสังคณี	142
6.6.2 วิภังค์	142
6.6.3 ธาตุกถา	143
6.6.4 ปุคคลบัญญัติ	143
6.6.5 กถาวัตถุ	143
6.6.6 ยมก	143
6.6.7 ปัญ्ञาน	143
บทที่ 7 ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์	147
7.1 ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์	150
7.1.1 ความสุขที่แท้จริงคืออะไร	150
7.1.2 เหตุจูงใจในการบวชในสมัยพุทธกาล	152
เมื่อถูกความเลื่อม 4 อย่างครอบงำ	
เมื่อทุกข์เก่า และทุกข์ใหม่เกิดขึ้นกับตน	
7.1.3 พระภิกษุสงฆ์คือใคร	154
สมมติสงฆ์	
พระอริยสงฆ์	
7.1.4 ธรรมเนียมการบรรพชา และอุปสมบทในสมัยพุทธกาล	155
การบวชด้วยวิธีไตรสรณคมน์	
การบวชด้วยติสรณคมณุปสัมปทา	
การบวชด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา	
7.1.5 การบรรพชากับการอุปสมบทแตกต่างกันอย่างไร	157
ความหมายของการบรรพชา	
ความหมายของการอุปสมบท	
คุณสมบัติของผู้ได้รับอนุญาตให้อุปสมบท	
บุคคลต้องห้ามไม่ให้บวชในพระพุทธศาสนาโดยเด็ดขาด	
บุคคลผู้ถูกห้ามอุปสมบท	
บุคคลที่ห้ามอุปสมบท	

7.1.6	อานิสงส์ของการบวช	159
	ผลดีที่ได้รับโดยตรง	
	ผลดีที่เกิดขึ้นในทางอ้อม	

7.2 กิจวัตรของพระภิกษุสงฆ์ 160

	ความหมายของกิจวัตร	
	ประเภทของกิจวัตรพระภิกษุสงฆ์	
7.2.1	บิณฑบาต	161
	ความหมายของบิณฑบาต	
	รูปแบบของการบิณฑบาต	
	อานิสงส์ของการบิณฑบาต	
7.2.2	กวาดวัด	162
	ความหมายของการกวาดวัด	
	อานิสงส์ของการกวาดวัด	
7.2.3	ปลงอาบัติ	163
	ความหมายของการปลงอาบัติ	
	อานิสงส์ของการปลงอาบัติ	
7.2.4	ทำวัตร สวดมนต์ และเจริญภาวนา	164
	ความหมายของวัตร ทำวัตร การสวดมนต์	
	อานิสงส์ของการสวดมนต์ทำวัตร	
	ความหมายของการเจริญภาวนา	
7.2.5	พิจารณาปัจเวกชน	165
	ความหมายของปัจเวกชน	
	ขั้นตอนการฝึกให้เป็นคนละเอียด	
	อานิสงส์ของการพิจารณาปัจเวกชน	
7.2.6	อุปัฏฐากอุปัชฌาย์อาจารย์	166
	ความหมายของการอุปัฏฐาก	
	อานิสงส์ของการอุปัฏฐากอุปัชฌาย์อาจารย์	
	ความหมายของการบริหารสิ่งของ	

7.2.7 บริหารสิ่งของ และร่างกาย	167
ความหมายของการบริหารร่างกาย	
อานิสงส์ของการบริหารสิ่งของ และร่างกาย	
7.2.8 ขวนขวายเรียนธรรมะ	168
ความหมาย และนัยของธรรม	
ความหมายของวินัย	
ความหมายของธรรมวินัย	
7.2.9 เอาใจใส่ของสงฆ์ และกิจของสงฆ์	170
ความหมายคำว่า ของสงฆ์ กิจของสงฆ์ และการเอาใจใส่กิจกรรมของสงฆ์	
อานิสงส์ของการเอาใจใส่ของสงฆ์ และกิจของสงฆ์	
7.2.10 ดำรงตนให้น่าไหว	170
ความหมายของผู้ที่น่ากราบไหว้	
อานิสงส์ของการดำรงตนให้น่าไหว	
บทที่ 8 ศัพท์สำคัญที่ชาวพุทธต้องรู้	173
8.1 ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย	175
8.1.1 พระรัตนตรัย คืออะไร	175
ความหมาย	
พระรัตนตรัย	
พุทธศาสนิกชน	
พระพุทธรูปมีหลายนัย	
8.1.2 พระพุทธรูป คืออะไร	177
พระพุทธรูปมีหลายนัย	
พระพุทธรูปแบ่งเป็น 2 ส่วน	
นามอื่นที่ชาวพุทธนิยมเรียก	
พระพุทธรูป ทรงมีมหากรุณาต่อสัตว์โลก	
8.1.3 พระธรรม คืออะไร	178
ความหมายของพระธรรม	
พระธรรมมีหลายแง่มุม	

8.1.4 พระสงฆ์ คืออะไร ความหมาย และหน้าที่ ประเภทของพระสงฆ์	180
8.2 ใจ และอำนาจของกิเลส	181
8.2.1 ใจ คือ อะไร หน้าที่ของใจ ลักษณะของใจ	181
8.2.2 กิเลส คืออะไร	183
8.2.3 ประเภทของกิเลส โลภะ คืออะไร โทสะ คืออะไร โมหะ คืออะไร	183
8.3 บุญกิริยาวัตถุ 3	188
8.3.1 บุญ คืออะไร	188
8.3.2 อานุภาพของบุญ การทำลายล้างกิเลสด้วยบุญ ตัวอย่างการที่บุญติดตามช่วยเรา ทำบุญอย่างไร จึงจะได้ผลมาก	189
บทที่ 9 การเตรียมตัวก่อนไปวัด	195
9.1 การเตรียมใจก่อนไปวัด	197
9.1.1 ความมุ่งหมายสำคัญของการไปวัด	197
9.1.2 การปฏิบัติตัวก่อนไปวัด	197
9.2 การแต่งกาย	198
9.2.1 การแต่งกายไปวัดมีหลัก 3 ประการ	198
9.2.2 การแต่งกายไปวัด	198
9.2.3 สิ่งที่ต้องพึงระลึกเสมอเมื่อไปวัด	198
9.2.4 อานิสงส์ของการแต่งกายชุดขาว	199

9.3 การนำเด็กไปวัด	199
9.4 การปฏิบัติต่อพนักงานขับรถ และผู้รับใช้	199
9.5 การจัดเตรียมภัตตาหารถวายพระภิกษุสงฆ์	199
9.6. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระภิกษุสงฆ์	200
9.6.1 ไทยธรรม คือ อะไร	200
9.6.2 ประเภทเครื่องไทยธรรมที่พระเคนถวายพระภิกษุสงฆ์ได้เฉพาะเข้าถึงเพียงเท่านั้น	201
9.6.3 ประเภทเครื่องไทยธรรมที่พระเคนถวายพระภิกษุสงฆ์ได้ตลอดเวลา	201

รายละเอียดชุดวิชา

1. คำอธิบายชุดวิชา

GB 101 ความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา

ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมสำคัญที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุด โครงสร้างองค์รวม และลักษณะคำสอนในพระไตรปิฎก ศึกษาความสำคัญ ความหมาย และวิธีปฏิบัติในเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหัวข้อธรรมที่ละเอียดลึกซึ้ง หลักการ วิธีปฏิบัติ และมารยาทต่อพระรัตนตรัย

2. วัตถุประสงค์ชุดวิชา

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชีวิต ธรรมะ และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
2. เพื่อให้ นักศึกษาทราบโครงสร้าง องค์รวม และลักษณะคำสอนในพระไตรปิฎก
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำธรรมะมาใช้ในการชีวิตประจำวันได้

3. รายชื่อบทที่สอน

บทที่ 1	พื้นฐานชีวิตมนุษย์
บทที่ 2	ความรู้เบื้องต้นของการเกิดมาเป็นมนุษย์
บทที่ 3	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อชีวิตมนุษย์
บทที่ 4	งานเพื่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า
บทที่ 5	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
บทที่ 6	โครงสร้างองค์รวมคำสอนในพระพุทธศาสนา
บทที่ 7	ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์
บทที่ 8	ศัพท์สำคัญที่ชาวพุทธต้องรู้
บทที่ 9	การเตรียมตัวก่อนไปวัด

วิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

- ในการศึกษาแต่ละบท ของชุดวิชาความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา นักศึกษาควรปฏิบัติดังนี้
- ก. ใช้เวลาศึกษาวันละ 1 ชั่วโมง และควรศึกษาให้จบบทภายใน 1-2 สัปดาห์
 - ข. ควรทำแบบฝึกหัดก่อนบทเรียน เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และทำกิจกรรมในระหว่าง บทเรียนตามที่กำหนดไว้ เมื่อได้ศึกษาบทเรียนเสร็จแล้ว ควรตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ ในบทเรียน ด้วยการทำแบบฝึกหัดท้ายบท
 - ค. เนื่องจากวิชานี้ สามารถนำไปสู่การศึกษาความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น จึงขอให้นักศึกษาควรหาโอกาสศึกษาพระไตรปิฎกด้วยตนเอง

2. การประเมินผลตนเองก่อน และหลังเรียน

ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในกิจกรรมก่อนเรียนในแต่ละบท เพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษาว่ามีความรู้ในเนื้อหาที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด และควรมุ่งสนใจเนื้อหาที่นักศึกษา ยังขาดความรู้ หรือมีความรู้บ้าง หลังจากศึกษาเอกสารการสอนโดยตลอดทั้งบทแล้ว ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนในกิจกรรมท้ายบท ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถทราบได้ว่า ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใด และมีความรู้ในเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์พอที่จะข้ามไปศึกษาบทต่อไปได้หรือไม่ เกณฑ์ที่ถือว่าพอใช้คือตอบถูกประมาณร้อยละ 80 ของแบบประเมินผลตนเองก่อนหรือหลังเรียนแต่ละชุด ขอให้ศึกษาพึงตระหนักว่าการทำแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียนด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เท่านั้นจึงจะได้ผล

3. การศึกษาเอกสารการสอน

ก่อนศึกษาเนื้อหาในแต่ละบท ขอให้ศึกษาแผนการสอนประจำบท ว่าในบทนั้นมีกี่ตอน มีหัวเรื่องอะไรบ้าง ศึกษาแนวคิด และวัตถุประสงค์ แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

เมื่ออ่านรายละเอียดของแต่ละเรื่องในแต่ละตอนจบแล้ว ควรบันทึกสาระสำคัญของแต่ละเรื่อง และปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดไว้ท้ายบท ก่อนจะศึกษาเรื่องอื่นๆ ต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมนี้จะช่วยให้ นักศึกษาสามารถประเมินผลตนเองได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจสิ่งทีอ่านมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาในแง่ของการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างแท้จริง ฉะนั้นนักศึกษาจึงควรปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเอง และอย่างต่อเนื่อง

4. การทำกิจกรรม

นักศึกษาควรบันทึกสาระสำคัญ และทำกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมาย เพราะกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นมากสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรี และควรทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วยตนเองก่อนตรวจคำตอบจากแนวคำตอบท้ายบท

5. ศึกษาผ่านบทเรียนทางการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียม และสื่อเสริม

เนื่องจากการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียม (หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ดาวธรรม”) ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิศึกษาระยะทางไกลเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อที่มีการนำเสนอสาระความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสามารถติดตามชม และศึกษารายการต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาระดับปริญญาตรีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี นักศึกษาควรหาโอกาสรับชม และศึกษารายการที่เกี่ยวข้องกับการนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยทำความเข้าใจเนื้อหา พร้อมทั้งควรศึกษาเพิ่มเติมจากสื่อสอนเสริมบทเรียน (ซึ่งเรียกว่า E-Learning) ซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้ผลิตขึ้นเพื่อประกอบการเรียนโดยตรง (นักศึกษาสามารถ สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียม ได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ตามที่อยู่ที่ท่านสมัครเรียน)

6. เข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา

เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ และศึกษาตัวอย่างประกอบการเรียน อันเป็นประสบการณ์จริง ของการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นผลของการนำเอาธรรมะมาใช้ในวิถีชีวิต นักศึกษาควรติดตามรายการธรรมะซึ่งเรียกว่า “โรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา” ซึ่งเป็นรายการหนึ่งในการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียม ที่มีการนำเสนอทุกวันจันทร์-เสาร์ ตั้งแต่เวลา 19.00-21.30 น. (เวลาในประเทศไทย) หรือเวลาช่วงอื่นที่มีการทบทวน ตามที่มีการแจ้งไว้ในผังรายการซึ่งนักศึกษาสามารถสอบถาม หรือขอรับเอกสารได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ที่ใกล้ที่อยู่ของท่าน

7. การสอบ

การศึกษาระดับปริญญาตรีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา มีการวัดผลด้วยการสอบข้อเขียนทั้งแบบปรนัย และอัตนัย อย่างไรก็ตามการศึกษาระดับปริญญาตรีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา นี้ แม้การวัดผลการเรียน ด้วยการสอบข้อเขียนจะมีความสำคัญในการประเมินผลการเรียนของนักศึกษา แต่สิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ นักศึกษาจะต้องได้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และจะต้องมีประสบการณ์ในการนำธรรมะมาใช้ในชีวิตของตนเอง

บทที่ 1

พื้นฐานชีวิตมนุษย์

บทที่ 1

พื้นฐานชีวิตมนุษย์

1. พื้นฐานชีวิตมนุษย์

- 1.1 สิ่งที่มนุษย์ไม่รู้เหมือนกันหมด
- 1.2 อะไรบ้างที่มนุษย์ต้องรู้
- 1.3 สภาพที่เป็นจริงของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตในยุคปัจจุบัน
- 1.4 ลักษณะของความรู้เกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร

แนวคิด

1. เนื่องจากชีวิตมีเวลาจำกัด เราจึงต้องหาความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต ซึ่งมีอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ

- 1.1 ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิต
- 1.2 ความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงมีชีวิตยืนยาว
- 1.3 ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพหล่อเลี้ยงชีวิต

2. คนโดยทั่วไปจะมีแหล่งความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีชีวิตยืนยาว และความรู้เพื่อการประกอบอาชีพหล่อเลี้ยงชีวิตมากมายอยู่แล้ว แต่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิต ไม่ค่อยมีคนให้ความสนใจ ทั้งๆ ที่ เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตที่เขาจำเป็นต้องรู้ เพราะจะทำให้เขาสามารถนำมาตัดสินใจ-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควร-ไม่ควร และสามารถทำให้เขามีเป้าหมายชีวิตที่อยู่บนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้าได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายหลักการในการเลือกศึกษา และแสวงหาความรู้ที่จำเป็นของชีวิตมนุษย์ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด
2. สามารถอธิบายถึงลักษณะของความรู้ที่สมบูรณ์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ได้

บทที่ 1

พื้นฐานชีวิตมนุษย์

ถ้าโลกมนุษย์ใบนี้เปรียบเสมือนห้องสมุดหลังใหญ่ ห้องสมุดหลังนี้ก็คงจะมีหนังสือใหม่ๆ เพิ่มเข้ามาทุกวินาที งานบริหารจัดการต่างๆ เพื่อจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ ก็คงเกิดขึ้นไม่หยุดหย่อนในทุกวินาทีเช่นกัน ความรู้ทั้งของเก่า และของใหม่บนโลกใบนี้ มีมากมายเหลือเกิน มากมายถึงขนาดที่ว่า แม้มนุษย์จะมีอายุยืนเป็นหมื่นปี ก็คงไม่สามารถศึกษาเรียนรู้ได้หมดสิ้น ดังจะแบ่งความรู้ในโลกนี้ได้ดังนี้

1) วิทยาศาสตร์ ได้แก่ วิชาการว่าด้วยสสาร และพลังงาน

1.1) วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เช่น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ฯลฯ

1.2) วิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น แพทย์ วิศวะ เกษฯ ฯลฯ

2) สังคมศาสตร์ ได้แก่ วิชาการว่าด้วยมนุษย์อยู่รวมกัน เช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ฯลฯ

3) มนุษยศาสตร์ ได้แก่ วิชาการว่าด้วยมนุษย์ตัวคนเดียว เช่น สุนทรียภาพ ดนตรี ภาพวาด ศิลปะ ฯลฯ

แต่ความจริงก็คือ มนุษย์มีเวลาชีวิตที่จำกัด จึงต้องฉลาดเลือกที่จะเรียนรู้ ต้องเลือกเอาเฉพาะความรู้ที่จำเป็นต่อชีวิตเท่านั้น แล้วความรู้อะไรเล่าที่มนุษย์ทุกคนต้องรู้ เมื่อรู้แล้วจะทำให้เข้าใจโลก และชีวิตอย่างถูกต้อง ช่วยให้ชีวิตหลุดพ้นจากความโง่ ความทวิ ความแก่ ความเจ็บ และความตายได้สำเร็จ ความรู้ชนิดนี้อยู่ที่ไหน อยู่กับใคร และจะเรียนรู้ได้อย่างไร เพื่อให้การเกิดมาเป็นมนุษย์ในชาตินี้ไม่สูญเปล่า ไม่เกิดฟรี ตายฟรี โดยไม่รู้อะไร ความรู้เหล่านี้ คือสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ และเป็นความรู้ที่ชาวพุทธต้องรู้

1. พื้นฐานชีวิตมนุษย์

1.1 สิ่งที่มนุษย์ไม่รู้เหมือนกันหมด

มนุษย์เราเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้อย่างน้อย 4 ประการ¹ คือ

- 1) ไม่รู้ว่าก่อนจะเกิดในโลกนี้ ตนเองมาจากไหน มีประวัติความเป็นมาก่อนหน้านี้อย่างไร
- 2) ไม่รู้ว่าโลกที่ตนมาอาศัยอยู่นี้ เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อไร และเกิดขึ้นได้อย่างไร
- 3) ไม่รู้ว่าตนเองจะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกนานแค่ไหน จะตายเมื่อไร ตายที่ไหน และตายอย่างไร
- 4) ไม่รู้ว่าถ้าตนเองตายแล้ว จะไปไหน จะเป็นอย่างไร เอาอะไรไปได้บ้าง

¹ อรรถกถาพุทธกนิยาย คาถาธรรมบท เรื่องธิดานายช่างทูก, มก. เล่ม 42 หน้า 248.

ความไม่รู้เหล่านี้เอง ที่ทำให้มนุษย์ทุกคนตกอยู่ในสภาพผู้ต้องการคำตอบทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อมนุษย์เติบโตขึ้นตามลำดับแล้ว ก็พบว่าธรรมชาติของสังขารร่างกายนั้น มีความหิว ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ซึ่งเป็นทุกข์ ทำอย่างไรจะดำรงชีวิตให้อยู่รอดและมีความสุข จึงเกิดการเรียนรู้ต่างๆ นานาขึ้นมา ซึ่งตรงนี้ได้เป็นต้นกำเนิดวิทยาการด้านต่างๆ ของมนุษย์ที่มีอย่างมากมาย ในวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน

1.2 อะไรบ้างที่มนุษย์ต้องรู้

ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนล้วนเกลียดทุกข์อยากได้สุขทั้งนั้น แต่ชีวิตของมนุษย์ มีทุกข์จากความหิว ความเจ็บ ความแก่ ความตาย เป็นทุกข์ประจำตัวอยู่แล้ว การจะหลีกพ้นจากทุกข์ เพื่อพบกับความสุข มนุษย์จำต้องมีความรู้ประจำชีวิตอย่างน้อย 3 เรื่องต่อไปนี้ นั่นคือ

1) ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิต เพราะวามมนุษย์เกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ว่าจะไรโรค-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควร-ไม่ควรทำ ซึ่งเป็นโรคประจำใจที่ติดตัวมาตั้งแต่วันแรกเกิด การศึกษาเรื่องนี้จะทำให้เข้าใจเรื่องกฎเกณฑ์ธรรมชาติต่างๆ ในโลกนี้ได้ถูกต้อง และมีความรับผิดชอบต่อทุกสิ่งๆ ที่ตนคิด พูด และกระทำ ส่งผลให้มีหลักศีลธรรมประจำใจเกิดขึ้นมา แล้วอาศัยหลักนี้ เลือกทำแต่สิ่งๆ ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

2) ความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงมีชีวิตยืนยาวเพราะร่างกายของมนุษย์มีความเจ็บ ความแก่ และความตายเป็นโรคประจำตัว การศึกษาเรื่องนี้จะทำให้รู้หลักการดูแลสุขภาพ เพื่อที่จะสามารถใช้ร่างกายนี้ ศึกษาเล่าเรียน ประกอบอาชีพ พากเพียรละเว้นความชั่ว และทำความดีต่างๆ ได้เต็มที่

3) ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพหล่อเลี้ยงชีวิต เพราะร่างกายของมนุษย์มีความหิวเป็นโรคประจำตัว การศึกษาเรื่องนี้ จะทำให้รู้หลักการประกอบอาชีพที่ถูกต้องเหมาะสม มีรายได้มาเลี้ยงตัวเอง ให้มีความสุข จากการมีทรัพย์ สุขจากการใช้ทรัพย์ สุขจากความไม่เป็นหนี้ และสุขจากการทำงานไม่มีโทษ และสามารถปิดเป้าความทุกข์ ตลอดจนแบ่งปันความสุขให้แก่คนในโลกนี้ได้เต็มที่

ความรู้ทั้ง 3 ประการนี้ เป็นเบื้องต้นของการสร้างสุข หลีกพ้นจากความทุกข์ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของตนเอง ด้วยการพึ่งตนเองให้ได้ หลังจากนั้น จึงจะเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อลงมือศึกษากันจริงๆ แล้ว เราจะพบว่า ในยุคปัจจุบันนี้ ความรู้ประเภทที่ 2 และ 3 เจริญก้าวหน้าไปมาก มีทั้งเทคโนโลยีด้านวิศวกรรม การแพทย์ การสื่อสาร การเกษตร ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการผลิตปัจจัย 4 ต่างๆ มาสร้างความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์

แต่ทว่าความรู้ประเภทที่ 1 นี้ ทั้งๆ ที่มีการทุ่มงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์อย่างหนัก ใช้เวลาศึกษายาวนานหลายชั่วอายุคน แต่ผลลัพธ์กลับมีความคืบหน้าน้อยเหลือเกิน เมื่อเทียบกับสิ่งๆ ที่ยังไม่รู้อีกมากมาย จากโลกใบนี้

1.3 สภาพที่เป็นจริงของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตในปัจจุบัน

ในยุคที่โลกไร้พรมแดน และสะดวกต่อการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีเช่นปัจจุบันนี้ ทำให้เราเห็นภาพรวมของปริมาณความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องราวความจริงของโลก และชีวิตบนโลกใบนี้ ว่ามีจำนวนมากมายเหลือเกิน ทั้งที่เป็นของเก่า และใหม่ ซึ่งมีการทุ่มงบประมาณอย่างหนัก เพื่อศึกษาเรื่องนี้ทั้งในด้านฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และจิตใจ ตลอดจนความรู้ด้านอื่นๆ อีกมากมาย

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเราเจาะลึกลงไปดูสภาพที่แท้จริงของวงจรการศึกษาค้นคว้าแล้ว ก็พบว่าสภาพโดยทั่วไปของความรู้เหล่านั้น ยังอยู่ในขั้นทดลองแทบทั้งสิ้น เริ่มจากการทดลองในห้องเล็กๆ ก้าวมาเป็นการทดลองในโลกใบใหญ่ และบางครั้งก็ก้าวไปสู่การทดลองในห้วงจักรวาลกว่าจะรู้ผลแต่ละเรื่องว่า ผิดหรือถูก คุณหรือโทษ ก็ต้องหมดเวลาไปหลายชั่วอายุคน

ทฤษฎีเก่าถูกล้มล้างด้วยทฤษฎีใหม่ได้ บางครั้งก็กลายเป็นทฤษฎีบทที่ถูกต้องอยู่ร้อยปี แต่ก็กลับกลายเป็นผิดอีก ต้องคิดค้นของใหม่ทดแทนของเก่า ทฤษฎีต่างๆ ในโลกจึงอยู่ในสภาพไม่เสร็จสมบูรณ์สักที ตั้งขึ้นใหม่ และถูกล้มล้างลงไปอย่างนี้ เป็นเวลายาวนานหลายยุคหลายสมัย ยังต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่เป็นจริงตลอดกาล

เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะว่ามนุษย์นั้นเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับโลก และชีวิตที่ตนอาศัยอยู่ จึงต้องใช้วิธีลองผิดลองถูก เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความหิว ความแก่ ความเจ็บ และความตาย การแก้ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการสะสมความรู้ใหม่ๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง ซึ่งผู้ศึกษาในแต่ละรุ่นต่างก็อุทิศตนเก็บรวบรวมความรู้นั้นไว้ให้คนรุ่นหลัง ด้วยมีความหวังว่า คนรุ่นหลังจะสามารถพัฒนาความรู้ของคนรุ่นก่อนไปสู่ความรู้ที่หยุดนิ่งสมบูรณ์อย่างแท้จริง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงผลลัพท์ไปได้ในอนาคต

1.4 ลักษณะของความรู้เกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร

เมื่อเราศึกษาก้าวมาถึงจุดนี้ คงไม่มีใครอยากจะลองผิดลองถูกอีกต่อไป เพราะยิ่งเสียเวลามากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นทุกข์มากขึ้นเท่านั้น เราก็อาจจะตั้งคำถามว่า มีความรู้เกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตนี้ของใครบ้างไหม ที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่าได้ผลจริง ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

คำตอบก็คือ มีความรู้ดังกล่าวนี้ ถือกำเนิดขึ้นมาบนโลกที่เรามาเกิดขณะนี้แล้ว เพราะคุณลักษณะดังกล่าวตรงกับคุณสมบัติแห่งพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกประการ

ความรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นความรู้เกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิตที่สมบูรณ์แบบแล้ว เป็นคำตอบสุดท้ายของการเวียนว่ายตายเกิด เป็นความรู้ที่ได้มาจากการขจัดอาสวกิเลสได้หมดสิ้น สามารถตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระองค์เอง เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากทุกข์คือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการเวียนว่ายตายเกิดโดยสิ้นเชิง ผู้คนที่ศึกษา และปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ ก็สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้เช่นเดียวกับพระองค์ได้ ความหมดกิเลสจึงไม่ผูกขาดเฉพาะพระองค์

พระธรรมคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนนี้ สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ¹ โดยอุปมาให้ฟังง่ายๆ ได้ดังนี้

- 1) ระดับเป้าหมายบนดิน คือ ความรู้เพื่อประโยชน์ในชาติปัจจุบัน
- 2) ระดับเป้าหมายบนฟ้า คือ ความรู้เพื่อประโยชน์ในชาติหน้า
- 3) ระดับเป้าหมายเหนือฟ้า คือ ความรู้เพื่อประโยชน์อย่างยิ่งในการบรรลุมรรคผลนิพพาน

ความรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าล้วนมีความลึกซึ้งอยู่ทั้ง 3 ระดับนี้ และมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์แบบ ไม่มีทฤษฎีบทใดล้มล้างได้ ซึ่งประกอบด้วย

1) เป็นความรู้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนไว้อย่างถูกต้องจริง ดิจจริง เป็นประโยชน์จริง สามารถนำมาใช้ตัดสินถูก-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควร-ไม่ควร ทำได้ตรงตามความจริงของโลก และชีวิตทั้งในระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า (สวากขาโต ภคเวตา ธัมโม)

2) เมื่อผู้ศึกษานำคำสอนของพระองค์ไปไตร่ตรองด้วยเหตุด้วยผลในแง่มุมต่างๆ ก็ต้องยอมรับว่าความรู้ของพระองค์นั้น สามารถใช้เป็นที่พึ่งของชีวิตได้จริง เพราะทุกคำสอนมีเหตุผล บอกวัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการ และอันสงฆ์ชัดเจนอย่างเป็นระบบ มีลำดับก่อนหลัง ไม่เลื่อนลอย เพียงแค่ได้อ่าน หรือฟัง ยังไม่ลงมือปฏิบัติ ก็สามารถสร้างความสงบใจได้มาก ยิ่งถ้าหากลงมือปฏิบัติตามเมื่อไร ก็จะยิ่งยกระดับ ความสะอาดกาย วาจา ใจของผู้ปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นไป (สันติวิสุทธิโก)

3) เป็นความรู้ที่หยุดหนึ่งสมบูรณ์แล้ว คงสภาพความจริงนี้ไว้ตลอดกาล ไม่ผันเปลี่ยนไปตามกาลเวลา (อกาลิโก)

4) พร้อมต่อการพิสูจน์จากมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย (เอหิภัสสิโก)

5) เมื่อผู้เรียนนำความรู้ที่พระองค์ทรงสั่งสอนนั้น มาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องต่อไป ก็จะมีเพิ่มพูนประโยชน์ทั้งบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้าให้แก่ตนเองมากยิ่งขึ้นไป (โอปนยิโก)

6) ผู้ศึกษาเล่าเรียนสามารถประจักษ์ผลการตรัสรู้ของพระองค์ได้ด้วยตนเองว่า พระองค์ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์จริง ความรู้ของพระองค์นั้น สามารถจัดความไม่รู้เกี่ยวกับโลก และชีวิต และขจัดทุกข์ที่เกิดจากความโง่ ความทึบ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ที่มีอยู่ในตนให้หมดไปได้สิ้นเชิงจริง (ปัจจุตังเวทิตัพโพ วิญญูหิ)

¹ อรรถกถาขุททกนิกาย เถรคาถา นาคิตเถรคาถา, มก. เล่ม 50 หน้า 415.

คุณสมบัติทั้ง 6 ประการดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องยืนยันว่า คำสอนของพระพุทธองค์เป็นความรู้สากล มนุษย์ทุกคนสามารถเข้ามาพิสูจน์ศึกษาได้ ไม่มีข้อจำกัดทางเชื้อชาติ ศาสนา ผู้ใดศึกษาแล้ว ย่อมทำให้ได้ ความรู้ที่ประกอบด้วยเหตุผลรองรับชัดเจน ไม่เกิดฟรี ดายฟรี และยังทำให้ได้สิ่งที่พึงที่แท้จริงของตนเองในชาตินี้ ชาติต่อไปเบื้องหน้า จนในที่สุดคือหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งปวงเช่นเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และ เหล่าพระอรหันต์ทั้งในอดีต และปัจจุบัน

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 1 พื้นฐานชีวิตมนุษย์ จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 1 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 1
แล้วจึงศึกษาบทที่ 2 ต่อไป

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้น ของการเกิดมาเป็นมนุษย์

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นของการเกิดมาเป็นมนุษย์

2.1 พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรียกว่า สัมมาทิฐิ

2.1.1 เป้าหมายของคำสอนเรื่องสัมมาทิฐิ

2.2 สัมมาทิฐิเบื้องต้นที่มนุษย์ต้องรู้

2.2.1 สัมมาทิฐิอันดับที่ 1 ทานมีผล

2.2.2 สัมมาทิฐิอันดับที่ 2 การสังคมสงเคราะห์มีผล

2.2.3 สัมมาทิฐิอันดับที่ 3 การบูชาบุคคลที่ควรบูชามีผล

2.2.4 สัมมาทิฐิอันดับที่ 4 ผลวิบากของกรรมดี และกรรมชั่วมีจริง

2.2.5 สัมมาทิฐิอันดับที่ 5 โลกนี้มี

2.2.6 สัมมาทิฐิอันดับที่ 6 โลกหน้ามี

2.2.7 สัมมาทิฐิอันดับที่ 7 มารดา มี

2.2.8 สัมมาทิฐิอันดับที่ 8 บิดามี

2.2.9 สัมมาทิฐิอันดับที่ 9 ลัทธิที่เกิดแบบโอปปาติกะ (ผุดขึ้นเกิด) มี

2.2.10 สัมมาทิฐิอันดับที่ 10 สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้งโลกนี้ โลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งตามมีจริง (พระอรหันต์ผู้หมดกิเลส แล้วมีจริง)

2.3 ผลของการมีสัมมาทิฐิเบื้องต้น ทำให้ตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้อง

2.3.1 ปัญญาที่ได้จากการมีสัมมาทิฐิ 10 ประการ

2.3.2 หลักการสำหรับการดำเนินชีวิต

2.3.3 เป้าหมายของชีวิต 3 ระดับ

2.3.4 การตั้งเป้าหมายชีวิตของบุคคลโดยทั่วไป และงานที่แท้จริงของชีวิต

แนวคิด

1. มนุษย์จะต้องมี ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตามความเป็นจริงของโลก และชีวิต จึงจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย คำสอนเรื่องความจริงของโลก และชีวิต มีสอนอยู่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น เป็นคำสอนที่ทำให้รู้ว่า สิ่งใดเป็นความชั่วต้องละเว้น สิ่งใดเป็นความดีต้องรีบทำ สิ่งที่เป็นการขจัดอาสวกิเลสให้สิ้นไปอย่างเด็ดขาด คำสอนที่เป็นความรู้ ความเข้าใจถูก ที่เรียกว่าสัมมาทิฐิจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบังเกิดขึ้นเท่านั้น พระองค์ทรงนำธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้มาสั่งสอนชาวโลก

เมื่อนุชย์ได้ฟังคำสอนเกี่ยวกับลัทธิแล้ว จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีเป้าหมาย ไม่เปลืองไปกระทำ ความผิด และสามารถรู้แจ้งได้อย่างพระองค์

2. การเทศน์สอนของพระลัทธิลัทธิเจ้า มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะยกระดับลัทธิของคนที่สูงขึ้น และสามารถทำเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้คือการบรรลุนิพพาน ลัทธิลัทธิ จึงเป็นธรรมะเบื้องต้น ในเรื่องความจริงของโลก และชีวิตตามความเป็นจริง และเป็นความดีเบื้องต้น ที่จะต้องศึกษา เรียนรู้ เป็นก้าวแรกก่อนการศึกษาระดับขั้นสูงต่อไป ผู้ศึกษาต้องมีความเข้าใจในลัทธิลัทธิเป็นอย่างดี เมื่อมีความเข้าใจ ก็จะมีสมาธิฟังคำสอน จนทำให้เกิดความรับผิดชอบการกระทำของตนเอง ทั้งทางกาย วาจา ใจ ให้กระทำสิ่งที่ดี เป็นกรรมดี ไม่ไปกระทำสิ่งที่เป็นกรรมชั่ว อันเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรม

3. ความเป็นผู้มีสมาธิเข้าใจกฎในเรื่องราวโลกและชีวิตทำให้เป็นผู้มีปัญญา สามารถมองเห็นเส้นทางชีวิต ตลอดสาย เรื่อยไปจนถึงเป้าหมายของชีวิตว่า ชีวิตเกิดมามีอุปสรรคกับ ความทุกข์ จึงต้องแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ ด้วยการปราบกิเลสที่มีอยู่ในใจ ตามแบบอย่างที่ได้ทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนสัตว์โลก ซึ่งมีหลักอยู่ว่า ตลอดชีวิตที่ต้องดำรงอยู่ในฐานะมนุษย์ที่ยังต้องมีหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบ ต้องละเว้นกรรมชั่ว สร้างสมแต่กรรมดี และกลับจิตใจให้ผ่องใส โดยมีพระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด

วัตถุประสงค์

- 1) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจว่า ลัทธิลัทธิเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญของทุกชีวิต เพื่อที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความดี
- 2) นักศึกษาสามารถอธิบายหลักการของลัทธิลัทธิ ทั้ง 10 ประการได้
- 3) นักศึกษามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตเพียงพอที่จะสามารถตั้งเป้าหมายชีวิตได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นของการเกิดมาเป็นมนุษย์

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทนำว่า ความรู้ที่มนุษย์ต้องรู้นั้น มี 3 เรื่องใหญ่ คือ

- 1) เรื่องราวความจริงของโลก และชีวิต
- 2) เรื่องหลักการดูแลรักษาสุขภาพ
- 3) เรื่องการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อเลี้ยงชีวิต

เหตุที่ต้องมีความรู้ทั้ง 3 ประการนี้ ก็เพราะว่า

การศึกษาเรื่องความจริงของโลก และชีวิตตามธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งขจัดความไม่รู้เกี่ยวกับความเป็นมาเป็นไปของตัวเราเอง เมื่อไม่รู้ก็ทำความชั่ว เมื่อทำความชั่ว นิสสัยชั่ว และการหมักหมมของอัสวกิเลสก็เกิดมาก ย่อมได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอย่างสาหัส แต่เมื่อเราเข้าใจถูกต้องแล้ว ย่อมสามารถตัดสินติชั่วได้ถูกต้อง ทำให้สามารถตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้อง สามารถดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง สามารถหลุดพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตายได้อย่างถูกต้อง และสามารถหาทางขจัด ความทุกข์ และกิเลสได้เด็ดขาด

ส่วนการศึกษาเรื่องสุขภาพ และเรื่องประกอบอาชีพนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เรารู้จักรักษาต้นทุนชีวิตไว้ได้ คือมีร่างกายที่แข็งแรง มีสติปัญญาที่แจ่มใส สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงสังขารตนเองได้ เมื่อเรารักษาต้นทุนไว้ได้แล้ว ก็จะสามารถทำความดี ละเว้นความชั่ว กลั่นจิตใจให้ผ่องใส เพิ่มพูนความพร้อมในการศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของชีวิตให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

อย่างไรก็ตาม ความรู้เรื่องสุขภาพ และการทำมาหากินนั้น มีสอนอยู่ทั่วไปในมหาวิทยาลัยทางโลก แต่การศึกษาเรื่องราวความจริงของโลก และชีวิตนี้มีสอนอยู่ที่เดียว คือคำสอนอันเป็นสากลในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดา มีพระภิกษุสงฆ์เป็นสาวกทำหน้าที่รักษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไว้ตราบนานเท่านาน

ดังนั้น ในขั้นต้นก่อนจะศึกษาต่อไปว่า คำสอนของพระพุทธองค์มีเนื้อหาที่ลึกซึ้งอย่างไรบ้าง เราควรได้มาทดลองศึกษาธรรมะสักเรื่องหนึ่งก่อน เพื่อเป็นการพิสูจน์ด้วยตนเองว่า คำสอนของพระพุทธองค์นั้น ดีจริง ถูกต้องจริงหรือไม่ หากศึกษาเรื่องนี้แล้ว เราพบว่าดีจริง ก็จะได้มุ่งมั่นศึกษาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป แต่ถ้าเราศึกษาแล้ว รู้สึกว่าไม่ดีจริง จะเลิกศึกษาในภายหลังก็สามารถทำได้

2.1 พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรียกว่า สัมมาทิฐิ

ก่อนจะก้าวไปสู่การศึกษาเรื่องความรู้เบื้องต้นของการเกิดมนุษย์ เราควรทราบพระพุทธอรรถาธิบายก่อนว่า ตามปกติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น พระพุทธองค์จะตรัสก็ต่อเมื่อ ทรงต้องการจะเทศน์สอนธรรมะแก่ชาวโลก หรือทรงต้องการบัญญัติพระวินัยเพื่อการปกครองสงฆ์เท่านั้น เว้นจากสองเหตุนี้แล้ว พระองค์จะไม่ตรัสสิ่งใด

ด้วยเหตุนี้ ทุกถ้อยคำในพระพุทธศาสนาจึงไม่มีคำเพื่อเจ้อ ไม่มีคำล้อเล่น ไม่มีคำที่ปราศจากเหตุผล มีแต่คำจริงที่มีจุดหมายให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับโลกและชีวิตของตนเองแต่อย่างเดียว และสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงสอนนี้ เรียกว่า “**สัมมาทิฐิ**”

สัมมา แปลว่า ความถูกต้อง

ทิฐิ ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ทฤษฏี แปลว่า ความเห็น ความเข้าใจ

สัมมาทิฐิ จึงแปลว่า ความเข้าใจที่ถูกต้อง หรือทฤษฏีที่ถูกต้อง

หมายถึง คำสอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงของโลก และชีวิต ว่าสิ่งใดเป็นความชั่วที่ต้องละเว้น สิ่งใดเป็นความดีที่ต้องทำ สิ่งใดเป็นการขจัดอาสวกิเลสให้สิ้นไปอย่างเด็ดขาด และไม่ว่าจะถูกพิสูจน์โดยใคร จำนวนเท่าไร ผลลัพธ์ที่ออกมา ก็จะต้องตรงกันตลอดกาล

สัมมาทิฐิที่พระองค์ทรงสอนนั้น ไม่มีใครสามารถลบล้างความจริงได้ เป็นสุดยอดของทฤษฏี และเป็นสุดยอดของคำสอนแห่งยุค

ดังนั้น หากใครก็ตาม ได้ฟังเทศน์ของพระพุทธองค์แล้ว นำไปตรองตามจนกระทั่งเกิดความเข้าใจถูกต้อง และนำไปปฏิบัติตามด้วยความคิดถูกต้อง พุทธถูกต้อง ทำถูกต้อง ประกอบอาชีพถูกต้อง มีความขยันในสิ่งที่ถูกต้อง มีสติถูกต้อง มีสมาธิถูกต้อง และกลายเป็นปัญญาที่ไว้จัดกิเลส พระองค์ก็จะทรงเรียกคนๆ นั้นว่า เป็น “**คนมีสัมมาทิฐิ**”

2.1.1 เป้าหมายของคำสอนเรื่องสัมมาทิฐิ

โดยทั่วไป สัมมาทิฐิที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ มีทั้งหมด 3 เป้าหมายด้วยกัน คือ

เป้าหมายระดับบนดิน

คือ หลักธรรมที่ทำให้ผู้ฟังสามารถตั้งเป้าหมายชีวิตในชาติปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง สามารถ ดำเนินชีวิตในชาติปัจจุบันอย่างถูกต้อง ไม่ให้เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร

เป้าหมายระดับบนฟ้า

คือ หลักธรรมที่ทำให้ผู้ฟังสามารถตั้งเป้าหมายชีวิตในชาติเบื้องหน้าได้อย่างถูกต้อง สามารถสั่งสมเสบียงบุญเพื่อไปสู่สุคติภพในชาติเบื้องหน้าได้อย่างถูกต้อง

เป้าหมายระดับเหนือฟ้า

คือหลักธรรมที่ทำให้ผู้ฟังสามารถตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อการขจัดกิเลสได้อย่างถูกต้องสามารถบำเพ็ญบารมีเพื่อกลับกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดได้อย่างถูกต้อง และสามารถบรรลุมรรคผลนิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปได้ในชาติใดชาติหนึ่ง

ธรรมะทั้งสามระดับนี้ มีความลุ่มลึกไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก ซึ่งพระพุทธองค์จะทรงดูพื้นฐานของคนฟังเป็นสำคัญ ว่าเหมาะกับธรรมะในระดับใด

ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลที่พระพุทธองค์เสด็จไปโปรด มีสัมมาทิฐิอยู่ในระดับเป้าหมายบนดิน พระองค์ก็จะเลือกธรรมะในระดับบนดิน คือเรื่องเกี่ยวกับการบริหารเศรษฐกิจให้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมจิตใจให้ดีงาม มาตรัสเทศน์ให้เขาฟังอย่างเหมาะสมกับระดับความรู้ ทำให้เขาเข้าใจง่าย ตรงตามธรรมะของพระองค์ได้ทัน ก่อให้เกิดเป็นสัมมาทิฐิ และมีศรัทธาแรงกล้าที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ให้ยิ่งขึ้นไป ซึ่งเขาย่อมได้ผลดีเป็นเครื่องตอบแทนในภายหลังอย่างแน่นอน

ส่วนในกรณีอื่นๆ ถ้าทรงเจอนักบวชประเภทอื่น ที่กำลังแสวงหาทางพ้นทุกข์ และมีแววว่าจะหมดกิเลสได้ในชาติปัจจุบัน พระองค์ก็จะทรงเทศน์ธรรมะเบื้องต้นอันมีอริยสัจ 4 เป็นต้น ให้เขาฟัง เมื่อฟังจบ เขาก็ย่อมบรรลุธรรมตามพระองค์ไป

โดยสรุปแล้ว ไม่ว่าพระองค์จะทรงเทศน์โปรดใครก็ตาม พระองค์จะไม่ทรงนำเรื่องที่ง่ายเกินไปหรือยากเกินไปสำหรับคนๆ นั้นมาเทศน์ แต่จะทรงนำเรื่องที่พอเหมาะพอดีแก่คนฟังมาเทศน์

การที่พระองค์ทรงทำเช่นนั้น ก็เพราะว่าถ้าเอาเรื่องง่ายเกินไปมาเทศน์ เขาก็คิดว่าตนเองรู้แล้ว เลยมียากฟัง กลายเป็นมองข้ามธรรมะไปอย่างน่าเสียดาย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าเอาเรื่องที่ยากเกินไปมาเทศน์ เขาตรงตามไม่ทัน ก็จะพาลคิดไม่ดีเอาว่า พระพุทธองค์ทรงสอนไม่รู้เรื่องก็เลยมียากฟังอีกเช่นกัน

ดังนั้น การเทศน์สอนของพระพุทธองค์จึงมีหลักสำคัญว่า ต้องเลือกธรรมะที่พอเหมาะพอดีกับระดับสัมมาทิฐิของคนฟังเป็นสำคัญ เขาจึงจะสามารถเกิดสัมมาทิฐิในระดับที่สูงยิ่งขึ้นไป และด้วยการที่พระองค์ทรงมีหลักการเช่นนี้ จึงทำให้คำตรัสทุกคำของพระพุทธองค์ ทรงพุทธานุภาพในการขจัดอาสวกิเลสในใจของผู้อื่นให้หมดสิ้นไปโดยเด็ดขาด เป็นสัมมาทิฐิอย่างสมบูรณ์แบบด้วยความรู้แจ้งโลก และชีวิตตามความเป็นจริง

2.2 สัมมาทิฐิเบื้องต้นที่มนุษย์ต้องรู้

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษามาถึงตรงนี้แล้ว อาจมีบางท่านตั้งคำถามว่า

ถ้าหากว่าพระพุทธองค์ทรงพบบุคคลที่พอแสดงธรรมโปรดได้ แต่ระดับสัมมาทิฐิของเขายังไม่อยู่ในระดับเป้าหมายบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า พระพุทธองค์จะทรงโปรดเขาอย่างไร?

คำถามนี้เป็นคำถามที่น่าสนใจ แต่ไม่ค่อยมีผู้นำมาอธิบายให้ฟังมากนัก เป็นต้นเหตุให้ประชาชนไม่สนใจเรื่องการประพฤติปฏิบัติธรรมในเวลาต่อมา จึงทำให้เกิดปัญหาในการสืบทอดรักษาพระพุทธศาสนามากมายยิ่งนัก

กล่าวคือ เมื่อผู้ฟังกลุ่มหนึ่งที่ตั้งใจมาศึกษาธรรมะที่วัดเป็นครั้งแรก แต่เมื่อฟังธรรมครั้งแรกแล้ว เขาตรงตามไม่ทัน เขาจึงไม่เข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจ จึงไม่ศรัทธา เมื่อไม่ศรัทธา ก็มีความรู้สึกว้าวุ่น **ไปวัดแล้วไม่ค่อยได้อะไร** เป็นเหตุให้เขาไม่ยอมไปวัด ไม่อยากศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนา ช่องว่างระหว่างศีลธรรมกับประชาชนจึงค่อยๆ เกิดขึ้นมาจากตรงนี้ ตรงที่ไม่รู้ว่า อะไรคือเรื่องพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนต้องรู้

ครั้งเมื่อปัญหานี้สะสมจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลังไปเรื่อยๆ ประชาชนรุ่นใหม่ๆ ก็เริ่มเสื่อมศรัทธาจากพระพุทธศาสนา และมีความเห็นผิดไปว่า ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว กฎแห่งกรรมไม่มี คนเราตายแล้วสูญ นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี พระอรหันต์ผู้หมดกิเลสแล้วไม่มี

เมื่อขาดความเข้าใจถูกต้องในเรื่องผิดชอบชั่วดีเช่นนี้ผู้คนจึงยังหันมาทำความชั่วได้อย่างเสรีเต็มที่เพราะไม่มีความละอายบาปกลัวบาปเหลืออยู่แล้ว และกลายเป็นต้นเหตุให้เกิดความหลงผิดอีกหลายอย่างตามมาจำนวนมาก

ในที่สุด ลังคมนั้นก็ละเหว นับวันก็มีแต่ปัญหาศีลธรรมทับถมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผู้คนรุ่นใหม่ไม่รู้ว่าศีลธรรมคืออะไร ไม่รู้ว่าพ่อแม่มีพระคุณที่ตรงไหน ไม่รู้ว่าทำงานไปเพื่ออะไร กลายเป็นสังคมที่ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างมาก เน้นแต่ความสนุกบนความเสียหายของผู้อื่น โดยไม่รู้สึกว้าวุ่น ตนเองเป็นต้นเหตุแห่งความเสียหาย **และปัญหาลูกโซ่เหล่านี้เอง ที่กลายเป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนา ต้องโยกย้ายถิ่นฐานไปหลายประเทศทั่วโลก และเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีโอกาสนสูญหายไปจากโลก**

ปัญหาลูกโซ่เหล่านี้ เกิดขึ้นจากการขาดความระมัดระวังในการศึกษาธรรมะ จึงทำให้เกิดปัญหา ขาดความระมัดระวังในการปลูกฝังธรรมะที่พอเหมาะพอดีกับพื้นใจของผู้ฟัง และกลายเป็นปัญหาเสื่อมศรัทธาจากพระพุทธศาสนาตามมาในที่สุด

เรื่องนี้จึงเป็นข้อคิดสำคัญของผู้ศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาว่า **เมื่อศึกษาธรรมะแล้ว จะต้องรู้จักตั้งคำถามให้เป็น** ความแตกฉานในการศึกษาธรรมะจึงจะเกิด และจะได้สามารถเลือกธรรมะที่พอเหมาะพอดีกับระดับพื้นฐานของผู้ฟังต่อไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับคำถามที่ว่า **“ธรรมะอะไรที่ต้องรู้เป็นเบื้องต้นก่อนที่จะศึกษาธรรมะในระดับเป้าหมายบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้าในพระพุทธศาสนา?”**

คำตอบของเรื่องนี้ พระพุทธองค์ทรงตอบไว้ในพระสูตรหนึ่ง ชื่อว่า **“บุพพังคสูตร”** ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่งเริ่มต้น เป็นนิมิตเบื้องต้น

แห่งดวงอาทิตย์เมื่อจะอุทัย คือ แสงเงินแสงทอง ฉันไฉ่ ดูก่อนภิกษุทั้งหลายสิ่งที่เริ่มต้น เป็นนิมิตเบื้องต้นแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย คือ สัมมาทิฐิ ฉันฉันเหมือนกันแล”¹

สัมมาทิฐิที่เป็นเบื้องต้นของกุศลธรรมนั้น มี 10 ประการ² ได้แก่

- 1) ทานที่ให้แล้วมีผล
- 2) การสงเคราะห์กันมีผล
- 3) การยกย่องบูชาบุคคลที่ควรบูชามีผล
- 4) ผลแห่งกรรมดี และกรรมชั่วมีจริง
- 5) โลกนี้มี (ที่มา)
- 6) โลกหน้ามี (ที่ไป)
- 7) แม่มี
- 8) พ่อมี
- 9) สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะมี
- 10) พระอรหันต์ผู้หมดกิเลสแล้วมี

สัมมาทิฐิทั้ง 10 ประการนี้ โดยเนื้อแท้ คือเรื่องของ “กฎแห่งกรรม” ซึ่งพระพุทธองค์จะทรงใช้เทศน์สอนต่อเมื่อผู้ฟังเป็นบุคคลที่ไม่มีพื้นฐานสัมมาทิฐิมาก่อน

การที่พระพุทธองค์ต้องปูพื้นฐานเรื่องสัมมาทิฐิ 10 ประการนี้ก่อนอย่างอื่น ก็เพราะว่า สัมมาทิฐิทั้ง 10 ประการนี้ เป็นเบื้องต้นของความดีทุกประการของคนเรา

เหตุที่พระองค์ตรัสเช่นนั้นก็เพราะว่า การทำความดี และความชั่วของคนเรานั้น ทำได้ 3 ทาง คือ ทางกาย วาจา และใจ และไม่ว่าเราทำอะไรไว้ทั้งดีและชั่วก็ตาม เราจะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้นเสมอ จะให้ใครมารับผลกรรมแทนเราไม่ได้

เมื่อใดก็ตามที่ความเข้าใจพื้นฐานตรงนี้เกิดขึ้นเมื่อไร ความซาบซึ่งต่อความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองก็จะเกิดขึ้นตามมา มีผลที่ทำให้ใจของเขาสว่างพอที่จะมองออกต่อไปว่า พระธรรมคำสอนต่างๆ ที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนานี้ แท้จริงทุกคำสอนล้วนทำให้เกิดความเข้าใจถูกในเรื่องกฎแห่งกรรมดี และกฎแห่งกรรมชั่วทั้งสิ้น ถ้าเราแยกไม่ออกว่าเส้นทางไหนคือเส้นทางแห่งความดีและความชั่ว เราก็จะมีลัทธิพลาดไปทำความชั่ว แล้วผลทุกข์แห่งความชั่วก็ย่อมตกมาถึงตัวเรา แรงจูงใจที่จะศึกษาพระพุทธศาสนาให้ยิ่งขึ้นไป ก็เกิดขึ้นมาจากใจที่สว่างมาถึงขั้นนี้

¹ ปุพพังคสูตร, อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต, มก. เล่ม 38 ข้อ 121 หน้า 383.

² มหัจฉตารีสกสูตร, มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก, มก. เล่ม 22 ข้อ 257 หน้า 342.

เมื่อความเข้าใจของใครก็ตามที่มีใจสว่างมาถึงระดับนี้ ความซาบซึ้งในเรื่อง “กฎแห่งกรรม” ของเขาก็จะยิ่งทับทวีแก่กล้าขึ้นไป แล้วความซาบซึ้งตรงนี้เอง ก็จะไปผลักดันให้ใจของเขาสว่างขึ้นไป ในระดับที่ตัดสินใจเลือกทำแต่กรรมดีได้อย่างถูกต้อง

เริ่มตั้งแต่เลือกคิดในเรื่องดีๆ เลือกพูดในเรื่องดีๆ เลือกทำในสิ่งที่ดีๆ เลือกประกอบอาชีพที่ไม่ก่อบาปก่อเวร พากเพียรทำความดีเพิ่มยิ่งขึ้นไป มีสติระมัดระวังตนไม่ให้พลาดพลั้งกลับไปทำความชั่ว และมีสมาธิที่แน่วแน่มั่นคงในการทำความดี ไม่หวั่นไหวกับอุปสรรคใดๆ ที่มาขวางกั้นทั้งสิ้น ในที่สุดความดีที่เขาทำผ่านกาย วาจา ใจ รอบแล้ว รอบเล่านี้ ก็ได้กลายเป็น “นิสัยดีๆ” ประจำตัวขึ้นมา ทำให้สามารถทำความดีต่างๆ ให้สูงยิ่งขึ้นไป

ในทางตรงกันข้าม ถ้าลัทธิมาติกาทั้ง 10 ประการนี้ ไม่เกิดขึ้น แล้วอะไรจะเกิดขึ้นแทน คำตอบก็คือ ความเห็นผิดเป็นชอบจะเกิดขึ้นแทน เมื่อเห็นผิดเป็นชอบจึงทำความชั่ว เมื่อทำความชั่วบ่อยเข้า นิสัยเลวๆ ก็เกิด การสั่งสมอาสวะก็เกิด ผลทุกข์ที่เดือดร้อนแสนสาหัสที่ยาวนานก็เกิด และกลายเป็นความทุกข์ที่ไม่สิ้นสุด จนกว่าจะคิดได้ในวันใดวันหนึ่ง วันนั้นจึงจะเริ่มทำความเข้าใจกฎแห่งกรรม แต่ถ้าในยุคนั้น ไม่มีพระพุทธศาสนา มาบังเกิดขึ้น ก็จะต้องทุกข์ต่อไป วันใดเข้าใจในลัทธิมาติกาเบื้องต้น 10 ประการ วันนั้น คือวันที่จะได้มีโอกาสพ้นทุกข์

ดังนั้น ลัทธิมาติกาเบื้องต้นทั้ง 10 ประการนี้ จึงเป็นเหมือนกับฐานรากของความดีทุกประการในโลก อุปมาเหมือนการสร้างตึกสูง 100 ชั้น ถ้าฐานรากของตึกไม่แข็งแรงมั่นคง ตึกก็ย่อมต้องพังถล่มลงมาเป็นซากอิฐซากปูน ฉันทใด ความดีของคนเราก็คงเช่นกัน จะพัฒนาสูงขึ้นไปได้อย่างไร ไม่ดีแตกเสียดกลางทาง ก็ต่อเมื่อเรามีลัทธิมาติกาเบื้องต้น 10 ประการ เป็นฐานรากที่แข็งแรงมั่นคง ฉันทนั้น

ด้วยเหตุที่การศึกษาเรื่องลัทธิมาติกาเบื้องต้น 10 ประการ เป็นเรื่องใหญ่ของมวลมนุษยชาติเช่นนี้ พระพุทธองค์จึงได้ตรัสว่า ลัทธิมาติกาเบื้องต้น 10 ประการนี้ เป็นเบื้องต้นของกุศลกรรมทั้งหลายของมนุษย์ เพราะฉะนั้นเพื่อให้เราดำเนินชีวิตในโลกนี้ได้อย่างปลอดภัย เราจึงต้องศึกษาลัทธิมาติกาทั้ง 10 ประการ นี้ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

2.2.1 ลัทธิมาติกาอันดับที่ 1 ทานมีผล

ความเข้าใจถูกต้องอันดับแรกของคนที่ต้องมี ก็คือ การให้ทานมีผล เพราะถ้าตรงนี้ไม่เกิดขึ้น ถึงแม้ทรัพยากรทั้งโลกจะมีพอเพียงเลี้ยงคนทั้งโลกแต่ความรู้สึกว่าขาดแคลนก็ยังคงมีอยู่ดีแล้วความรู้สึกนี้ก็จะชักนำไปสู่การเบียดเบียน การเอาเปรียบ การฆ่าฟันกันจะเกิดขึ้นไม่หยุดหย่อน เพราะว่าให้ทานกันไม่เป็น ด้วยเหตุนี้ ทานจึงเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นสังคมมนุษย์ หรือสังคมสัตว์ก็ตาม

ทาน แปลว่า การให้

หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้

การแบ่งปันขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ

คนเราในโลกนี้ จะมีชีวิตอยู่ได้ ก็ต้องอาศัยปัจจัยอย่างน้อย 4 อย่าง คือ 1) ที่อยู่อาศัย 2) อาหาร 3) เสื้อผ้า 4) ยารักษาโรค เป็นพื้นฐานการหล่อเลี้ยงชีวิต รองลงมาก็เป็นเรื่องของอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้ในการทำมาหากิน รองลงมาก็คือ การแบ่งปันความรู้ การแบ่งปันอาชีพ

ดังนั้น การแบ่งปันขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จึงมีอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ปันกันกิน
- 2) ปันกันใช้
- 3) ปันกันอยู่
- 4) ปันความรู้

ความเห็นผิดที่เป็นเหตุให้มนุษย์ไม่ยอมแบ่งปันอย่างน้อย 3 ประการ

การที่คนเราในโลกนี้ ไม่ยอมแบ่งปันกันใน 4 เรื่องดังกล่าวนี้ ก็เพราะมีความเห็นผิด หรือมีความมืดมัวใจ เป็นความมืดที่ทำให้คนตาดีเป็นเหมือนคนตาบอดไปได้ มีอยู่อย่างน้อย 3 เรื่อง

1) พันที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ทุกคนล้วนกำลังนับถอยหลังไปสู่ความตาย แต่มนุษย์ส่วนใหญ่มักมองไม่เห็น

2) ชีวิตในแต่ละวันที่ผ่านไป จะต้องมียศสมบัติที่ต้องกินต้องใช้เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต แต่เพราะไม่คิดว่าตนเองกำลังก้าวเข้าสู่ความตาย คิดว่าจะอยู่อีกนาน จึงกักตุนให้มากที่สุด แม้จะสามารถคำนวณได้ว่า โดยเฉลี่ยของอายุมนุษย์ยุคนี้ ตลอดชีวิตจะใช้ปัจจัย 4 อีกเท่าไร แต่ก็ไม่นำมาคำนวณ พยายามกักตุนให้มากที่สุด แม้ว่าส่วนที่เกินมาตัวเองไม่ได้ใช้ ก็หาเหตุกักตุนเอาไว้เรื่อยไป ในที่สุด “ความไม่รู้จักพอ” จึงได้เข้ามาสิงอยู่ในจิตใจ

3) ทรัพยากรที่ใช้หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์นั้น แม้จะมีมากพอ แต่ไม่ได้กระจายอย่างสม่ำเสมอในโลก เช่น ภูมิภาคนี้ผลิตอาหารสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิตได้มาก แต่ขาดเชื้อเพลิง อีกภูมิภาคหนึ่งเชื้อเพลิงมีมาก แต่ทำกินอะไรไม่ได้ ปลูกอะไรก็ไม่ได้ อีกภูมิภาคหนึ่ง ทำกินก็ไม่ได้ เชื้อเพลิงก็ไม่มี แต่มีบ่อแร่บ่อทองอย่างอื่นจำนวนมาก มนุษย์จึงมีความรู้สึกว่ายังไงทรัพยากรในโลกนี้ ก็คงมีไม่พอเลี้ยงมนุษย์ ความกลัวตายที่มีมาแต่เกิด ก็จะเข้ามาครอบงำ มนุษย์จึงต่างคนต่างจะแย่งกัน “ความเห็นแก่ตัว” ก็เข้ามาสิงสู่จิตใจ ในที่สุดมนุษย์ก็ต้องจับอาวุธ ลูกขึ้นมารบกัน ฆ่ากัน เพื่อแย่งทรัพยากรที่ตนเองรู้สึกว่ามีไม่พอ ทั้งๆ ที่จริงๆ แล้วมีมากพอ

ความมืดมิดต่างๆ ที่ตามองเห็นทั้ง 3 ประการนี้ ทำให้น้ำใจของมนุษย์ที่ควรจะมีให้กันเหลือน้อยลงไปทุกวัน ถ้ามองสภาพอย่างนี้ เพิ่งเกิดขึ้นมาในยุคนี้หรือไม่ ไม่ใช่ เมื่อพันปีที่แล้ว สองพันปีที่แล้วก็เป็นอย่างนี้ มนุษย์จึงรบราฆ่าฟันกันเองเรื่อยมา

ในที่สุด ถ้าตราบใด ยังแก้ไขความรู้สึกนี้ไม่ได้ โลกนี้จะรบก้นไม่รู้จบสิ้น แม้จะจัดระบบเศรษฐกิจอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตย สังคมนิยม หรืออะไรก็ตามที่ มนุษย์ก็จะยังเอาเปรียบกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการแบ่งปันทั้ง 4 อย่าง

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการแบ่งปันทั้ง 4 อย่างนี้ โดยเนื้อแท้ก็คือการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ทานจึงเป็นก้าวแรกที่จะป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากช่วงชิงแก่งแย่งอันเกิดจากความโลภจัด เห็นแก่ได้ของคนในสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีในสังคมอย่างน้อย 4 ประการ คือ

- 1) เป็นการป้องกันการอยู่แบบตัวใครตัวมัน เพราะคนเราต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน ไม่มีใครอยู่อย่างสุขสบายตามลำพังได้
- 2) เป็นการป้องกันปัญหามีใครยาวสาวได้สาวเอา ช่วยให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ไม่ต้องประสบภาวะเดือดร้อนเพราะความอดอยากขาดแคลน
- 3) เป็นการป้องกันการเอาเปรียบ เบียดเบียนผู้อื่นที่ด้อยกว่าในด้านต่างๆ
- 4) เป็นการป้องกันการกักตุนสินค้าที่เนื่องด้วยปัจจัย 4 และทรัพยากรอื่นๆ ในโลกนี้ไว้แก่งำไรเกินควร ซึ่งเป็นการกอบโกยผลประโยชน์ด้วยความเห็นแก่ตัว ขาดการคำนึงถึงความเดือดร้อนเสียหายของผู้อื่น ซึ่งเป็นชนวนที่ทำให้เกิดความวุ่นวายต่างๆ ในโลกตามมา

สังคมใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับครอบครัว ระดับชุมชน หมู่บ้าน ประเทศ หรือแม้ระดับโลก ถ้าสมาชิกแต่ละคนของสังคมนั้น มีน้ำใจเอื้ออาทรกันโดยปันกันอยู่ ปันกันกิน ปันกันใช้ สังคมนั้นจะมีแต่บรรยากาศที่อบอุ่นด้วยรอยยิ้มอย่างมีไมตรีจิตมิตรภาพ ต่างคนต่างรักใคร่สมัครสมานสามัคคีกัน เห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยเรื่องต่างๆ ไม่แทงกันข้างหลัง ไม่ต้องทำใบปลิวหรือบัตรสนเท่ห์เพื่อใส่ความโจมตีกัน ไม่ต้องให้ข่าวหนังสือพิมพ์เพื่อบิดเบือนความจริงจนเกิดความเข้าใจสับสนขึ้น แม้บางครั้งอาจจะมีบางคนเกิดความรู้สึกขัดแย้งกัน ด้วยเรื่องความคิดเห็น หรือเรื่องอื่นใดก็ตาม ย่อมสามารถทำความเข้าใจประนีประนอมกันได้ ให้อภัยกันได้โดยง่าย เนื่องจากมีความเป็นมิตรกัน มิได้มองกันด้วยสายตาแห่งความเป็นศัตรูคู่อาฆาต โดยเหตุนี้พระลัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “ผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้”¹

¹ อาพวกสูตร, สังยุตตนิกาย สคาถวรรค, มก. เล่ม 25 ข้อ 845 หน้า 425.

ตามหลักพระพุทธศาสนา ถือว่าการแบ่งปันหรือการให้เป็น “ทาน” หรือ “การทำทาน” ชนิดหนึ่ง ผู้ที่มีนิสัยชอบแบ่งปัน ก็เพราะมีใจเป็นกุศล คือทั้งเป็นบุญและมีความสุข เขาจะมีความสุข และความปลาบปลื้มใจเมื่อได้ทำทาน รวมทั้งเกิดความเห็นว่าการทำทานคือเครื่องมือสำคัญยิ่งในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในโลก

นั่นก็คือเขาเห็นด้วยใจของเขาว่า “ทานมีผล” ความเห็นเช่นนี้ชื่อว่า “สัมมาทิฐิ” ในทางกลับกัน ผู้ที่ไม่คิดแบ่งปัน ไม่คิดจะให้อะไรใคร (ซ้ำร้ายยังจะคิดเบียดเบียนแก่งแย่งของของผู้อื่นอีก) ก็เพราะเห็นว่าการทำทานไม่ได้ทำให้เกิดผลดีอะไรขึ้นกับตัวเขา เขาจึงเห็นด้วยใจของเขาว่า “ทานที่ให้แล้วไม่มีผล” ความเห็นเช่นนี้ชื่อว่า “มิจฉาทิฐิ”

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบทั้งผลดีของการให้ทานที่มีต่อสังคมโลก และผลร้ายของการไม่ให้ทานที่มีต่อสังคมโลกเช่นนี้

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฐิอันดับที่ 1 เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า การให้ทานมีผลคือมีผลให้คนเราสามารถป้องกัน และกำจัดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวออกจากใจของตัวเองได้ ขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มพูนความปรารถนาดีต่อกันและกัน ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ

2.2.2 สัมมาทิฐิอันดับที่ 2 การสังคมสงเคราะห์มีผล

คนเรานั้น เมื่อเกิดมาอยู่ร่วมโลกใบเดียวกันแล้ว การที่คิดจะสุขสบายอยู่เพียงตามลำพังคนเดียวก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เราควรที่จะรู้จักช่วยเหลือ หรือให้เปล่าแก่ผู้อื่นที่กำลังขาดแคลนหรือยากแค้นกว่าเราด้วย เพื่อให้เขามีช่วงเวลาที่มีความสุขสบายบ้าง และยังเป็นการเปิดโอกาสให้เขาพ้นจากความทุกข์ยากด้วยการพัฒนาตนเอง จนถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ โดยที่เขาไม่ต้องไปปล้น ขโมยชิง หรือทำสิ่งที่ไม่ดีต่อสังคมแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ การสังคมสงเคราะห์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับรากหญ้า จนถึงระดับโลก

สังคมสงเคราะห์หมายถึงอะไร

สังคม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่อยู่ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นระเบียบแบบแผนภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกัน

สงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือให้ผู้อื่นที่กำลังเคราะห์ร้ายให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบาก

สังคมสงเคราะห์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือผู้คนที่ขาดแคลนหรือกำลังประสบทุกข์ในสังคม ด้วยสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต เพื่อให้เขาสามารถลุกขึ้นมาช่วยตัวเองได้ โดยที่ผู้ให้ก็ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ จากผู้รับ

อย่างไรก็ตาม เราคงต้องยอมรับความจริงประการหนึ่งว่า คนในโลกนี้มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูง

ไม่เท่าเทียมกัน บางคนเกิดมารวย บางคนเกิดมายากจน บางคนเกิดเป็นพระราชามหากษัตริย์บางคนเกิดมาเป็นวณิก ยาก คนเข็ญใจ แต่ไม่ว่าใครจะเกิดมาในฐานะสูงต่ำเพียงใดก็ตาม ทุกคนล้วนอยากจะได้ดี หรือประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งนั้น

แต่ต้นทุนและโอกาสที่จะทำให้ใครประสบความสำเร็จนั้น มิใช่จะมีเท่ากัน ทั้งถึงกัน และมั่นคงถาวรตลอดไปทุกคน เหตุที่เป็นเช่นนี้ มิใช่เพราะว่ามีเทพเจ้าองค์ใดมาบีบบังคับกลั่นแกล้งให้เป็น มิใช่เพราะว่าเราขาดการเอาอกเอาใจในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติ จึงถูกลงโทษ

สิ่งที่บีบบังคับมนุษย์จนทำให้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จแตกต่างกัน

เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะว่ามนุษย์เราถูกบีบบังคับจากสิ่งต่างๆ จึงทำให้แต่ละคนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากน้อยไม่เท่ากัน นั่นคือ

- 1) ถูกบีบบังคับด้วยสรีระ ได้แก่ เพศหญิง เพศชาย ความท้วม ความแก่ ความเจ็บ
- 2) ถูกบีบบังคับด้วยเวลา คือ ทุกชีวิตเกิดมาแล้วล้วนมีความตายมารออยู่ข้างหน้า
- 3) ถูกบีบบังคับด้วยทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด
- 4) ถูกบีบบังคับด้วยพื้นที่อยู่อาศัย เพราะจำนวนคนในโลกเพิ่มขึ้นทุกปี
- 5) ถูกบีบบังคับด้วยบุคคลแวดล้อมที่มีเมตตาจิตต่างกัน

จากการโดนบีบบังคับในเรื่องต่างๆ เหล่านี้เองทำให้ชีวิตมนุษย์มีความผันผวน ไม่แน่นอนตลอดเวลา บางครั้งในขณะที่กำลังเพียบพร้อมด้วยฐานะ ชื่อเสียง ตำแหน่ง เงินทอง เพียงชั่วข้ามคืน สถานการณ์ต่างๆ ก็อาจพลิกผันไปสู่ความยากจนอย่างคาดไม่ถึงก็เป็นได้ ขณะเดียวกัน บางขณะที่กำลังอดคัดขัดสนยากจนเข็ญใจ เพียงชั่วข้ามคืน ก็อาจพลิกผันไปสู่ความเพียบพร้อมได้

เพราะชีวิตมนุษย์ไม่แน่นอน และโดนบีบบังคับด้วยสิ่งต่างๆ ให้พลิกผันโดยง่ายเช่นนี้ จึงมีข้อคิดว่า

ในยามใดก็ตาม ที่เราเป็นผู้ที่มีโอกาสดีกว่า เราก็ควรมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วย ไม่ควรลืมนวดูถูกเหยียดหยามซ้ำเติมผู้ที่ด้อยกว่า ไม่ควรกดขี่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า แต่ควรช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ตกทุกข์ได้ยาก กระจายสิ่งที่อำนวยความสะดวกไปยังถิ่นที่ลำบากกว่าตนให้ได้รับความสุขสบายขึ้นมาบ้าง

ขณะเดียวกัน ในยามใดก็ตาม ที่ชีวิตเราพลิกผันไปเป็นผู้ที่มีโอกาสน้อยกว่าผู้อื่น เราก็ไม่ควรอิจฉาริษยาในความเพียบพร้อมของเขา และก็ไม่ควรน้อยใจในโชคชะตาชีวิตของเรา แต่ควรคิดว่า แม้ชีวิตจะโดนบีบบังคับด้วยความขาดแคลนไม่เท่าเทียมกับผู้อื่นเพียงใดก็ตาม เราก็ยังโชคดีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้ร่างกายที่เหมาะสมที่สุดต่อการทำความดีทุกรูปแบบ เราเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทเดียวที่คิดเป็น สามารถเปลี่ยนความบีบบังคับต่างๆ มาเป็นมีสติปัญญาที่สามารถขจัดความขาดแคลนให้หมดไปได้ สามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ติดลบให้ดีขึ้นมาได้ และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่าตนเองให้พ้นความทุกข์ยากไปได้

วัตถุประสงค์ของการสังคมสงเคราะห์ที่แท้จริง

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการสังคมสงเคราะห์ที่แท้จริง ก็คือ

- 1) เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ประสบทุกข์สามารถมีชีวิตอยู่ได้
- 2) เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ประสบทุกข์สามารถมีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
- 3) เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ประสบทุกข์สามารถแก้ปัญหาความขาดแคลนอย่างเร่งด่วนที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้สำเร็จ
- 4) เพื่อเป็นต้นแบบการเสียสละความสุขเล็กน้อยส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และชาวโลก

เมื่อเราเล็งเห็นความสำคัญเช่นนี้แล้ว การช่วยเหลือให้ผู้อื่นฟื้นขึ้นมาจากความทุกข์ยาก จึงเป็นสิ่ง ที่คนในสังคมต้องทำ เพราะอย่างน้อยก็ถือว่าเป็นการลดจำนวนคนที่มีความทุกข์ยากลำบากให้น้อยลงไป และเพิ่มคนที่มีความสุขขึ้นในโลก และที่สำคัญก็คือ หากสามารถทำกันอย่างจริงจังแล้ว ก็มีความหวังเป็น ไปได้ว่า วันหนึ่งโลกของเราคงจะปราศจากปัญหาความทุกข์ยากทั่วทุกประเทศ

อย่างไรก็ตามยังมีการสงเคราะห์อีกลักษณะหนึ่งซึ่งไม่อาจเรียกว่าเป็นการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก แต่เป็นการสงเคราะห์ในลักษณะของการอุปถัมภ์ค้ำจุนผู้ที่ทำหน้าที่สงเคราะห์โลกให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมความดี ท่านผู้นั้นก็คือ สมณะหรือพระภิกษุผู้ประพฤติธรรม

บุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นครูสอนศีลธรรมให้แก่ชาวโลก ไม่ได้ประกอบอาชีพทำมาหากินหรือทำมาค้าขายแบบฆราวาสวิสัย หากประชาชนไม่ให้ความสำคัญในการอุปถัมภ์เพื่อให้ท่านทำงานสอนศีลธรรมได้เต็มที่ ไม่ว่าจะด้านปัจจัย 4 หรืออุปกรณ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมก็ตาม ท่านย่อมต้องสีกหา ลาเพศออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัว เป็นเหตุให้สังคมขาดครูสอนศีลธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ ประชาชนสังคมนั้น ก็จะขาดความรู้ด้านศีลธรรม ทำให้แยกแยะตัดสินไม่ได้ว่า สิ่งใดเป็นความชั่วที่ควรละเว้น และสิ่งใดเป็นความดีที่ต้องทำ เมื่อแยกแยะไม่ได้ ก็เป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิด เห็นชั่วเป็นดี เห็นดีเป็นชั่ว เมื่อใดที่คนในสังคมมีความคิดเห็นวิปริตไปเช่นนี้ ในที่สุด สังคมนั้น ก็จะไม่ต่างจากสังคมสัตว์ ที่กิน นอน สืบพันธุ์ โดยไม่ต้องคำนึงถึงศีลธรรม ความเดือดร้อนวุ่นวายย่อมระบอบไปทั่ว

ดังนั้น จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว การทำสังคมสงเคราะห์ในลักษณะให้การอุปถัมภ์สมณะหรือพระภิกษุผู้ทรงศีลทั้งด้านปัจจัย 4 และเทคโนโลยีในการเผยแผ่ศีลธรรมอย่างเต็มที่ จึงเป็นสิ่งต้องทำ

แม้การสังคมสงเคราะห์ทั้งสองลักษณะนี้ จะมีความจำเป็น และสำคัญถึงเพียงนี้ ก็มีผู้คนไม่น้อยที่ไม่คิดทำสังคมสงเคราะห์ เพราะพวกเขามองไม่เห็นว่าการทำสังคมสงเคราะห์จะให้ผลดีอย่างไรแก่พวกเขา ความคิดเห็นเช่นนี้ ก็จัดเป็นมิจฉาทิฐิหรือความคิดเห็นผิดประการหนึ่ง และที่สำคัญก็คือ เมื่อปล่อยให้ ความเห็นผิดเช่นนี้ลุกลามมากเข้า นอกจากเขาจะไม่สงเคราะห์ใครแล้ว ยังอาจจะเบียดบังทรัพย์สมบัติของสังคมมาเป็นสมบัติส่วนตัวอีกด้วย เช่น การเบียดบังงบประมาณโครงการต่างๆ ของภาครัฐ เป็นต้น

อานิสงส์ของการสังคมนาเคราะห์

อย่างไรก็ตาม ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งทั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีมาก ปานกลาง และไม่ดีนัก แต่ก็มีน้ำใจ และมีนิสัยชอบสงเคราะห์ผู้คนในชุมชนต่างๆ บางท่านแม้ไม่สามารถสงเคราะห์ด้วยเงินทองหรือทรัพย์สินของใหม่เอี่ยมได้ ก็อุตส่าห์แบ่งปันทรัพย์สินของที่ตนใช้แล้ว แต่ยังมีสภาพใช้งานได้อยู่เช่น เสื้อผ้า และเครื่องใช้สอยต่างๆ ให้แก่ผู้อื่น น้ำใจของผู้ทำสังคมนาเคราะห์เช่นนี้ นับว่าน่าสรรเสริญยิ่งนัก

บุคคลที่มีน้ำใจเสียสละ มีนิสัยสังคมนาเคราะห์เช่นนี้ นอกจากทำให้เขามีภูมิคุ้มกันความโลภ ความโกรธ ความหลง มิให้กำเริบขึ้นมาได้ง่ายแล้ว ยังก่อให้เกิดอานิสงส์แก่เขาอย่างมาก คือ

- 1) ย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้คนเป็นอันมาก
- 2) คนดีย่อมอยากคบค้าสมาคมด้วย
- 3) ย่อมมีชื่อเสียงขจรขยายไปไกล
- 4) ย่อมเป็นผู้องอาจ ไม่เก้อเขิน เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ประชุมชน

ผลดีต่างๆ ที่มีประโยชน์มากต่อตนเองเช่นนี้ เกิดขึ้นเพราะการทำสังคมนาเคราะห์

พระพุทธศาสนาเรียกการทำสังคมนาเคราะห์ว่า “อภัย” หรือ “อภัยที่บูชาแล้ว” พระลัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า “อภัยที่บูชาแล้วมีผล” หมายความว่า การทำสังคมนาเคราะห์ที่มีผลดี มีประโยชน์มาก ควรทำอย่างยิ่ง ใครก็ตามที่เห็นว่า “อภัยที่บูชาแล้วมีผล” ความเห็นของเขาชื่อว่า “สัมมาทิฐิ”

ในทางกลับกันใครก็ตามที่เห็นว่า “อภัยที่บูชาแล้วไม่มีผล” ความเห็นของเขาชื่อว่า “มิจฉาทิฐิ” ผู้ที่มีมิจฉาทิฐิประเภทนี้นอกจากจะไม่สงเคราะห์กลุ่มชนใดๆ แล้ว ยังจะจ้องหาโอกาสเบียดบังทรัพย์สินสมบัติของสังคมนาอีกด้วย

พระลัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบผลดีของการทำสังคมนาเคราะห์ และผลร้ายของการไม่ทำสังคมนาเคราะห์ต่อโลก และชีวิตเช่นนี้

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฐิอันดับที่ 2 เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

การสังคมนาเคราะห์มีผล คือ มีผลช่วยให้ตนเองสามารถป้องกัน และกำจัดความโลภได้อย่างกว้างขวาง และยั่งยืนขึ้น ขณะเดียวกันก็สามารถเพิ่มพูนความรักความปรารถนาดีต่อมวลมนุษย์ที่อยู่ร่วมโลกเดียวกันกว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2.3 สัมมาทิฐิอันดับที่ 3 การบูชาบุคคลที่ควรบูชามีผล

ปัญหาใหญ่ที่มีคู่โลกมานานก็คือ ปัญหาอิจฉาทิฐิบุคคลครองเมือง ทำให้สังคมนาหาความเป็นธรรมอย่างหนัก ผู้คนในสังคมนาต่างแก่งแย่งแข่งขัน ตั้งแต่แย่งกันเด่น แย่งกันดัง แย่งตำแหน่ง แย่งกันอยู่ แย่งกันกิน แย่งกันใช้

ผู้ได้บังคับบัญชา ก็คิดจะแย่งตำแหน่งหัวหน้า ลูกน้องที่ได้ดิบได้ดีขึ้นมาก็ทำตัวเป็นวัวล้มดิน แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลูกพี่ที่เคยให้การอุปการะสนับสนุน

ศิษย์ที่ไต่เต้าขึ้นไปสู่ตำแหน่งสูงได้ ก็แสดงพฤติกรรมวัตรอยเท้าครูบาอาจารย์

คนที่เคยเป็นเพื่อนรักกัน ก็มีพฤติกรรมเหยียบจุมูกัน เมื่อถึงคราวแย่งผลประโยชน์กัน

ปัญหาเหล่านี้คือตัวอย่างของความขัดแย้ง วุ่นวาย ลับสน ที่จะเกิดขึ้นในสังคม

สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ก็เพราะคนส่วนมากให้ความเคารพยกย่องคนเลว แต่ไม่เคารพยกย่องบุรุษบุคคลที่ควรบูชา ในที่สุดก็จะกลายเป็นความแตกแยกระหว่างผู้คนในบ้านเมือง เกิดเป็นหลายก๊ก หลายพวก หลายสี อันจะนำไปสู่ความหายนะ และความสิ้นชาติ สิ้นศาสนา

ดังนั้น เราจึงต้องมาศึกษากันว่า การบูชาบุคคลที่ควรบูชาคืออะไร และสำคัญต่อชีวิตเราอย่างไร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติให้เป็นความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับโลก และชีวิตมนุษย์ประการที่ 3 ที่มนุษย์ต้องรู้

การบูชาคืออะไร

การบูชาในที่นี้ หมายถึง การนำสิ่งของที่สมควรไปสักการะหรือมอบให้ผู้ที่มิคุณธรรม เพื่อเป็นการให้กำลังใจผู้ที่ทำความดี และเป็นการประกาศคุณธรรมความดีของเขาให้สังคมได้รับทราบ

ใครบ้างคือบุคคลที่ควรบูชา

บุคคลที่ควรบูชา ก็คือบุคคลที่เคยประกอบคุณงามความดีมาแล้วทั้งแก่เรา และบุคคลอื่น อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

- 1) บุคคลที่มีพระคุณต่อตัวเราเองโดยตรง และท่านยังมีชีวิตอยู่ เช่น มารดา บิดา ครูอาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ ผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้มีอุปการคุณในด้านต่างๆ
- 2) บรรพบุรุษ และญาติมิตรผู้ล่วงลับไปแล้ว
- 3) บุคคลที่มีศีลธรรมสูงส่ง มีความสำเร็จในชีวิต สมควรเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมได้
- 4) สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ซึ่งกำลังมุ่งมั่นพัฒนาผู้คนในสังคม

ทำไมจึงต้องยกย่องบูชาให้เกียรติบุคคลดังกล่าว

จุดมุ่งหมายสำคัญก็คือ

- 1) เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที แก่ผู้ที่เคยมีพระคุณแก่เราเองมาก่อน
- 2) เพื่อแสดงการยอมรับนับถือ ให้เกียรติ ยกย่อง เทิดทูน บุคคลที่เราได้เห็นแล้วว่ามิคุณงามความดีมากพอ

- 3) เพื่อประกาศเกียรติคุณของท่านนั้นๆ ให้โลกรู้ และยึดไว้เป็นแบบอย่างบุคคลผู้บำเพ็ญความดี ที่ทุกคนควรปฏิบัติตาม
- 4) เพื่อสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่สังคม คือเคารพพระธรรม หรือถือศีลธรรมตลอดจน คุณความดี เป็นใหญ่ ไม่ใช่ถ้อยคำตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ และความร่ำรวยเป็นใหญ่
- 5) เพื่อป้องกันตนเองไม่ให้คอยจับผิด คิดอิจฉาริษยาผู้อื่น ตลอดจนยกตนข่มท่าน แต่ทว่าคอย สังเกตคุณความดีของผู้อื่น แล้วนำมาเป็นแบบอย่างปฏิบัติตาม

ทำไมคนเราจึงไม่ยกย่องบูชาให้เกียรติคนดีหรือบุคคลที่ควรบูชา

เรื่องนี้อาจมีหลายสาเหตุ เช่น เพราะมีความโลภ อยากเด่นดังกว่าใครๆ เพื่อเป็นทางมาแห่งอำนาจ และผลประโยชน์ของตน จึงไม่ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นที่เหนือกว่าตนในด้านต่างๆ ด้วยการกล่าวโจมตีบุคคล เหล่านั้น เพื่อเป็นการยกตนให้เด่นดัง เป็นที่สนใจของผู้คนในสังคมชั้นแทน

บางคนอาจมีความคิดอิจฉาริษยาผู้อื่น ไม่ต้องการเห็นผู้อื่นเด่นดังกว่าตน จึงไม่ยกย่องใครๆ ทั้งสิ้น แม้กระทั่งพ่อแม่ครูอาจารย์ของตนเอง

บางคนมีปมด้อยซึ่งอาจเกิดจากเคยถูกกดขี่ข่มเหงน้ำใจมาแต่เยาว์วัยไม่ได้รับความยกย่องให้เกียรติ จากใครมาแต่เด็ก จนเกิดเป็นความฝังใจว่าทุกคนในโลกนี้ไม่มีคนดี มีแต่คนใจร้าย ไม่มีความยุติธรรม เขาจึงไม่ยกย่องบูชาให้เกียรติคนดีหรือใครๆ ทั้งสิ้น

โดยสรุปก็คือ ผู้ที่มีความโลภเป็นนิสัย ผู้ที่มีนิสัยขี้อิจฉาริษยา และผู้ที่มีปมด้อย (อาจมีนิสัยอย่างอื่นๆ อีก) จะไม่รู้จักรักยกย่องสรรเสริญใครๆ แม้แต่บุคคลที่ควรแก่การยกย่องบูชา

อย่างไรก็ตาม เด็กๆ ที่ได้รับการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังศีลธรรม และมารยาทดีงามต่างๆ จากพ่อแม่ผู้ปกครอง และครูอาจารย์มาเป็นอย่างดี รวมทั้งการรู้จักยกย่องให้เกียรติผู้คน ครั้นเมื่อเติบโต เป็นผู้ใหญ่ เขาจะไม่มีนิสัยดังกล่าว

ในพระพุทธศาสนา เรียกการนำสิ่งของที่สมควร เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน สิ่งของเครื่องใช้ที่พอเหมาะ ตลอดจนข้าวปลาอาหารที่ประณีต ฯลฯ ไปสักการะ คือมอบให้บุคคลที่ควรแก่การยอมรับนับถือว่า “การเชนสรวง” ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า “การเชนสรวงมีผล” หมายความว่า การนำสิ่งของที่สมควรไปมอบให้ผู้ที่ควรยกย่อง ให้เกียรติในวาระที่เหมาะสมย่อมมีผลดี มีประโยชน์ ควรทำอย่างยิ่ง

ใครก็ตามที่เห็นว่า “การเชนสรวงมีผล” ความเห็นของเขาชื่อว่า “สัมมาทิฐิ”

ในทำนองตรงกันข้าม ใครก็ตามที่เห็นว่า “การเชนสรวงไม่มีผล” ความเห็นของเขาชื่อว่า “มิจฉาทิฐิ”

พระลัมมาลัมพุทเจ้าทรงทราบผลดีของการบูชาบุคคลที่ควรบูชา และผลร้ายของการไม่บูชาบุคคลที่ควรบูชาต่อโลกและชีวิตเช่นนี้

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังลัมมาภิปฏิอันดับที่ 3 เข้าไปในใจมนุษย์ว่า

การเช่นสรวงมีผล คือมีผลดีในการส่งเสริมให้ทุกคนในสังคมถือธรรมเป็นใหญ่ มีจิตใจผ่องใส เกิดกำลังใจในการทำมาดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป และก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ

2.2.4 ลัมมาภิปฏิอันดับที่ 4 ผลวิบากของกรรมดี และกรรมชั่วมีจริง

คนเราทุกคนล้วนอยากได้ดี มีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งนั้น แต่เพราะตัดสินใจไม่ได้ว่า ดีกับชั่วต่างกันที่ตรงไหน ทำไม และอย่างไร จึงทำให้ชีวิตของคนเราประพุดิปะปนกันไปทั้งความดี และความชั่ว เป็นเหตุให้ตนเองประสบผลของความดี ได้แก่ ความสุข และผลของความชั่ว ได้แก่ ความทุกข์ ประปนกันไป หากเราสามารถแยกแยะ และตัดสินใจได้ว่า ความดีกับความชั่วแตกต่างกันอย่างไร เราก็จะได้เลือกทำแต่ความดี เพื่อให้ชีวิตของเราได้พบแต่ความสุขเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เรื่องของกรรมดี และกรรมชั่ว จึงเป็นเรื่องที่เราต้องศึกษากัน เพื่อให้เราสามารถก้าวเดินไปบนเส้นทางของความดีได้อย่างถูกต้อง ชีวิตของเราจะได้ประสบแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่ต้องประสบทุกข์ทั้งทางกาย วาจา และใจในภายหลัง

อย่างไรก็ตาม เมื่อเราลงมือศึกษาเรื่องกรรม สิ่งแรกที่ต้องรู้จักคือ **“กรรม”** คืออะไร

คำว่า **“กรรม”** ในพระพุทธศาสนา แปลว่า **“การกระทำโดยเจตนา”**

หมายความว่า การที่คนเรากระทำอะไรลงไปผ่านทางกาย วาจา และใจ ในทุกเรื่องทุกประการ ไม่ว่าดี หรือชั่วก็ตาม หากการกระทำนั้น เกิดจากความตั้งใจของผู้กระทำแล้ว ถือว่าเป็น **“กรรม”** ทั้งสิ้น

กรรม ที่เรียกว่า **กรรมดี** หมายถึงการกระทำที่ดีงาม เหมาะสม ไม่ผิดศีล ไม่ผิดธรรม ไม่มีบาป เช่น การทำทาน การสงเคราะห์ผู้คนในสังคม การยกย่องบูชาคนดี เป็นต้น

ส่วน **กรรมชั่ว** หมายถึงการกระทำที่ผิดศีล ผิดธรรม เช่น การฆ่าสัตว์ การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การใส่ร้ายผู้อื่น เป็นต้น กรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดบาปทั้งสิ้น

สาระสำคัญของกฎแห่งกรรมคือ

สาระสำคัญของกฎแห่งกรรม คือ **“ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว”** สมดังพุทธพจน์ที่ว่า

“บุรุษทำกรรมเหล่าใดไว้ เขาย่อมเห็นกรรมเหล่านั้นในตน ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น”¹

¹ จุลลนันทียชาตก, ขุททกนิกาย ชาตก, มก. เล่ม 57 ข้อ 294 หน้า 389.

การเกิดผลของกรรมทั้งดี และชั่วเรียกว่า **วิบาก** ซึ่งมีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว ท่านจึงเรียกกฎเกณฑ์แห่งวิบากกรรมว่า “กฎแห่งกรรม” กฎนี้เป็นกฎเหล็กที่เที่ยงธรรมที่สุด ไม่ต้องการตีความใดๆ

จากสาระสำคัญ ทั้ง 4 ประเด็นของธรรมภาษิต ดังได้แสดงแล้ว ท่านผู้อ่านคงจะเห็นแล้วว่า กฎแห่งกรรม เป็นกฎแห่งเหตุ และผลที่เข้าใจได้ง่าย เพราะทุกคนสามารถตรงได้จากประสบการณ์ ในชีวิตจริงของตนเอง

ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่เกียจคร้านไม่ยอมเรียนหนังสือ ย่อมอ่านหนังสือไม่ออก คนบางคนที่ดีมีสุราจนเมามายย่อมควบคุมสติไม่อยู่ ย่อมทำกรรมชั่วได้ทุกเรื่อง เป็นต้น

แต่ทำไมจึงยังมีผู้คนจำนวนไม่น้อย ที่มีความสงสัยการออกผลของกรรม แล้วไม่เชื่อกฎแห่งกรรม

เนื่องจากการกระทำของผู้คนโดยทั่วไป มีทั้งกรรมดี และกรรมชั่วปะปนกันไปในแต่ละวัน ประการหนึ่ง กับการทำกรรมดี และกรรมชั่วของคนเรานั้น มิได้ทำกันเพียงแค่ครั้งเดียว แต่ทำกันบ่อยๆ อีกประการหนึ่ง ทำให้การออกผลของกรรมมีความสลับซับซ้อนมาก จึงดูเหมือนว่าการออกผลของกรรม มิได้สอดคล้องกับธรรมภาษิตดังกล่าว เพราะเหตุนี้เองจึงทำให้มีผู้คนสงสัยเรื่องกฎแห่งกรรมอยู่เสมอ

กรรมให้ผลตามกาลเวลา

เกี่ยวกับความสลับซับซ้อนในเรื่องการออกผลของกรรมนี้ พระพุทธศาสนามีคำอธิบายละเอียดพอสมควร¹ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กาลเวลาแห่งการให้ผลของกรรมแต่ละครั้งที่เราทำมีอยู่ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 กรรมที่ให้ผลในชาตินี้

ระยะที่ 2 กรรมที่ให้ผลในชาติหน้าถัดจากชาตินี้ไป

ระยะที่ 3 กรรมที่ให้ผลในชาติต่อๆ ไปไม่มีกำหนดจนกว่าจะหมดกิเลสบรรลुพระนิพพาน

จากเรื่องกาลเวลาแห่งการให้ผลของกรรมนี้ แสดงให้เห็นว่า โลกหน้ามี ตายแล้วไม่สูญ ตราบใดที่ยังมีกิเลส จะต้องไปเกิดอีก ส่วนว่าจะไปเกิดเป็นอะไร อยู่ที่ไหน กรรมของตนจะเป็นผู้จัดสรรให้เอง

อย่างไรก็ตาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสยืนยันว่ากรรมที่บุคคลใดทำแล้ว จะส่งผลแก่บุคคลนั้นอย่างแน่นอน สำหรับกรรมชั่วนั้น เมื่อถึงคราวกรรมออกผลก็ไม่มีสิ่งใด มีพลังอำนาจมาขัดขวางตัดทอนได้ดังที่ตรัสว่า

“บุคคลที่ทำกรรมชั่วไว้ หนีไปแล้วในอากาศ ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้ หนีไปในท่ามกลางมหาสมุทร ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้ หนีเข้าไปสู่ชอกฏเขา ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้ (เพราะ) เขาอยู่แล้วในประเทศแห่งแผ่นดินใด พึงพ้นจากกรรมชั่วได้ ประเทศแห่งแผ่นดินนั้น หามีอยู่ไม่”²

¹ นิทานสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, มก. เล่ม 34 ข้อ 473 หน้า 118.

² ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ปาปวรรค, มก. เล่ม 42 ข้อ 19 หน้า 3.

นอกจากนี้ พระลัมมัลัมพุทเธายังได้ตรัสเรื่องวิบากของกรรมทั้งชั่ว และดีไว้ดังนี้

“ผู้มีกรรมลามก ย่อมเข้าถึงนรก ผู้มีกรรมเป็นเหตุแห่งสุคติ ย่อมไปสวรรค์ ผู้ไม่มีอาสวะย่อม
ปรินิพพาน”¹

คนเราทุกคนย่อมปรารถนาความสุข การตั้งใจศึกษาสรรพวิชาการต่างๆ ให้ความรู้มากมายสูงส่ง ก็เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคง และความสุขให้แก่ชีวิตตนเอง แต่ถ้าไม่รู้เรื่องกรรม ก็มีแต่จะใช้
ความรู้ของตนสร้างความหายนะให้แก่โลก ในที่สุดตนเองก็จะมีทางรอดจากโทษ และทุกข์จากกรรมชั่ว
ของตน ความปรารถนาที่จะมีชีวิตเป็นสุข ก็จะเป็นทุกข์เข้ามาแทนที่ สู้คนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แต่รู้ว่า
อะไรเป็นกรรมดี อะไรเป็นกรรมชั่ว แล้วเลือกทำแต่กรรมดี ละเว้นกรรมชั่วทุกอย่าง แม้จะมีอาชีพเป็นคนดูแล
ทำความสะอาดห้องสุขา ชีวิตของเขาก็มีความสุขตามอัตภาพ ใจของเขาก็ไม่มีทุกข์

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าชีวิตคนเราจะมีความสุข และมีคุณค่าอย่างแท้จริงก็อยู่ที่การเลือกทำ
แต่กรรมดีเท่านั้น

พฤติกรรมที่จัดเป็นกรรมดี และกรรมชั่วมีอะไรบ้าง

พระลัมมัลัมพุทเธาทรงให้เกณฑ์การตัดสินความดี และความชั่วไว้ที่ทางกาย ทางวาจา และทางใจ
ผนวกกับเรื่องอบายมุข 6 ประการ ดังนี้

1. เกณฑ์การตัดสินกรรมดี

การประพฤติปฏิบัติที่จัดว่าเป็นกรรมดี มีอยู่ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ กับการ
ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

กรรมดีทางกาย ได้แก่ การไม่ทำผิดศีล 3 ข้อแรก ได้แก่

1) เจตนางดเว้นจากการฆ่าทั้งคน และสัตว์ ตลอดจนงดเว้นจากการเบียดเบียนทั้งคน และสัตว์
(มีการทำร้ายร่างกาย การกักขัง การทรมานด้วยวิธีต่างๆ เป็นต้น)

2) เจตนางดเว้นจากการลักขโมย การโจรกรรม จี้ปล้น คดโกง คอรัปชั่น ปลอมแปลงเอกสาร
ละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น

3) เจตนางดเว้นจากการประพฤติดินทางเพศ

¹ ขุททกนิกาย คาถารวมบท ปาปวรรค, มก. เล่ม 42 ข้อ 19 หน้า 3.

นอกจากไม่ทำผิดศีล 3 ข้อแรกแล้ว ก็ควรจะประพฤติธรรมอันดีงามอย่างน้อย 3 ประการคือ

- 1) มีความเมตตากรุณาต่อคน และสัตว์
- 2) ทำงานอาชีพสุจริต ไม่ผิดศีล ไม่ผิดกฎหมาย
- 3) รู้จักควบคุมตนในเรื่องกามารมณ์เป็นอย่างดี

กรรมดีทางวาจา ได้แก่ไม่ทำผิดศีลข้อ 4 ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ
- 2) เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียดทำให้คนแตกกัน
- 3) เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ
- 4) เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ นินทา

นอกจากไม่ทำผิดศีลข้อ 4 พร้อมด้วยรายละเอียด 4 ประการแล้ว ก็ควรจะประพฤติธรรมอันดีงามด้วยการมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) พูดแต่คำจริง รักษาสัจจะ รักษาสัญญา
- 2) พูดส่งเสริมให้ผู้คนมีความสามัคคีกัน
- 3) พูดแต่คำสุภาพอ่อนหวาน
- 4) พูดแต่เรื่องที่เป็นประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

กรรมดีทางใจ เป็นการกระทำที่สุจริตทางใจ มีรายละเอียดอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือไม่มักได้
- 2) ไม่คิดพยาบาทจองเวรผู้ใด
- 3) พยายามพัฒนาตนให้เกิดความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโลก และความเป็นไปของชีวิต

นอกจากนี้ การไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข 6 ก็จัดว่าเป็นกรรมดีอย่างหนึ่งของเรา เพราะอบายมุข 6 ประกอบด้วยเรื่องที่สร้างความเดือดร้อนต่อตนเอง ได้แก่

- 1) การติดสุรา และของมึนเมา
- 2) การชอบเที่ยวกลางคืน
- 3) การติดการดูการละเล่น
- 4) การติดการพนัน
- 5) การคบคนชั่ว
- 6) การเกียจคร้านในการทำงาน

2. เกณฑ์การตัดสินกรรมชั่ว

ความประพฤติที่จัดว่าเป็นกรรมชั่วมีอยู่ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ กับการเกี่ยวข้องกับบอขายมุข

กรรมชั่วทางกาย ได้แก่ การทำผิดศีล 3 ข้อแรก คือ

- 1) เจตนาฆ่า ไม่ว่าคน หรือสัตว์ ตลอดจนการทำร้ายร่างกาย การทรมานคน หรือสัตว์ด้วยวิธีต่างๆ
- 2) เจตนาลักขโมย โจรกรรมจี้ปล้น คดโกง คอรัปชั่น ละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น
- 3) เจตนาประพฤติดังผิดทางเพศ

กรรมชั่วทางวาจา ได้แก่การทำผิดศีลข้อ 4 ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) เจตนาพูดเท็จ
- 2) เจตนาพูดส่อเสียด เพื่อทำให้คนแตกแยกกัน
- 3) เจตนาพูดคำหยาบคาย
- 4) เจตนาินินทา

กรรมชั่วทางใจ เป็นการทำผิดที่ทุจริตทางใจ มีรายละเอียดอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น หรือมักได้ในทางไม่ชอบ
- 2) คิดพยาบาทจองเวร
- 3) มีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องโลก และความเป็นไปของชีวิต

นอกจากนี้ การเกี่ยวข้องกับบอขายมุข 6 จัดว่าเป็นกรรมชั่วอย่างร้ายแรงยิ่งของคนเรา เพราะใครก็ตามที่จมอยู่กับบอขายมุข 6 แม้เพียงอย่างเดียว ก็ยากที่จะเอาดีได้ในชีวิตนี้ ถ้าจมอยู่กับบอขายมุขครบทั้ง 6 อย่าง แม้ยังไม่จบชีวิตก็อาจจะกลายเป็นคนเร่ร่อนจรจัด หมดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อย่างสิ้นเชิง ถึงขั้นต้องนอนต้องหลับอยู่ตามพุ่มป่าไม่ผิดกับสุนัขจรจัด

จากพฤติกรรมที่จัดเป็นกรรมดี และกรรมชั่ว เป็นการยืนยันว่าคนเราแต่ละคน ประกอบด้วย “กาย กับใจ” กล่าวคือ

- 1) ใจเป็นผู้บัญชาให้กายทำกรรมต่างๆ ทั้งกาย และวาจา
- 2) ถ้าใจคิดดีคนเราก็ทำกรรมดี อีกทั้งไม่เกี่ยวข้องกับบอขายมุข
- 3) ถ้าใจคิดไม่ดีคนเราก็จะทำกรรมชั่ว อีกทั้งชอบเข้าไปพัวพันเกี่ยวข้องกับบอขายมุข

โดยเหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า คนเรามีใจเป็นนายมีกายเป็นบ่าว แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสยืนยันในเรื่องนี้ว่า

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลใดใจร้ายแล้ว พุทเธยูกิบัติ ทำอยู่ก็ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขาเพราะเหตุนี้ ถ้าบุคคลใดมีใจผ่องใสแล้ว พุทเธยูกิบัติ ทำอยู่ก็ดี ความสุขย่อมไปตามเขาเพราะเหตุนี้ เหมือนเงาไปตามตัว ฉะนั้น”¹

อนึ่ง เมื่อคนเรามีใจ ย่อมมีนัยต่อไปอีกว่า ทุกคนต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน กล่าวคือ ถ้าทำกรรมชั่วตนเองก็ต้องรับผิดชอบ (เป็นทุกข์และโทษ) ในกรรมชั่วของตน ใครๆ ไม่สามารถมารับผิดแทนได้ ถ้าทำกรรมดีตนเองก็มีโอกาสรับชอบ (เป็นความสุข) จากกรรมดีของตน ยิ่งกว่านั้น กรรมที่เราทำเป็นอาชญา จะเพาะนิลยดีหรือชั่วติดตัวติดใจต่อไปอีกเรื่อยๆ ไม่รู้จบ

ใครก็ตามที่มุ่งทำแต่กรรมดีเป็นอาชญา ก็เพราะเขามีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ ในทางกลับกัน ใครก็ตามที่เจตนาทำแต่กรรมชั่ว หรือแม้จะทำความดีบ้างชั่วบ้างปะปนกันไป ก็เพราะเขาเห็นว่าผลวิบากของกรรมที่ทำชั่วคงจะไม่มี เห็นว่าการที่ผู้หลักผู้ใหญ่ และสมณพราหมณ์ พร้าดักเตือนสั่งสอน ให้ละเว้นกรรมชั่ว ก็เป็นเพียงกุศโลบาย หลอกให้ทำความดีเท่านั้น ความเห็นเช่นนี้ของเขา ชื่อว่า มิจฉาทิฐิ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบถึงผลของวิบากกรรมดี และกรรมชั่วว่ามีจริงอย่างแน่นอน

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฐิอันดับที่ 4 ให้เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

วิบากแห่งกรรมดีกรรมชั่วมีผล คือ ไม่ว่ากาลไหนๆ ในที่สุดแล้ว บุคคลทำดีต้องได้ดีจริง ทำชั่วต้องได้ชั่วจริง

2.2.5 สัมมาทิฐิอันดับที่ 5 โลกนี้มี

โลกคืออะไร?

คำว่า “โลก” ตามหลักพระพุทธศาสนามีความหมายกว้างมาก ความหมายอย่างแคบยัง ครอบคลุมถึง 3 เรื่อง² ซึ่งมีศัพท์เฉพาะตามความหมายในตัวเอง คือ

- 1) สังขารโลก หมายถึง สังขารร่างกายของคน และสัตว์ทั้งหลายอันประกอบด้วย กาย กับ ใจ
- 2) สัตว์โลก หมายถึง หมู่สัตว์ที่มีชีวิตทั้งปวงนอกจากตัวเราเอง เช่น มวลมนุษย์ และสัตว์ดิรัจฉาน ต่างๆ เป็นต้น
- 3) โอกาสโลก หมายถึง สถานที่ที่สัตว์โลกได้อาศัยเป็นที่อยู่ เป็นที่ทำมาหากิน และเป็นทีสร้างกรรมทั้งดี และชั่ว ซึ่งได้แก่ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ ผืนฟ้า นั่นเอง

¹ ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ยมกวรรค, มก. เล่ม 40 ข้อ 11 หน้า 1.

² จุฬหัตถิปโทปมสูตร, อรรถกถาัมชณนิคาย มูลปณณาสก, มก. เล่ม 18 หน้า 492.

ประเด็นที่ต้องพิจารณาเพื่อให้รู้จักโลก

คำว่า “โลกนี้” จึงมีความหมายได้ทั้ง 3 เรื่อง หรือทั้ง 3 โลกซึ่งมีประเด็นต้องพิจารณาอย่าง รอบคอบกว้างๆ ก่อน คือ

1. สัตว์โลกล้วนแตกต่างกัน

ท่านผู้อ่านคงได้ประจักษ์แล้วว่า คนเราแต่ละคนล้วนมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย ฐานะ สติ ปัญญา ตลอดจนอุปนิสัย

มีข้อที่น่าสังเกตมาก คือ บางคนเกิดมามีรูปร่างได้สัดส่วน แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่พิกลพิการ บางคนก็มีหน้าตาดี เป็นหญิงสุดสวย เป็นชายสุดหล่อ แต่บางคนก็มีหน้าตาขี้ริ้วขี้เหร่ อวัยวะทั้งรูปร่าง หน้าตา และผิวพรรณวณณะ

ในบรรดาผู้คนที่มีความแตกต่างกันด้านรูปร่างหน้าตาเหล่านี้ ยังมีความแตกต่างกันในฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมอีก บางคนก็คาบซ้อนเงินซ้อนทองมาตั้งแต่เกิด บางคนก็เกิดมาในครอบครัวยากจนข้นแค้น ชนิดนอนกลางดินกินกลางทราย หรือบางวันก็ไม่มีอะไรจะกิน ถึงกับต้องค้นหาเศษอาหารตามถังขยะสาธารณะมากินหรือมีเงินนั้นก็ต้องเป็นขอทานตั้งแต่ยังเป็นทารกซ้ำร้ายกว่านั้นทารกบางคนพอเกิดมาก็ถูกนำไปทิ้งตามที่สาธารณะ ตามกองขยะ ดังที่มีข่าวปรากฏอยู่เป็นระยะๆ

นอกจากจะมีความแตกต่างกันด้านรูปร่างหน้าตา และฐานะแล้ว ในด้านสติปัญญา ก็ยังมีความแตกต่างกันอีกมาก บางคนมีปัญหาฉลาดเฉลียว และมีนิสัยดีมาตั้งแต่เกิด บางคนแม้ร่างกายไม่ทุพพลภาพ แต่เกิดมาก็ทุพพลภาพทางปัญญา นับตั้งแต่คิดหาเหตุผลไม่เป็น ไปจนถึงปัญญาอ่อน คิดอะไรไม่เป็น เรียนอะไรไม่เข้าใจ

2. โลกนี้มีที่มา

ทำไมคนเราจึงแตกต่างกัน

ถ้าพิจารณาด้วยนิโสมนสิการ โดยอิงเหตุผลตามเรื่องกฎแห่งกรรม ย่อมจะเกิดความเข้าใจได้ว่า ลักษณะของแต่ละคนทั้งด้านบวก (หรือโชคดี) และด้านลบ (หรือโชคร้าย) นั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลวิบากของกรรมดีหรือกรรมชั่วที่ตนก่อขึ้นเองในอดีตชาติ ส่งผลมาถึงปัจจุบันชาติ คือ โลกนี้ ไม่ใช่เรื่องของความบังเอิญหรือ “ดวง” หรือเรื่องที่จะมีผู้วิเศษมาส่งเสริม หรือผู้ร้ายมากลั่นแกล้ง ให้เกิดขึ้นได้

โดยสรุปก็คือ โลกนี้มีที่มา นั่นคือ กรรมที่เราเคยทำไว้ในอดีตไม่ว่าดีหรือชั่ว อาจเป็นได้ทั้งอดีตช่วงไกล คืออดีตชาติจนกระทั่งมาเข้ากรรมมารดา และอดีตช่วงใกล้ คือ ตั้งแต่วันแรกเกิดจนกระทั่งถึงเมื่อวานนี้ จัดการให้เราเป็นดังเช่นตัวเราในขณะนี้ และเป็นเหตุให้สัตว์โลกทั้งหลายแตกต่างกัน

3. ต้องเข้าใจโลกนี้ให้ถูกต้อง

สาระสำคัญของโลกนี้ที่ทุกคนต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องถ่องแท้มีอยู่อย่างน้อย 4 ประการ คือ

3.1) โลกนี้มีที่มา หมายความว่า การที่เรา มีรูปร่างหน้าตา ฐานะทางความเป็นอยู่ สติปัญญาและนิสัย นับตั้งแต่ได้ถือกำเนิดเกิดมาเป็นคนจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ขณะนี้ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี เป็นที่พอใจหรือไม่ก็ตาม เป็นผลมาจากกรรมดีหรือชั่วที่เราทำไว้เองในอดีตชาติเป็นเหตุสำคัญเหตุหนึ่ง

3.2) โลกนี้มีความไม่แน่นอน คือ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่จีรังยั่งยืน ไม่คงที่ เช่น คนที่เกิดมาแข็งแรงสมบูรณ์ ก็อาจกลายเป็นคนชราโรคได้ ถ้าปัจจุบันไม่ระมัดระวังดูแลรักษาสุขภาพให้ดี หรือชอบแส่หาโรคร้ายมาใส่ตัวด้วยความไม่ระมัดระวัง ความประมาท และอำนาจกิเลส คนที่เกิดมาเป็นเศรษฐี ก็อาจกลายเป็นยากจนได้ คนที่เคยยากจนก็อาจกลายเป็นเศรษฐีได้ คนที่พบพลภาพก็อาจกลายเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่ให้แก่ชาวโลกได้

ความไม่แน่นอนนี้เกิดจากอะไร?

ความไม่แน่นอนนี้ล้วนเกิดจากกรรมของเราเอง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งกรรมในอดีตชาติของเราเพียงลำพังหรือกรรมที่เราทำขึ้นใหม่ในชาตินี้ร่วมด้วยก็ได้

เรื่องการออกผลของกรรม บางอย่างเราก็อาจตรวจหาเหตุผลด้วยโยนิโสมนสิการได้ไม่ยาก บางอย่างก็ยังคงมองไม่ได้ทันทีโดยเหตุที่การออกผลของกรรมเป็นเรื่องสลับซับซ้อนมาก ผู้ที่ยังฝึกจิตมาดีไม่พอ จึงยังไม่ควรคิดในเรื่องรายละเอียดให้มากเกินไปเกินไป มิฉะนั้น อาจเป็นบ้าได้¹

3.3) โลกนี้มีคุณ เพราะเป็นแหล่งสำหรับสร้างบุญกุศลอันประเสริฐเพียงแหล่งเดียว กล่าวคือ สังขาร ร่างกายของเราที่เป็นมนุษย์อย่างนี้ เหมาะแก่การสร้างบุญกุศลหรือกรรมดีได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสังขารของสัตว์โลกชนิดอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นหมาหรือทำนอยหรือไม่มีเท้าเลยก็ตาม ไม่สามารถสร้างความดีหรือบุญกุศลดังเช่นมนุษย์ได้ ดังนั้นใครก็ตามที่ฆ่าตัวตาย จึงเป็นคนที่น่าสมเพชที่สุด เพราะนอกจากจะโง่มากจนกระทั่งไม่รู้คุณของการได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ยังเป็นผู้สร้างบาปมหันต์ให้แก่ตนอีก ด้วยการทำลายร่างกายและชีวิตซึ่งเป็นอุปกรณ์แสนประเสริฐเพียงชิ้นเดียวที่มีสำหรับไว้ใช้เพิ่มพูนคุณค่าให้แก่ตนเองและชีวิต

สำหรับโอกาสโลกก็เป็นแหล่งเดียวที่เหมาะสมแก่การสร้างกรรมดีของเรา เนื่องจากเป็นที่อยู่ของสัตว์โลก ซึ่งสามารถเป็นกัลยาณมิตรให้แก่เราได้ นับตั้งแต่พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ตลอดจนพระภิกษุสงฆ์ ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบผู้เป็นเพื่อนบุญ ซึ่งมีอยู่แต่เฉพาะในโลกนี้เท่านั้น นอกจากนี้ก็ยังมีผู้คนอีกมากมายต่างฐานะ ต่างศักยภาพอยู่ในโลกนี้ ทำให้เรามีโอกาสสร้างกรรมดีด้วยการแบ่งปันหรือการทำทาน การทำสังฆมสังเคราะห์ การถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นเพื่อนบุญ การบูชาบุคคลที่ควรบูชาอยู่เสมอ

¹ อจินตสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 77 หน้า 235.

การได้ศึกษา และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุนี้พระองค์จึงตรัสแสดงว่า ความได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นส่วนแห่งการไปสู่สุคติในโลกหน้า¹

ใครก็ตามที่ยึดเอาโลกนี้เป็นเวทีสร้างกรรมชั่วต่างๆ ย่อมแสดงว่าเขาไม่รู้จักคุณค่าของโลกนี้เลย ความเห็นของเขาจึงเป็นมิจฉาทิฐิอย่างร้ายแรง

4. โลกนี้มีเวลาจำกัด คือมีความตายเป็นตัวจำกัดเวลาแห่งการมีชีวิตอยู่ของคนเรา ความตายเป็นสิ่งที่แน่นอนสำหรับทุกคน แต่วันเวลาแห่งความตายของแต่ละคนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกรรมดี หรือกรรมชั่วที่เราทำเองทั้งในอดีตชาติ และปัจจุบันชาติ กรรมชั่วที่ทำให้เรามีอายุสั้นก็คือการทำผิดศีลข้อ 1 ทั้งในอดีตชาติ และปัจจุบันชาติ

อย่างไรก็ตาม กรรมชั่วในปัจจุบันที่คนเราทำด้วยความประมาท เช่น ขับรถเร็วด้วยความคึกคะนอง ต้มสุราเมาแล้วขับรถเป็นต้น การกระทำด้วยความประมาทเหล่านี้ย่อมเป็นเหตุให้คนเราอายุสั้นได้อีกเช่นกัน

ประโยชน์ที่ได้จากการมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลก

ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องโลกทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว มีประโยชน์อย่างไร?

ความรู้ 4 ประการดังกล่าว จะสามารถช่วยให้เราเกิดสติปัญญาสอนตนเองให้เลิกสร้างกรรมในปัจจุบันให้ดีที่สุด กล่าวคือ

1) ทุกคนต้องรีบทำแต่กรรมดีตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เพราะการที่เกิดมามีโชคดีในชาตินี้ เนื่องจากกรรมดีในอดีตส่งผล ก็พึงคิดว่าผลของกรรมดีนั้นมีวันสิ้นสุด จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างกรรมดีใหม่อีก เพื่อมิให้ผลแห่งกรรมดี คือ บุญที่สะสมอยู่ในใจมาตั้งแต่อดีตต้องขาดตอน หรือหมดลงเสียก่อน

ส่วนคนที่เกิดมาโชคร้ายด้วยประการต่างๆ ก็อย่าท้อแท้ พึงคิดว่ากรรมดีที่ทำใหม่อย่างต่อเนื่อง นับแต่วันนี้ จะต้องออกผลดีต่อไปในอนาคตอย่างแน่นอน ถ้าออกผลไม่ทันในเดือนนี้ ปีนี้ ชาตินี้ ก็จะต้องออกผลในเดือนหน้า ปีหน้า ชาตินี้หน้า ต่อไปอีกได้

2) ต้องไม่ก่อกรรมชั่วใหม่อย่างเด็ดขาด เพราะตระหนักถึงผลร้ายนานาชนิดที่จะติดตามมาทั้งแก่ตนเอง เพื่อนร่วมโลก และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

3) ต้องไม่อยู่เฉยๆ โดยไม่สร้างกรรมดีอะไรเลย พึงระลึกไว้ว่าการอยู่เฉยๆ นอกจากจะไม่มีกำไรแล้ว ยังจะต้องควักต้นทุนมาใช้จ่ายอีกด้วย นั่นคือบุญจากกรรมดีที่เคยสั่งสมไว้ก็จะหมดสิ้นไป และที่แน่ๆ ก็คือสังขารร่างกายของเราต้องแก่ลงๆ ทุกวัน โอกาสที่จะสร้างกรรมดีใหม่นั้นเหลือน้อยน้อยเต็มที

4) ต้องใช้ร่างกายอันเป็นที่อาศัยของใจนี้ให้คุ้มค่าที่สุด ไม่ว่าจะเป็นร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง หรือร่างกายที่ทุพพลภาพ โดยการศึกษาเรื่องกรรมดีกรรมชั่วให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วเลือกปฏิบัติแต่กรรมดี

¹ จิวนานสูตร, ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ, มก. เล่ม 45 ข้อ 262 หน้า 502.

ให้พึงระลึกเสมอว่าแม้ร่างกายที่ทุพพลภาพของมนุษย์นั้นถึงอย่างไรก็ยังสามารถใช้สร้างกรรมดีได้อีกมากมาย ต่างกับร่างกายของสัตว์จันต แม้จะสมบูรณ์แข็งแรงก็ยากที่จะใช้สร้างกรรมดีได้

ส่วนผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ก็อย่าพึงตกอยู่ใต้อำนาจกิเลสใดๆ แล้วหลงใช้ร่างกายไปทำกรรมชั่วต่างๆ เช่น การทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคารวโลกีย์ เป็นต้น

เกี่ยวกับเรื่องโลกที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ท่านผู้อ่านย่อมเห็นแล้วว่า ไม่ว่าจะเป็นสังขารโลก สัตว์โลก และโอกาสโลก ซึ่งรวมเรียกว่า “โลกนี้” ล้วนมีคุณต่อทุกๆ ชีวิตนานัปการ ที่สำคัญคือ เป็น สுகติ สำหรับสร้างกรรมดี หรือสร้างบุญบารมี ของคนเราให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

คุณของโลกนี้ มีคำศัพท์ทางธรรมว่า “**โลกนี้มี**” (คือมีคุณนั่นเอง) ใครก็ตามที่เห็นว่า “**โลกนี้มี**” ความเห็นของเขาจัดว่าเป็น**สัมมาทิฐิ** ในทางกลับกัน ใครก็ตามที่เห็นว่า “**โลกนี้ไม่มี**” ความเห็นของเขาจัดว่าเป็น**มิจฉาทิฐิ** ทั้งนี้เพราะเขาจะย่ำยีบิดาโลกทั้ง 3 ด้วยความเห็นผิดของเขาได้ทุกรูปแบบ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบความจริงของโลก และชีวิตในข้อนี้ดี **พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฐิอันดับที่ 5 ให้เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า**

โลกนี้มี คือ โลกนี้มีคุณเป็นอย่างยิ่งเหมาะสำหรับใช้สร้างบุญบารมี แต่มีเวลาให้ใช้จำกัด ต้องรีบใช้ ใช้อย่างชาญฉลาด ใช้ให้เต็มกำลัง และใช้อย่างทะนุถนอมจึงจะคุ้มค่า

2.2.6 สัมมาทิฐิอันดับที่ 6 โลกหน้ามี

โลกหน้า คืออะไร

คำว่า “**โลกหน้า**” ในความเห็นอันดับที่ 6 นี้ มีความหมาย 2 ประการ คือ

- 1) ชีวิตหลังความตาย
- 2) สถานที่สถิตของชีวิตหลังความตาย

1) **ชีวิตหลังความตาย** หมายความว่า เมื่อคนเรา (รวมทั้งสัตว์โลกทั้งมวล) ตายแล้ว ไม่สูญหมดจะสูญสิ้นก็แต่เฉพาะร่างกายซึ่งถูกเผาหรือถูกฝังลงดิน ส่วนใจยังไม่สูญตราบใดที่ใจยังมีกิเลสจะต้องไปเกิด มีชีวิตอาศัยในร่างกายใหม่ต่อไปอีก ส่วนจะไปเกิดมีรูปร่างเป็นอะไรยังไม่วินิจฉัย แต่ก็พอจะรู้จากการสังเกตและประสบการณ์ในชาตินี้ว่า มีผู้คนที่ถือกำเนิดเกิดมาในโลกนี้เป็นจำนวนมากที่มีสภาพดีกว่าตัวเราทั้งด้านรูปร่างหน้าตา ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสติปัญญา และนิสัยใจคอ ขณะเดียวกัน ก็มีผู้คนที่เกิดมาเป็นจำนวนมากย่ำแย่ด้อยกว่าตัวเราทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ก็ยังมีสัตว์ดิรัจฉานอีกมากมายเกิดอยู่ร่วมโลกกับเราเป็นเครื่องบ่งบอกว่าการเกิดมาในโลกนี้ทั้งของผู้คนที่แตกต่างกัน และของสัตว์ดิรัจฉานต่างๆ ล้วนเป็นผลแห่งกรรมที่แต่ละชีวิตเคยสร้างไว้ในอดีตทั้งสิ้น ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า

“สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลว และประณีตได้”¹

และแน่นอนเหลือเกินว่าบรรดาสัตว์โลกที่ถือกำเนิดมาเป็นดิรัจฉานนั้น จะต้องมีการชั่วเป็นเหตุ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานอันมีปกติกระเลื่อกระสนนั้นเป็นไฉน คือ ภู แมงป่อง ตะขาบ พังพอน แมว หนู นกเค้าแมว หรือสัตว์ทั้งหลายผู้เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานเหล่าใดเหล่าหนึ่ง แม้อื่นๆ ที่เห็นมนุษย์แล้วย่อมกระเลื่อกระสน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การปฏิบัติของสัตว์ย่อมมี เพราะกรรมอันมีแล้ว ด้วยประการดังนี้แล คือเขาย่อมปฏิบัติด้วยกรรมที่เขาทำ”²

จากพุทธพจน์นี้ย่อมมีนัยที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1.1) ไม่ว่ามนุษย์หรือดิรัจฉานที่ถือกำเนิดเกิดมามีชีวิตอยู่ในโลกนี้ล้วนเป็นการรับผลของกรรมทั้งฝ่ายดี และฝ่ายชั่วที่แต่ละชีวิตเคยทำไว้ในอดีตชาติ คือเป็นทายาทติดตามรับผลแห่งกรรมที่ตนทำไว้ เขาย่อมปฏิบัติ คือเกิดด้วยอำนาจกรรมที่เขาทำไว้เอง

1.2) ทุกชีวิตเมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ยังจะต้องมีชีวิตหลังความตายต่อไปอีก (ตราบที่ยังไม่หมดกิเลส)

1.3) แต่ละชีวิตจะถือกำเนิดใหม่เป็นอะไร มีเผ่าพันธุ์เป็นอย่างไร มีคุณสมบัติอย่างไรขึ้นอยู่กับ กรรมดี หรือชั่วที่ตนทำไว้ในชาตินี้ คือมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย

2) สถานะที่สถิตของชีวิตหลังความตาย เป็นเรื่องที่แน่นอนว่าเมื่อมีการถือกำเนิดของชีวิต ก็จำเป็นจะต้องมีสถานที่รองรับชีวิตนั้น จากประสบการณ์ในชีวิตนี้ของเราก็พอจะจินตนาการออกว่า ถ้าเราได้ถือกำเนิดใหม่เป็นคนในตระกูลที่มั่งคั่ง มีเกียรติยศชื่อเสียง เราจะมีสถานที่อย่างใดสำหรับอยู่อาศัย แต่เราได้ถือกำเนิดในครอบครัวที่ยากจนข้นแค้น มีพ่อขี้เมาหย่าเปตตลอดกาล เราจะมีสถานที่อย่างใดสำหรับอยู่อาศัย หรือถ้าเราได้ถือกำเนิดเป็นดิรัจฉานอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง เราก็ย่อมจะมีสถานที่อาศัยที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตนั้นๆ โดยสรุปก็คือโลก คือ สถานที่สำหรับรองรับให้เราได้อาศัยอยู่ ในโลกหน้านั้น อาจจะมีสภาพดีกว่าหรือแย่กว่าสภาพที่เราอยู่ในขณะนี้ ล้วนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นเรื่องโลกหน้า จึงเป็นเรื่องของความไม่แน่นอน คือไม่แน่นอนว่าจะต้องไปถือกำเนิดเป็นสัตว์โลกประเภทใด จะมีสถานที่ใดหรือมีสภาพอย่างไรเป็นที่อยู่อาศัยก็ยังไม่รู้แน่ อาจจะเป็นโลก

¹ จุฬกัมมวิภังคสูตร, มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์, มก. เล่ม 23 ข้อ 581 หน้า 251.

² ธรรมปริยายสูตร, อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต, มก. เล่ม 38 ข้อ 193 หน้า 466.

ซึ่งอยู่ในจักรวาลอื่นก็ได้ แต่สิ่งที่แน่นอนก็คือ เราจะต้องไปเกิดใหม่อีก เพราะเรายังไม่หมดกิเลส ดังนั้น เราจึงจำเป็นจะต้องศึกษาเรื่องโลกหน้าให้เข้าใจ

ทำไมจึงต้องรู้เรื่องโลกหน้า

สาเหตุที่ต้องศึกษาธรรมะเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องโลกหน้า ก็เพราะทำให้เราเกิดปัญญา สามารถเตรียมความพร้อมไปสู่โลกหน้าได้อย่างถูกต้อง และปลอดภัย

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเรารู้เรื่องโลกหน้ามี เราจะใช้ความรู้เรื่องกฎแห่งกรรมดังตัวอย่างที่จะกล่าวถึงนี้โดยเลือกทำแต่กรรมดี เพื่อออกแบบชีวิตที่ดีในโลกหน้าให้แก่ตนเอง

กรรมอันเป็นเหตุ	ผลของกรรม (ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์)
1. ก. หมกมุ่นในการประหัตประหารชีวิตสัตว์	อายุสั้น
ข. ละชาดจากปาณาติบาต	อายุยืน
2. ก. มีปกติเบียดเบียนสัตว์ด้วยฝ่ามือ ท่อนไม้ ฯลฯ	เป็นคนโรคมาก
ข. มีปกติไม่เบียดเบียนสัตว์ด้วยฝ่ามือ ท่อนไม้ ฯลฯ	เป็นคนโรคน้อย
3. ก. มักโกรธ พยาบาท	เป็นคนมีผิวพรรณทราม
ข. ไม่มักโกรธ ไม่พยาบาท	เป็นคนน่าเลื่อมใส
4. ก. มีใจอิจฉาริษยา	เป็นคนมีศักดา (อำนาจ) น้อย
ข. ไม่อิจฉาริษยาใคร	เป็นคนมีศักดามาก
5. ก. ไม่ให้ทานแก่สมณพราหมณ์	เป็นคนมีโภคะน้อย
ข. ชอบให้ทานแก่สมณพราหมณ์	เป็นคนมีโภคะมาก
6. ก. เย่อหยิ่ง ไม่บูชาบุคคลที่ควรบูชา	เกิดในสกุลต่ำ
ข. ไม่เย่อหยิ่ง บูชาบุคคลที่ควรบูชา	เกิดในสกุลสูง
7. ก. ไม่เข้าไปหาสมณพราหมณ์เพื่อศึกษาธรรม	มีปัญญาทราม
ข. ชอบเข้าไปหาสมณพราหมณ์เพื่อศึกษาธรรม	มีปัญญามาก

การใช้ความรู้เรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อการเตรียมความพร้อมของชีวิต

เนื่องจากโลกหน้ามีความไม่แน่นอน แต่ทุกคนก็ต้องไปสู่โลกหน้าอย่างไม่มีทางเลี่ยง เพราะยังไม่หมดกิเลส เพราะฉะนั้นใครที่เคยทำกรรมชั่วมาแล้ว ก็ขอให้แล้วไป ลืมอดีตเสีย เพราะถึงอย่างไรก็เรียกกลับคืนไม่ได้ เรื่องอนาคตยังมาไม่ถึง จึงไม่ต้องวิตกกังวลเกินเหตุ ฟังทุมชีวิตทำวันนี้ (ปัจจุบัน) ให้ดีที่สุด ด้วยการ ใช้ความรู้เรื่องกฎแห่งกรรม เตรียมความพร้อมทั้ง 4 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. มีศรัทธามั่นคงในเรื่องกรรม ต้องศึกษากฎแห่งกรรมให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะว่าเราจะต้องพยายามละกรรมชั่วทั้งปวง จะต้องทำกรรมดีมากๆ เราจึงจะประสบแต่ความสุขอันเป็นยอดปรารถนาของเรา (รวมทั้งมนุษยชาติ) เป็นต้นว่า จะต้องทำกรรมดีอะไรจึงจะมีอายุยืน มีสุขภาพแข็งแรง ไม่ใช่โรค ไม่เป็นโรคร้ายแรง มีรูปร่างหน้าตาดี ไม่ชั่วร้ายชั่วเหว มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มั่งคั่ง ร่ำรวย ด้วยอาชีพสุจริต มีเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือในสังคม ขณะเดียวกันก็มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และเป็นคน มีกัลยาณมิตรซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจถูกต้อง เกี่ยวกับเรื่องโลก และความเป็นไปของชีวิตตามความเป็นจริง เพื่อจะได้ครองตนอยู่ในเส้นทางกุศลธรรมเสมอ ตลอดจนมีความเข้าใจว่า โลกนี้มีที่มา โลกหน้ามีที่ไป ส่วนว่าจะไปถือกำเนิดเป็นอะไร ขึ้นอยู่กับกรรมที่ทำในชาตินี้ เป็นหลัก เป็นต้น

2. ตั้งใจรักาศิลอย่างเคร่งครัด อย่างน้อยที่สุด และสำคัญที่สุดก็คือ ศิล 5 และถ้าสามารถรักษาศิล 8 ได้เป็นบางโอกาส หรือได้ตลอดก็ยิ่งดี เพราะนอกจากจะเป็นการสั่งสมบุญเพิ่มขึ้นแล้ว ยังจะช่วยให้พฤติกรรมทางกาย และวาจาสะอาดบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น

3. ตั้งใจให้ทานเต็มที่ คนเราเมื่อตายไปแล้วร่างกายก็เอาไปไม่ได้ แม้ทรัพย์สินสมบัติมากมายก็เอาไปไม่ได้ แต่สามารถเอาทรัพย์ละเอียดเป็นเสบียงติดใจไปได้

ทรัพย์ละเอียดคืออะไร?

ทรัพย์ละเอียดก็คือบุญที่เราทำไว้ดีแล้ว บุญนี้จะเป็นที่พึ่งของเราในโลกหน้า ไม่ว่าจะต้องไปเกิดเป็นอะไรอีก บุญนี้ก็จะนำเราไปเกิดในที่เหมาะสม และจะคอยประคับประคองชีวิตของเราให้ประสบแต่ความสุข

4. ต้องเพิ่มพูนปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อให้เกิดปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจโลก และความเป็นไปของชีวิตอย่างถ่องแท้ตรงตามความเป็นจริง นอกจากจะต้องศึกษาพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้ก็คือการเจริญภาวนา

การเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้วนี้ จะให้ผลเป็นบุญประทับแน่นอยู่ในใจเราตลอดไป และจะเป็นเครื่องค้ำประกันความปลอดภัยทุกประการให้แก่เราในโลกหน้า โดยไม่มีความเสี่ยงอะไรเลย

ความเห็นที่ว่าโลกหน้ามีความไม่แน่นอน ในพระพุทธศาสนาใช้สำนวนว่า “**โลกหน้ามี**” ใครก็ตามที่เห็นว่า **โลกหน้ามี** ความเห็นของเขาชื่อว่า **สัมมาทิฐิ** ส่วนใครก็ตามที่เห็นว่า **โลกหน้าไม่มี** ความเห็นของเขาชื่อว่า **มิฉฐาทิฐิ** ทั้งนี้เพราะเขาจะมีชีวิตอยู่อย่างประมาท พร้อมจะประพฤติดีศีล และสร้างกรรมชั่วเพื่อถ่วงตัวเองให้ตกต่ำลงไปอีก

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบดีว่า โลกหน้ามีจริงอย่างชัดเจน

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฐิ อันดับ 6 ให้เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

โลกหน้ามี คือ โลกหน้ามีจริง ตายแล้วไม่สูญ ความเป็นไปของโลกหน้าเป็นผลจากโลกนี้ ใครๆ จึงต้องไม่ประมาท

2.2.7 สัมมาปฏิฐานันต์ที่ 7 มารดา

มารดาสำคัญอย่างไร

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมานี้ มักจะมีข่าวการจับกุมหมอเถื่อนตามคลินิกทำแท้งบ่อยๆ หวังว่า นักศึกษาคงจะเคยได้ยินข่าวเช่นนี้บ้าง นักศึกษาเคยคิดหรือไม่ว่า ขณะที่นักศึกษาถือปฏิสนธิอยู่ในครรภ์ มารดาแล้ว หากมารดาของนักศึกษาเกิดความคิด และกระทำเช่นเดียวกับบรรดาหญิงมีครรภ์ ที่ต้องการกำจัดทารกออกจากครรภ์เหล่านั้น นักศึกษาจะได้มีชีวิตอยู่จนได้อ่านหนังสือนี้หรือไม่

สมมติว่ามารดาของนักศึกษาเป็นคนที่ขี้ขี้บ่น คอยห้ามปรามคอยขัดใจ เมื่อนักศึกษาทำผิด หรือ ต้อเรียน ก็อาจทำโทษนักศึกษาอย่างรุนแรง ทำให้นักศึกษารู้สึกเสียใจมาก ทั้งโกรธ หรือถึงขั้นเกลียดชัง ในบางครั้งถามว่านักศึกษาคิดว่ามารดามีพระคุณต่อนักศึกษาหรือไม่ ถ้ามี มีในด้านใด

อนึ่งสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมนี้มีอยู่มากมาย หลายประเภท เช่น สุนัข แมว วัว ควาย ช้าง ม้า ฯลฯ คนเราก็จัดอยู่ในประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมเหมือนกัน นักศึกษาเคยคิดใหม่ว่า ถ้าชนกรรมของนักศึกษานำปฏิสนธิติดของนักศึกษาไปปฏิสนธิในครรภ์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมประเภทใดประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่คน นักศึกษาจะได้รูปร่างหน้าตาเป็นคนหล่อเหลาสวยงาม ดังที่เป็นตัวนักศึกษาคู่ในขณะนี้หรือไม่ เป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลยหรือนักศึกษาจะได้รูปร่างที่เป็นมนุษย์ แต่ทว่าจะต้องได้รูปร่างเหมือนกับสัตว์โลก อย่างใดอย่างหนึ่งที่นักศึกษาได้อาศัยครรภ์ของสัตว์นั้นเป็นแดนเกิด

สมมติว่าเมื่อตัวนักศึกษาคือกำเนิดเกิดมาในโลกนี้ มีรูปร่างเป็นสุนัขพันธุ์พุดเดิ้ลที่น่ารัก เป็นที่โปรดปรานของเหล่าคนรักรวยเป็นเศรษฐี สุนัขที่แสนน่ารักตัวนั้นก็อาจจะมึนร่อยเพชรเป็นปลอกคอ ได้นั่งรถเบนซ์หรูหราไปไหนมาไหนกับเจ้าของไม่ห่างได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างดีเลิศมีอาหารอย่างดีกินทุกมื้อ นักศึกษาจะพอใจชีวิตเช่นสุนัขพุดเดิ้ลตัวนั้น หรือพอใจที่จะเป็นเช่นตัวนักศึกษาคู่ในขณะนี้ ซึ่งไม่มีรถเบนซ์ขับ ยังต้องห้อยโหนรถเมล์ไปทำงานทุกวัน

ถ้าคำตอบของนักศึกษาคือต้องการเกิดเป็นเช่นนักศึกษาในขณะนี้ มากกว่าจะเป็นสุนัขพุดเดิ้ลที่ สุดแสนน่ารัก มีชีวิตอยู่อย่างแสนสุขสบาย ก็ต้องถามต่อว่าทำไม

คำตอบที่ถูกต้องมีอยู่คำตอบเดียว คือเมื่อเกิดมาเป็นคน ได้รูปร่างเป็นคนก็จะมีโอกาสบำเพ็ญคุณ ความดี หรือสั่งสมบุญบารมีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป สามารถทำใจให้ผ่องใสจนถึงขั้นสว่างโพล่งได้ แต่สัตว์ดิรัจฉาน ต่างๆ ไม่สามารถทำได้เลย อย่างเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามารดาจะยากจนไม่มีมรดกกองโตมอบให้นักศึกษาให้ได้แต่เพียงต้นแบบร่างกาย ที่เป็นมนุษย์แก่นักศึกษาเท่านั้น ถามว่าเป็นบุญคุณมากพอหรือยัง

ยิ่งกว่านั้นการที่นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในฐานะพลเมืองดีของชาติคนหนึ่งไม่ประพฤติดีศีล ผิดกฎหมาย ไม่มีเงินทองมากมายขนาดต้องสร้างห้องลับใต้ดินไว้เก็บธนสารสมบัติดังเช่น เจ้าพ่อยาเสพติด

ทั้งหลาย แต่นักศึกษาก็ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามอัธยาศัย ถ้าว่าการที่นักศึกษาเป็นพลเมืองดีเช่นนี้ ด้วยตนเอง หรือใครมีส่วนปลุกปั่นให้เป็นคนดี

ก่อนจะตอบคำถามนี้นักศึกษาพอจะมองเห็นพระคุณของมารดาหรือยัง

พระคุณของมารดา

จากทั้ง 3 กรณีที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ไม่ว่านักศึกษามีทัศนะอย่างไรต่อมารดาก็ตาม แต่ความจริงก็คือ มารดามีพระคุณต่อบุตรอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) ให้ชีวิตแก่บุตร
- 2) ให้ต้นแบบร่างกายที่เป็นมนุษย์แก่บุตร ซึ่งเหมาะแก่การบำเพ็ญคุณความดีเป็นอย่างยิ่ง
- 3) ให้ต้นแบบจิตใจที่เป็นมนุษย์แก่บุตร

พระคุณทั้ง 3 ประการที่มารดาให้มานี้ แท้ที่จริงก็คือให้**โลกนี้** แก่บุตรนั่นเอง

อนึ่งถ้านักศึกษาดั่งสตรระลึกนึกถึงพระคุณของมารดาโดยปราศจากความลำเอียงเข้าข้างตนเอง นักศึกษาก็อาจจะมองเห็นพระคุณแห่งมารดามากกว่านี้

ความเห็นวามารดามีพระคุณต่อบุตร ในพระพุทธศาสนามีสำนวนใช้ว่า **“มารดามี”** คือมีบุญคุณ หรือมีพระคุณต่อบุตรนั่นเอง ใครก็ตามที่เห็นว่า **“มารดามี”** ความเห็นของเขาเป็น **“สัมมาทิฐิ”** ในทำนอง กลับกัน ใครก็ตามที่เห็นว่า **“มารดาไม่มี”** ความเห็นของเขาเป็น **“มิจฉาทิฐิ”**

สรุป

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบถึงพระคุณของแม่ที่มีความสำคัญต่อการให้กำเนิดความเป็นมนุษย์ อย่างชัดเจน

พระพุทธองค์จึงทรงปลูกฝังสัมมาทิฐิ อันดับที่ 7 ให้เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

มารดามี ก็คือ มารดามีพระคุณต่อบุตรอย่างยิ่ง บุตรทุกคนต้องตั้งใจตอบแทนพระคุณ ท่านให้เต็มความรู้ความสามารถของตน

2.2.8 สัมมาทิฐิอันดับที่ 8 บิดามี

บิดามีพระคุณต่อบุตรอย่างไร?

คำว่า บิดามี สำนวนทางพระพุทธศาสนาหมายถึง บิดามีคุณ

บิดามีพระคุณต่อบุตรอย่างไร?

โดยทั่วไปแล้ว บิดาก็มีพระคุณต่อบุตร 3 ประการ เช่นเดียวกับมารดา คือ

- 1) ให้ชีวิตแก่บุตร
- 2) ให้ต้นแบบร่างกายที่เป็นมนุษย์แก่บุตร
- 3) ให้ต้นแบบจิตใจที่เป็นมนุษย์แก่บุตร

มักจะมีผู้สงสัยอยู่เสมอว่า บิดาประเภทที่ไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตน ตามหน้าที่อันพึงจะต้องรับผิดชอบนั้น ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม มีพระคุณต่อบุตรหรือไม่

ถ้าย้อนกลับไปดูพระคุณบิดาที่มีต่อบุตร 3 ประการดังกล่าวแล้ว นักศึกษาก็จะได้คำตอบด้วยตนเองว่า บิดามีพระคุณต่อบุตรอย่างแน่นอน แต่อาจจะมี ความบกพร่องในประการที่ 3 ไปบ้าง

อย่างไรก็ตาม ถ้านักศึกษาได้เห็นความบกพร่องในการทำหน้าที่บิดา ที่ทำให้นักศึกษาไม่พอใจประการใด นักศึกษาก็ควรจะจดจำไว้เป็นบทเรียนสอนใจตนเอง เมื่อถึงคราวที่นักศึกษาต้องทำหน้าที่บิดาของบุตรบ้าง จะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ อย่าให้ลูกเกิดทัศนคติในเชิงลบต่อบิดา ดังที่นักศึกษาเคยรู้สึกไม่พอใจบิดามาแล้ว นักศึกษาก็จะเป็น/คุณพ่อที่น่ารักของลูกๆ ครอบครัวย่อมจะมีความสุข

สาระสำคัญของความเห็นเกี่ยวกับพระคุณของบิดา ก็คือเรื่อง การมีความกตัญญูต่อบิดา เช่นเดียวกับมารดาทุกประการ

ความเห็นว่ายบิดามีพระคุณต่อบุตรในพระพุทธศาสนาใช้สำนวนว่า **“บิดามี”** คือมีบุญคุณหรือมีพระคุณต่อบุตรนั่นเอง ใครก็ตามที่เห็นว่า **“บิดามี”** ความเห็นของเขาเป็น **“สัมมาทิฏฐิ”** แต่ใครก็ตามที่เห็นว่า **“บิดาไม่มี”** ความเห็นของเขาเป็น **“มิจฉาทิฏฐิ”**

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบถึงพระคุณของบิดาที่มีความสำคัญต่อการให้กำเนิดความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฏฐิ อันดับที่ 8 ให้เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

บิดามี ก็คือ บิดามีพระคุณต่อบุตรอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับมารดา

2.2.9 สัมมาทิฏฐิอันดับที่ 9 สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะ (ผุดขึ้นเกิด) มี

ลักษณะของการกำเนิดในมนุษย์โลก

เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการมาเกิดของตัวเองแล้วว่า เราต้องอาศัยพ่อ และแม่มาเกิด คราวนี้ นักศึกษาก็จะศึกษากันให้กว้างขวางขึ้นเกี่ยวกับ **“การถือกำเนิดในมนุษย์โลก”**

ในมนุษยโลก การถือกำเนิดของสัตว์โลกที่เราได้รู้ได้เห็นก็จำกัดอยู่เฉพาะการกำเนิดในโลกนี้ ซึ่งโดยทั่วไปทุกคนย่อมเห็นได้ด้วยตาตนเองชัดๆ ว่ามีการถือกำเนิดอยู่เพียง 2 ประเภท คือ

1. เกิดในฟองไข่ (อณฺทชะกำเนิด) ได้แก่สัตว์ดิรัจฉานต่างๆ เช่น ไก่ นก เป็นต้น
2. เกิดในครรภ์ (ชลัพพะชะกำเนิด) คือเกิดในครรภ์หรือจากครรภ์ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม เป็นส่วนมาก เช่น คน สุนัข เป็นต้น

แต่จากการศึกษาค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ทำให้พบว่าการเกิดประเภทที่ 3 อยู่ในมนุษยโลก อีกด้วย คือ เกิดในสิ่งโสโครก ในน้ำ ในอาหารบูดเน่า และอาหารเหลวในท้องทดลองวิทยาศาสตร์ (สังเสทชะกำเนิด) เช่น จุลินทรีย์หรือสัตว์เซลล์เดียว ชนิดต่างๆ เป็นต้น จุลชีวนเหล่านี้แม้เราจะไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่ก็มีเครื่องมือวิทยาศาสตร์ คือ กล้องจุลทรรศน์ ใช้ส่องดูได้

โดยสรุปก็คือ การกำเนิดในมนุษยโลก มีอยู่ 3 ประเภท ด้วยกัน

จากเรื่องกฎแห่งกรรม และโลกนี้-โลกหน้า ทำให้เราเข้าใจชัดว่า การถือกำเนิดทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าว ขึ้นอยู่กับกรรมที่แต่ละชีวิตเคยสร้างไว้ คือ **มีกรรมเป็นกำเนิด กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลว และ ประณีตได้**

การถือกำเนิดนอกมนุษยโลกเป็นอย่างไร

สมณพราหมณ์หรือบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ มีใจผ่องใสสว่างโพล่งอยู่เป็นนิตย์ ทุ่มเทชีวิต ทำภาวนาจนกระทั่งบรรลุญาณทัสสนะ หรือมีตาทิพย์ในระดับต่างๆ นักศึกษาสามารถเห็นการถือกำเนิดของ สัตว์โลกนอกมนุษยโลกได้อย่างชัดเจน นักศึกษาได้รู้ได้เห็นว่ายังมีการเกิดอีกประเภทหนึ่งซึ่งเกิดจาก อำนาจของกรรมที่มนุษย์ทำไว้มากเป็นพิเศษ ถึงขั้นอุกฤษฏ์ทีเดียว อีกทั้งกระบวนการเกิดก็แตกต่างจาก ทั้ง 3 ประเภทในมนุษยโลกโดยสิ้นเชิง คือเกิดปุบโตะปั๊บทันที โดยมีกรรมเป็นทั้งผู้ให้กำเนิด และผู้ประทับ ประคองดูแล เมื่อถึงคราวตายก็ไม่มีซากศพเหลือให้เห็น คือตายปุบสลายปั๊บทันทีเช่นกัน การเกิดประเภทที่ 4 นี้ ไม่สามารถใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์ใดๆ ส่องดูได้

กล่าวคือ บุคคลใดก็ตามที่ได้สร้างแต่กรรมดีไว้มากมาย (สั่งสมบุญไว้มาก) เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ก็จะได้ถือกำเนิดในลักษณะเกิดปุบโตะปั๊บ ในสถานที่แสนสุขสบาย ยิ่งกว่าในโลกมนุษย์ ซึ่งสมมุติชื่อว่า สวรรค์ (หรือโลกสวรรค์) มีรูปกายเป็นทิพย์ สวยงาม เป็นเทพบุตรก็มี เทพธิดาก็มี สวรรค์มีถึง 6 ชั้น แต่ละชั้น งามวิจิตรตระการตาไม่เท่ากัน ใครจะได้ไปบังเกิดในชั้นไหนๆ กรรมจะเป็นผู้จัดสรรให้อย่างเป็นธรรม จะถือว่าเป็นการไปพักผ่อนระยะยาวหรือรับรางวัลแห่งการทำความดีก็ได้

สำหรับบุคคลใดก็ตามที่สร้างกรรมชั่วไว้มาก (สั่งสมบาปไว้มาก) เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ก็อาจจะถือกำเนิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานอยู่ในมนุษยโลก แต่ผู้ที่สร้างกรรมชั่วไว้มากมายนักเกินกว่าโลกนี้จะรับได้ (สะสม บาปไว้มากมาย) เมื่อละโลกนี้ไปแล้วก็จะถือกำเนิดใหม่ในลักษณะเกิดปุบโตะปั๊บในสถานที่อันแสนทุกข์ทรมาน

ที่มีการลงโทษทัณฑ์อย่างสุดแสนหฤโหด สุดจะนับจะประมาณมิได้ สถานที่สำหรับให้สัตว์โลกซึ่งทำความชั่วไปถือกำเนิดนั้น สมมติชื่อว่า อบาย หรือ อบายภูมิ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ภูมิ หรือ 4 เขตด้วยกัน เรียงลำดับตามโทษหนักลงมาถึงโทษเบาดังนี้คือ 1) นรก 2) เปรต 3) อสุรกาย 4) ดิรัจฉาน 3 ภูมิแรกอยู่นอกมนุษยโลก ส่วนภูมิที่ 4 คือ ดิรัจฉาน อยู่ในมนุษยโลกนี้

ศัพท์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้เรียก “สัตว์ที่ผุดเกิดขึ้น” คืออะไร

การถือกำเนิดนอกมนุษยโลก แบบเกิดปุบโตะปั๊บ ทั้งในโลกสวรรค์ และในอบาย นักศึกษาเรียกว่า “สัตว์ที่ผุดเกิดขึ้น” ซึ่งมีคำศัพท์ทางธรรมว่า “โอปปาติกะ” หรือ “อุปปาติกะ”

โอปปาติกะ ที่ผุดเกิดขึ้นในโลกสวรรค์ ก็ชื่อว่าได้เกิดใน “สุคติ” คือเกิดในสถานที่ที่ดี โอปปาติกะในสุคติมีชื่อเรียกว่า เทพบุตร เทพธิดา ส่วนโอปปาติกะ ที่ผุดเกิดขึ้นในอบาย ก็ชื่อว่าได้เกิดใน “ทุคติ” คือเกิดในสถานที่ไม่ดี โอปปาติกะในทุคติมีชื่อเรียกว่า สัตว์นรก เปรต อสุรกาย

สภาพชีวิตในสุคติเป็นอย่างไร

ก่อนอื่นเราต้องทราบก่อนว่า **สุคติ คืออะไร**

คำว่า “**สุคติ**” หมายถึงสถานที่ที่ดีที่ใครได้อยู่แล้วย่อมเป็นสุข เป็นสถานที่ที่สัตว์โลกซึ่งทำกรรมดีจะไปถือกำเนิดใหม่ หลังจากอำลาโลกนี้ไปแล้ว ได้แก่ 1.โลกมนุษย์ และ 2.โลกสวรรค์ ผู้ที่สร้างกรรมดีพอประมาณ ปราศจากกรรมชั่ว หรือมีกรรมชั่วเพียงเล็กน้อย ก็อาจจะได้ถือกำเนิดใหม่ในโลกมนุษย์อีกทันที ส่วนผู้ที่สร้างกรรมดีไว้มากเป็นพิเศษ ก็จะได้โอกาสถือกำเนิดใหม่แบบโอปปาติกะในโลกสวรรค์ เสวยทิพย์สุขเป็นเวลานานแสนนาน อย่างน้อยที่สุดในสวรรค์ชั้นที่ 1 ก็มีอายุยาวนานถึง 500 ปีทิพย์ (9,000,000 ปีมนุษย์) และอย่างมากที่สุดในสวรรค์ชั้นที่ 6 ก็มีอายุยาวนานถึง 16,000 ปีทิพย์ (288,000,000 ปีมนุษย์)¹

บรรดาเทวดานางฟ้าทั้งหลาย เมื่อหมดบุญ หรือหมดผลแห่งกรรมดีแล้วก็จะตาย (จุติ) ชากศพจะสลายแล้วกลับหายไปทันที เมื่อมาเกิดใหม่อีก ส่วนมากก็จะได้เกิดในโลกมนุษย์ แต่จะเกิดในตระกูลสูง หรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับกรรมดีที่ทำไว้ ก่อนไปเกิดในสวรรค์ (แต่บางคน อาจจะต้องไปเกิดในอบายต่อไป เพราะกรรมชั่วที่เคยทำไว้ก่อนไปบังเกิดในสวรรค์ ซึ่งให้ผลก็เป็นได้ทั้งสิ้น)

สภาพชีวิตในทุคติเป็นอย่างไร

คำว่า **ทุคติ** หมายถึงสถานที่ที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ที่สัตว์โลกซึ่งทำกรรมชั่วจะไปถือกำเนิดใหม่ หลังจากละโลกนี้ไปแล้ว ได้แก่ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์ดิรัจฉาน การแบ่งภูมิต่างๆ ในทุคติ

¹ อุโปสถสูตร, อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต, มก. เล่ม 34 ข้อ 510 หน้า 390.

อาจเปรียบได้กับการแบ่งแดนต่างๆ ในเรือนจำ ซึ่งแบ่งแดนกักขังนักโทษตามโทษานุโทษของแต่ละคน

สัตว์โลกที่เกิดแบบโอปปาติกะในทุคติภูมิทั้ง 3 คือ นรก เปรต และอสุรกายนั้นต้องได้รับโทษทัณฑ์ตลอดเวลาที่อยู่ในทุคติภูมิที่ต้องรับโทษทัณฑ์หนักที่สุด และมีระยะยาวนานที่สุดก็คือนรก ซึ่งมีระยะเวลายาวนานกว่าชีวิตในสรวงสวรรค์อย่างเทียบกันไม่ได้เลย เช่น อายุสัตว์นรก ในมหานรกขุมที่ 1 ซึ่งสั้นที่สุดมีอายุถึง 500 ปี หรือ เท่ากับ 1,642,500 ปีมนุษย์ (1 วันในนรกขุมนี้ เท่ากับ 9 ล้านปีมนุษย์) และอายุสัตว์นรก ในมหานรกขุมที่ 8 (อเวจีนรก) ซึ่งยาวที่สุดมีอายุถึง 1 อันตรกัปของมนุษย์¹ (1 อันตรกัป คือ ระยะเวลาที่นับ จากอายุเฉลี่ยของมนุษย์ต้นกับซึ่งยาวนานเป็นอสงไขยปี (เลข 1 ที่มีเลขศูนย์ต่อท้ายอีก 140 ตัว) แล้ว ลดลง 1 ปี ทุกๆ ช่วง 100 ปี จนกระทั่งอายุเฉลี่ยของมนุษย์ลงมาถึง 10 ปี ก็จะไม่ลดลงอีก แต่จะกลับ เพิ่มขึ้น 1 ปี ทุกๆ ช่วง 100 ปี จนกระทั่งอายุเฉลี่ยของมนุษย์ขึ้นมาถึงอสงไขยปีตามเดิม)²

สัตว์ในทุคติภูมิที่หมดโทษทัณฑ์แล้ว ก็จะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในมนุษย์โลกอีก แต่ส่วนมากก็จะเกิดในสกุลต่ำ ย่ำแย่ มีสิ่งแวดล้อมที่ชักจูงให้สร้างกรรมชั่วได้มากกว่ากรรมดี ครั้นเมื่อละโลกนี้ไปแล้วก็มักจะกลับไปสู่วงจรเดิมอีก ทำนองเดียวกับวงจรของดิรัจฉานต่างๆ เช่น พวกแมลง พวกผีเสื้อ เป็นต้น หนทางที่จะประสพความสุขอันไพบูรณ์ หรือความหลุดพ้นนั้นไกลสุดเอื้อม

ทำไมโลกมนุษย์เป็นแดนสุดดี

โลกมนุษย์เป็นแดนสุดดี ก็เพราะว่าเป็นสถานที่แห่งเดียวสำหรับสร้างกรรมได้เต็มที่ไม่ว่าดี หรือชั่วของคนเรา ได้กล่าวแล้วว่าผู้ที่สั่งสมกรรมดี หรือบุญกุศลไว้มากมาย ย่อมจะไปบังเกิดเป็นเทวดา นางฟ้า ในโลกสวรรค์ ได้เสวยความสุขสุดจะนับจะประมาณ นั่นก็เป็นเสมือนหนึ่งการเดินทางไปรับรางวัลแห่งความดีที่ทำไว้ และได้มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจเป็นเวลานานเป็นพิเศษอีกด้วย ขณะที่เหล่าเทวดา นางฟ้า เสวยทิพย์สุขอยู่บนสวรรค์ ก็ไม่มีโอกาสสร้างกรรมดีเพิ่มเติม เพราะองค์ประกอบแห่งทิพยกายไม่อำนวย **ประการหนึ่ง** ประกอบกับ **ไม่มีการเรียนการสอนพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในสวรรค์ เป็นประการที่สอง** เทวดา นางฟ้าเหล่านี้เปรียบเสมือนเศรษฐีที่นั่งกินนอนกิน นานไปเงินถุงเงินถังย่อมร่อยหรอลง และหมดไปในที่สุด ครั้นเมื่อกาลเวลาแห่งการเสวยผลบุญสิ้นสุดลง เทพทั้งหลายก็จำเป็นต้องจุติ ส่วนจะมากเกิดเป็นมนุษย์อีกหรือไม่ก็ขึ้นกับผลกรรมที่ทำไว้สมัยเป็นมนุษย์

ส่วนสัตว์โลกที่พ้นโทษทัณฑ์จากอบายภูมิแล้ว ก็มีโอกาสมากลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกเหมือนกัน แต่ทว่ามีแนวโน้มที่จะเกิดได้ในสกุลต่ำ

¹ อุบาลิกาถวิล วัดรางกูล, **เราคือใคร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2530), หน้า 30-31.

² พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. 9), **มุนินาถทิปนี**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2539), หน้า 29-30.

มนุษย์โลกจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางแห่งการทำความดีกรรมชั่วทั้งปวง เนื่องจากมนุษย์มีรูปกาย แข็งแรงทรหดอดทนเหมาะแก่การสร้างกรรมดีทุกรูปแบบ มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีโอกาสฟังพระธรรมเทศนาของพระตถาคตเจ้าโดยตรง หรือจากพุทธสาวก ส่วนเหล่าเทวดา นางฟ้า และสัตว์โลกในอบายไม่มีโอกาสเลยนอกจากนี้โลกนี้ก็ยังเป็นแหล่งพักพิงของสัตว์โลกมากมายที่เอื้อให้มนุษย์มีโอกาสสั่งสมบุญด้วยการทำทาน คือ การแบ่งปัน การสงเคราะห์ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา การถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ และทักษิณียบุคคล ตลอดจนการแสดงความกตัญญูต่อมารดา บิดา ครูอาจารย์

ใครก็ตามที่มีปัญญา คือ มีสัมมาทิฐิทั้ง 9 ประการดังกล่าวมาแล้วเป็นอย่างดี รู้จักสั่งสมบุญไว้มากๆ งดเว้นจากบาปทั้งปวง เมื่อหมดอายุขัย ละโลกนี้ไปแล้วก็มีโอกาสเดินทางไปรับรางวัล คือ เสวยผลบุญในสุคติโลกสวรรค์ซ้ำอีก เป็นวงจรไม่รู้จบ

สำหรับผู้ที่พ้นโทษมาจากอบาย ถ้าได้มาเกิดเป็นคนอีก แม้จะมีแนวโน้มว่าจะได้เกิดในสกุลต่ำ แต่ถ้ามีโอกาสพบกัลยาณมิตร ซึ่งอาจเป็นครูอาจารย์ หรือพระภิกษุสงฆ์ คอยชี้แนะ สั่งสอนอบรมสัมมาทิฐิทั้ง 9 ประการนี้ให้ ก็จะสามารถทำบุญทำทาน และสั่งสมกรรมดีเป็นบุญสั่งสมไว้ในใจอยู่เรื่อยๆ โดยไม่ข้องแวะกับการทำความชั่ว ก่อบาปอกุศลใดๆ ก็สามารถเอาตัวรอดได้ คือเมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไปเสวยสุขอยู่ในสุคติโลกสวรรค์ เพราะเหตุนี้ โลกมนุษย์จึงเชื่อว่าเป็นแดนสุคติ ใครก็ตามที่โชคดีได้เป็นมนุษย์แล้ว ไม่ว่าจะเกิดในสกุลสูง หรือต่ำ หรือพิกลพิการ อย่างไรก็ตาม พึงพยายามแสวงหากัลยาณมิตร เพื่อจะได้มีโอกาสได้รับการแนะนำอบรมศีลธรรม ก็จะมีโอกาสสั่งสมบุญตลอดชีวิต เพื่อไม่ต้องย้อนกลับไปรับโทษทัณฑ์อันทรมาน สุดแสนยาวนานในอบายอีก

ทำไมคนเราจึงไปสู่อบายภูมิเพราะความประมาท

คำว่า “**ประมาท**” โดยรูปศัพท์หมายถึง ความเป็นอยู่อย่างขาดสติ ความเป็นอยู่อย่างพลละเลย อันเป็นเหตุให้คนเราทำความผิดพลาดเสียหาย ตลอดจนละเลยโอกาสที่จะทำความดี และความเจริญ

สำหรับ **ประมาท** ที่ใช้ในทางธรรม โดยทั่วไปจะหมายถึง การไม่สนใจใฝ่รู้ธรรมอย่างจริงจัง อันเป็นเหตุให้คนเราประพฤติดีศีล ผิดธรรม ตกอยู่ใต้อำนาจกิเลส เห็นผิดเป็นชอบด้วยประการต่างๆ คือเป็นมิจฉาทิฐินั่นเอง

ได้กล่าวแล้วว่าบรรดาโอปปาติกะ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์นรก) เมื่อถูกลงโทษทัณฑ์ในนรกจบ ลั่นลงก็จะจุติจากนรกไปเกิดมีชาติใหม่ แม้โทษทัณฑ์ในนรกจะจบสิ้นแล้ว แต่ก็จบเฉพาะกรรมหนักเท่านั้น ยังมีเศษกรรมหลงเหลือติดอยู่มากบ้างน้อยบ้าง ทำนองเดียวกับมือที่เปื้อนอาเจียน แม้ล้างน้ำแล้ว ก็ยังมีกลิ่นเหม็นติดอยู่

ในบรรดาสัตว์โลกที่จุติจากนรกที่มีเศษกรรมติดอยู่มาก ก็จะไปถือกำเนิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ส่วนพวกที่มีเศษกรรมเหลือน้อย ก็จะไปถือกำเนิดเป็นคนทุพพลภาพ ปัญญาอ่อน หรือเกิดในสกุลต่ำ ยากจน

ชั้นแค้น รูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ ขี้ริ้วขี้เหร่ ฯลฯ หรือในบรรดาลัทธิโลกที่ลัทธิสมบุญกุลไวกมาก ได้ไปถือกำเนิดแบบโอปปาติกะอยู่ในโลกสวรรค์ เมื่อหมดบุญจากสวรรค์แล้วก็จุติลงมาเกิดในโลกมนุษย์ใน ตระกูลสูง เป็นผู้มีโอกาสดีในสังคม

กลไกแห่งการเวียนว่ายตายเกิดดังกล่าว มนุษย์โดยทั่วไปไม่สามารถรู้เห็นได้ด้วยตาของตนเองทำให้ไม่สามารถเห็นวงจรที่ครบสมบูรณ์ ทั้งฝ่ายกรรมดี และกรรมชั่ว แม้จะมีผู้หวังดี หรือมีกัลยาณมิตรมาบอกเล่าก็ไม่เชื่อ (บางคนที่มีสติปัญญาก็พยายามหาวิธีพิสูจน์ ด้วยการศึกษ และปฏิบัติธรรม) บางคนก็หัวก้าวหน้าแต่หลงตนว่าเป็นคนเก่ง ก็นำวิธีการทดลองในห้องวิทยาศาสตร์มาใช้พิสูจน์ แน่นอนเขาจะไม่พบความจริง (เนื่องจากวิธีการทดลองเช่นนั้นใช้ไม่ได้กับกลไกแห่งวงจรของกิเลส กรรม และวิบาก) เมื่อไม่พบความจริงก็ไม่ยอมเชื่อ แต่แท้ที่จริงผู้คนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้พยายามหาทางพิสูจน์อะไรทั้งสิ้น คิดแค่เพียงว่าเมื่อไม่รู้ไม่เห็นก็ไม่เชื่อ จึงขาดโยนิโสมนสิการ(การคิดโดยแยบคาย) คิด พุด ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่งง่าย ตั้งตนอยู่ในความประมาทด้วยการประพฤติดีศีล สร้างกรรมชั่วอยู่เรื่อยๆ **กล่าวได้ว่า เป็นผลของการเห็นวงจรแห่งกรรมดี และกรรมชั่วไม่ครบบริบูรณ์**ทำให้คนเราตั้งอยู่ในความประมาท มีพฤติกรรมเป็นคนมีจกาทิฏฐิกันเต็มบ้านเต็มเมือง และเต็มโลก เข้าลักษณะตัวเองตกรคนคนเดียวไม่พอ ยังจะดึงคนอื่น ๆ ให้ตกตามไปอีกด้วย

คนเราสามารถมีปัญญารู้แจ้งได้จริงหรือ

ได้กล่าวแล้วว่าสมณพราหมณ์ และบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติชอบ สามารถรู้เห็นการถือกำเนิดแบบโอปปาติกะ คือสามารถรู้เห็นวงจรที่สมบูรณ์แห่งกลไกการทำงาน หรือการออกผลของทั้งกรรมดี และกรรมชั่ว ทำให้เกิดปัญญา และความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโลก และความเป็นไปของชีวิตตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นใครก็ตามที่สนใจใฝ่รู้อัจจะที่สมบูรณ์แห่งการออกผลของกรรม ดังเช่นสมณพราหมณ์ และบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติชอบดังกล่าว ก็ย่อมสามารถฝึกฝนตนเองให้เกิดปัญญารู้แจ้งเช่นนั้นได้เหมือนกัน

ทำไมคนเราจึงจำเป็นต้องมีปัญญารู้แจ้งเช่นนั้น

ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ตั้งตนอยู่ในความประมาท ประพฤติตนทุกศีล ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่เสี่ยงคุกตะราง เท่านั้น ยังเสี่ยงต่อนรกอีกด้วย

จะต้องทำอะไรบ้างปัญญารู้แจ้งจึงจะเกิดขึ้น

โดยหลักการก็คือการทำให้ผ่องใสยิ่งขึ้นไป เนื่องจากใจคนเราตั้งแต่เกิดมาเป็นทาร์กแตกต่างจากสัตว์ดิรัจฉานอย่างมาก คือใสเหมือนเพชร และมีความสว่างอยู่ในตัวเหมือนดาวฤกษ์ ดังที่นักศึกษา กล่าวกันว่าใจเป็นประภัสสรตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่เมื่อไม่ได้รับการฝึกอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม

ครั้นนานไป ใจที่เคยโล่งกว้างก็จะกลับกลายเป็นใจที่มีติดด้วยอำนาจกิเลส ดังนั้นถ้ารู้จักวิธีและขจัดปัดเป่ากิเลสออกไป ใจก็จะกลับโล่งเหมือนเดิมหรือยิ่งกว่าเดิม

ใจคนเราจะผ่องใสได้จะต้องเริ่มจาก 1 ละชั่วทั้งปวง 2 ทำความดีให้ถึงพร้อม และ 3 ทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ภายใน

การละชั่วทั้งปวง ก็คืองดเว้นกรรมชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ ในขั้นต้นก็ละชั่ว ด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์

การทำความดีให้ถึงพร้อมนั้นมีขอบข่ายกว้างขวางมาก นับตั้งแต่การทำทานในลักษณะการแบ่งปัน การสังคัมสงเคราะห์ การสักการบูชาบุคคลที่ควรบูชา การถวายทานแก่สมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ การแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อบุพการี ด้วยการเอาใจใส่รับใช้เลี้ยงดูเป็นอย่างดี ตลอดจนการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีเรื่องกฎแห่งกรรมเป็นหลักสำคัญ

เมื่อละชั่วทั้งปวงแล้ว ทำความดีให้ถึงพร้อมแล้ว ก็ทำภาวนาให้ยิ่งๆ ขึ้นไปจนกระทั่งใจหยุดนิ่ง ใจก็จะผ่องใสไปตามลำดับๆ

เมื่อใจผ่องใสเต็มที่ ใจก็จะสว่างโพล่งทำให้สามารถเห็นวงจรแห่งการทำงานของทั้งกรรมดี และกรรมชั่วได้อย่างสมบูรณ์ชัดเจน ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้แจ้งเรื่องสัตว์ผู้เกิดขึ้น หรือโอปปาติกะตามความเป็นจริง

ทำไมคนเราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องโอปปาติกะ

มีเหตุผลอยู่หลายประการ ที่คนเราทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องโอปปาติกะ แต่เหตุผลสำคัญยิ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ

- 1) ความรู้เรื่องนี้มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหิริโอตตปปะ คือทำให้เกิดความอายบาป กลัวบาปขึ้นในใจ ในที่สุดก็จะทำให้ ไม่ยอมทำชั่วใดๆ แม้เมื่อมีโอกาส และแม้เมื่อไม่มีใครรู้เห็นเป็นพยาน
- 2) ความรู้เรื่องนี้มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการพัฒนากำลังใจในการสร้างบุญกุศลของคนเรา ในที่สุดก็จะตั้งใจสร้างบุญบารมี เพื่อกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไป จะได้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด บรรลุ มรรค ผล นิพพาน

ทำไมหิริโอตตปปะเสมือนห้ามล้อที่ทรงประสิทธิภาพ

ยานพาหนะต่างๆ เช่น รถยนต์ ขณะที่แล่นไปตามท้องถนนด้วยความเร็วสูง หากมีเหตุการณ์ใดๆ เกิดขึ้นขวางหน้ากะทันหัน ปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้ขับแต่ละคนสามารถควบคุมรถยนต์แต่ละคันให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุได้ ก็คือ ห้ามล้อที่ทรงประสิทธิภาพ หากไม่แล้วการสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินจะต้องเกิดขึ้นเป็นโศกนาฏกรรม อย่างไม่มีทางเลี่ยงได้เลย

ข้อนี้ฉันใด หิริโอดตปปะก็ฉันนั้น คือจะทำหน้าที่เหมือนห้ามล้อ สะกดคนเราให้หยุดนิ่งไม่ก้าวล่วงไปทำบาปทำชั่ว เมื่อถูกบีบคั้น หรือถูกยั่วยุ จากสภาพเหตุการณ์แวดล้อมต่างๆ

การทำหน้าที่หิริโอดตปปะเป็นอย่างไร

หิริโอดตปปะมีกระบวนการสะกดคนเราไม่ให้ทำชั่วได้อย่างไร

การทำหน้าที่ของหิริโอดตปปะ อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ในกรณีที่ถูกบีบคั้นจากภายนอก การที่เราอยู่ในสังคม ต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมธุรกิจ และการเมือง ย่อมมีโอกาสที่คนเราจะขัดใจกัน ขัดผลประโยชน์กัน อิจฉาริษยากัน เป็นคู่แข่งชิงดีชิงเด่นกัน ถ้าเราต้องพบเจอเกี่ยวข้องกับคนพาล ก็อาจมีการวิวาทบาดหมางกันรุนแรงถึงขั้นทำลายล้างชีวิต และทรัพย์สินกัน

ใครก็ตามที่มีหิริโอดตปปะ เมื่อต้องประสบกับความทุกข์ความเดือดร้อน ทั้งกาย และใจอย่างแสนสาหัสจากการกระทำของคู่พิพาทที่เป็นคนพาล เช่น บิดา หรือบุตรของเขา ถูกคู่พิพาทฆ่าตาย สิ่งแรกที่เขาจะต้องทำให้ได้ คือ อดทน ไม่ตอบโต้ด้วยวิธีการรุนแรง ชนิดตาต่อตา ฟันต่อฟัน แต่เขาจะคิดหาทางแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งนี้เพราะเขารู้ดีว่า การตอบโต้ด้วยวิธีรุนแรงถึงขั้นผิดศีล เช่น ฆ่า หรือสังฆ่าคู่พิพาทเป็นการแก้แค้น ฯลฯ เขาจะต้องถูกลงโทษทัณฑ์ในอบายหลังจากละโลกนี้ไปแล้ว (แม้ในโลกนี้ก็ยากที่จะรอดพ้นมีอกุฏหมาย) อย่างสุดแสนทรมานยิ่งกว่า และเป็นระยะยาวนานกว่าที่เขาได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของคู่พิพาทนับด้วยแสนเท่าล้านเท่า ทั้งนี้เพราะกรรมวิธีลงโทษในอบายนั้นโหดเหี้ยม และวิตรธานเกินกว่ามนุษย์ และเทคโนโลยีใดๆ จะทำได้ อีกทั้งระยะเวลาทรมานในอบายก็แสนยาวนาน เทียบกับโลกมนุษย์ไม่ได้เลย

2) ในกรณีที่ถูกยั่วยุหรือเฝ้าชวนจากภายนอก ดังเช่นสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยอบายมุขต่างๆ เกือบเมือง ใครก็ตามที่มีหิริโอดตปปะเขาก็จะสามารถสะกดตนเองได้ ไม่ให้ตกอยู่ใต้กิเลสที่มายั่วยุเฝ้าชวน เพราะเขารู้ดีว่าความสนุกสนาน อันเกิดจากอบายมุขต่างๆ เป็นเพียงความเพลิดเพลินชั่วครู่ชั่วยาม ชั่วร้ายกว่านั้น อบายมุขเหล่านี้ถมเท่าไรก็ไม่มันเต็ม ถ้าเขาถลံตัวเข้าไปพัวพัน ก็จะมีคามชั่วอย่างอื่นตามมาอีกถ้าเขาไม่สามารถหักห้ามใจได้ การประพฤติดุศีลก็จะตามมา นั่นคือ มีแนวโน้มที่จะไปสู่ทุกข์ อย่างว่าต้องถึงขนาดตกนรกเลย แค่เพียงต้องเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานก็กลัวจนขนพองสยองเกล้าแล้ว เมื่อคิดได้ดังนี้ เขาก็สามารถห้ามตนเอง ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข และกรรมชั่วต่างๆ ได้สำเร็จ

ทั้ง 2 กรณี คือ การทำหน้าที่ของหิริโอดตปปะ ซึ่งพัฒนามาจากความรู้เรื่องโอปปาติกะ

ความรู้เรื่องโอปปาติกะมีคุณูปการต่อการสั่งสมบุญอย่างไร

ความรู้เรื่องโอปปาติกะจะช่วยส่งเสริมให้คนเราเกิดกำลังใจทุ่มเทสร้างบุญดังนี้

เริ่มตั้งแต่ความรู้เรื่องโอปปาติกะภาคสุคติ จะเอื้ออำนวยให้คนเราดำเนินชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท คือ นอกจากจะตั้งใจเว้นขาดจากกรรมชั่วแล้ว ยังมุ่งมั่นสร้างแต่กรรมดี และทุ่มเททำให้ผ่องใสเท่านั้น

ทั้งนี้เพราะได้เรียนรู้แล้วว่า ความสุขในโลกมนุษย์อันเกิดจาก ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขอันเกิดจากกามคุณ คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส แม้จะยาวนานกี่วัน กี่เดือน กี่ปี ไม่ว่าจะได้มาจากการเป็นพระราช พระเจ้าจักรพรรดิ หรือมหาเศรษฐี หรือจะเป็นความสุขที่เลอเลิศวิเศษสุดได้มาจากวิธีใดๆ ก็ตาม ก็ไม่ถึงหนึ่งในล้านส่วนเมื่อเทียบกับทิพยสุขในสรวงสวรรค์

ความรู้ความเข้าใจเช่นนี้ย่อมเป็นกำลังใจอย่างใหญ่หลวงให้คนเราดำเนินชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท คือ เว้นขาดจากกรรมชั่วทั้งปวง เช่น ไม่ทำผิดศีล ไม่เกี่ยวข้องอบายมุข ไม่คอร์รัปชัน ไม่ทำตัวเป็นผู้มีอิทธิพล มีมือเปื้อนเลือด ฯลฯ แต่ทว่ามุ่งมั่นทำแต่กรรมดี ไม่ว่าจะมิชอบของการทำความดีอะไรก็ตาม มากน้อยเพียงไรก็ตาม เป็นต้องรีบขวนขวาย ไปสร้างบุญกุศลนั้นอย่างรวดเร็ว ไม่รีรอ และไม่ลังเล แต่ทุ่มเท ทำอย่างเต็มกำลัง ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังสติปัญญา ตลอดจนกำลังพวกพ้องญาติมิตร

แม้ในบางครั้งจะพบอุปสรรคขัดขวางมากมายเพียงใด ก็ไม่ย่อท้อ ไม่ถอยใจ แต่จะพยายามหาวิธีฟันฝ่าอุปสรรคนั้นๆ โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ทำความดีไม่หวั่นไหว เพราะตระหนักดีว่าความดีที่ตนทำแล้ว ในโลกนี้ จะส่งผลให้ประสบสุขอันประณีตยาวนานหลายล้านๆ ปี สุดจะนับจะประมาณในสรวงสวรรค์

โดยสรุปก็คือ ความรู้ในเรื่องโอปปาติกะ จะทำให้คนเราสอนตัวเองได้ว่า

ความชั่วแม้เพียงน้อยนิดก็มีสิทธิ์ไปนรก

แต่ความดีที่เราทำแม้เพียงน้อยนิด ก็มีสิทธิ์ไปสวรรค์เสมอ

ใครก็ตามที่เห็นว่า “สัตว์ผู้เกิดขึ้นมี (จริง)” ความเห็นของเขาถือว่าเป็น “สัมมาทิฐิ” ในทำนองตรงข้าม ใครก็ตามที่เห็นว่า “สัตว์ผู้เกิดขึ้นไม่มี (จริง)” ความเห็นของเขาถือว่าเป็น “มิจฉาทิฐิ”

พระลัทธิสัมพุทธเจ้าทรงทราบถึงความจริงเกี่ยวกับการผุดเกิดแบบโอปปาติกะ และการเวียนว่ายตายเกิดอย่างชัดเจน

พระพุทธองค์จึงทรงปลุกฝังสัมมาทิฐิอันดับที่ 9 ให้เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

สัตว์ผู้เกิดขึ้นมี หมายถึง สัตว์ผู้เกิดขึ้น หรือโอปปาติกะมีจริง นรก และสวรรค์ซึ่งเป็นที่เกิดที่อยู่ของเหล่าโอปปาติกะก็อยู่พ้นจากโลกมนุษย์และสายตามนุษย์แต่ยังไม่พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ไม่พ้นจากอำนาจกิเลส และไม่พ้นทุกข์ ถือว่าเป็นสัตว์โลกอีกประการหนึ่ง ที่ยังคงอยู่ในความประมาท

2.2.10 สัมมาทิฐิอันดับที่ 10 สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้งโลกนี้โลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งตามมีจริง (พระอรหันต์ผู้หมดกิเลสแล้วมีจริง)

สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ชนิดที่ทำให้แจ้งโลกนี้โลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเอง หมายถึงใคร และท่านมีความสามารถเช่นนั้นได้อย่างไร

ประการแรก สมณพราหมณ์ท่านนั้นๆ ย่อมหมายถึงพระอรหันต์

ประการที่สอง ความรู้แจ้งเรื่องโลกนี้โลกหน้า ย่อมหมายถึงความรู้แจ้งในสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิดนั่นเอง

ประการที่สาม สาเหตุที่ท่านมีปัญญาวิเศษสามารถรู้แจ้งโลกนี้โลกหน้าได้ก็เพราะ ท่านตั้งใจทุ่มเทประพฤติปฏิบัติชอบ ด้วยการละกรรมชั่วทั้งปวง ทำกรรมดีให้ถึงพร้อม และทำให้ผ่องใสอย่างไม่ลดละ เมื่อใจของท่านผ่องใสถึงขั้นสว่างโพลง เกิดทิพยจักขุตลอดจนธรรมจักขุ หรือญาณทัสสนะไปตามลำดับๆ ท่านก็สามารถเห็นแจ้งรู้แจ้งโลกนี้โลกหน้าได้ตามความเป็นจริง ตลอดจนรู้เห็นวิธีฝึกอบรมตนให้พ้นจากสังสารวัฏชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากท่านพากเพียรกลั่นใจของท่านให้ผ่องใสหมดจดยิ่งขึ้นไปไม่เลิกรา ในที่สุดก็หมดกิเลสโดยเด็ดขาด บรรลุสภาวะที่เรียกว่า อรหัตเป็น พระอรหันต์ มีแต่ความสุขอย่างยิ่งไม่ต้องเวียนว่ายในวัฏสงสารอีกต่อไป

ความหมายของสัมมาทิฐิ อันดับที่ 10

จากถ้อยคำที่ว่า “ชนิดที่ทำให้แจ้งโลกนี้โลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเอง” อาจจะมีคามหมายเป็น 2 นัย คือ

นัยที่ 1 ทำให้แจ้งได้โดยไม่ต้องมีครูอาจารย์เลย ในกรณีนี้ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบสมณพราหมณ์ท่านนั้นๆ ย่อมหมายถึงพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ซึ่งทรงมาบังเกิดในโลกมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัย แต่ละยุคก็จะมีเพียงพระองค์เดียว

นัยที่ 2 ทำให้แจ้งโดยมีครูอาจารย์สอนให้ แต่ก็ต้องประพฤติปฏิบัติชอบด้วยตนเอง จึงจะรู้แจ้งเห็นแจ้งได้ ในกรณีนี้สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบท่านนั้นๆ ย่อมหมายถึงพระอรหันต์ทั้งปวงมีจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในแต่ละยุคนั่นเอง

เนื่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตรัสเทศนาเรื่องนี้องค์การหนึ่งอีกทั้งบรรดาพระอรหันตสาวกทั้งหลาย ก็ล้วนเป็นกำลังสำคัญในการประกาศพระศาสนา ได้ช่วยพระพุทธรองค์สั่งสอนชาวโลกด้วยกันทั้งสิ้น อีกประการหนึ่ง

เพราะฉะนั้น สมณพราหมณ์ฯ ในความเห็นข้อนี้ พระพุทธรองค์คงมิได้เจาะจงว่าหมายถึงพระองค์เองโดยเฉพาะ แต่ทว่า หมายถึงพระองค์เองผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมทั้งพระอรหันตเจ้าทั้งหลายด้วย

พระพุทธองค์ เมื่อทรงรู้แจ้งเห็นแจ้งโลกนี้โลกหน้าแล้ว ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ จึงทรงให้พระอรหันตสาวกทั้งหลายนำความรู้จากประสบการณ์ของตนมาสอนชาวโลกให้รู้แจ้งตามด้วย เพื่อจะได้สามารถพาตนให้พ้นจากสังสารวัฏซึ่งเปรียบเสมือนคุยมืดมิดที่ขังสัตว์โลกอยู่ในวงจรแห่งกิเลส กรรม เวปาทก อันหาจุดจบมิได้นี้

ทำไมผู้มีปัญญาต้องแสวงหากัลยาณมิตร

ถ้าท่านผู้อ่านได้ศึกษาเรื่องราวในสมัยพุทธกาล ก็จะพบว่า ในสมัยนั้นมีนักคิด นักปรัชญา ที่ตั้งใจศึกษาค้นคว้าหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องโลกและชีวิตอยู่มากมาย แต่ไม่ปรากฏว่ามีนักคิดหรือนักปรัชญาคณใด ลำนักใดรู้แจ้งเห็นแจ้งเรื่องกฎแห่งกรรม เรื่อง โลกนี้-โลกหน้า เรื่องนรก-สวรรค์ ตลอดจนเรื่องโอปปาติกะ (รวมทั้งมรรคผลนิพพาน) ชัดเจนสักท่านเดียว

เพราะไม่รู้แจ้งเห็นแจ้งตามจริงนักคิดทั้งหลายซึ่งตั้งตัวเป็นครูบาอาจารย์ต่างก็มีคำสอนตรงกันข้าม กับพระพุทธศาสนา ซึ่งท่านผู้อ่านจะได้เห็นจากคำสอนอันเป็นมัจฉาทิฎฐิทั้ง 9 ประการ ที่ผ่านมานั้น ในเมื่อครูบาอาจารย์เป็นมัจฉาทิฎฐิเสียแล้ว จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า สาธุศิษย์จะไม่เป็นมัจฉาทิฎฐิตามไปด้วย ซ้ำร้ายศิษย์บางคนยังอาจเป็นมัจฉาทิฎฐิดียิ่งกว่าอาจารย์เสียอีก

วัตถุประสงค์ของคำสอน สัมมาทิฎฐิ อันดับที่ 10

จากการวิเคราะห์ความเห็นอันดับที่ 10 นี้มาตั้งแต่ต้น อาจสรุปได้ว่า พุทธประสงค์ในการตรัสเทศนาอันดับที่ 10 ที่สำคัญก็คือ

1) บุคคลที่รู้แจ้ง โลกนี้-โลกหน้า (สังสารวัฏ) นั้นมีอยู่จริงในโลกนี้ ไม่ใช่มีแต่นักคิดนักวิจารณ์ เช่นเดียวกับเขาเหล่านั้นเท่านั้น

2) บุคคลที่รู้แจ้งเช่นนี้โดยทั่วไปแล้วจะต้องเป็นสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ อย่างชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพันเท่านั้น (ย่อมมิใช่ผู้ครองเรือน) ซึ่งได้แก่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันตเจ้าทั้งหลาย

3) บุคคลผู้รู้แจ้งเหล่านี้ ล้วนมีความยินดี และเต็มใจทำหน้าที่กัลยาณมิตร ชี้นำให้ชาวโลกรู้ตาม และมีกำลังใจปฏิบัติตาม

เนื่องจากท่านมีน้ำใจเปี่ยมล้นด้วยความกรุณาปรารถนาจะช่วยให้สัตว์พันทุกข์โดยมิได้หวังใน ลาภ ยศ สรรเสริญ แต่ประการใด

4) ความรู้แจ้งเห็นแจ้ง มิใช่เป็นความรู้ผูกขาดเฉพาะผู้ใดผู้หนึ่ง แต่มนุษย์ปกติธรรมดาทุกคน เช่น เรา-ท่าน ล้วนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนให้มีความรู้เช่นนี้ได้

แต่ที่ว่า ต้อง

- มีความเพียรอย่างยิ่งยวดไม่มีย่อหย่อน
- ต้องมีความเข้าใจลัทธิมาติฐานทั้ง 9 ข้อ ที่ผ่านมาอย่างถ่องแท้
- ต้องมีครุติ อย่างน้อยที่สุด ผู้เป็นครูของเราต้องรู้แจ้งเห็นแจ้ง ด้วยวิปัสสนาญาณ คือมีทั้ง

ทิพยจักขุ และธรรมจักขุในระดับหนึ่ง

เนื่องจากในปัจจุบัน เราไม่มีโอกาสได้พบพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือแม้พระอรหันต์ แต่จะยังมีพระอริยบุคคลที่ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม ประพฤติปฏิบัติชอบได้ในระดับหนึ่งอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องแสวงหาครุติให้พบ แล้วเข้าไปศิโรราบกราบกรานขอเป็นศิษย์ของท่าน เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องจริงจัง

5) โทษภัยของการไม่ชวนชวายุฝึกอบรมตนให้รู้แจ้งเห็นแจ้งก็คือ เราจะถูกระแสโลกาภิวัตน์ดึงดูดเข้าไปอยู่ในวังวนของสังคมนิยมบริโภคนิยม และวัตถุนิยม จนหมดโอกาสสร้างเฉพาะกรรมดี เพราะถูกอำนาจกิเลสบีบคั้นให้ทำกรรมชั่วโดยไม่รู้สึกลอาย ไม่รู้สึกกลัว จิตใจก็ไม่ผ่องใส เพราะถูกอำนาจกิเลสครอบงำจนมืดมิด และเศร้าหมอง แ่นอนเหลือเกิน เมื่อถึงเวลาละโลก ย่อมมีทุกติเป็นที่ไป ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า

“เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกติเป็นอันหวังได้...เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุขติเป็นอันหวังได้”¹

เพราะฉะนั้น การมีกัลยาณมิตรเป็นครุติ จะช่วยให้เรามีความเข้าใจลัทธิมาติฐานทุกข้ออย่างถูกต้องถ่องแท้ ยิ่งกว่านั้นก็จะเข้าใจต่อไปอีกด้วยว่า คนเราทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ไม่ว่าจะเวียนมาจากสวรรค์หรือนรกก็ตาม ล้วนเกิดมาเพื่อสร้างกรรมดี หรือบุญบารมีเท่านั้น เพราะโลกมนุษย์คือสุขติ และศูนย์กลางแห่งการสร้างบารมีอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อสร้างอำนาจอิทธิพล เป็นอัครพาลระดับชาติ ระดับโลก หรือความชั่วร้ายอื่นใด

ทำอย่างไรจึงจะมีกำลังใจเข้มแข็งในการทำความดีอย่างไม่ย่อท้อถอย

เนื่องจากการทำความดีได้อย่างตลอดรอดฝั่งนั้น มีหลักอยู่ว่าต้องทำความดีนั้นบ่อยๆ จนกระทั่งกลายเป็นนิสัยที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจ จนถึงขั้นที่ว่าแม้ใครจะมาทำร้ายให้ถึงแก่ชีวิตเพื่อให้ล้มเลิกทำความดีก็ไม่กลัวความตาย แต่กลัวว่าจะไม่ได้ทำความดี คนที่ทำความดีได้อย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันเช่นนี้ พระพุทธศาสนามีคำศัพท์เรียกว่า “**นักสร้างบารมี**” เป็นบุคคลที่มีน้ำใจเด็ดเดี่ยว และเข้มแข็งในการทำ ความดี

ดังนั้น ผู้ที่รักการฝึกฝนตนเองเพื่อพัฒนากำลังใจของตนเองมาถึงจุดนี้ จำเป็นต้องรู้จักสร้างเสริมเพิ่มพูนกำลังใจให้เข้มแข็งอยู่เสมอ และต้องหมั่นเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ตนเองก่อน ด้วยการตรองให้ตระหนักถึงความมีโชคอย่างยิ่งของตนเองในชาตินี้คือ

¹ วัตถุมงคล, มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก, มก. เล่ม 17 ข้อ 92 หน้า 433.

1. ตนเองเกิดถูกยุค

เพราะบางยุคบางสมัย โลกก็ว่างจากพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ลัทธิโลกยุคนั้นๆ ก็ไม่มีโอกาสเรียนรู้ธรรมะอันประเสริฐ แม้เพียงสัมมาทิฐิข้อต้นๆ ก็ไม่รู้ แต่สำหรับพวกเราในยุคนี้ ต้องถือเป็นโชคดียิ่งยิ่งที่ได้เกิดในยุคที่แม้พระองค์จะดับขันธปรินิพพานแล้ว แต่คำสอนของพระองค์ยังหลงเหลืออยู่จนถึงปัจจุบัน

2. ตนเองเกิดถูกประเทศ

การที่พวกเราเกิดในดินแดนพระพุทธศาสนาก็นับว่าเป็นโชคอย่างยิ่งของเราเพราะถ้าเกิดในดินแดนที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปไม่ถึง ไม่มีศาสนา หรือมีศาสนาอื่น เราก็คงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้พระธรรมอันประเสริฐ หรือแม้สนใจอยากเรียนรู้ก็อาจถูกล้างห้ามหรือถูกลงโทษทัณฑ์

3. ตนเองเกิดถูกตระกูล

สิ่งนี้เป็นอีกสิ่งที่เราควรภูมิใจที่ได้เกิดในตระกูลสัมมาทิฐิ ไม่ถูกปลูกฝังด้วยคำสอนผิดๆ บิดเบือนจากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ยอมให้ทำอาชีพผิดๆ เป็นต้น มีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นสัมมาทิฐิ ตั้งใจสอนให้ลูกหลานเช่นเรา รู้จัก บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ ไม่ปล่อยปละละเลยให้เราตกอยู่ในปลักแห่งความชั่ว ถึงแม้ความเข้มงวดกวดขัน จะทำให้เรารู้สึกขัดเคืองใจบ้าง หรือแม้ท่านจะไม่มีมรดกมอบให้เรา ก็ต้องถือว่าท่านมีพระคุณต่อเรามากล้นแล้ว

4. ตนเองเกิดเป็นคนมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์

สิ่งนี้เป็นอีกสิ่งที่เราควรภูมิใจในความมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ เพราะทำให้สามารถศึกษา และปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจตนเอง มิให้ตกต่ำมืดมิดด้วยอำนาจกิเลสมาได้จนถึงบัดนี้

อย่างไรก็ตาม สำหรับท่านที่กายทุพพลภาพ แต่จิตใจและสติปัญญาเป็นปกติ ก็พึงอย่าน้อยอกน้อยใจในความโชคร้ายของตน แต่ต้องรีบขวนขวายศึกษา และปฏิบัติธรรม เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหของตนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก้าวไปสู่โลกหน้าอันสวยงามเรื่องรองที่รออยู่

ความฉลาดในการเลือกตรงตามแนวทางทั้ง 4 ประการเหล่านี้ จะเป็นกำลังใจให้เราเกิดความทรหดอดทน และสามารถพากเพียรสร้างบารมีให้ยิ่งขึ้นไปอย่างไม่ลดละต่อไป

ใครก็ตามที่เห็นว่าในโลกนี้สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้งด้วยความรู้ยิ่งเองแล้วประกาศโลกนี้โลกหน้ามีอยู่จริง ความเห็นของเขาถือว่าเป็น “สัมมาทิฐิ” ส่วนผู้ที่มีความเห็นตรงข้าม ความเห็นของเขาชื่อว่า “มิจฉาทิฐิ”

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้งด้วยความรู้ยิ่งเอง แล้วประกาศโลกนี้โลกหน้ามีด้วยพระองค์เอง

พระพุทธองค์จึงทรงปลูกฝังสัมมาทิฐิ อันดับที่ 10 เข้าไปอยู่ในใจมนุษย์ว่า

ในโลกนี้สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้งด้วยความรู้ยิ่งเองแล้วประกาศ
โลกนี้ โลกหน้า มี ย่อมหมายความว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจน พระอรหันตเจ้าผู้สามารถ
รู้แจ้งเห็นแจ้งโลกนี้โลกหน้าด้วยวิริยอุตสาหะอันยิ่งของท่านเอง มีจริง ท่านเหล่านั้นเปี่ยมล้น
ด้วยมหากรุณา ได้ละชีวิตบำเพ็ญตนเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ชาวโลกเสมอมา

2.3 ผลของการมีสัมมาทิฐิเบื้องต้น จึงตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้อง

2.3.1 ปัญญาที่ได้จากการมีสัมมาทิฐิ 10 ประการ

จากความเข้าใจถูกในเรื่องโลก และชีวิตทั้ง 10 ประการดังกล่าวแล้ว ก็ทำให้ความรู้นั้นกลายมา
เป็นข้อมูลในการคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดปัญญา สามารถมองเห็นเส้นทางชีวิตตลอดสายว่า

ประการที่ 1 การรู้จักความเป็นมาของตัวเราเองนี้ เป็นเรื่องยาก เพราะการเกิดทำให้เราลืมอดีตชาติ
ของตนเอง

ประการที่ 2 การได้มาเกิดเป็นมนุษย์เป็นเรื่องยากแสนยากเพราะโลกนี้มีสัตว์จำนวนมากที่ไม่ใช่
มนุษย์

ประการที่ 3 ชีวิตนี้มีทุกข์อยู่ 2 ลักษณะ คือ ทุกข์ประจำ ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ
และความตาย และทุกข์จร เช่น ความโศกเศร้าเสียใจ ความพรั่นพรึงรำพัน ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก
การต้องประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจ และทุกข์อื่นๆ อีกมากที่รุ่มร่ามจิตใจให้เจ็บปวด

ประการที่ 4 ตัวการย่ำยีจิตใจมนุษย์ให้ประสบทุกข์ คือ กิเลสที่ทำให้จิตใจเกิดความโลภ ความโกรธ
ความหลง แล้วบีบบังคับให้เราทำชั่ว เพื่อให้เราได้รับผลวิบากกรรมชั่ว

ประการที่ 5 トラบใดที่เรายังไม่หมดกิเลส ต้นเหตุแห่งทุกข์ก็ยังไม่หมด การเวียนว่ายตายเกิดก็ยังไม่
สิ้นสุด

ประการที่ 6 เรายังเกิดบ่อยเท่าไร โอกาสก่อกรรมทำเวรย่อมมากเท่านั้น ทุกข์ที่ได้รับก็ย่อมมาก
ตามไปด้วย

ประการที่ 7 วันใดเราปราบกิเลสในใจได้หมดสิ้นเด็ดขาด วันนั้นเราย่อมพ้นจากทุกข์ประจำ และ
ทุกข์จรแห่งการเวียนว่ายตายเกิด

ประการที่ 8 เส้นทางที่จะออกจากวงจรการเวียนว่ายตายเกิด และปราบกิเลสได้เด็ดขาดมีเส้นทาง
เดียว นั่นคือไปตามเส้นทางการตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นหากเราอยากพ้นทุกข์
ก็ต้องเดินตามรอยพระบาทของพระพุทธองค์ไปอย่างทุ่มเทชีวิตเป็นเดิมพัน

2.3.2 หลักการสำหรับการดำเนินชีวิต

เมื่อความมีสัมมาทิฐิ 10 ประการ ทำให้เรามองเห็นเส้นทางพ้นทุกข์ของตนเองเป็นเส้นตรงอย่างนี้แล้ว ก็ย่อมทำให้เรามีหลักการดำเนินชีวิตที่ปลอดภัยในวัฏสงสารนั้น อยู่ 3 ประการ คือ

1 ละเว้นกรรมชั่ว

2 สร้างกรรมดี

3 กลั่นใจให้ผ่องใส

การปฏิบัติตามหลัก 3 ข้อนี้ ย่อมทำให้กาย วาจา ใจของเราสะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสมากขึ้นไปตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม การครองชีวิตให้มั่นคงแน่วแน่อยู่กับหลักการบำเพ็ญกรรมดีนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ขนาดนักบวชที่มีพระนิพพานเป็นเป้าหมาย ก็ยังมีโอกาสหลงผิด สร้างอกุศลกรรมหนัก ถึงขั้นตกนรกได้เลยได้ ดังกรณีพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล เป็นต้น

เพราะฉะนั้น การที่บุคคลจะสามารถประครองชีวิตให้อยู่ในวิถีทางแห่งสัมมาทิฐิ ได้โดยตลอดรอดฝั่ง ไม่ประมาท ไม่พลาดพลั้ง ก็จำเป็นต้องมีการตั้งเป้าหมายชีวิตอย่างรอบคอบเสียก่อนเพื่อความไม่ประมาท แล้วพยายามพัฒนาตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิตที่ตั้งไว้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตามลำดับ

2.3.3 เป้าหมายของชีวิต 3 ระดับ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศเกี่ยวกับเรื่องการจัดเป้าหมายชีวิตไว้อย่างชัดเจนว่า การที่พระพุทธองค์ทรงตามสอนสัตว์ทั้งหลายเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งก็เท่ากับว่าพระองค์ทรงสอนให้เราตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ 3 ระดับ คือ

เป้าหมายชีวิตระดับต้น

เป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่ตกเป็นภาระแก่ใคร ที่เรียกว่า ตั้งฐานะหรือตั้งตัวได้ ด้วยการประกอบอาชีพสุจริต หรืออาชีพถูกต้อง เพื่อเลี้ยงตนเอง ครอบครัว มารดา บิดา และบริวารให้มีความสุขพอสมควรในชาตินี้ โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับอาชีพทุจริต ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม จมอยู่ในอบายมุข และอกุศลกรรมทั้งปวง จะเรียกว่าเป็นเป้าหมายชีวิตระดับบนดินก็ได้

เป้าหมายชีวิตระดับกลาง

เป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อให้ได้โอกาสไปถือกำเนิดในสุคติโลกสวรรค์ หรือโลกหน้าหลังจากตายแล้ว บุคคลที่ตั้งอยู่ในสัมมาทิฐิอย่างมั่นคงสม่ำเสมอต่างรู้แล้วว่า สัตว์โลกตายแล้วไม่สูญ ยังจะต้องเดินทางต่อไปอีก และรู้ด้วยว่าการบำเพ็ญกุศลกรรมทุกรูปแบบ เว้นขาดจากอกุศลกรรมทั้งปวง และทุ่มเท

เวลาเจริญภาวนา เพื่อการทำให้ผ่องใสเท่านั้น จึงจะมีโอกาสบรรลุเป้าหมายระดับกลางหรือระดับบนฟ้าได้

เป้าหมายชีวิตระดับสูง

เป็นเป้าหมายชีวิตเพื่อมุ่งความหลุดพ้นจากอำนาจความบีบคั้นของกิเลส หลุดพ้นจากอำนาจของอวิชชา และพญามารอย่างถาวร (เรื่อง “มาร” จะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป) ทำให้ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก คือบรรลุมรรคผลนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายของสมณพราหมณ์ ผู้ตั้งอยู่ในโลกุตตรสัมมาทิฐิ ผู้ครองเรือนยากที่จะมีโอกาสบรรลุเป้าหมายระดับสูงนี้ อาจเรียกว่า **ระดับเหนือฟ้า** ก็ได้

ถึงแม้เป้าหมายชีวิตจะมีอยู่ถึง 3 ระดับ บุคคลก็ควรตั้งเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับพร้อมกันไป ทั้งนี้เพราะฆราวาสที่ตั้งอยู่ในโลกียสัมมาทิฐิ อย่างมั่นคงสม่ำเสมอ ย่อมมีโอกาสบรรลุเป้าหมายระดับต้นในชาตินี้ และบรรลุเป้าหมายระดับกลางในโลกหน้าเป็นผลพลอยได้

ขณะที่เป็นฆราวาส ถ้ามีความตั้งใจจริง และมีอินทรีย์แก่กล้า¹ แล้วตัดใจออกบวช เมื่อใดก็ตาม ถ้าได้มีโอกาสพบกัลยาณมิตร เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ ก็อาจบรรลุเป้าหมายชีวิตระดับสูงได้ แม้จะยังไม่หลุดพ้นจากกิเลสอย่างเด็ดขาดในชาตินี้ ก็อาจก้าวขึ้นสู่ความเป็นอริยบุคคลระดับใดระดับหนึ่งได้

2.3.4 การตั้งเป้าหมายชีวิตของบุคคลโดยทั่วไป และงานที่แท้จริงของชีวิต

ผู้คนโดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมบริโภคนิยม ส่วนใหญ่จะมีการตั้งเป้าหมายชีวิตมุ่งอยู่ที่ระดับบนดินคือความมั่งคั่งร่ำรวยเป็นสำคัญ สาเหตุที่อยากร่ำรวย ก็เพราะคิดว่า เงินคือพระเจ้าที่สามารถบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้ได้ตามปรารถนา ยิ่งได้เห็นคนร่ำรวย ต่างใช้ชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยหรูหรา สะดวกสบายด้วยประการทั้งปวง ก็ยิ่งอยากเลียนแบบกันมากขึ้น

แท้ที่จริงการตั้งเป้าหมายชีวิตดังกล่าว เป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตที่แคบ ล้น และเสี่ยงอันตราย เป็นความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของมิจฉาทิฐิ ไม่ได้เตรียมพร้อมสำหรับชีวิตหลังความตาย ซึ่งหากประมาทแม้เพียงเล็กน้อยก็มีแต่ตกนรกสถานเดียว เพราะเหตุใด เพราะย่อมมีพฤติกรรมแบบมิจฉาทิฐินั่นเอง

เพราะเหตุนี้การตั้งเป้าหมายชีวิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตั้งให้ถูกต้อง สัมมาทิฐิบุคคลเท่านั้น จึงจะมีปัญญาตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้องตามแบบเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับดังกล่าวแล้ว ในเวลาเดียวกัน

¹ อินทรีย์แก่กล้าหมายถึงใจที่ได้รับการพัฒนาจนมีคุณภาพสูงซึ่งมีผลให้ 1) มีศรัทธาคือเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มีวิริยะ คือมีจิตใจเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะต่อสู้อุปสรรคทั้งมวล 3) มีสติ คือมีความรู้ตัว เป็นอย่างดี ไม่เผลอเผลอง่ายๆ 4) มีสมาธิ คือมีจิตใจมั่นคงไม่วอกแวก เมื่อประสบปัญหาต่างๆ และ 5) มีปัญญา คือมีความเข้าใจโลกและชีวิตอย่างลึกซึ้ง

การตั้งเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับ จะเป็นการตอบย้ำว่า เรากำลังละกรรมชั่ว ทำความดีและกลั่นใจให้ผ่องใสไปเพื่ออะไร

อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ระดับ ก็มีใช้ของง่าย เรายังต้องทำงานละเว้นกรรมชั่ว ทำกรรมดี และกลั่นใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นงานประจำชีวิต 5 งาน ที่เราต้องทำให้ดีเยี่ยม ได้แก่

งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อให้เป็นสัมมาทิฐิบุคคลที่มีปัญญาในการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นจิตใจให้ผ่องใสยิ่งขึ้นไป

งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ที่เรียกว่าการประกอบสัมมาอาชีพ ทำให้เหมาะสมกับเพศ และวัยของตน เพื่อจะได้ยืนหยัดอยู่ในโลกกว้างได้อย่างสมภาคภูมิ ไม่ต้องตกเป็นภาระแก่ผู้ใด และไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร

งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง

งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง เพื่อไม่ให้พลังเผโล่ ไปใช้กาย วาจา ใจ ก่อกรรมชั่วใดๆ อย่างสิ้นเชิง แต่สามารถประคับประคองส่งเสริมให้สามารถใช้กาย วาจา ใจ ทำความดี สร้างบุญกุศลให้สุดฝีมืออย่างเต็มความสามารถ ละเว้นความชั่วได้เต็มที่ หรือเรียกว่า บำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยมก็ย่อมได้

งานทำภาวนาเพื่อปราบกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด

งานทำภาวนาเพื่อปราบกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด จะได้พ้นทุกข์จากการเวียนว่ายตายเกิดตั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหล่าพระอรหันต์ทั้งหลายในอดีตเข้าพระนิพพานไปก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งงานนี้เน้นหนักในเรื่องการทำภาวนา และสัญลักษณ์เบื้องต้นของความก้าวหน้าในงานชิ้นนี้ก็คือ การเข้าถึงธรรมกาย

งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น

งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในการทำความดี เมื่อใดก็ตามที่จะทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา จะได้ทำได้อย่างใหญ่เต็มที่ เพราะมีกำลังพวกพ้องสนับสนุนมาก ทำให้อุปสรรคไม่อาจขัดขวางหน่วงเหนี่ยวการทำความดี ให้เสียเวลา เสียอารมณ์ และมีโอกาสก่อเวรเพิ่ม ซึ่งในที่สุด ก็จะกลายเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การทำความดีของทุกคนในสังคม และกลายเป็นการสั่งสมเสบียงบุญติดตัวข้ามภพข้ามชาติแบบเป็นทีมขึ้นมา

งานทั้ง 5 ชิ้นนี้ เป็นงานสำคัญประจำชีวิตมนุษย์ที่ต้องทำโดยอาศัยสัมมาทิฐิ 10 ประการเป็นพื้นฐานสำคัญ หากทำได้ผลดีมากเท่าไร เป้าหมายชีวิตทั้งระดับบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า ก็จะสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น

จากความรู้ทั้งหมดที่เราได้ศึกษาในบทนี้ จึงพอสรุปได้ว่า **สัมมาทิฐิ 10 ประการ คือ ความรู้เบื้องต้นที่มนุษย์ต้องรู้ก่อนเรื่องอื่นๆ ทั้งหมด** เพราะเป็นบ่อเกิดของความคิดทั้งหมดในโลกนี้ และเป็นเสมือนเข็มทิศนำทางชีวิตให้ไปสู่เส้นทางชีวิตที่ถูกต้อง สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ด้วยตนเอง สร้างความดี และสั่งสมเสบียงบุญได้เต็มทีตลอดชีวิต ปิดหนทางอบายภูมิ และเปิดหนทางสู่สุคติภูมิให้แก่ตนเอง ได้สำเร็จ และทำให้เราสามารถออกแบบชีวิตของเราในอนาคตให้อยู่บนเส้นทางมรรคผลนิพพานไปได้ตลอดรอดฝั่ง ตราบกระทั่งถึงวันปรานภิเลศได้เด็ดขาด บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 2 ความรู้เบื้องต้นของการเกิดมาเป็นมนุษย์ จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 2 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 2
แล้วจึงศึกษาบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 3

ความสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา
ต่อชีวิตมนุษย์

บทที่ 3

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อชีวิตมนุษย์

3.1 พระพุทธศาสนาคืออะไร

3.2 อุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตระดับบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า

- 3.2.1 มารฝูงที่ 1 กิเลสมาร : ยักรัสามหัว
- 3.2.2 มารฝูงที่ 2 ชนธมาร : ลังขารไม่อำนวย
- 3.2.3 มารฝูงที่ 3 อภิสังขารมาร : เจ้าหนี่จอมตื้อ
- 3.2.4 มารฝูงที่ 4 เทวบุตรมาร : ลูกหลานพญามาร
- 3.2.5 มารฝูงที่ 5 มัจจุมาร : เหมือนแร้งเดินตามหลัง

3.3 หลักการเอาชนะอุปสรรคตามแบบอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

- 3.3.1 หลักการเอาชนะอุปสรรค
- 3.3.2 วิธีลงมือแก้ปัญหาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- 3.3.3 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้นแบบการใช้พระปัญญาแก้ปัญหา

แนวคิด

1. พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งปัญญา สามารถพิสูจน์โดยอ้อมด้วยวิทยาศาสตร์ และ พิสูจน์โดยตรงด้วยการทำภาวนา

2. การจะมีปัญญาแห่งการตรัสรู้เกิดขึ้นในตัวเช่นเดียวกับที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทำได้จะต้อง ละชั่ว สร้างกรรมดี และทำภาวนาเพื่อกลั่นใจให้ผ่องใส ซึ่งจะทำให้เรามีสัมมาทิฐิมั่นคงขึ้นไป จนกระทั่ง มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับเป้าหมายบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า

สิ่งที่ เป็นอุปสรรคมาขัดขวาง เพื่อไม่ให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ระดับ เรียกอีกอย่างว่าเป็นมาร 5 ฝูง คือ กิเลสมาร ชนธมาร อภิสังขารมาร เทวบุตรมาร และมัจจุมาร

3. เมื่อจะเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้น ต้องมีความอดทน แล้วใช้ปัญญา อย่าเพิ่มปัญหาลงไปอีก และ เติมนุญให้กับตนเอง

วัตถุประสงค์

- 1) สามารถอธิบายหลักการสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งแห่งความรู้ที่ถูกต้องสมบูรณ์ได้
- 2) สามารถอธิบายสิ่งที่ เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำความดีของมนุษย์ได้
- 3) สามารถอธิบายหลักการที่จะเอาชนะอุปสรรค และสามารถลงมือแก้ปัญหาตาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้

บทที่ 3

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อชีวิตมนุษย์

จากบทที่ผ่านมา เราได้ทราบถึงความจริงเกี่ยวกับโลก และชีวิตไปแล้ว ซึ่งก็ทำให้พบว่า พระพุทธศาสนา เป็นความรู้สากลสำหรับมวลมนุษยชาติ ที่มนุษย์ทุกชาติ ทุกเผ่าพันธุ์ ทุกภาษาควรจะได้ ศึกษา ดังนั้นในบทนี้ เราก็จะเริ่มศึกษาว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร และคำสอนที่มีมาในพระพุทธศาสนามี ความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในยุคปัจจุบันอย่างไร

3.1 พระพุทธศาสนาคืออะไร

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา

ศาสนาแห่งปัญญา หมายความว่า ไม่มีการบังคับศาสนิกให้ต้องเชื่อดังเช่นศาสนาอื่นๆ แต่ให้ เชื่อด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบด้วยตนเอง ยินดีเชื่อเชิญศาสนิกหรือใครก็ตามให้มาพิสูจน์ พระธรรมคำสั่งสอนทั้งมวล

คำสอนของพระพุทธองค์นั้น พิสูจน์ได้ทุกข้อ เพียงแต่ว่าบางข้อก็พิสูจน์ได้ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ แต่บางข้อที่เป็นคำสั่งสอนลึกซึ้งเข้าใจยาก เช่น การออกผลอันล้นพ้นของกรรม เรื่องโลกนี้-โลกหน้า นรก-สวรรค์ และโอปปาติกะ ไม่สามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มาพิสูจน์ได้ จำเป็นต้อง ใช้วิธีการพิเศษโดยเฉพาะในพระพุทธศาสนา ที่พระลัทธิลัทธิพุทธเจ้าทรงบอกวิธีพิสูจน์ไว้ให้แล้ว

พระธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสนั้นจริงเสมอ ผู้พิสูจน์ที่ใช้วิธีพิสูจน์ไม่ถูกต้อง ย่อมไม่พบความจริง ตามพระธรรมคำสั่งสอน เหนือเช่นนักคำนวณที่ใช้สูตรผิด ย่อมไม่สามารถแก้โจทย์ ข้อนี้ฉันใดฉันนั้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าถามว่า มีคำสอนใดของพระพุทธองค์บ้างหรือไม่ ที่พระองค์ตรัสสอนไว้ตรงกับ วิทยาศาสตร์ปัจจุบันพิสูจน์ได้ คำตอบก็คือ มีแน่นอน

ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่องของการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์

หลายสิบปีที่ผ่านมาวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้รายงานเรื่องนี้ว่า

การเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน¹ คือ

1. **ระยะไข่ตก (Ovulation)** ได้แก่ ระยะ 2 สัปดาห์แรก ปกติเดือนหนึ่งจะมีไข่ตกเพียง 1 ฟอง

¹ สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน เล่ม 9, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2542), หน้า 28-30.

โดยประมาณช่วงกลางของรอบเดือน (วันที่ 12-16) ไข่จะเคลื่อนที่เข้าไปอยู่ในท่อนำไข่ (ส่วนโป่ง) ถ้ามีเพศสัมพันธ์ในระยะนั้น อสุจิตัวหนึ่งจากจำนวนหลายล้านตัว จะเข้าผสมกับไข่ แล้วมีการแบ่งตัว แบบทวีคูณจาก 1 เป็น 2 จาก 2 เป็น 4 จาก 4 เป็น 8 จาก 8 เป็น 16 เป็นต้น เมื่อมีจำนวนเซลล์เพิ่มขึ้น จะโตเป็นก้อนดูคล้ายผลน้อยหน้า ระยะนี้เรียกว่า ระยะมอรูลาร์ (morular) แล้วผ่านเข้าสู่ระยะบลาสโตซิสต์ (blastocyst) ซึ่งเป็นระยะที่ไข่ผ่านเข้าสู่โพรงมดลูกและฝังตัว ตำแหน่งที่ไข่ฝังตัวนี้จะกลายเป็นรกในเวลาต่อมา เพื่อเป็นสื่อนำอาหารจากมารดามาเลี้ยงทารก ในขณะที่เจริญเติบโตอยู่ในครรภ์

2. ระยะคัพภะ (Embryo) ได้แก่ ระยะตั้งแต่สัปดาห์ที่ 3-7 หรือ 8 เป็นระยะที่มีการสร้างอวัยวะสำคัญต่างๆ ของร่างกาย (organogenesis) เช่น หัวใจ ตา หู ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหาร ระบบหายใจ แขน ขา เป็นต้น ระยะนี้เป็นระยะที่มีอันตรายมากที่สุด สำหรับการติดเชื้อหรือการกินยาบางอย่าง เพราะอาจทำให้เด็กที่เกิดมานั้นพิการได้

3. ระยะตัวอ่อน (Fetus) ได้แก่ ระยะตั้งแต่สัปดาห์ที่ 7 หรือ 8-40 เป็นระยะของการเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆ ที่เริ่มสร้างขึ้นในระยะคัพภะ เพื่อที่จะให้ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์เมื่อตัวอ่อนคลอดมาเป็นทารก เช่น ระบบประสาท ระบบหายใจ และระบบทางเดินอาหาร เป็นต้น

ในระยะตัวอ่อนนี้ เมื่ออายุครรภ์ครบ 28 สัปดาห์ ทารกจะยาวประมาณ 35 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 1,000 กรัม ผิวหนังแดงเรื่อแต่เหี่ยวจนคล้ายผิวหนังแก่ มีไขเคลือบทั่ว อวัยวะต่างๆ เริ่มทำงานได้ ถ้าทารกคลอดในระยะนี้ อาจมีชีวิตรอดได้ในความดูแลของกุมารแพทย์ที่มีเครื่องมือเครื่องใช้พร้อม

เมื่ออายุครรภ์ครบ 32 สัปดาห์ ทารกจะยาวประมาณ 40 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 1,600-2,000 กรัม เริ่มมีไขมันใต้ผิวหนัง ถ้าเป็นเพศชายอวัยวะจะเคลื่อนจากช่องท้องลงไปยังถุงอัณฑะ การเจริญเติบโตของร่างกายของทารกในครรภ์ใกล้เคียงกับทารกคลอดครบกำหนด ถ้าคลอดในระยะนี้ มีโอกาสอยู่รอดได้มากขึ้น

เมื่ออายุครรภ์ครบ 36 สัปดาห์ ทารกจะยาวประมาณ 45 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 2,000-2,400 กรัม รอยย่นของผิวหนังหายไป แต่ยังมีไขเคลือบอยู่ อวัยวะต่างๆ เจริญเติบโตเกือบเต็มที่

และเมื่ออายุครบ 40 สัปดาห์ หรือครบกำหนดคลอด อวัยวะต่างๆ ของทารกจะเจริญเติบโตเต็มที่ ด้วยยาวประมาณ 50 เซนติเมตร น้ำหนักไม่ควรน้อยกว่า 2,500 กรัม ระยะนี้ศีรษะของทารกจะเคลื่อนลงไปในอุ้งเชิงกราน ทำให้มารดาารู้สึกว่า “ท้องลด” หายอึดอัด สบายขึ้น

นี่คือสิ่งที่วิทยาศาสตร์ค้นพบในวันนี้ แต่พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายเรื่องการเจริญเติบโตในครรภ์มารดาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นด้วยญาณทัสสนะและตรัสให้อินทกยักษ¹ ฟังไว้เมื่อหลายพันปีที่แล้วว่า

¹ อินทกยักษ, สังยุตตนิกาย สคาถวรรค, มก. เล่ม 25 ข้อ 801-803 หน้า 384.

สัตว์ทั้งหลายที่ถือปฏิสนธิในครรภ์มารดานั้น ในช่วง 28 วันแรก หรือ 4 สัปดาห์แรก จะมีพัฒนาการดังนี้

7 วันแรกจะมีลักษณะเหมือนหยาดน้ำม่นา ซึ่งเล็กมาก มีขนาดเท่ากับหยาดน้ำม่นที่ติดอยู่ปลายขนจามรี มีชื่อว่า **“กลละ”** กลละนี้มีลักษณะใสเหมือนน้ำมันเนย

อีก 7 วันต่อมา น้ำใสๆ ในกลละจะเข้มข้นขึ้นมีสีจุน้ำล้างเนื้อ

ต่อมาอีก 7 วัน ก็เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นก้อนเนื้อเล็กๆ

จากนั้นพัฒนาขึ้นเป็นก้อนเนื้อ ซึ่งมีรูปทรงลักษณะเหมือนไข่ไก่อยู่ได้ 7 วัน รวมเวลาได้ 28 วัน

ต่อจากนั้นจึงมีปุ่มงอกออกมา 5 แห่ง คือ ศีรษะ มือ 2 ข้าง เท้า 2 ข้าง เป็นเช่นนี้อยู่ได้ 7 วัน

ต่อจากนั้น จึงเกิดเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ซึ่งหมายถึงเส้นผม เส้นขน เล็บ ฟัน และผิวหนังตามลำดับ

ต่อแต่นั้นมา ก็เริ่มมีทุกขเวทนาอยู่ในครรภ์ของมารดาสุดที่จะสรรหาถ้อยคำมาอุปมาได้ นับตั้งแต่นั่งทับอาหารเก่าของมารดาไว้ ใช้ศีรษะหนุนอาหารใหม่ของมารดา ทารกนั้นนั่งยองๆ กอดเข้าแล้วยกมือสองข้างขึ้นค้ำคางของตนไว้ หันหลังไปสู่ผนังท้องของมารดา เสมือนหนึ่งวานรที่นั่งอยู่ในโพรงไม้ขณะที่ฝนตกขณะนั้น มีพังผืดคือรกหุ้มกายอยู่ มีอาจจะเหยียดมือเหยียดเท้าออกได้ เสวยทุกขเวทนาอยู่ในครรภ์แห่งมารดาอย่างแสนสาหัส เสมือนอยู่ในขุมนรกอันมืดมิด ต้องสูดกลิ่นเหม็นต่างๆ อันรุนแรงประดุจกลิ่นซากศพอยู่ในครรภ์มารดาทุกทิวาราตรี เป็นที่น่ารังเกียจนักหนา

เดโชธาตุ คือธาตุไฟของมารดานั้น ก็เผาให้ร้อนทรมานทรมายต้องทนอยู่ด้วยความเวทนาแสนสาหัส ประดุจก้อนเนื้อที่บุคคลใส่หม้อหนึ่งไว้ฉะนั้น

สัตว์ต่างๆ ที่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา ย่อมเสวยทุกขเวทนาแสนสาหัสยิ่งนัก ทุกข์เช่นนี้ได้ชื่อว่า **“คัพภกัณตักมุลกทุกข์”**...

ข้อความลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่ใช่มีเฉพาะในพระไตรปิฎก ยังมีให้เห็นอีกหลายที่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเล่มอื่นๆ

ข้อสังเกตจากเรื่องนี้ ก็คือ

1) พระพุทธศาสนามีการค้นพบเรื่องธรรมชาติแห่งการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์มารดามาหลายพันปีแล้ว แม้ว่าภาษาที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กับภาษาที่ใช้ในพระพุทธศาสนาอาจจะไม่เหมือนกัน แต่ก็หมายความว่าสิ่งเดียวกัน

2) การค้นพบเรื่องนี้ นักวิทยาศาสตร์ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการมองเห็น เรียกว่า เครื่องอัลตราซาวนด์ แต่พระพุทธองค์ทรงเห็นแจ้งด้วยญาณทัสสนะ อันเป็นคุณวิเศษที่ทรงได้มาหลังจากการตรัสรู้

3) การศึกษาของนักวิทยาศาสตร์มุ่งเจาะลึกด้านการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของทารกในครรภ์มารดา แต่พระลัมมาลัมพุทธเจ้าทรงเจาะลึกให้เห็นถึงความจริงของชีวิตว่า การเกิดมาอยู่ในครรภ์มารดานั้นเป็นทุกข์ ยิ่งเกิดมากก็ทุกข์มาก พ้นจากการเวียนเกิดเวียนตายเมื่อไร เมื่อนั้นก็หมดทุกข์

4) พระพุทธองค์ทรงอาศัยเรื่องนี้ สอนให้ชาวโลกเห็นความจริงของชีวิตว่า ทนทีที่เกิดมาในครรภ์มารดา ชีวิตก็ก้าวเข้าสู่ความตายไปทุกวัน ทรงสอนเช่นนี้ เพราะทรงต้องการให้ชาวโลกเบื่อหน่ายการเวียนว่ายตายเกิด จะได้ใช้เวลาชีวิตอันจำกัดให้หมดไปกับการปฏิบัติธรรมเพื่อการพ้นทุกข์

จากตัวอย่าง และข้อสังเกตต่างๆ ที่ยกมาอธิบายพอสังเขปนี้ ต้องถือว่าเป็นข้อมูลส่วนน้อย เพราะยังมีคำสอนอีกมากมายที่พระพุทธองค์ตรัสสอนเอาไว้ล่วงหน้าเป็นพันปี แต่วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันเพิ่งพิสูจน์ได้ การที่หลักฐานอ้างอิงในอดีตกับปัจจุบันที่ห่างกันเป็นพันปี แต่ยังให้ผลตรงกันเช่นนี้ ทำให้เราพอตรงตามได้ว่า คำสอนที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ แต่วิทยาศาสตร์ยังพิสูจน์ไม่ได้ ย่อมเป็นเรื่องจริงด้วย

จากความเข้าใจตรงนี้ ก็หมายความว่า การพิสูจน์เรื่องราวความจริงของโลกและชีวิตนี้ ยังมีวิธีการอื่นอีกที่เคยใช้ได้ผลมาแล้ว ก่อนวิธีการทางวิทยาศาสตร์จะบังเกิดขึ้น นั่นก็คือ การทำภาวนาในพระพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้น ใครก็ตามที่ศึกษามาถึงตรงนี้ ย่อมเกิดความมั่นใจเต็มเปี่ยมว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาอย่างแท้จริง พระปัญญาตรัสรู้ของพระลัมมาลัมพุทธเจ้าไม่มีอะไรยิ่งกว่า และทุกคนที่ปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ต่างมีสิทธิที่จะมีความรู้คู่เคียงเดียวกับพระลัมมาลัมพุทธเจ้า

ดังนั้น ประเด็นต่อไปที่เราจะศึกษาในบทนี้ก็คือ พระลัมมาลัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เราทำอะไร เราจึงจะมีปัญญาแห่งการตรัสรู้ทั้งระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า เกิดขึ้นในตัวเช่นเดียวกับพระพุทธองค์

3.2 อุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตระดับบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า

เราได้ศึกษาจากเรื่องลัมมาทิลลิสเบื้องต้นทั้ง 10 ประการมาแล้วว่า หากเราต้องการมีพระปัญญาตรัสรู้เกิดขึ้นในตัวเช่นเดียวกับพระลัมมาลัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์ก็ทรงสอนให้เราทำหลักการประจำชีวิตว่า

- 1) ต้องละกรรมชั่ว
- 2) ต้องสร้างกรรมดี
- 3) ต้องทำภาวนากลับใจให้ผ่องใส

แต่การจะปฏิบัติตามหลักการนี้ได้ตลอดรอดฝั่งจนกระทั่งเกิดปัญญาตรัสรู้ขึ้นในตัวนั้น มิใช่ของง่าย พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้เราตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ 3 ระดับ คือ ระดับเป้าหมายชีวิตบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า

การตั้งเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับ จะเป็นการตอกย้ำว่า เรากำลังละกรรมชั่ว ทำความดี และกลับใจให้ผ่องใสไปเพื่ออะไร

อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ระดับ มิใช่ของง่าย ดังนั้นเราจึงมีงานที่จะต้องลงมือ
ทำความดี และกลั่นใจให้ผ่องใสอยู่ 5 งาน เป็นงานประจำชีวิตที่เราต้องทำให้ดีเยี่ยม ได้แก่

- 1) งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- 2) งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 3) งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง เพื่อบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม
- 4) งานทำภาวนาเพื่อขจัดกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด นั่นคือ การเข้าถึง**ธรรมกาย**
- 5) งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการทำ ความดี

งานทั้ง 5 งาน เป็นงานที่จะบ่มเพาะปัญญาในการละเว้นความชั่ว สร้างความดี และกลั่นใจให้ผ่องใส
สะอาดยิ่งๆ ขึ้นไป จนกระทั่งเราสามารถบรรลุเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับด้วยตนเอง แต่ทว่าการจะทำให้ดี
เยี่ยม นั้น ไม่่ง่ายนัก เพราะยังมีอุปสรรคคอยขัดขวางอยู่

อุปสรรคที่ขวางการทำงานทั้ง 5 ขึ้นนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเรียกว่า **“มาร”**

ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่เราจะศึกษาต่อไปว่า พระพุทธองค์ทรงให้หลักการ และวิธีการทำงานใหญ่ทั้ง
5 งานไว้อย่างไรนั้น เราจำเป็นต้องมาศึกษาก่อนว่า มารที่คอยเป็นอุปสรรคขัดขวาง คืออะไร มีลักษณะอย่างไร
เพื่อให้เรารู้เท่าทัน และไม่ประมาทในการทำเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับให้สำเร็จ

มาร แปลว่า ผู้ขัดขวางความดี

มาร คือ อุปสรรค และต้นเหตุของปัญหา

บางท่านอาจเคยได้ยินได้ฟังกันมานานแล้วว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา กว่าจะตรัสรู้พระ
อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ อันเป็นสุดยอดแห่งความประเสริฐในชีวิตมนุษย์นั้น พระองค์ต้องทรงฟันฝ่าอุปสรรค
เอาชนะมารมานับภพนับชาติไม่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันที่จะตรัสรู้นั้นทรงเล่าว่า พวกมารยกพวกกัน
มามืดฟ้ามัวดิน เพื่อคุกคามพระองค์ แต่พระองค์ไม่ทรงหวั่นไหว ไม่กลัวมันเลย ทรงกล่าวว่า วันนั้นทรง
เอาชนะมารได้เสร็จเด็ดขาดด้วย **ธรรมอาวุธ**

การชนะมารของพระองค์คราวนั้น พระองค์ไม่ได้ทรงฆ่ามาร มารยังมีอยู่คู่โลก คอยขัดขวาง
การสร้างความดีของทุกคนอยู่ตลอดเวลา

มารจะพ่ายแพ้ต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันต์ คนหมดกิเลส และครั้นคร้ามต่อคนที่
ประพฤติธรรมตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นลัทธิปฏิบัติบุคคลเท่านั้น

แต่สำหรับคนที่ยังไม่หมดกิเลส ปัญญายังหย่อน ไม่เข้าใจความจริงของชีวิต และเป็นมิจฉาทิฎฐิ โอกาสที่จะถูกมารทำร้าย หลอกไปทรมาน มีอยู่ทุกเวลานาที

มารแท้จริงคืออุปสรรค หรือสิ่งกีดขวางการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย ชีวิตทั้ง 3 ระดับ

การทำงานของทุกๆ คน มีมารเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทั้งสิ้น ถึงใครจะชาญฉลาดรอบคอบ และระมัดระวังอย่างไร พอทำงานไป ก็ต้องเจออุปสรรคหรือมีปัญหาเกิดขึ้นจนได้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องหาทางป้องกันแก้ไขกันไป

โดยทั่วไป เวลาจะเกิดอุปสรรคเข้ามาขัดขวางการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับนั้น จะมีอุปสรรคเข้ามาขัดขวางผ่านทาง 3 เรื่องด้วยกัน คือ

1. เรื่องส่วนตัวของเราเอง
2. เรื่องของคนในครอบครัว และญาติพี่น้อง
3. เรื่องในที่ทำงาน ซึ่งได้แก่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง และเกี่ยวกับบุคคลที่ร่วมงานอยู่ด้วย

ปัญหาที่เกิดจาก 3 เรื่องนี้ จะมีผลต่อการทำงานทั้ง 5 งาน เพื่อละกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นใจให้ผ่องใสทันที

พระพุทธองค์ตรัสว่า มารหรือต้นเหตุของปัญหา และอุปสรรคในการทำงานมีอยู่ 5 ประการด้วยกัน หรืออาจจะเรียกว่า “**มาร 5 ผุ่**”

มารทั้ง 5 ผุ่¹ นี้ ได้แก่

1. **กิเลสมาร** คือ กิเลสซึ่งทำให้เรามีความประพฤติ และนิสัยไม่ดีต่างๆ
2. **ขันธมาร** คือ ร่างกายและจิตใจของเราซึ่งบกพร่องแล้วเป็นมารผลาญตัวเอง
3. **อภิสังขารมาร** คือ ความประพฤตินี้ไม่ดีในอดีตของเราเป็นมารตามมาล้างผลาญ
4. **เทวบุตรมาร** คือ ลูกหลานพญามารตลอดจนคนพาล คนชั่ว ที่มาขัดขวางการทำงาน หรือการทำความดีของเรา
5. **มัจจุมาร** คือ ความตายที่ตัดโอกาสการทำความดีของเราต่อไป

เมื่อเรารู้จักชื่อเสียงเรียงนามของมารทั้ง 5 ผุ่แล้ว ต่อไปจะได้ทราบว่า มารแต่ละผุ่นี้มีธรรมชาติ และมีเหลี่ยมคูในการล้างผลาญตัวเรา และเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเรอย่างไรบ้าง

¹ อรรถกถาพระวินัย สมันตปาสาทิกา เจริญชกัณทวรรณา, มก. เล่ม 1 หน้า 209.

3.2.1 มารผุงที่ 1 กิเลสมาร : ยักษ์สามหัว

ท่านเปรียบกิเลสมารเหมือนเชื้อโรคที่เกาะกินใจคน ทำให้ใจอ่อนแอตกอยู่ในอำนาจของกิเลส และจะควบคุมใจให้สั่งการต่อไปยังกาย วาจา ทำให้พูดร้ายๆ แสดงท่าทางที่ไม่ดี ออกมาจนผิดวิสัยที่คนปกติจะพึงกระทำ **เชื้อโรคก่อให้เกิดความเจ็บป่วยเพียงร่างกาย แต่กิเลสมารเป็นเชื้อโรคที่ร้ายแรงกว่า เพราะทำลายทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพใจของเรา** แล้วยังบังคับตัวเราให้ไปทำร้ายคนอื่นด้วย

กิเลสมารมี 3 ตระกูลใหญ่ๆ ใครรับไว้ตระกูลเดียวก็แย่แล้ว แต่ส่วนมากคนๆ เดียวนี้แหละ รับไว้ทั้ง 3 ตระกูลเลย จึงร้ายกาจเหมือนยักษ์สามหัว หัวละตระกูล ได้แก่

1. ตระกูลโลภะ กิเลสมารตระกูลนี้ เมื่อเกาะกินใจใครแล้วจะทำให้คนนั้นเป็นคนโลภ มีอาการ “จิตหิว” อยู่เป็นนิตย์ อยากจะกอบโกยทรัพย์สินสิ่งของต่างๆ ของผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง แต่ไม่ยอมให้ทรัพย์สินสมบัติของตนตกไปถึงมือใคร คนโลภจะแสดงอาการน่าเกลียดออกมาต่างๆ กัน เช่น งก อยากได้ของคนอื่น เอาแต่ได้ฝ่ายเดียว เห็นแก่เล็กแก่น้อย ทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ขี้โกง ตระหนี่ถี่เหนียว เห็นแก่ตัว ฯลฯ

2. ตระกูลโทสะ กิเลสจำพวกนี้เมื่อเกิดขึ้นกับใครแล้วจะทำให้คนนั้นมีจิตใจเร่าร้อน พลุ่พล่าณ อยากล้างผลาญ อยากทำความพินาศให้แก่คนอื่น เป็นคนเจ้าอารมณ์ โกรธง่าย มีปัญหา เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยก็กระพือให้ลุกลามใหญ่โต ใช้ถ้อยคำรุนแรง มีโอหังเข้าทำร้ายคน ทำลายของไม่ยั้งคิด ทำให้คนเสียคนมาากต่อมาก มีคำหลายคำที่ใช้อธิบายอาการของคนติดอยู่ในอำนาจของกิเลสตระกูลนี้ เช่น ชัดใจ ขุ่นใจ คิดร้าย หุนหันพลันแล่น แค้นใจ อาฆาตผูกพยาบาท จองเวร รังแก ฯลฯ

3. ตระกูลโมหะ ได้แก่กิเลสมารจำพวกที่ทำให้จิตใจงุนงงหลงใหล มัวเมา ว่างมกายนึกไม่จริง จิตใจเอนเอียง ความคิดฉ้อฉล ฯลฯ

กิเลสตระกูลโมหะนี้มักเป็นต้นตอของกิเลส 2 ตระกูลแรก คำที่ใช้อธิบายอาการของคนเจ้าโมหะ มีหลายคำ เช่น ทุเบา หน้ามืดตามัว ใจง่าย หวั่นไหว หลงใหล สิมั่ว ท้อแท้ เห็นผิดเป็นชอบ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว มึนฉาบ ฯลฯ

กิเลสทั้ง 3 ตระกูลนี้คอยล้างผลาญความดีในตัวของเราให้หมดวายไป เป็นต้นเหตุสำคัญของอุปสรรค หรือปัญหาในชีวิตของเราเกือบทั้งหมด

3.2.2 มารผ่องที่ 2 ขันธมาร : สังขารไม่อันนวย

ขันธมาร หมายถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเราไม่เอื้อประโยชน์ต่อการทำความดี

ขันธ คือส่วนประกอบของตัวเรา ซึ่งทั้งเนื้อทั้งตัวมีส่วนประกอบใหญ่ๆ อยู่ 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือ **กาย** ส่วนที่สองคือ **ใจ**

กาย ก็คือเนื้อหนังมังสาที่เรามองเห็นเป็นรูปร่างสูงต่ำดำขาวของแต่ละคน

ใจ มีลักษณะเป็นดวงกลมใสตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกายของทุกๆ คน ไม่ใช่หัวใจซึ่งเป็นกล้ามเนื้ออวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย ใจที่วุ่นวายโดยทั่วไปถ้าไม่ได้ฝึกสมาธิมากๆ และฝึกอย่างถูกวิธี มองกันไม่เห็น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงฝึกฝน ทำสมาธิมากจนเข้าถึง **ธรรมกาย** จึงทรงสามารถมองเห็นใจของพระองค์เอง และมองเห็นใจของคนอื่นได้ชัดเจน ทั้งยังทรงรู้เห็นกลไกการทำงานของใจที่ต่อเนื่องกัน เป็นลำดับอย่างลูกโซ่ด้วย ทรงอธิบายว่า

ใจทำหน้าที่ 4 อย่างคือ “**เห็น จำ คิด รู้**” ขั้นตอนการทำงานเกี่ยวพันกันดังนี้

สมมุติว่ามีผู้ชายคนหนึ่งเดินผ่านหน้าเราไป ภาพของเขาจะมากกระทบตาเรา ประสาทตาที่ส่งข้อมูลมาที่ใจ ใจก็ทำหน้าที่รับภาพนั้นไว้ทันที เรียกว่า **ใจเห็น** พอเห็นแล้วใจก็ทำหน้าที่บันทึกภาพเก็บไว้เหมือนเทปโทรทัศน์ เรียกว่า **จำ** พอบันทึกหรือจำได้แล้วใจก็ทำหน้าที่ต่อไปอีก คือ เอาภาพที่เห็นมาคิด คิดว่าดี คิดว่าชั่ว ว่าชอบไม่ชอบ ควรไม่ควร

ถ้าใจถูกกลั่นมาอย่างดีจนใสแจ๋วเป็นแก้วเป็นเพชร ใจก็จะวินิจฉัยสิ่งที่เห็นนั้นได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง เกิดปัญญาเกิดการรู้เพิ่มเติมขึ้นตามลำดับ เพราะฉะนั้นถ้าเห็นภาพอย่างนี้อีก ใจก็จะวินิจฉัยได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริงทันที ใจที่ใสมากๆ เห็นภาพแวบเดียวก็รู้รอบทะเลลู่ปรุโปร่ง เช่น เห็นหน้าบวมๆ ฉุๆ แวบเดียวรู้เลย คนนี้เป็นขี้เมาประจำตำบล

ตรงกันข้าม ถ้าใจไม่ได้ถูกฝึกถูกกลั่นให้ใสด้วยสมาธิ ด้วยบุญ แต่ตกอยู่ในเงื้อมมือกิเลสมารตระกูลต่างๆ ใจก็จะวินิจฉัยสิ่งที่เห็นผิดพลาดไปจากความเป็นจริง เห็นชั่วเป็นดี เข้าทำนองเห็นกงจักรเป็นดอกบัว เขายืมให้ด้วยไมตรีใจกลับวินิจฉัยว่าเขาขี้มียะ เพราะกิเลสตระกูลโทสะมันคลุมอยู่ การงานเสียหาย เพราะใจวินิจฉัยผิดพลาดอย่างนี้

สิ่งที่มากกระทบ **กาย** ของเราทุกเมื่อเชื่อกันว่าจริงๆ แล้วมีถึง 5 ชนิด คือ **รูป (หรือภาพ) เสียง กลิ่น รส สัมผัส** (ภาษาพระใช้ โสณัฐพะ ซึ่งถูกต้องตรงกว่าสัมผัส แต่เราไม่คุ้นจึงอนุโลมใช้ สัมผัสแทน)

เนื่องจากใจของเรามีคุณสมบัติรับสิ่งที่มากกระทบแล้ว เปลี่ยนเป็นภาพได้หมด หลวงปู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ (พระมงคลเทพมุนี) ท่านจึงใช้คำว่า “**เห็น**” ทั้งหมด เสียงก็เห็น กลิ่นก็เห็น รสต่างๆ ก็เห็น ดังนั้นการเห็นจึงหมายถึงการทำหน้าที่รับของใจนั่นเอง

การทำงานของใจ ถ้าจะอุปมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นได้ในชีวิตประจำวัน ใจของเราก็คลายกับเครื่องรับโทรทัศน์ ซึ่งทำงานตามกลไกของวิทยาศาสตร์ แต่ใจทำงานละเอียดกว่า

ในทางวิทยาศาสตร์นั้น เครื่องส่งโทรทัศน์เปลี่ยนภาพเป็นคลื่นไฟฟ้าแล่นมากลางอากาศพอเข้าเครื่องรับโทรทัศน์ คลื่นไฟฟ้าก็เปลี่ยนเป็นภาพ แยกสีก็แยกได้เหมือนของจริงในห้องส่ง

ใจที่มีคุณภาพพอมิเสียงดังเพลิงไม่ต้องไปดู คลื่นเสียงวิ่งมากระทบหู ประสาทหู ส่งถึงใจ พอถึงใจปั๊บ คลื่นเสียงเปลี่ยนเป็นภาพทันที ใจเห็นทันที เป็นภาพจานแตกกระจาย ใจของบางคนแยกภาพออกได้ละเอียดถึงขนาดเห็นเลยว่า จานที่แตกนั้นเป็นจานแก้วหรือจานกระเบื้อง เพราะใจของเขาถูกกลั่นมาด้วยบุญจนใสแจ่มเห็นอะไรได้ทะลุปรุโปร่งละเอียดลออ

กลั่นก็เหมือนกัน พอไชยมากระทบจุก จุกส่งถึงใจ ใจก็เปลี่ยนกลั่นเป็นภาพ เห็นเลยว่ากลั่นนี้เป็นพริกกำลังถูกเผา กลั่นนี้เป็นภาพไฟช็อตไหม้สายไฟ เพราะฉะนั้นจึงสั่งการแก้เหตุร้ายได้ทันโดยไม่ต้องเสียเวลาวิ่งไปดู

รสที่มากกระทบลิ้นก็เหมือนกัน ประสาทลิ้นส่งถึงใจ ใจก็เห็นภาพเลย นี่น้ำฝนจากหลังคาจากนี้ น้ำฝนหลังคาลังกะสี รู้ได้โดยไม่ต้องไปดูต้นแหล่ง ไม่ต้องเอาไปเข้าเครื่องแยกธาตุสัมผัสผัสก็เหมือนกัน ขนาดปิดหู ปิดตา ปิดจมูก เอามือคลำ ก็ยังรู้ว่าคนนั้นเป็นใคร

การที่ใจสามารถเห็น จำ คิด รู้ได้ละเอียดถึงขนาดนี้ เพราะใจได้ถูกบุญกลั่นจนใส มีคุณภาพสูงสามารถบันทึกสิ่งที่ผ่านใจเข้าไว้ได้ทั้งหมด ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ใจก็เก็บเอาไว้คือจำได้ จะรื้อฟื้นทบทวนมาให้ใจเห็นใหม่ก็ได้ อย่างที่โบราณบอกว่าได้ยินเสียง ใจก็เห็นเป็นภาพ ได้กลิ่นไชยมา ใจก็เห็นเป็นภาพ ได้สัมผัสก็เห็นเป็นภาพสิ่งที่ให้รสนั้น ได้สัมผัสไม่ต้องใช้ตามอง ใจก็เห็นเป็นของเย็น ของร้อน ของอ่อน ของแข็งได้ชัดเจน

ถ้าทั้งกายทั้งใจของเรา มาเป็นมารล้างผลาญตัวเองเสียแล้วก็หมายความว่า สังขาร สภาพร่างกาย และจิตใจของเราไม่อำนวยให้ทำความดี จะนั่งสมาธิก็เมื่อยทนไม่ไหว แก่แล้วหูอื้อเสียอีกเลยฟังเทศน์ไม่ถนัด ตามัวสายตาสั้นเห็นพระไม่ชัด ใจก็รับภาพได้กลางๆ เลื่อนๆ ความจำก็ไม่ค่อยดี ความคิดก็ไม่ค่อยจะแล่น ยิ่งกินเหล้ามาก ความคิดนี้ที่ออกไปเลย สิ่งเหล่านี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “ขันธมาร” ไม่ได้มาจากไหน มาจากตัวเราเอง ทำให้ทำการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ

3.2.3 มารฝูงที่ 3 อภิสังขารมาร : เจ้าหนี่จอมตื้อ

คือความประพฤติไม่ดีในอดีตของเราตามมาผลาญตัวเราเอง เช่นเราชื่อแดง เดิมเป็นคนขี้เหล้าเมาแประ แต่ปัจจุบันนี้เลิกแล้วเป็นคนดี ไม่มีร่องรอยขี้เมาเก่าอยู่เลย แต่ใครอย่าถามหานั้น ถามเมื่อไรเป็นต้องมียาต่อท้ายทันที

ยกตัวอย่างเช่น

มีคนมาถามหาว่า “แดงอยู่ไหม?”

คนตอบก็อาจจะย้อนถามว่า “แดง.....แดงคนไหน คนชื่อแดงมีมากเหมือนกันเป็นโหล?”

คนถามก็เพียงแต่เติมฉายาต่อท้ายว่า “ก็....แดงชี้มาไงล่ะ !”

ถ้าตอบอย่างนี้ ก็ชัดเจนว่าเป็นคนไหน ฉายาที่ต่อท้ายนี้เอง ที่ทำให้คนเราเสียคน แล้วผู้ที่ถูกตั้งฉายาก็เที่ยวไปโกรธชาวบ้าน หาว่าเขาแกล้งทำลายชื่อเสียง จริงๆ แล้วตนเองก็มีส่วนผิดอยู่มากเหมือนกันที่เคยมีความประพฤติผิดๆ ในอดีต ทำให้เกิดภาพฝังใจแก่ชาวบ้านในทางไม่ดีซ้ำๆ กัน เพราะฉะนั้นเมื่อถึงเวลาเอ่ยถึงเขา ชาวบ้านจึงจำได้แต่ความไม่ดี พอเปลี่ยนไปทำความดีเข้า คนอื่นกลับนึกว่า มาเล่นลูกไม้หล่นกลางวง จึงมีคนเชื่อได้ยาก

เมื่อตั้งใจทำความดี แล้วไปเจอภาพพจน์เสียหายในอดีตอย่างนี้เข้า กำลังใจจะทำความดีของเขาจึงทรุดฮวบลงไปเลย เจ้านายใหม่จะเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งให้เพราะเห็นความสามารถปัจจุบัน แต่พอรู้กิตติศัพท์ในอดีตก็ชักลังเล ขอรอไว้ก่อน เพื่อดูความประพฤติให้แน่ใจไปนานๆ

เพราะฉะนั้น ใครที่ในอดีตเคยทำอะไรไม่เข้าท่าเข้าทางเอาไว้จนคนอื่นเขาไม่เชื่อถือ ทั้งๆ ที่เราก็กลับเนื้อกลับตัวแล้ว ก็อย่าไปโกรธใคร ให้ถือว่าช่วงนี้เป็นช่วงที่จะต้องเสวยผลกรรมเก่า ต้องอดทนเท่านั้น จึงจะแก้ไขได้

โดยเฉพาะเมื่อบาปกรรมที่ก่อไว้ข้ามภพข้ามชาติ ตามมาให้ผลก็อย่าไปตัดพ้อต่อว่าใคร ไม่ว่าจะเป็นคนพิการ ตาบอด หูตึง ขาเป่ หรือแขนคอกมาแต่กำเนิดก็ตาม ยอมรับสภาพความจริงแต่โดยดี เพราะเป็นกรรมที่เราก่อขึ้นเองทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ “อภิสังขาร” จึงมีฉายาว่า **เจ้าหนี้จอมดี**

มีข้อให้สังเกตนิดหนึ่ง อย่างที่บอกมาแต่ต้นแล้วว่า มารหรือผู้ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำความดีของเรานั้น มีอยู่ 5 ผุ้ง อธิบายไปแล้ว 3 ผุ้ง

ปรากฏว่ามารทั้ง 3 ผุ้งนี้ จริงๆ แล้วไม่ใช่ใครที่ไหน แต่เป็นตัวเราเอง ผลาญตัวเองทั้งนั้น

เพราะฉะนั้น ครั้งใดที่เราทำงานแล้วเกิดอุปสรรคขึ้นมา อย่าเพิ่งไปโทษใครอื่น ดูก่อนว่า ความผิดพลาด หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นเป็น 1 ใน 3 หรือเปล่า ถ้าอยู่ 1 ใน 3 นี้ อย่าไปเอะอะโวยวายให้อายคนอื่น มาแก้ไขที่ตัวของเราเองดีกว่า

3.2.4 มารผุ้งที่ 4 เทวบุตรมาร : ลูกหลานพญามาร

ถ้าแปลกันตรงตัวก็คือ ลูกหลานเทวดาที่ทำตัวเป็นมาร ถ้าขยายความออกไปอีกหน่อยก็คือ เจ้าพวกคนพาล ตัวแสบ นักเลงอิทธิพลที่คอยขัดขวางการทำงาน การทำความดีของเรา

ยกตัวอย่าง เช่น เรานั่งทำงานอยู่ดีๆ เจ้าเพื่อนร่วมงานที่เกะกะเกร เขาอยากจะเอาเวลาทำงานไปกินเหล้า อยากจะขโมยของหลวงไปใช้ แต่ว่าเราไปนั่งอยู่ตรงนั้นด้วย เขาก็เลยรังควานเราเสียเลย เพื่อให้เราทนไม่ได้ จะได้หนีไปให้พ้นหูพ้นตา พอคนพาลคิดอย่างนี้ ก็สารพัดที่จะกลั่นแกล้ง เราให้เตือนร้อนรำคาญ นี่คือ พวกเทวบุตรมาร แล้วเราก็มักจะทำอะไรเขาไม่ได้เสียด้วย เพราะบางทีเขามีอิทธิพลเพราะชาติตระกูลสูง แต่เป็นลูกฆ่าเหล่า

บางทีวันนี้เราตั้งใจจะสวดมนต์ไหว้พระให้ชื่นใจ แต่เจ้าเพื่อนรักของเราเองมาเข้าซี่ ชวนให้ไปกินเหล้าด้วย เพราะฉะนั้นเจ้าเพื่อนเรานี้เป็นเทวบุตรมาร จะเลือกไล่ไล่ส่งไป ก็เพื่อนรัก ไม่อยากขัดใจ ก็เลยเสียทำก่อบาปเพิ่มขึ้นไปอีกวัน

บางวันเราตั้งใจจะนั่งสมาธิให้ใจใสเป็นแก้ว ใสเป็นเพชร เพราะอยู่บ้านคนเดียว อากาศก็กำลังสบาย แต่ทว่าเจ้าสุนัขข้างบ้านกัดกันไม่เลิกตั้งครึ่งค่อนชั่วโมง เราเลยนั่งสมาธิไม่เป็นสมาธิ จะออกไปไล่ มันก็เป็นสุนัขตัวโปรดของข้างบ้านเขา เจ้าสุนัข 2 ตัวนั้น ก็จัดเป็นเทวบุตรมาร

ตกลงเทวบุตรมารก็คือ ใครก็ตามที่มาก่อความรำคาญก่อความเดือดร้อนให้เรา บางทีก็เป็นคนที่มิมีนิสัยเสียๆ เหมือนอย่างกับเราเมื่อก่อนนี้ ซึ่งเราเคยไปคบค้ากับเขาไว้ก่อน เขาจึงตามมาชวนไปทบทวนความหลัง แต่ถ้าพูดอีกทีหนึ่ง ทุกครั้งที่เราประพฤติดนเป็นคนพาล เราก็คือเทวบุตรมารของคนอื่นนั่นเอง

คนอื่นที่มาเป็นเทวบุตรมารรังควานเรา ก็เพราะเขามีมาร 3 ผุ้ อย่างที่กล่าวมาแล้วคือ กิเลสมาร ขันธมาร และอภิสังขารมารเป็นเจ้าหัวใจคอยบังคับบัญชาอยู่

เพราะฉะนั้น ครั้งใดที่เราถูกใครก็ตามมากลั่นแกล้ง รังควาน ก็อย่าเพิ่งไปโกรธเขา ขอให้ถือว่านี่คือกระจกเงาส่องให้เห็นตัวเราเองในอดีต ว่าเมื่อก่อนเราก็คเคยตกอยู่ในเงื้อมมือมาร เคยเกเรกับคนอื่นอย่างนี้ แล้วก็กัณฑ์พินอดทนใช้หนี้กรรมเก่าต่อไป ถ้าเราคิดได้อย่างนี้จะสบายใจ

3.2.5 มารผุ้ที่ 5 มัจจุร : เหมือนแร้งเดินตามหลัง

มัจจุรนี้ คือความตาย ไม่ว่าหญิง ไม่ว่าชาย ไม่ว่าเด็ก ไม่ว่าผู้ใหญ่ ตั้งแต่วันที่เราลอดจากครรภ์มารดา ก็มีความตายเดินตามหลังเรามาแล้ว พูดตามแบบคนโบราณก็ต้องบอกว่า มีแร้งเดินตามหลังคอยจ้องตาเป็นมัน เพราะมันรู้ว่า ทุกย่างก้าวที่เราเดินไป ได้ใกล้ความตายเข้าไปทุกทีแล้ว อีกไม่นานเจ้าคนนี้จะเป็ศพให้มันทั้งเนื้อกินอย่างเอร็ดอร่อย แร้งนั้นเปรียบเสมือนมัจจุราช

พวกเราส่วนมากมองกันไม่ค่อยเห็นว่า นับตั้งแต่วันแรกที่เราเกิดมา นั้นมีความแก่ติดตามมาเป็นเงาตามตัว และความแก่นี้เองเป็นเครื่องชักโย่งไปสู่ความตาย

ความแก่ ถ้าพิจารณากันให้ลึกซึ้ง จะพบว่ามีความแก่อยู่ 2 ชนิด คือ แก่ซ่อนเร้น กับ **แก่เปิดเผย**

แก่เปิดเผย มองเห็นชัดเลย ตั้งแต่ผมหงอก ฟันหัก หนังเหี่ยว หูตาพร่ามัว งกๆ เงินๆ เดินไม่ค่อยจะไหว ลูกก็ร้องโอย นั่งก็ร้องโอย ลักษณะอย่างนี้เกิดกับใคร รู้หมดว่าแก่แล้ว ใกล้ความตายเข้าไปทุกที

คราวนี้มีเรื่องตลกอยู่อย่างหนึ่งคือ ขนาดความแก่เปิดเผยมาปรากฏให้เห็น แต่เจ้าตัวยังไม่ยอมแก่ พอเห็นว่าผมขาว ก็รีบไปหายาย้อมผมยี่ห้อดีๆ มาย้อม เพื่อปิดบังความแก่ หลอกตัวเอง และหลอกคนอื่นว่าฉันยังไม่แก่ พอรู้ตัวอีกทีหนึ่งמצจุมารมาลากตัวไปขึ้นเชิงตะกอนแล้ว

ความจริงถ้าเราเห็นความแก่แล้ว เช่น มีผมหงอกก็ดี จะได้เป็นเครื่องเตือนตัวเองว่า เราใกล้ตายเข้าไปแล้ว จะทำความดีอะไรก็รีบทำเสีย นิสัยอะไรที่ไม่ดีให้รีบเลิกให้หมด

ความแก่อีกชนิดหนึ่งเป็น **ความแก่ซ่อนเร้น** เป็นอย่างไร ก็ทันทีที่เราเกิดออกจากครรภ์มารดา ถ้าจะว่าไปแล้ว แต่ละวินาทีที่ผ่านไปนั้นหมายความว่า เราแก่ลงๆ หนึ่งวันที่ผ่านมาคือหนึ่งก้าวที่ใกล้เชิงตะกอนเข้าไป แต่เรามักจะมองว่านั่นคือ ความเจริญเติบโตที่เราได้ ไม่ใช่ความแก่

เพราะฉะนั้น พอถึงวันครบรอบวันเกิด บางคนจึงถือโอกาสฉลองกันใหญ่โตกินเหล้าเมายากันและทะเลาะ กลายเป็นเรื่องให้ใกล้ความตายเข้าไปอีก ส่วนคนมีปัญหาเขาเห็นตรงตามความเป็นจริง จึงรีบเร่งทำความดีทำบุญให้ทานมากมายในวันคล้ายวันเกิด เขาก็เลยได้เป็นคนแก่บุญแก่บารมีไปด้วย

คำว่า **“מצจุมาร”** มีความหมายตั้งแต่ความตายที่ศึบลานเข้ามา รวมทั้งความกลัวตายของเราด้วย

เช่น บางคนบ่นว่า แหม...ร้อนเหมือนจะตาย หนาวจะตาย เมื่อยจะตาย หิวจะตาย เพื่อยจะตาย ในที่สุดเลยกลายเป็น **“โรคบิดติดเลือด งานการเหม็นเบือ ข้าวปลากินได้”** คือกินกับนอนลูกเดียว อ้วนปึ่เลย แต่ไม่แข็งแรงหรอก เพราะไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย ที่บอกว่าจะตาย เลยตายจริงๆ

โดยสรุปแล้ว เป็นอันว่า มารที่เป็นอุปสรรคในการบรรลุเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับของเรา ซึ่งมีทั้งหมด 5 อย่างนั้น หากแบ่งเป็นหมวดหมู่ใหม่ได้เพียง 2 เท่านั้น คือ

- 1) ตัวเองเป็นมารผลาญตัวเอง ได้แก่ กิเลสมาร ฆณมาร อภิสังขารมาร และמצจุมาร
- 2) คนอื่นมาเป็นอุปสรรคขัดขวางเรา ได้แก่ เทวบุตรมาร

3.3 หลักการเอาชนะอุปสรรคตามแบบอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

3.3.1 หลักการเอาชนะอุปสรรค

ถ้าถามว่าเมื่ออุปสรรคเกิดขึ้นแล้ว ปัญหาเกิดขึ้นแล้ว เราควรจะทำอย่างไร

ปัญหาที่เกิดจากมาร 5 ผูกสร้างขึ้นนั้น จะมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

- 1) ปัญหาที่แก้ไขได้ในทันที
- 2) ปัญหาที่ต้องค่อยๆ แก้ไข
- 3) ปัญหาที่แก้ไขไม่ได้

พระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เรารู้จักแยกแยะปัญหาอย่างนี้ แล้วก็ทรงให้ถือเป็นหลักการไว้ว่า ทุกครั้งที่เกิดปัญหา สิ่งแรกที่จะต้องทำ คือ

1) อุดทน

เรื่องนี้พระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า ถ้ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นอย่าเพิ่งบ่นบ่นทำอะไร อย่าเพิ่งเอะอะว๊ายว้ายอะไร ให้หยุดนิ่งไว้ก่อน อุดทนไว้ก่อน

อด คืออยากได้แต่ไม่ได้

ทน คือไม่อยากได้แต่ก็ได้มา

ความอดทน มีอยู่ 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1.1) อดทนต่อความลำบากตรากตรำ

คือ ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ จะหนาว จะร้อน จะอ่อน จะแข็ง เปียกชื้น ฉ่ำแฉะ ไม่ได้ตั้งใจอย่างไรก็ต้องอดทน ถ้าไม่ยอมอดทน อุปสรรค หรือปัญหาอย่างอื่นจะเกิดตามมา สำหรับกรณีนี้ ใครที่ร่างกายแข็งแรง ก็ค่อนข้างจะได้เปรียบ

1.2) อดทนต่อทุกข์เวทนา

คือ อดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย บางคนแปลก สามารถทนต่อความลำบากตรากตรำได้ดี แต่ไม่ทนต่อทุกข์เวทนา เจ็บไข้ได้ป่วยนิดหน่อย ก็ทำท่าเหมือนกำลังจะขาดใจตาย ให้ไปหาหมอฉีดยาก็ไม่ไป กลัวเข็มฉีดยา โรคเลยกำเริบ

1.3) อดทนต่อการกระทบกระทั่ง

เวลาทำงานปัญหามักเริ่มตรงนี้ หลายคนไม่อดทนต่อการกระทบกระทั่ง ไม่ว่าในที่ทำงานไหน จะเจอปัญหาหงุดหงิดกันทั้งหญิงทั้งชาย ด่ากันไปด่ากันมา แล้วก็เลยพาลพาไลไม่ทำงาน ถ้าอดทนเสียอย่างเดียว ปัญหา ก็จบไปนานแล้ว

1.4) อดทนต่อความยั่วเย้าต่างๆ

ถ้าเราสังเกตถึงความอดทนที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่า ไม่ว่าจะเป็นความลำบากตรากตรำ ความทุกข์เวทนา ความกระทบกระทั่ง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราไม่ปรารถนา แต่ก็มาเกิดขึ้นกับเรา เราจึงจำเป็นต้องทน

แต่ว่ายังมีความอดทนอีกลักษณะหนึ่ง คือ ความจริงเป็นสิ่งที่เราชอบ แต่ก็จำเป็นต้องอดทน ไม่ฉกฉวยเอาตามความอยาก ความชอบใจ ไม่เช่นนั้นจะเสียคน เสียงาน และเสียชื่อเสียง เสียความเป็นผู้หลักผู้ใหญ่

ถ้าเป็นผู้ชายก็ให้ระวัง 3 ส. คือ

1) ส.สตรี

2) ส.สตาจค์

3) ส.สรรเสริญ

ส.สตรีถ้าไม่อดทน ฟังคำพูดหวานๆ เพียงไม่กี่คำ ก็ออกนอกเส้นทาง ไปก่อบาปก่อเวรในวงไฟ วงเหล้า วงอบายมุขต่างๆ แล้วก็เหตุนั้นให้คอรัปชั่น ส.สตาจค์เสียจนปั่นป่วนไปหมด ส่วน ส.ที่สามก็คือ ส.สรรเสริญเยินยอ ถ้าไปเอาเป็นจริงเป็นจังเข้า ก็ทำให้หลงลืมตัวได้มาก เสียผู้เสียคนได้เหมือนกัน

ส่วนถ้าเป็นผู้หญิง ก็ ส.สามีคนอื่น ส.สตาจค์ และ ส.สรรเสริญ ถ้าไม่ระวังจะทำความดีได้ไม่ตลอดรอดฝั่ง แล้วการตั้งเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับ ก็จะไม่ประสบผล

เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่เกิดปัญหาขึ้นมา ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม พระพุทธองค์ทรงให้อดทนเจ็บเอาไว้ก่อน เพื่อเป็นการตั้งหลักรับมือกับปัญหา

2) ใช้ปัญญา

เมื่อเราหยุดนิ่งด้วยการอดทนแล้ว พระพุทธองค์ก็ทรงให้ใช้ปัญญาพิจารณาดูให้รอบคอบว่า อะไรเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหา ซึ่งเรารู้อยู่แล้วว่า อุปสรรคทั้งหมดในโลกนี้ เกิดได้จากตัวเรา 4 สาเหตุ และเกิดได้จากคนอื่น 1 สาเหตุ ถ้ารู้ที่เกิดจากเราเป็นต้นเหตุ ก็ต้องเพิ่มความอดทน 4 ประการที่กล่าวมาให้มากไว้ก่อน แต่ถ้าเกิดจากคนอื่น ก็ต้องอดทนเอาไว้ก่อนเช่นกัน เพราะถึงเขาจะร้ายกาจกับเรา เราก็ไปเตือนไปสอนเขาไม่ได้ ก็ให้ค่อยใช้ปัญญาหาทางแก้ไขปัญหาค่อยๆ ไป ซึ่งปัญญาในการแก้ปัญหานี้ หากใครศึกษาธรรมะของพระพุทธองค์มากๆ ก็จะมีปัญญาในการแก้ไขปัญหามาก เพราะพระพุทธองค์ทรงสามารถเอาชนะมาได้ทุกปัญหาแล้ว จึงทรงได้มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

3) อย่าเพิ่มปัญหา เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจะแก้ได้หรือไม่ได้ยังไม่รู้ ให้อดทนแล้วก็ใช้ปัญญาหา ลู่ทางไปก่อน อย่าไปเพิ่มปัญหาอะไรขึ้นมาอีก เดี่ยวยุ่งกันใหญ่ สาธไม่ไหว เพราะฉะนั้น การไม่เพิ่มปัญหาที่ดีที่สุด ก็คือ การใช้ความบริสุทธิ์เป็นเกราะกำบัง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเรื่องนั้นเกิดจากคนอื่น นอกจากตัวเราต้องอดทนก่อนแล้ว สิ่งที่ต้องคว้ามานเป็นอุปกรณ์ในการสอนให้เขาลดความร้ายกาจลงไป คือ วินัย หรือ กฎหมาย หรือศีลธรรม ซึ่งอนุโลมเป็นอย่างเดียวกัน

ยกตัวอย่าง ถ้าเรื่องนี้ดูแล้วเราไม่ผิดเลย แต่โดนหัวหน้ากลั่นแกล้งจะให้เราทำผิดกฎหมาย อย่างนี้ หัวหน้าก็เป็นทนายของเรา เราก็ต้องอาศัยกฎหมายมาเป็นเกราะป้องกันความบริสุทธิ์ของเรา บอกให้หัวหน้าทราบเลยว่า

“หัวหน้าทำอย่างนี้ไม่ได้นะ มันผิดขั้นตอนอย่างนี้ๆ ผิดวินัยข้อนั้นๆ ความผิดนี้ตามกฎหมายแล้วยังไงๆ ก็ไม่ถึงผม เรื่องนี้ผมเห็นว่าไม่ควรทำ เพราะกฎหมายห้ามเอาไว้...”

พูดง่ายๆ ก็คือเอาระเบียบ เอาวินัย เอาศีลธรรม มายับยั้งทนายของเราไว้ก่อน ซึ่งเราก็จะต้องใส่เกราะคือวินัย ก่อนจะไปบอกเขาด้วย ไม่อย่างนั้นเดี๋ยวหน้าแตกกลับมา

โดยสรุปแล้ว เกราะกำบังที่ว่ามี คือ วินัย กฎหมาย และศีลธรรมนั่นเอง เป็นความบริสุทธิ์ที่เราต้องถือเป็นหลักปฏิบัติให้ดีเสียว แล้วถ้าปัญหาอุปสรรคนั้น มันเกิดจากการหลายฝ่ายเหลือเกิน ก็เลือกปราบมันทีละฝ่าย เป็นรายๆ ไปตามกำลังของเรา ปัญหาอย่างไหนแก้ได้ง่ายๆ ก็แก้ไขไปก่อน พอเป็นกำลังใจ แล้วค่อยแก้ปัญหาลำดับต่อไป

4. เติมนุญ การที่เราจะมีขวัญกำลังใจที่ดี มีความอดทนที่หนักแน่น มีปัญญาที่มองเห็นช่องทางในการแก้ไขอุปสรรคได้กระจ่าง เราก็ต้องเติมนุญ เพราะบุญทำให้เรากำราบฤทธิ์ของมารลงไปได้ ซึ่งโดยหลักการแล้ว การที่มารผจญต่างๆ มารุ่รบกวนงานเราได้ ก็เพราะเราเคยไปก่อบาปก่อกรรมไว้ในอดีตชาติ ครั้นมาชาตินี้ เรามีบุญได้มาเกิดเป็นมนุษย์ แต่วิบากกรรมเก่ายังไม่หมด จึงไปชักนำให้มารทั้ง 5 ฝ่าย มีช่องทางมาเล่นงานเราได้

ดังนั้น ถ้าเราเติมนุญใหม่ลงไป ก็จะทำให้วิบากกรรมเก่าอ่อนแรงลง มารก็จะหาช่องทำให้เราลำบากกับปัญหาเพื่อทำร้ายเราได้ยาก การเติมนุญนั้น โดยย่อสามารถทำได้ 3 วิธี คือ **การทำทาน การรักษาศีล การทำภาวนา** บุญทั้ง 3 ประการนี้ ยิ่งทำเป็นประจำมากเท่าไร ปัญญาก็จะเกิดมากเท่านั้น การจะขจัดปัญหาต่างๆ ให้พลิกจากร้ายกลายเป็นดี ก็ทำได้ไม่ยาก **เพราะมีบุญใหม่มาเพิ่มเติม**

3.3.2 วิธีลงมือแก้ปัญหาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานวิธีปฏิบัติตนเพื่อความชนะในขณะแก้ปัญหาทุกชนิดไว้ 6 อย่าง เป็นวิธีกลางๆ ได้แก่¹

1. ไม่ว่าร้าย คือ ทุกครั้งที่เกิดปัญหา อย่าเพิ่งไปตำหนิใครทั้งนั้น ถ้าได้ไปตำหนิใคร ก็จะเป็นการเพิ่มปัญหา

ยกตัวอย่างเช่น ผู้บังคับบัญชาของเราก็อาจเป็นฝ่ายผิดเพราะไม่เข้าใจ เราบอกเท่าไรๆ ก็ไม่เชื่อ ถ้าเราบันดาลโทษไปว่าร้าย หรือนินทาหัวหน้าให้เพื่อนฟังว่า “หัวหน้านี้โง่ชะมัด ไม่รู้เป็นหัวหน้าได้ยังไง”

¹ ปิณโฑลภาวทวารสูตร, ขุททกนิกาย อุทาน, มก. เล่ม 44 ข้อ 100 หน้า 441.

ถ้าเพื่อนหักหลังเอาไปบอกหัวหน้า เพิ่มเติมให้ถึงพริกถึงขิงเข้าอีก หัวหน้าเคืองแค้นขึ้นมา คราวนี้ปัญหาเดิมก็ไม่ต้องพูดถึงกันแล้ว เพราะเราจะโดนปัญหาสับประมาทเพิ่มอีกกระทงหนึ่ง เลยฟังอยู่ตรงนั้นเอง ปัญหาเดิมก็ไม่ได้แก้ ปัญหาใหม่ก็ประดังทับถมเข้ามาอีก

เพราะฉะนั้น ถ้าปัญหาเกิดขึ้นมาเมื่อไร เราต้องปิดปาก เพื่อรอจังหวะศึกษาปัญหาให้แน่ชัดเสียก่อน พอรู้จริงแล้ว จึงค่อยพูดอธิบายกันตรงๆ ถ้าเขายังยอมรับไม่ได้ ก็อย่าเพิ่งไปว่าร้าย อย่าไปนินทา รอเวลาสักหน่อย ประเดี๋ยวก็มีทางเจรจากันจนได้

นี่เป็นวิธีแก้ปัญหาของพระพุทธองค์ แต่คนส่วนมากไม่เป็นอย่างนั้น พอโกรธขึ้นมา ไม่ถูกใจขึ้นมา มียังไปไม่ได้ ปากดำไปก่อนเลย เรื่องถึงได้บานปลายไปเยอะ

เพราะฉะนั้น ปุยาตายายจึงสั่งนักสั่งหนา ห้ามพูดตอนโกรธ แล้วที่สำคัญที่สุดห้ามเขียนจดหมายด่าใครด้วย ใครเขียนจดหมายด่าคนอื่น คนนั้นพังทุกราย เพราะหลักฐานมันมัดตัวตึงไม่หลุด เพราะคนที่กำลังโกรธแล้วพูดดี เขียนดีไม่มีหรอก

2. ไม่ทำร้าย ขณะกำลังแก้ปัญหา ถึงเราจะตัวโต พรรคพวกจะมาก ได้เปรียบเขาก็อย่าทำร้ายคู่กรณี อย่าแก้ปัญหาโดยใช้กำลังทำหั่นกัน เพราะจะทำให้ได้คดีอาญาเพิ่มขึ้นมาอีกคดีหนึ่ง

3. สรรวมศิลป์ และมารยาทให้ดี ทุกครั้งที่มามีปัญหาจะต้องสำรวมกิริยามารยาทให้ดี คนเราพอเกิดปัญหาไม่ถูกกัน ยืมให้เขา เขาก็หาว่าเยาะเย้ย ทำเฉยๆ เขาก็ว่าบึ้ง ว่าค้อน เพราะฉะนั้นนอกจากจะสำรวมกิริยามารยาทให้ดีแล้ว ยังต้องรักษาศิลให้เคร่งครัด

โดยปกติทุกครั้งที่มามีเรื่องมีราวเกิดขึ้นมา แสดงว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายจะต้องผิดปกติ จ้องจะเอาเรื่องกันอยู่แล้ว ปุยาตายายจึงห้ามเด็ดขาดเลยว่า เวลาที่มีเรื่องกันอย่าดื่มเหล้า ดื่มเข้าไปไม่ว่ามากหรือน้อย สติจะกะพริ่งกะพริ่ง ถ้าถึงขาดสติแล้ว ศิลข้อไหนๆ ก็จะไม่รักษาไม่อยู่ คราวนี้เรื่องเล็กๆ กลายเป็นเรื่องใหญ่

4. ให้อภัยประมาณในการกิน คนบางคนเวลามีปัญหาเกิดขึ้น พวกหนึ่งเครียดมากถึงกับกินไม่ได้จะตายเอา พวกนี้จะไม่มีปัญญาไปแก้ไขปัญหาคือ

คนเราจะไปสู้กับปัญหา ท้องต้องอึด กำลังต้องดี แต่ต้องเลือกกินด้วย ถ้าไปคว่ำเหล้ามาดื่มก็ได้ แต่กำลังบ้า กำลังปัญญาไม่มี แพ้เขาตั้งแต่ในบ้านแล้ว

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะประสบปัญหาหนักหนาสาหัสแค่ไหน ถึงเวลากินอาหารก็ต้องฝึกใจกิน ไม่อร่อยก็นึกว่าเพื่อเป็นยาบำรุงกำลังไว้สู้กับปัญหาก็แล้วกันไม่อย่างนั้นแพ้นะ

อีกพวกหนึ่ง ไม่เป็นอย่างนั้น ยิ่งเกิดปัญหายิ่งกินหนัก บอกว่าจะกินแก้กลุ่ม

สำหรับเรื่องนี้ ปุ๋ยตายายได้เตือนว่า มีเรื่องอยู่ 2 เรื่อง ที่ใครก็ตาม ถ้าถูกกล่าวหาแล้ว ผู้อื่นที่เขาได้ยินได้ฟังแล้วมีแนวโน้มจะเชื่อว่าจริงถึง 100 เปอร์เซนต์ นั่นคือ

เรื่องแรก ขอกกล่าวหาเรื่องชู้สาว ถ้าถูกกล่าวหาเรื่องชู้สาวเมื่อไร มีคนเขาเตรียมจะเชื่ออยู่ 100 เปอร์เซนต์ กว่าแก้ตัวหลุด ตำแหน่งอาจจะหลุดไปแล้วก็ได้

เรื่องที่สอง ขอกกล่าวหาเรื่องสตางค์ ถ้าใครถูกกล่าวหาเรื่องโกงเงิน เรื่องคอร์รัปชัน มีคนเตรียมจะเชื่ออยู่แล้ว 100 เปอร์เซนต์อีกเช่นกัน ยิ่งไปเห็นพุงเพื่อในการกิน เข้าภัตตาคารหรูๆ ก็ยิ่งปักใจเชื่อไปเลย ป่วยการจะไปแก้ตัวว่า “ฉันเอาเงินมรดกที่ปู่ย่าตายายยกให้ไปกินนะ” เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นความจริง แต่ก็ไม่มีใครเขายอมเชื่อ

เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดปัญหาคอร์รัปชันในที่ทำงานเมื่อไร ห้ามขึ้นภัตตาคารหรูๆ เด็ดขาด เก็บตัวกินเอากำลังอยู่ในบ้านนั่นแหละ แล้วก็ไม่ต้องกินมากจนเกินปกติ เดี่ยวจะได้ปัญหาสุขภาพเพิ่ม

5. รู้จักเลือกที่นั่ง ที่นอน ที่อยู่อาศัย

ถ้าจะให้ยู่ได้สบายๆ ต้องหาที่เงียบๆ นั่งทำงาน ใจจะได้เป็นสมาธิสามารถเจาะแก้ไขปัญหาลึกๆ และต้องหาที่สงบๆ นอน ร่างกายจะได้พักผ่อนเต็มที่ มีกำลังลุกขึ้นมาสู้กับปัญหา คนเราถ้ากินก็ไม่ได้ นอนก็ไม่หลับ ก็แพ่ตั้งแต่ในมุ้งแล้ว ท่องได้คำเดียว คราวนี้ต้องตายแน่ๆ

6. ฝึกสมาธิไม่เลิกรา เพราะนั่นคือการค้นคว้าแสวงหาปัญญาไม่ทอดย

กล่าวคือ นอกจากเราจะรู้จักควบคุมตัวเองในเรื่องกิน เรื่องนอนแล้ว ยังต้องรู้จักสร้างกำลังใจ และแสวงหาปัญญาให้ตัวเองด้วย

วิธีสร้างกำลังใจให้เกิดขึ้น ไม่มีอะไรดีเกินกว่าการฝึกสมาธิ นอกจากนี้การค้นคว้าพระไตรปิฎก ตำรับตำราทางพระพุทธศาสนาก็มีความจำเป็นมาก ยิ่งอ่านก็ยิ่งได้ปัญญา

ปัญญาที่ได้จากการค้นคว้าตำรับตำรา บวกกับปัญญาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการนั่งสมาธิ มีพลังเฉียบขาดจริงๆ ไม่ว่าจะอุปสรรค หรือปัญหาจะยุ่งเหยิงแค่ไหนก็แก้ไขได้ ขอให้ลงมือทำจริงๆ

วิธีการแก้ปัญา และอุปสรรคต่างๆ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานมาให้นี้ พระพุทธองค์ตรัสรับรองว่าสามารถใช้แก้ปัญาได้ทุกกรณี ไม่เฉพาะปัญหาที่เกิดจากมาร 5 ผูกเท่านั้น

3.3.3 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้นแบบการใช้พระปัญญาแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเจอปัญหามากกว่าเรา และทรงยอดเยี่ยมในการใช้ปัญญาแก้ปัญหาขนาดไหน ก็ขอยกบทสวดบทหนึ่ง ซึ่งพระภิกษุจะสวดให้ฟังหลังจากประกอบพิธีถวายสังฆทานเสร็จ มีบทหนึ่ง พระท่านขึ้นต้นด้วยคำว่า พาหุงฯ

บทพาหุงฯ นี้ กล่าวถึงการแก้ปัญหาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ 8 ตอน พระองค์สามารถแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปเป็นเพราะๆ จนกระทั่งโบราณจารย์ท่านต้องบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และนำมาทำเป็นบทสวดมนต์ นั่นคือ

1) เมื่อพระองค์ทรงผจญกับพญามาร ที่ยกทัพมารังควานในวันจะตรัสรู้

พระองค์ทรงแก้ไขปัญหานี้ด้วยกำลังบารมี 30 ทศ โดยทรงอธิษฐานเอาทานบารมีที่ทรงสั่งสมมาจากการให้ทาน และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลมานับภพนับชาติไม่ถ้วนให้มาช่วย

ในกรณีอย่างพวกเรา ถ้าเจอปัญหาบางอย่าง เจออุปสรรคหนักๆ บางทีก็ต้องแก้ด้วยการให้ทรัพย์สินสมบัติเหมือนกัน คือให้ทาน

2) เมื่อพระองค์ทรงผจญกับอาฬวกยักษ์

พูดง่ายๆ เมื่อผจญกับคนมักโกรธ พระองค์ทรงแก้ด้วยขันติ คือความอดทน ยักษ์จะเอาอย่างไร จะยื่นข้อเสนออย่างไร ถ้าทนได้ทน ทนทำไป จนในที่สุดยักษ์ต้องยอมจำนน ลดทิฐิความกระด้างของตน เพราะเห็นว่าพระองค์ทรงอดทนเป็นเยี่ยมจริงๆ ถูกแกล้งอย่างหนักแล้ว ยังอดทนได้อีก พอเกิดความเห็นใจกันแล้ว จึงได้คุยกันรู้เรื่อง เพราะฉะนั้นผจญกับคนมักโกรธทำได้อย่างเดียว คืออดทน เมื่ออดทนแล้ว จึงค่อยไปหาช่องทางแก้ไขเอาข้างหน้า

3) เมื่อพระองค์ทรงเผชิญกับช้างตกมัน

พูดง่ายๆ เอาชนะพวกบ้าดีเดือด พระองค์ทรงแก้โดยการแผ่เมตตา เมื่อได้ซาบซึ้งในความเมตตาแล้วก็จะทำให้เข้าใจซึ่งกันและกันได้เอง

4) เมื่อพระองค์ทรงผจญกับองคุลิมาล

ในกรณีนี้องคุลิมาลวิ่งไล่จะฆ่า พระองค์ทรงใช้อธิปาทิหารีย์ ผสมกับเทศนาโวหาร สำหรับพวกเรา ยังไม่มีอธิปาทิหารีย์เหมือนพระพุทธองค์ หากเจอนักฆ่าเข้า คงต้องอาศัยตำรวจ เอากฎหมายมาช่วยจัดการแทน

5) เมื่อพระองค์ทรงผลงกับการถูกใส่ร้าย ต่อหน้าคนจำนวนมาก

วันนั้นพระพุทธองค์ทรงนั่งแสดงธรรม อยู่ดีๆ มีผู้หญิงคนหนึ่งลุกขึ้นมากลางศาลา ใส่ความพระองค์ว่า ทำให้นางท้อง

ผู้หญิงคนนี้เป็นคนสวยประจำเมืองสาวัตถี ขณะที่ผู้คนจำนวนมากกำลังฟังเทศน์เพลินๆ นางลุกขึ้นกล่าวหาพระพุทธองค์กลางศาลาว่า “พระพุทธเจ้าข้า พระองค์น่าจะดีแต่เทศน์สอนคนอื่นเท่านั้นแหละ ลูกเราในท้องนี้ไม่เหลียวแลเลย กำลังจะคลอดอยู่แล้ว”

ในกรณีถูกใส่ร้ายเรื่องผู้หญิงนี้ พระองค์ทรงใช้ความสงบนิ่งเป็นการแก้ปัญหา เรื่องบางเรื่องที่พระภิกษุก็ดี ผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ก็ดี ถ้าถูกกล่าวหาแล้วต้องเจียบ อย่าไปเถียง แต่ว่าให้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ 2 เรื่องนี้คือ **สตรี** กับ **สตาบ**

เรื่องสตรีหรือเรื่องขุสวณ เวลาพระภิกษุถูกกล่าวหาเรื่องผู้หญิง หรือเป็นผู้ใหญ่ถูกกล่าวหาเรื่องผู้หญิง คนทั่วไปมักจะเชื่อว่าผิดจริงไปแล้วตั้ง 90 เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นวิธีที่ดีที่สุดคือเจียบ รอวันเวลา พิสูจน์ความจริงกันในวันข้างหน้า เพราะไม่ช้าก็เร็วความจริงต้องปรากฏแน่นอน

เรื่องสตาบ ถ้าเป็นพระถูกใส่ความว่าโกงเงิน ก็ไม่รู้ว่าจะไปเถียงกับเขาอย่างไร เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ปุบปับโดนข้อหาครอบงำ จะเถียงก็ยาก ก็ได้แต่เจียบ แต่เจียบในที่นี้ไม่ใช่เจียบยอมจำนน แต่เจียบตั้งหลัก ในพระพุทธศาสนาใช้คำว่าไม่สู้ เจียบไว้ก่อน แต่ไม่หนี

ไม่สู้ ในที่นี้หมายถึงไม่ใส่ความเข้าหากัน

ไม่หนี คืออย่าไปยอมแพ้ย อย่าไปยอมรับ

แต่อย่าให้ทำตามหน้าที่เรื่อยไป ระเบียบวินัยมีเท่าไรนำมาใช้ให้หมด งานมันจะช้าบ้างก็ต้องยอม ถ้าอย่างนี้เดี๋ยวก็ชนะ

6) เมื่อพระองค์ทรงผลงกับคนพูดกลับกลอก ประเภทนักไดวาทิ

ในกรณีนี้พระองค์ทรงใช้ปัญญาแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าซึ่งหากเราศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ แล้วนำไปสอนตนเองมากเท่าไร เมื่อถึงคราวจะต้องใช้ความสามารถทางวาจาในการแก้ไขปัญหาก็จะทำได้ไม่ยาก

7) การปราบนันโทปนันทนาคราช

ครั้งนี้ไม่ใช่พระองค์กระทำเอง แต่โปรดให้พระโมคคัลลานะไปแทน ไปปราบสัตว์ที่มีพิษร้าย และเป็นมิถิชาทิลล คือพญานาค ชื่อนันโทปนันทะ ครั้งนี้ก็ต้องใช้อธิปาทิหารียเหมือนกัน

8) เมื่อพระองค์ทรงผจญกับพวกมิชฌาติภูติ

คือพระองค์ไปเจอท้าวพกาพรหมที่เป็นมิชฌาติภูติมากครั้งนี้พระองค์ทรงใช้ปัญญาแก้ไขสถานการณ์อีกครั้ง แต่เป็นปัญญาจากสมาธิเบื้องสูงในพระพุทธศาสนา เพราะสู้กับระดับพระพรหม

จากอุปสรรคทั้ง 8 ข้อนี้ ทำให้เราได้คิดว่า ไม่ว่าเราจะเจออุปสรรคอะไรก็ตาม อย่างไรก็คงไม่เกินกว่าที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเจอ แต่พระองค์ทรงใช้พระปัญญาแก้ไขได้สำเร็จ **นี่พระองค์จึงทรงเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหาที่เราควรยึดถือเป็นแบบอย่าง และเป็นกำลังใจในการทำสมาธิ**

เพราะฉะนั้น โดยสรุปแล้ว การที่เราจะสามารถบรรลุเป้าหมายชีวิตทั้งระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้าได้สำเร็จ ก็ต้องอาศัยสิ่งต่างๆ ดังนี้ คือ

1) การศึกษาพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธองค์ที่ทรงมอบไว้ให้พวกเราอย่างจริงจัง เราจึงจะมีปัญญาทำเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับให้เป็นจริง

2) หากเมื่อใดก็ตามที่เราเจออุปสรรคปัญหาจากมาร 5 ผุ้ หรือสาเหตุอื่นที่นอกเหนือจากนี้ เราก็ต้องยึดหลักการแก้ไขปัญหาของพระพุทธองค์ที่ว่า อดทน ใช้ปัญญา ไม่เพิ่มปัญหา เติมนุญให้มั่นคง เพราะการยึดหลักตรึงนี้ ย่อมทำให้ได้ปัญญาที่แก้ปัญหาได้จริง

3) ครั้นเมื่อจะลงมือแก้ไขปัญหา ก็ให้ทำตามวิธีการ 6 ข้อของพระองค์ คือ ไม่ว่าร้ายใคร ไม่ทำร้ายใคร สำรวมศีล และมารยาทให้ดี รู้จักประมาณในการกิน รู้จักเลือกที่นั่ง ที่นอน ที่อยู่อาศัยในที่สงัด และฝึกสมาธิไม่เลิกรา

4) หากท้อแท้ ท้อถอยเมื่อไร ให้นึกว่า พระพุทธองค์ทรงเจอปัญหามากกว่าเรา หากเราใช้หลักการ และวิธีการแก้ปัญหาตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ วันหนึ่งเราต้องสามารถบรรลุการทำเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับให้เป็นจริงได้อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระทั้งหมดในบทนี้ หากเทียบกับพระปัญญาตรัสรู้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวโลกแล้ว คงจะพออธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชีวิตของมนุษย์เราได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น หากนักศึกษาต้องการศึกษาให้มากกว่านี้ เพื่อให้มีปัญญารู้แจ้งยิ่งๆ ขึ้นไป ก็มีความจำเป็นจะต้องหมั่นเพียรภาวนาให้เข้าถึงธรรมกาย แล้วอาศัยธรรมกายไปศึกษาพระปัญญาตรัสรู้ในภาคปฏิบัติต่อไป ซึ่งหากก้าวไปถึงขั้นนั้นเมื่อไร ความเข้าใจในระดับลึกกว่าพระพุทธศาสนาสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร จะมากมายมหาศาลกว่าที่ได้อธิบายมาในเนื้อหาบทนี้

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 3 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อชีวิตมนุษย์ จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 3 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 3
แล้วจึงศึกษาบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4
งานเพื่อการบรรลุ
เป้าหมายชีวิต
บนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า

บทที่ 4

งานเพื่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า

- 4.1 งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- 4.2 งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 4.3 งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง เพื่อบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม
- 4.4 งานทำภavana เพื่อปราบกิเลสให้ล้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด นั่นคือ การเข้าถึงธรรมกาย
- 4.5 งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในการทำความดี

แนวคิด

1. งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เราเป็นสัมมาทิฐิบุคคลที่มีปัญญายั่งยืนในการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี กลั่นจิตใจให้ผ่องใส สามารถแก้ไขอุปสรรคที่มาร 5 ผูก คอยสร้างขึ้นมาขัดขวางการทำความดีของเรา

สำหรับการทำงานประเภทนี้ พระพุทธองค์ทรงให้ยึดเป็นหลักธรรมข้อหนึ่ง ชื่อว่า “**วุฒิธรรม**” มีองค์ประกอบ 4 ข้อ

2. การทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตนี้ พระพุทธองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายให้เราประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อเวร และสามารถยืนหยัดอยู่ในโลกกว้างได้อย่างสมภาคภูมิ ไม่ต้องตกเป็นภาระแก่ผู้ใด และไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร

สำหรับการงานขั้นนี้ พระพุทธองค์ทรงให้หลักธรรมสำคัญไว้ถึง 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 หลักธรรมสำหรับการเลือกอาชีพ เรียกว่า “**สัมมาอาชีพะ**”

ประการที่ 2 หลักธรรมที่เป็นหลักเศรษฐกิจศาสตร์ เพื่อการหล่อเลี้ยงชีวิตในชาตินี้ เรียกว่า “**ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์**” ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ

ประการที่ 3 หลักธรรมสำหรับการประกันความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า เรียกว่า “**วณิชธรรม**”¹

หลักธรรมข้อนี้อธิบายให้เห็นว่า “**ผลบุญเป็นตัวกำหนดผลการค้า**”

¹ วณิชสูตร, อังคุตรนิกายจตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 79 หน้า 238

3. งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้พลั้งเผลอไปใช้กาย วาจา ใจ ก่อกรรมชั่วใดๆ อย่างสิ้นเชิง แต่สามารถประคับประคองส่งเสริมให้สามารถใช้กาย วาจา ใจ ทำความดี สร้างบุญกุศลให้สุดฝีมืออย่างเต็มความสามารถ ละเว้นความชั่วได้เต็มที่หรือเรียกว่าบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม พระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าทรงให้หลักธรรมสำหรับเรื่องนี้ไว้ 2 ประการ คือ

ประการแรก คือ หลักธรรมที่ต้องปลูกฝังให้เข้าไปอยู่ในใจ เรียกว่า **“สัมปรายิกัตถธรรม”** ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ คือ ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

ประการที่สอง คือ หลักธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมคุณธรรมให้สูงเด่นยิ่งขึ้นไป เรียกว่า **“ฆราวาสธรรม”** ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

หลักธรรมทั้ง 4 ข้อนี้ มีไว้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมความดีที่เราได้จากการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นจิตใจให้ผ่องใส ให้ฝังแน่นลงไปในจิตใจข้ามภพข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลให้เราเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม การรักษาศีล การทำทาน และการสั่งสมบุญญาได้โดยสะดวก เพราะได้ทำข้ามภพข้ามชาติมาก่อน

4. งานทำภาวนาเพื่อปราบกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด มีจุดมุ่งหมายเพื่อการหลุดพ้นทุกข์จากการเวียนว่ายตายเกิดดังเช่นที่พระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าและเหล่าพระอรหันต์ทั้งหลายในอดีตเข้าพระนิพพานไปก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งงานนี้เน้นหนักในเรื่องการทำภาวนา และสัญลักษณ์เบื้องต้นของความก้าวหน้าในงานชิ้นนี้ก็คือ การเข้าถึง**ธรรมกาย**

สำหรับเรื่องการทำภาวนาเพื่อการขจัดกิเลสนั้น มีความจำเป็นต้องแยกอธิบายเป็น 3 ประการสำคัญ

ประการที่ 1 สมาธิคืออะไร

ประการที่ 2 วิธีฝึกสมาธิเบื้องต้น

ประการที่ 3 ข้อควรระวังในการฝึกสมาธิ

5. งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในการสร้างความดี ครั้นเมื่อจะทำสิ่งใดก็ตามเพื่อเป็นการสั่งสมบุญอันมีการ ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น จะทำได้ยิ่งใหญ่เต็มที่ เพราะมีกำลังสนับสนุนมาก ทำให้อุปสรรคไม่อาจขัดขวาง หน่วงเหนี่ยวการทำความดี ให้เสียเวลา เสียอารมณ์ และมีโอกาสก่อเวรเพิ่ม ซึ่งในที่สุด ก็จะกลายเป็นสิ่งแหวดล้อมที่เหมาะสมแก่การทำความดีของทุกคนในสังคม และกลายเป็นการสั่งสมเสบียงบุญติดตัวข้ามภพข้ามชาติแบบเป็นทีมขึ้นมา

พระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าทรงให้หลักธรรมสำหรับการสร้างเครือข่ายคนดีไว้ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 หลักธรรมที่ใช้ในการรวมใจคน และผูกสามัคคีให้เป็นปึกแผ่น เรียกว่า **“สังคหัตถธรรม”** มีหลักธรรมทั้งหมด 4 ข้อ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตดา

เมื่อเราครองใจคน หรือผูกใจคนด้วยความมีน้ำใจได้แล้ว ขั้นตอนมาจึงเป็นเรื่องของการปลูกฝัง **หลักธรรมประการที่ 2** ลงไปในใจเขา ซึ่งก็เป็นหลักธรรมเดียวกับที่เราได้ปลูกฝังในใจเรามาก่อนแล้ว นั่นคือ “**สัมปรายิកัตถธรรม**” ได้แก่ การปลูกฝังให้เขามีศรัทธามั่นคงในเรื่องกรรม ตั้งใจรักชาติ ตั้งใจให้ทาน และหมั่นสั่งสมปัญญา

ครั้นเมื่อเราเริ่มปลูกฝังสัมปรายิកัตถธรรมลงไปในใจเขาแล้ว ก็ต้องรู้จักพัฒนาคุณธรรมข้อนี้ของเขาให้งอกงามด้วย และหลักธรรมที่จะใช้ในการบำรุงสร้างเสริมให้สัมปรายิកัตถธรรมงอกงามขึ้นในใจ ก็คือ **หลักธรรมประการที่ 3 ขรवासธรรม** ได้แก่ การสร้างเสริมสัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายงานที่ต้องทำเพื่อการละกรรมชั่ว ทำความดี และกลั่นใจให้ผ่องใส
2. สามารถอธิบายหลักการทำงาน ในงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้

บทที่ 4

งานเพื่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า

เราได้ศึกษาไปแล้วว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา และหากเราต้องการที่จะมีปัญญารู้เท่าทันชีวิตกับพระพุทธรูปแล้ว เราจะต้องมีวิธีการที่จะเอาชนะมาร 5 ผุ้ เพื่อให้สามารถจัดอุปสรรคที่จะมาขัดขวางการทำงานประจำชีวิต คือ การละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นใจให้ผ่องใส อันเป็นเหตุให้บรรลุเป้าหมาย ชีวิตได้ครบถ้วนทั้ง 3 ระดับ คือ บนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า

สำหรับในบทนี้ เราจะมาเริ่มศึกษาว่า ในการทำงานประจำชีวิต คือการละกรรมชั่ว ทำความดี และกลั่นใจให้ผ่องใส นั้น สรุปรวมอยู่ในงาน 5 อย่าง คือ

1. งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
2. งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
3. งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง เพื่อบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม
4. งานทำภาวนาเพื่อปราบกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด นั่นคือ การเข้าถึงธรรมกาย
5. งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นกลุ่มเป็นพวกในการทำความดี

โดยเราจะมุ่งศึกษาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการทำงานแต่ละประเภทไว้อย่างไรบ้าง

4.1 งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

งานศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เราเป็นสัมมาทิฐิบุคคลที่มีปัญญาอย่างยิ่งในการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี กลั่นจิตใจให้ผ่องใส พร้อมทั้งสามารถแก้ไขอุปสรรคจากมาร 5 ผุ้ ที่คอยสร้างขึ้นมาขัดขวางการทำงานความดีของเรา

สำหรับการทำงานประเภทนี้ พระพุทธรูปทรงให้ยึดเป็นหลักธรรมข้อหนึ่ง ชื่อว่า “วุฒิธรรม”

วุฒิธรรม คือ หลักธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ เกิดความเจริญก้าวหน้าแต่เพียงอย่างเดียว ไม่มีคำว่าเสื่อม ยิ่งกว่านั้น ก็คือ หากใครปฏิบัติได้เคร่งครัด นอกจากจะทำให้ตนเองดีแล้ว ยังสามารถทำให้เป็นผู้นำในการทำความดี ชักชวนให้ผู้อื่นกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำความดีตามมา และเป็นคนดีไปได้ตลอดรอดฝั่งจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับพร้อมกับตนเองอีกด้วย

วุฒิชรรณ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ¹ คือ

- 1) สัปบุรสสังเสวะ แปลว่า คบสัตบุรุษ ในทางปฏิบัติหมายถึง ทาครุติให้เจอ
- 2) สัทธัมมัสสนะ แปลว่า ฟังธรรม ในทางปฏิบัติหมายถึง ฟังคำครู
- 3) โยนิโสมนสิการ แปลว่า พิจารณาโดยแยบคาย ในทางปฏิบัติ หมายถึง ตรงตามคำครู
- 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ แปลว่า ทำตามธรรมสมควรแก่ธรรม ในทางปฏิบัติ หมายถึง ทำตามคำครูด้วยความรอบคอบ

คนเราจะเก่งจะดี โดยไม่มีครูนั้น เป็นไปไม่ได้ยาก ทุกคนจำเป็นต้องอาศัยครูเป็นผู้ชี้แนะ นำทางสว่าง อย่างน้อยก็ชี้แนะในเบื้องต้น ถ้าหากบุคคลสามารถเอาตัวได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องมีครู ไม่ต้องมีสัตบุรุษ ไม่ต้องมีกัลยาณมิตรมาชี้แนะให้แล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คงไม่จำเป็นต้องบังเกิดขึ้น สัตว์โลกทั้งหลาย คงไปนิพพาน กันได้เองหมดตั้งนานแล้ว แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นอย่างนั้น เพราะว่าแต่ไม่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบังเกิดเลย ขนาดมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบังเกิดมาเทศน์โปรดสัตว์โลกพระองค์แล้วพระองค์เล่า ก็ยังมีชาวโลกบางพวกในขณะนั้น ที่ยังไม่ค่อยจะเข้าใจธรรมะ ยิ่งหลังจากพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ถ้าไม่มีพระสาวก ซึ่งทรงความรู้ความสามารถมาช่วยชี้แนะเป็นครูบาอาจารย์สั่งสอนให้เราอีกทอดหนึ่งแล้ว เราก็จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์มาฝึกหัดขัดเกลาดนเองไม่ถูก ไม่เป็น ไม่ได้ หรือได้ไม่เต็มที่ แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา พระองค์ก็ต้องทรงเคยได้ครุติซึ่งนำมาตลอดทางนับภพนับชาติกันไม่ถ้วน คือได้พบ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีตมานับล้านๆ พระองค์ ศึกษาธรรมะจากสำนักพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในอดีตมามากต่อมาก จนกระทั่งภูมิธรรมแน่น ในพระชาติสุดท้าย พระองค์จึงสามารถตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ บรรลุธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรมครูของพวกเราด้วยพระองค์เอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลผู้เลิศที่สุดในโลก ก็ยังต้องทรงมีครูมาก่อน เพราะฉะนั้นคนเราต้องให้เก่งแสนเก่งแค่ไหน ล้วนไม่สามารถจะเอาตัวได้โดยลำพังตัวเองได้ทุกคน จำเป็นต้องมีครุติ มีกัลยาณมิตรช่วยเคี่ยวเข็ญ อบรม สั่งสอน อย่างน้อยก็ต้องปูพื้นฐานอันถูกต้องมั่นคงให้ก่อนทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น เริ่มแรกต้องมีครู เพื่อชี้ทาง ถูกให้ก่อน หลังจากรู้จักทางถูกแล้ว ก็ต้องพึ่งตัวเองต่อไป คือต้องเดินทางนั้นเอง ใครจะเดินแทนไม่ได้ จึงตรงกับพุทธพจน์ที่ว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน²

แล้วเราจะพึ่งตนเองได้อย่างไร?

พระพุทธองค์ตรัสเฉลยไว้อย่างชัดเจนว่าให้พึ่งได้ด้วยการตั้งใจ**ฟังคำสัตบุรุษ ตรงตามคำสัตบุรุษ และทำตามคำสัตบุรุษ**

พูดง่ายๆ คือเมื่อเราพบครุติแล้ว เราจะต้องตั้งใจ **“ฟังคำครู”**

¹ ปัญญาวุฒิสุตต, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 248 หน้า 613.

² ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท อัสดรรค, มก. เล่ม 42 ข้อ 22 หน้า 186.

และไม่ใช้แค่ฟังแบบผ่านหูซ้ายทะลุหูขวา ต้องผ่านใจด้วย คือจะต้องนำคำสอนนั้นๆ ของครูไปคิด ไปพิจารณาต่อไปอีก เรียกว่า **“ตรองคำครู”**

เมื่อฟังมาแล้วก็ต้องนำไปตรองแล้วตรองอีกให้เข้าใจความหมายลึกซึ้งที่อยู่ในคำสอนนั้นๆ จนสามารถนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมได้ แล้วก็ลงมือปฏิบัติ เรียกว่า **“ทำตามครู”**

การทำตามครู ก็ยังต้องปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีก จนกว่าจะถูกต้องเชี่ยวชาญ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นหลักการขั้นตอนโดยย่อของการฝึกตัวเพื่อการสร้างบุญบารมีให้ตลอดรอดฝั่งตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเหล่าพระอรหันตสาวก ซึ่งถ้าแยกแล้วก็จะพบว่ามิบุคคลแค่ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายครู กับ ฝ่ายตัวเรา

นี่เป็นสิ่งยืนยันว่าจะเกิดต่อไปอีกร้อยชาติพันชาติ หมื่นชาติแสนชาติก็ตามที ถ้าจะเอาดีด้วยตัวเองเพียงลำพังๆ นั้นไม่ได้ ทุกคนจำต้องมีครู และต้องได้ครูดีด้วย เพราะฉะนั้นไม่ว่าใครๆ ก็ต้องหาครูดีให้พบก่อน เพราะเมื่อเจอครูดี ย่อมเจอคำสอนที่วิเศษ เหมือนอย่างที่เราเกิดมาในภพชาตินี้ แม้ไม่ทันได้พบกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เรายังมาทันได้พบคำสอนที่วิเศษของพระพุทธองค์ ยังพอมีหวังว่า จะสามารถฝึกตนให้สามารถบรรลุเป้าหมายชีวิตทั้งระดับบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า ขจัดกิเลสให้หมดสิ้นตามพระองค์ไปได้ในอนาคต

4.2 งานทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

การทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตนี้ พระพุทธองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายให้เราประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อเวร และสามารถยืนหยัดอยู่ในโลกกว้างได้อย่างสมภาคภูมิ ไม่ต้องตกเป็นภาระแก่ผู้ใด และไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร

สำหรับการทำงานชิ้นนี้ พระพุทธองค์ทรงให้หลักธรรมสำคัญไว้ถึง 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 หลักธรรมสำหรับการเลือกอาชีพ เรียกว่า **“สัมมาอาชีพะ”**

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีความระมัดระวังอย่างมากที่จะไม่ให้ลูกศิษย์ของพระองค์ท่านต้องไปก่อกรรมทำเวรจากการประกอบอาชีพ เพราะจะนำความเดือดร้อนกลับมาสู่ชีวิต และทรัพย์สินในชาตินี้ และความทุกข์ความเดือดร้อนในชาติเบื้องหน้า โดยพระพุทธองค์ทรงให้หลักในการเลือกอาชีพแก่ลูกศิษย์ว่า อาชีพที่เรียกว่า **“สัมมาอาชีพ”**¹ นั้น ต้องประกอบด้วย

1) ไม่ค้าขายอาวุธ	4) ไม่ค้าขายของมีนเมา
2) ไม่ค้าขายมนุษย์	5) ไม่ค้าขายยาพิษ
3) ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อค้าขาย	

¹ วนิชสูตร, อังคตตรนิกาย ปัญจกนิบาต, มก. เล่ม 36 ข้อ 177 หน้า 376.

หลักธรรมทั้ง 5 ข้อนี้ เป็นหลักในการเลือกอาชีพที่ทำให้เราไม่ก่อเวร และทำให้เรามีความสะดวก ในการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นใจให้ผ่องใส

ประการที่ 2 หลักธรรมที่เป็นหลักเศรษฐศาสตร์ เพื่อการหล่อเลี้ยงชีวิตในชาตินี้ เรียกว่า “**ทิฐย-ธัมมิกัตถประโยชน์**” ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ¹ คือ

1. อนุฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร พุดง่าย ๆ คือ “**หาเป็น**”
2. อารักขสัมปทา คือ “**เก็บเป็น**”
3. กัลยาณมิตตตา คือ “**สร้างคนเป็น**” หรือ “**สร้างเครือข่ายคนดีเป็น**”
4. สมชีวิตา คือ มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งก็คือ “**ใช้เป็น**”

ใครก็ตามที่รักษารธรรม 4 ข้อนี้ได้ จะได้พบความสุขความเจริญ เพราะนี่คือหลักเศรษฐศาสตร์ เชิงพุทธ

1. อนุฐานสัมปทา หมายถึง การเป็นผู้ขยันในการหา ไม่เกียจคร้านในการทำงานที่จะต้องทำ แล้วช่วยกันทำเป็นทีม ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณางานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น ให้สามารถทำได้ สามารถจัดการได้ แล้วก็บริหารงานเป็น เหล่านี้เรียกว่า อนุฐานสัมปทา

2. อารักขสัมปทา หมายถึง การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้

เมื่อเราได้ทรัพย์สมบัติที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ทรัพย์นั้นต้องได้มาโดยธรรม และได้มาโดยสุจริตมาอาชีพ จากนั้นเราจะต้องรู้จักเก็บรักษาคุ่มครองทรัพย์นั้น ไม่ให้รั่วไหลเพราะราชภัย โจรภัย ภัยธรรมชาติ และทายาทผู้ไม่เป็นที่รักมาลักไป ฯลฯ

3. กัลยาณมิตตตา หมายถึง มิตรที่รู้จักวางตัวได้เหมาะสมในการทำงานเป็นทีม โดยมิตรผู้นั้นจะต้องถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเป็นทีม

กล่าวคือในระหว่างที่ทำมาหากินอยู่นั้น พระพุทธองค์ไม่ทรงสอนให้แสวงหาทรัพย์ตามลำพัง แต่ทรงให้หากินเป็นทีม เป็นเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นทีมอย่างชนิดมีลูกน้อง มีผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือจะเป็นเครือข่ายบริษัทห้างร้านข้ามชาติก็ตามที ต่างก็ถือว่าเป็นทีมเดียวกันทั้งสิ้น

การทำมาหากินเป็นทีมนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่ต้องทำงานร่วมกับคนที่มศีลมีธรรม แล้วก็เป็นผู้ที่มีศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยจาคะ คือเป็นผู้เสียสละ ไม่เลือกคบ หรือสร้างเครือข่ายเดียวกับคนที่ตระหนี่ เห็นแก่ตัว เอาแต่ได้ แต่เลือกคบคนที่มินิยเห็นแก่ส่วนรวม

¹ **ทิฆฆานุสสุต**, อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต, มก. เล่ม 37 ข้อ 144 หน้า 560.

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า โลภียทรัพย์นั้นใช้พักเดียวก็หมด แต่อริยทรัพย์ใช้เท่าไรก็ไม่หมด แล้วอริยทรัพย์ได้มาจากไหน ก็ต้องได้มาจากกัลยาณมิตรนั่นเอง ได้มาแล้วก็ใช้ไม่หมด ชีวิตนี้ขอให้ได้อริยทรัพย์ เช่นที่ว่านี่ก็นับว่าวิเศษ

4. สมชีวิตา หมายถึง ผู้ที่รู้จักการใช้จ่ายที่ถูกต้อง คือรู้ว่าสิ่งใดใช้จ่ายแล้ว ทำให้ทรัพย์งอกงาม และสิ่งใดใช้จ่ายแล้วทำให้เสื่อมจากทรัพย์ เมื่อรู้แล้ว ก็ให้คำนวณค่าครองชีพในแต่ละวันให้พอเหมาะพอดีอย่าให้ฟุ่มเฟือย แต่ก็อย่าให้ฝืดเคือง

การใช้จ่ายที่ทำให้เกิดรูรั่วทางเศรษฐกิจ ก็คือ การจ่ายให้อบายมุข¹ ได้แก่

1. เป็นนักเลงผู้หญิง
2. เป็นนักเลงสุรา
3. เป็นนักเลงการพนัน
4. มีมิตรชั่วเป็นสหาย

รูรั่วทางเศรษฐกิจทั้ง 4 รูนี้ เป็นรูรั่วทั้งเศรษฐกิจส่วนตัว และประเทศชาติที่หนักหนาสาหัส พระพุทธองค์จึงทรงให้ห้าม เพราะเป็นทางมาแห่งความเสื่อมของทรัพย์ และคุณธรรมในตัว

ประการที่ 3 หลักธรรมสำหรับการประกันความสำเร็จในการประกอบอาชีพทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า เรียกว่า “**วาณิชนธรรม**”²

หลักธรรมข้อนี้อธิบายให้เห็นว่า “**ผลบุญเป็นตัวกำหนดผลการค้า**”

เรื่องมีอยู่ว่า วันหนึ่ง มีนักธุรกิจเข้าไปถามพระสารีบุตร ซึ่งเป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าอะไรเป็นเหตุให้คนเราทำการค้าอย่างเดียวกัน มีวิธีดำเนินการค้าเหมือนกัน ทำไมบางคนประสบความสำเร็จ แต่บางคนล้มเหลว

พระสารีบุตรได้นำคำถามนี้ ไปกราบทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ 4 ข้อ ซึ่งสามารถเรียบเรียงเป็นภาษาปัจจุบันให้ฟังง่ายๆ ได้ว่า

ข้อที่ 1 ทำไมนักธุรกิจบางกลุ่ม แม้ทุ่มเทความรู้ ความสามารถทุกอย่างลงไปแล้วสุดตัวแล้ว แต่ปรากฏว่า ผลมันปลายคือขาดทุน

ข้อที่ 2 ขณะเดียวกัน ทำไมนักธุรกิจบางกลุ่ม ก็ทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างสุดตัว เหมือนๆ กับกลุ่มแรก แต่กลับได้ผลกำไร ไม่ขาดทุนย่อยยับตามไปเหมือนกับกลุ่มแรก เพียงแต่ว่าผลกำไรต่ำกว่า เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้อยู่เป็นประจำ และกลุ่มนักธุรกิจกลุ่มนี้จะไม่เข้าใจว่า ทั้งๆ ที่จะประกอบธุรกิจการงาน

¹ **ทิมชาณสูตร**, อังคตตรนิกาย อภิสุตตปิฎก, มก. เล่ม 37 ข้อ 144 หน้า 562.

² **วาณิชนธรรม**, อังคตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 79 หน้า 238.

ใด วิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการทำงาน ก็ไม่ได้น้อยกว่าผู้อื่น เทคโนโลยีที่นำมาใช้ผลิตสินค้าก็ทันสมัยเต็มที่ แต่ผลกำไรที่ได้กลับไม่ตามเป้าหมาย ต้องมาขาดทุนกำไรอย่างไม่ควรจะเป็น

ข้อที่ 3 นักธุรกิจอีกกลุ่มหนึ่งเป็นประเภท ถ้าประกอบธุรกิจการงานใดแล้ว ตั้งเป้ากำไรไว้เท่าไร จะได้กำไรที่ได้ก็เข้าตามเป้าทุกครั้งไป ทั้งที่หลายๆ ครั้งเกิดมีรสมุมทางการค้าพัดโหมกระหน่ำ แต่ไม่ว่าจะเกิดอุปสรรคอะไรขึ้นก็ตาม ธุรกิจก็ยังได้กำไรเข้าเป้าทุกครั้ง

ข้อที่ 4 ทำไมนักธุรกิจบางกลุ่ม เมื่อประกอบธุรกิจการงานลงไปแล้ว หรือจะหยิบจะจับธุรกิจอะไรก็ครั้งๆ เป็นต้องได้กำไรเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งเป้าไว้ทุกที แม้ว่าจะเจอรสมุมการค้าอย่างหนักหนาสาหัสเพียงไร และไม่ว่าธุรกิจจะต้องเผชิญปัญหากับอะไรก็ตาม ทำอย่างไรธุรกิจของคนกลุ่มนี้ก็ได้กำไรเกินเป้าทุกครั้ง

พระพุทธองค์ตรัสตอบชัดเจนว่า เรื่องนี้มีภูมิหลัง ไม่ใช่เป็นเหตุเฉพาะหน้า และทรงชี้ให้เห็นว่า นักธุรกิจมี 4 ประเภท

นักธุรกิจกลุ่มที่ 1 พวกโง่บุญ คือ กลุ่มที่จะหยิบจะทำอะไรแล้วขาดทุนทุกที ภูมิหลังของกลุ่มนี้ก็คือ ไม่ว่าจะเกิดมาข้ามภพข้ามชาติมานานเท่าไรก็ตาม มีนิสัยเสียว่า

1. ไม่ดูแลพระในบ้านให้ดี

พระในบ้านคือใคร

พระในบ้าน คือ พ่อแม่

พ่อแม่ คือเนื้อนาบุญของลูกหลาน เมื่อไม่สร้างบุญ คือไม่สร้างเหตุแห่งความดีในขั้นพื้นฐานก่อนแล้ว จากที่ทำอะไรสำเร็จ เพราะพ่อแม่ทุ่มเทชีวิตเลี้ยงดูมา ให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารธุรกิจ แต่ถึงเวลาต้องตอบแทนพระคุณท่าน คนกลุ่มนี้กลับทอดทิ้งพ่อแม่

2. ผิดคำพูดที่สัญญาไว้กับผู้มีศีล

นอกจากไม่ดูแลพระในบ้านแล้ว มักผิดคำพูดกับพระนอกบ้าน

พระนอกบ้าน คือใคร

พระนอกบ้าน คือพระภิกษุสงฆ์ หรือนักบวช ผู้มีศีลมีธรรมต่างๆ

คนกลุ่มนี้ เมื่อไปรับปากกับท่านไว้แล้วว่า จะทำบุญอย่างนั้นอย่างนี้ จะช่วยเหลือกิจการของสาธารณกุศลอย่างนั้นอย่างนี้ พอถึงเวลาแล้ว กลับไม่ทำตามที่ได้รับปากเอาไว้

เพราะฉะนั้น พ่อแม่มีพระคุณล้นฟ้าก็ไม่ทำหน้าที่เลี้ยงดู และสัญญากับองค์กรการศาสนาไว้ หรือองค์กรการกุศลทางโลกเอาไว้ ถึงเวลาก็ไม่ทำตามคำพูด พฤติกรรมดังกล่าวของคนกลุ่มนี้ ศัพท์ทางศาสนาท่านใช้คำว่า “โง่บุญตัวเอง” หรือถ้าพูดเป็นภาษาธุรกิจก็ว่า “โง่หลักประกันทางการค้าของตัวเอง”

เพราะฉะนั้น เมื่อถึงเวลาที่คนกลุ่มนี้ไปประกอบกิจการงานใด แม้วางแผนอย่างดี คิดรอบคอบแล้ว ก็มักประสบความขาดทุนร่ำไป นี่คือคำตอบที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอธิบายภูมิหลังของนักธุรกิจกลุ่มแรกเอาไว้ นักธุรกิจกลุ่มแรกนี้ จัดเป็นพวกโกงบุญ

นักธุรกิจกลุ่มที่ 2 พวกเบียดบุญ คือ กลุ่มนักธุรกิจที่ค้าขายแบบเดียวกันกับกลุ่มแรก วิธีการประกอบธุรกิจก็เป็นแบบเดียวกัน ทุ่มเททำงานเหมือนกัน สติปัญญาความรู้ความสามารถใกล้เคียงกันกับกลุ่มแรก แต่กลุ่มที่ 2 ทำแล้วได้กำไร เพียงแต่กลุ่มที่ 2 นั้น ไปติดอยู่ที่ว่า ได้กำไรไม่เท่าที่หวังเอาไว้สักที ต้องมีเรื่องให้กำไรลดหย่อนลงไปทุกที

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเฉลยเอาไว้ ด้วยถ้อยคำตอบสั้นๆ ว่า “เบียดบุญ”

เบียดบุญเป็นอย่างไร

1. การดูแลพระในบ้าน คือ พ่อแม่ของกลุ่มนี้ เขาเลี้ยงดูไหม ? เขาเลี้ยงดู แต่เลี้ยงดูไม่เต็มที่ แม้ว่าตัวเองจะมีฐานะ มีความสะดวก มีความสบายทุกสิ่งทุกอย่างแล้วก็ตาม แต่ดูแลพ่อแม่เหมือนอย่างกับคนใช้ หรือว่าเหมือนเป็นบุคคลส่วนเกินในบ้าน หากจะกล่าวให้ดีขึ้นคือ เมื่อถึงคราวพ่อแม่เจ็บป่วย ก็มาดูแลตอบแทนคุณกัน แต่เวลานอกจากนั้น ก็แล้วแต่คนใช้จะเลี้ยงดูท่านไปอย่างไร อย่างนี้ท่านบอกว่า เลี้ยงดูพ่อแม่ไม่เต็มที่

2. การดูแลพระนอกบ้านเป็นอย่างไร

พวกกลุ่มนี้ เมื่อไปสัญญากับพระภิกษุสงฆ์ผู้มีศีล หรือองค์กรทางด้านการกุศล ว่าจะให้การสนับสนุนอะไรเอาไว้ แต่เมื่อถึงเวลาจะต้องทำตามสัญญา พวกกลุ่มนี้เกิดนึกเสียดาย ใดๆ ที่ตนเองก็มีกำลังทรัพย์จะให้ได้เต็มที่ตามที่สัญญาไว้ แต่ถ้าจะไม่ให้ ก็กลัวผิดสัญญา เพราะฉะนั้น กลุ่มนี้จึงทำตามที่ได้สัญญาไว้เหมือนกัน แต่ไม่เต็มที่ เช่น ถ้าสัญญาไว้ว่าช่วยร้อย แต่เมื่อถึงเวลากลับเหลือสักห้าสิบลบาท

เพราะฉะนั้น ถึงเวลาเมื่อผลบุญของตัวเองส่งผลออกมา ก็เลยส่งผลออกมาไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ท่านอุปมาเอาไว้ว่า เหมือนกับนาข้าว ที่ไม่ได้ใส่ปุ๋ย ใช้น้ำเข้านาเหมือนกัน แต่ไม่ได้ใส่ปุ๋ย ต้นข้าวจึงไม่ค่อยโต ถึงเวลาที่ต้นข้าวต้องให้ผลผลิต ก็ให้ผลเต็มรวงเหมือนกัน แต่เมล็ดข้าวที่ออกมามันค่อนข้างจะลีบๆ

ด้วยเหตุที่เลี้ยงดูพ่อแม่ไม่เต็มที่ อีกทั้งสัญญากับผู้มีศีลไว้อย่างไร ก็ไม่ทำตามที่ได้สัญญา เมื่อถึงคราวประกอบธุรกิจ ผลของความเฮง หรือผลของกำไรจึงได้ลีบๆ ไป ส่วนผลกำไรที่ได้จะน้อยกว่าที่ตั้งเป้าเอาไว้เล็กน้อยเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับว่า นักธุรกิจกลุ่มนี้ได้เบียดบุญของตัวเองไว้เท่าไร ผลกำไรที่ได้รับจากการทำงานก็จะออกมาตามนั้น นักธุรกิจกลุ่มที่สองนี้ จัดเป็นพวกเบียดบุญ

นักธุรกิจกลุ่มที่ 3 พวกทำตามกำลังบุญ คือ นักธุรกิจที่ตั้งเป้าธุรกิจเอาไว้ว่า จะได้กำไรเท่าไรก็ได้ตามที่หวังจริงๆ

สำหรับกลุ่มนี้ พระองค์ทรงชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ความเฮงของกลุ่มนี้ มีอยู่สองเหตุใหญ่ คือ

1. เหตุปัจจุบัน หมายถึง การดำเนินธุรกิจในแต่ละวัน ก็ทุ่มเทความรู้ความสามารถทำลงไปอย่างสุดฝีมือ

2. เหตุอดีต หมายถึง บุญ ที่ค้าพลังความสามารถเอาไว้ ซึ่งถ้าพูดเป็นภาษาธุรกิจ ก็คือความเฮงที่ติดตัวเขามาข้ามชาติ ซึ่งความเฮงของเขานี้ มีเหตุมาจากไม่ว่าจะเป็นชาตินี้ หรือชาติที่แล้วก็ตามที่เขาดูแลเลี้ยงพระในบ้าน คือเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ของเขาอย่างดี

นักธุรกิจกลุ่มนี้เป็นประเภทไม่ว่าเขาจะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำธุรกิจหนักหนาย่างไรก็ตาม แต่เมื่อกลับไปถึงบ้าน คำแรกที่ถามคือ พ่อแม่ท่านกินข้าวแล้วหรือยัง อาบน้ำ หรือหลับนอนดีแล้วหรือยัง เวลาเช้าก่อนจะออกจากบ้านไปทำงาน เขาก็แบ่งเวลาไปดูการกินการอยู่ ไปดูข้าวปลาอาหารของพ่อแม่ว่าพร้อมดีแล้วหรือยัง สุขภาพของท่านวันนี้ เป็นอย่างไร ดีแล้วหรือยัง

เมื่อได้เวลาจะออกไปประกอบธุรกิจของตัวเอง ก็ก้มกราบเท้าพ่อกราบดักแม่ แล้วค่อยไปทำงาน เขาปรนนิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่ผู้มีพระคุณล้นฟ้าของเขาอย่างนี้ นี่เป็นสิ่งที่เขาตอบแทนกับพระในบ้านอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนกับพระนอกบ้าน เมื่อเขาตั้งใจจะไปทำบุญทำทานที่ไหน ได้รับปากพระภิกษุสงฆ์ หรือรับปากองค์กรการกุศลเอาไว้ที่ไหน เขาทำตามที่สัญญาไว้ทุกประการ ไม่มีผิดพลาดคลาดเคลื่อน ไม่วามรสมการ คำจะเกิดขึ้นอย่างใดก็ตาม ถึงเวลาเป็นต้องทำให้ได้ตามที่สัญญานั้น พุดง่ายๆ นักธุรกิจกลุ่มนี้ พุดอย่างไรก็ทำอย่าง นั้น ทำหน้าที่ดูแลทั้งพระในบ้าน และพระนอกบ้านอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

เพราะฉะนั้น ผลที่ได้ในคราวทำธุรกิจ คือ เขาทำตามกำลังบุญ เขาไม่ได้โกงบุญตัวเอง เขาก็ก้มได้กำไรเท่าที่เขาตั้งเป้าเอาไว้ นักธุรกิจกลุ่มที่ 3 นี้ จัดว่าเป็นพวกทำตามกำลังบุญ

นักธุรกิจกลุ่มที่ 4 พวกทำเต็มกำลังบุญ คือ กลุ่มนักธุรกิจที่ตั้งเป้าหมายในการทำงานไว้ว่าจะได้กำไรอย่างน้อยเท่าไร ถึงเวลาผลตอบแทนที่ออกมากลับได้เกินเป้าที่ตั้งเอาไว้ทุกที

กลุ่มนี้คือพวกที่ดูแลพระในบ้าน คือ ดูแลพ่อแม่อย่างวิเศษ บูชาพ่อแม่เอาไว้เหนือหัว ไม่ว่ามีอะไรจะไม่ปล่อยให้มากระทบท่าน อันเป็นเหตุให้เดือดเนื้อร้อนใจ

นอกจากดูแลพ่อแม่อย่างดีเยี่ยม โดยไม่ให้ท่านเดือดเนื้อร้อนใจแล้ว เมื่อพ่อแม่อยากจะทำบุญทำทานอะไร เขาช่วยจัดการให้เสร็จ ไม่ต้องรอให้พ่อแม่ต้องเอ่ยปาก ช่วยจัดสรรทุกอย่างให้ท่านเรียบร้อย อีกทั้งนึกถึงพระคุณของท่านอยู่เสมอว่า เมื่อตอนที่เรานี้เล็กๆ พ่อแม่พ่อบุญเห็นอะไรอร่อยๆ หรือเห็นของเล่นอะไร

น่าจะให้เราเล่น หรือเห็นเสื้อผ้าตัวไหนสวยๆ ท่านก็หามาให้ พ่อแม่ไม่ต้องรอให้เราร้องไห้ ไม่ต้องรอให้เรา ออดอ้อน ท่านก็หาขนมมาให้ เมื่อเขานึกถึงภาพที่พ่อแม่เลี้ยงดูเขามาอย่างดีนี้แล้ว ก็ตั้งใจบำรุงพ่อแม่อย่างดี ไม่ต้องรอให้ท่านเอ่ยปากขอ เขาเห็นอะไรที่ดี มีประโยชน์ต่อพ่อแม่ เขาก็นำมาบำรุงบำเรอพ่อแม่เต็มที่ นักธุรกิจกลุ่มนี้ เขาดูแลพระในบ้านอย่างวิเศษดีเยี่ยม

ส่วนการดูแลพระนอกบ้านของเขาก็คือเป็นอย่างไรกลุ่มนี้เมื่อได้สัญญาไว้กับพระภิกษุสงฆ์หรือสัญญากับ องค์ครุฑราชธรรมาจารย์ จะทำบุญทำทาน จะสนับสนุนอะไร อย่างไร เมื่อไร ครั้นถึงเวลา เขาพิจารณา เห็นว่ามีกำลังทำได้มากกว่านั้น เขาจะเพิ่มเติมลงไปในงบประมาณที่ตั้งไว้ตอนแรกทันที

การดูแลพระนอกบ้านของเขาวិเศษอย่างนี้ จึงไม่ใช่ทำตามกำลังบุญ แต่ต้องใช้คำว่า ทำเต็ม กำลังบุญ เพราะฉะนั้นพอถึงคราวที่ผลบุญตรงนี้ส่งผลออกมา ไม่ว่าเขาจะไปหยิบอะไร แม้จะมีรสุมโหม กระหน่ำรุนแรงขนาดไหน ก็เืองเกินคาด ได้กำไร เกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ทุกทีไป นักธุรกิจกลุ่มสุดท้ายนี้ จัดเป็นพวกทำเต็มกำลังบุญ

4.3 งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง เพื่อบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม

งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้พลั้งเผลอไปใช้กาย วาจา ใจ ก่อกรรมชั่วใดๆ อย่างสิ้นเชิง แต่สามารถประคับประคองส่งเสริมให้สามารถใช้กาย วาจา ใจ ทำความดี สร้างบุญกุศลให้สุดฝีมืออย่างเต็มความสามารถ ละเว้นความชั่วได้เต็มที่หรือเรียกว่าบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม

พระลัมมะลัมพุทเจ้าทรงให้หลักธรรมสำหรับเรื่องนี้ไว้ 2 ประการ คือ

ประการแรก คือ หลักธรรมที่ต้องปลูกฝังให้เข้าไปอยู่ในใจ เรียกว่า “**สัมปรายิกัตถธรรม**”¹ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในการอธิบายลัมมาทิฏฐิอันดับที่ 7 เรื่องโลกหน้ามี จึงขอ ยกมาอธิบายซ้ำในที่นี้อีกครั้ง

1. มีศรัทธามั่นคงในเรื่องกรรม คือ ต้องศึกษากฎแห่งกรรมให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะ ว่าจะต้องพยายามละกรรมชั่วทั้งปวง จะต้องทำกรรมดีมากๆ เราจึงจะประสบแต่ความสุขอันเป็น ยอดปรารถนาของเรา (รวมทั้งมนุษยชาติ) เป็นต้นว่า จะต้องทำกรรมดีอะไรจึงจะมีอายุยืน มีสุขภาพแข็งแรง ไม่ช้ำโรคร ไม่เป็นโรคภัยแรง มีรูปร่างหน้าตาดี ไม่ช้ำริ้วขี้เหร่ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มั่งคั่ง ร่ำรวย ด้วยอาศัยพลุจิต มีเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือในสังคม ขณะเดียวกันก็มีสิ่งแวดลอมที่ดี ทั้งสิ่งแวดลอม ที่เป็นธรรมชาติ และเป็นคนมีกัลยาณมิตรซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจถูกต้อง เกี่ยวกับเรื่องโลก และความเป็นไป ของชีวิตตามความเป็นจริง เพื่อจะได้ครองตนอยู่ในเส้นทางกุศลธรรมเสมอ มีความเข้าใจว่าโลกนี้มีที่มา โลกหน้ามีที่ไป ส่วนว่าจะไปถือกำเนิดเป็นอะไร ขึ้นอยู่กับกรรมที่ทำในชาตินี้เป็นหลัก เป็นต้น

¹ **ทิมชาณสูตร**, อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต, มก. เล่ม 37 ข้อ 144 หน้า 563.

2. ตั้งใจรักษาศีลอย่างเคร่งครัด อย่างน้อยที่สุด และสำคัญที่สุดก็คือศีล 5 และถ้าสามารถรักษาศีล 8 ได้เป็นบางโอกาสหรือได้ตลอดก็ยิ่งดี เพราะนอกจากจะเป็นการสั่งสมบุญเพิ่มขึ้นแล้ว ยังจะช่วยให้พฤติกรรมทางกายและวาจาสะอาดบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น

3. ตั้งใจให้ทานเต็มที่ คนเราเมื่อตายไปแล้วร่างกายก็เอาไปไม่ได้ แม้ทรัพย์สมบัติมากมาย ก็เอาไปไม่ได้ แต่สามารถเอาทรัพย์ละเอียดยเป็นเสบียงติดใจไปได้

ทรัพย์ละเอียดยคืออะไร ?

ทรัพย์ละเอียดยก็คือบุญที่เราทำไว้ดีแล้ว บุญนี้จะเป็นที่พึ่งของเราในโลกหน้า ไม่ว่าจะต้องไปเกิดเป็นอะไรอีก บุญนี้ก็จะนำเราไปเกิดในที่เหมาะสม และจะคอยประคับประคองชีวิตของเราให้ประสบแต่ความสุข

4. ต้องเพิ่มพูนปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อให้เกิดปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจโลก และความเป็นไปของชีวิตอย่างถ่องแท้ตรงตามความเป็นจริง นอกจากจะต้องศึกษาพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางแล้ว สิ่งที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้คือการเจริญภาวนา

หลักธรรม 4 ข้อนี้ คือสิ่งที่ต้องปลูกฝังลงไปในใจ เพื่อใช้เป็นหลักในการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถละกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นจิตใจให้ผ่องใสได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

ประการที่สอง คือ หลักธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมคุณธรรมให้สูงเด่นยิ่งๆ ขึ้นไป เรียกว่า “**มรวาสาธรรม**”¹ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ คือ

1. ลัจจะ แปลว่า ความจริงใจ จริงจัง หรือความซื่อสัตย์

ในทางปฏิบัติ ลัจจะ หมายถึง ความรับผิดชอบ ซึ่งแสดงออกได้ 4 ด้าน คือ

1.1) ด้านหน้าที่และการงาน คือ ไม่ว่างานนั้นจะยากเย็นแสนเข็ญเพียงใด สภาวะต่างๆ จะไม่เอื้ออำนวยขนาดไหน ไม่ว่างบประมาณ กำลังคน เวลา และความรู้จะมีอยู่อย่างจำกัดเพียงใด แม้กระนั้นคนที่มีลัจจะย่อมจะตั้งใจขวนขวายรับผิดชอบ ทำงานชิ้นนั้นให้ดีที่สุด

1.2) ด้านคำพูด คือ ต้องเป็นผู้ที่พูดอย่างไร ก็ทำอย่างนั้น และทำอย่างไร ก็พูดอย่างนั้น

1.3) ด้านการคบคน คือ คบค้าสมาคมกับใครด้วยความจริงใจ ไม่มีเหลี่ยมคู มีอะไรก็ว่ากันตรงๆ เตือนกันตรงๆ ไม่มีเบี่ยงหน้า เบี่ยงหลัง

1.4) ด้านคุณธรรมความดี คือ ไม่ว่าจะทำอะไร ถือเอาหลักธรรมเป็นใหญ่ ไม่ยอมทำในสิ่งที่ผิดศีลผิดธรรม

¹ **อาพวกสูตร**, สังยุตตนิกาย สคาถวรรค, มก. เล่ม 25 ข้อ 845 หน้า 426.

เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาตามนี้คนที่มีสัจจะก็คือคนที่มีความรับผิดชอบ ทั้งต่อหน้าที่การงาน ต่อคำพูด ต่อคนที่คบด้วย และต่อคุณธรรม ซึ่งจะทำให้เป็นคนที่ไม่ว่าจะคิด จะพูด หรือจะทำสิ่งหนึ่งประการใดก็จะคิด พูด ทำ ให้ดีที่สุด เท่าที่สภาวะแวดล้อม และฝีมือตนเองจะอำนวยให้

ยิ่งใครมีสัจจะมากเท่าไร พรรคพวกเพื่อนฝูงก็จะยิ่งให้ความไว้วางใจ เชื่อใจมาก ความหวาดระแวง ที่อาจจะเคยมีมาก่อน ก็เลยลดน้อยถอยลงมากเท่านั้น แต่ถ้าใครมีสัจจะน้อย หมู่คณะก็จะไม่เชื่อถือ และในที่สุดก็ระแวงกัน

คนที่มีความสัจจะนั้น เขาจะมีหลักง่ายๆ ประจำใจอยู่เสมอว่า **ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องทำให้ดีที่สุดเท่าที่ฝีมือตัวเองมีอยู่** แต่แม้กระนั้นก็ยังย่ำลิมว่า ถ้าหากเราไม่ปรับปรุงพัฒนาฝีมืออยู่ตลอดเวลาแล้ว ดีที่สุดของเราในวันนี้ เมื่อเทียบกับผู้อื่นที่เขาปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอ อาจกลายเป็นชั้นเลวที่สุดของเขาในวันหน้าก็ได้

2. ทมะ หมายถึง ความกระตือรือร้นในการเคี่ยวเข็ญฝึกตนอย่างไม่มีข้อแม้ เพื่อให้ตนเองมีทั้งความรู้ความสามารถ และความดีเพิ่มมากขึ้น

วิธีฝึกตัวให้มีคุณธรรมก้าวหน้า นั้น ก็เป็นอย่างที่อธิบายไว้ในอุคคิธรรมแต่แรกแล้ว คือ 1) ให้เข้าไปหาครูบาอาจารย์ 2) ฟังคำครู 3) ตรองคำครู 4) ทำตามครู ต้องทำให้ครบ 4 ประการ จึงจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ และความดีจากครูบาอาจารย์

ดังนั้น ถ้าเราไม่เข้าไปหาครู หรือผู้หลักผู้ใหญ่ เราก็จะไม่มีทางได้ฝึกตัว และเงื่อนไขที่สำคัญในการฝึกตัว ก็คือต้องทนผืนใจ ข่มใจ เพราะการฝึกใดๆ ถ้าไม่มีการเจ็บตัว ไม่เชื่อว่าเป็นการฝึกตัว

เจ็บตัวในที่นี้ไม่ได้หมายถึงบาดเจ็บ หรือต้องได้แผลหิวหิวมา แต่หมายถึงการผืนใจ ข่มใจเปลี่ยนนิสัยใจคอเดิม เปลี่ยนความประพฤติให้ดีขึ้นใหม่ ซึ่งแน่นอนแม้ไม่เจ็บกายแต่มันอึดอัด ขัดใจ เสียหน้า แล้วก็เจ็บใจ แต่เราจะดีใจ และภูมิใจในเบื้องปลาย

3. ขันติ แปลว่า ความอดทน

การที่คนใดคนหนึ่งจะได้ความดีมานั้น จะต้องทั้งอดทั้งทน คือต้องทนตั้งแต่ 1) ทนธรรมชาติ ทั้งแสงแดดที่แผดกล้า ทั้งลมทั้งฝนที่โหมกระหน่ำ 2) ทนผืนสังขาร ผืนความเจ็บไข้ได้ป่วย ความทน 2 ประการที่ว่านี้ เป็นการทนขั้นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนการทนที่ยากขึ้นไปอีกก็คือ 3) ทนคน และ 4) ทนกิเลส

ในเรื่องของการทนคน ก็ต้องจับแง่คิดให้เป็น คือต้องยอมรับว่า แม้เพื่อนที่เราไม่ชอบหน้า ความจริงเขาก็มีนิสัย ความสามารถ ความรู้ความดีบางอย่างที่คนอื่นไม่มี ถ้ายอมรับกันแล้วอาศัยการประชุมกันบ่อยๆ เป็นต้น มีอะไรก็พูดจาปรึกษาหารือกัน เห็นอะไรไม่ชอบมาพากล ก็ตักเตือนกันไป เราก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความดีจากกันและกันได้ ในวันหนึ่งข้างหน้า

เพราะฉะนั้น การที่จำเป็นต้องทนคน ก็เพราะต้องการจะเอาดี ด้วยการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความดีให้กันและกัน ความอดทนประเภทนี้ยังจะทำให้ได้ชั้นดีบารมี และคุณธรรมอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย ส่วนในเรื่องของการทนกิเลสนั้น ต้องทั้งอดทั้งทน หักห้ามใจตนเองไม่ให้กระโจนตามกระแสโลก คือความโลภ ความโกรธ ความหลง อย่างที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนๆ

4. จาคะ แปลว่า เสียสละ

การป้องกัน และแก้ไขความเห็นแก่ตัว ไม่ให้เกิดขึ้นในใจ เราจำเป็นต้องเป็นนักเสียสละ อะไรก็ตามที่เป็นส่วนเกิน ไม่ว่าจะเป็นของรักแสนรัก ถ้าเกินความจำเป็นต้องรีบแจกให้คนอื่นไป ยิ่งกว่านั้น แม้ส่วนที่เราจำเป็น แต่ถ้าเห็นผู้อื่นมีความจำเป็นมากกว่า หรือหมู่คณะของเรามีความจำเป็นมากกว่า ก็ต้องตัดใจยกให้เขาไป ไม่ว่าจะเป็นข้าวของเงินทอง อุปกรณ์ในการทำงาน รวมไปถึงจนถึงบุคลากรหรือคนที่เคยทำงานถูกใจกันมาด้วย ทำได้อย่างนี้เราจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจาคะ

เรามักได้ยินกันว่า จาคะ หมายถึงการบริจาค การเสียสละ ถ้าตีความหมายอย่างนี้หลายคนอาจยังมองภาพไม่ชัด เพราะฉะนั้นถ้าจะให้ภาพการประพฤติปฏิบัติชัดเจน ก็ต้องหมายความว่า

- 1) สิ่งใดที่พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นส่วนเกิน สิ่งนั้นต้องตัดออก ต้องตัดใจยกให้เขาไป
- 2) สิ่งใดที่จำเป็น แต่หมู่คณะมีความขาดแคลนมากกว่า หรือมีความจำเป็นมากกว่า ก็ตัดใจยกให้เขาไป

จาคะจึงเป็นการตัดใจยกทั้งสิ่งที่เป็นส่วนเกิน และสิ่งที่ผู้อื่นจำเป็นมากกว่าให้เขาไป คนที่จะทำอย่างนี้ได้ดี ต้องเป็นผู้ที่รู้จักประมาณ โดยเฉพาะรู้จักประมาณในการใช้สอยปัจจัย 4 เพื่อการดำรงชีวิต คือรู้จักประมาณทั้งที่อยู่อาศัย ข้าวปลาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เรื่องการบริโภคใช้สอยนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้แนวทางไว้แล้ว คือให้ใช้แต่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น

ทำอย่างไรจึงจะใช้แต่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น อันดับแรกก็ต้องใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของปัจจัยนั้นๆ เสียก่อน คือ

เรื่องที่อยู่ ต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่า บ้านมีไว้เพื่ออยู่อาศัยพอกันหนาว กันร้อน กันแมลง ไม่ได้มีไว้เพื่อสะสมข้าวของเกินความจำเป็น

เรื่องข้าวปลาอาหาร มีไว้เพื่อยังชีพ ไม่ได้มีไว้เพื่อให้กินทิ้งกินขว้าง สุกๆสุราๆ

เรื่องเสื้อผ้า มีไว้เพื่อป้องกันหนาว กันร้อน ป้องกันแดด ลม ฝน ล้างตัวเลื้อยคลาน และปกปิดร่างกาย ส่วนที่นาละอาย ไม่ได้มีไว้ประดับตกแต่ง หรืออวดงามารมณ์

เรื่องยา วิชาการแพทย์ต่างๆ ก็มีไว้เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ได้มีไว้เพื่อได้ปลุกพลัง หรือดัดแปลงสังขารให้พิสดารไปกว่ามนุษยธรรมตา

นอกจากนี้ จาคะยังหมายถึงการสละอารมณ์ที่ไม่ดีออกจากใจด้วย

ใครก็ตามที่ฝึกจาคะบ่อยๆ จะทำให้ใจของเขาผ่อนคลายได้ง่าย ได้นานตลอดทั้งวัน

หลักธรรมทั้ง 4 ข้อนี้ มีไว้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมความดีที่เราได้จากการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นจิตใจให้ผ่องใส ให้ฝังแน่นลงไปในจิตใจข้ามภพข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลให้เราเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม การรักษาศีล การทำทาน และการสั่งสมปัญญาได้โดยสะดวก เพราะได้ทำข้ามภพข้ามชาติมาก่อน

4.4 งานทำภาวนาเพื่อขจัดกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด นั่นคือการเข้าถึงธรรมกาย

งานทำภาวนาเพื่อขจัดกิเลสให้สิ้นสูญไปจากใจโดยเด็ดขาด มีจุดมุ่งหมายเพื่อการหลุดพ้นทุกข์จากการเวียนว่ายตายเกิดดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเหล่าพระอรหันต์ทั้งหลายในอดีตเข้าพระนิพพานไปก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งงานนี้เน้นหนักในเรื่องการทำภาวนา และสัญลักษณ์เบื้องต้นของความก้าวหน้าในงานชิ้นนี้ก็คือ การเข้าถึง**พระธรรมกาย**

สำหรับเรื่องการทำภาวนาเพื่อขจัดกิเลสนั้น มีความจำเป็นต้องแยกอธิบายเป็น 3 ประการสำคัญ

ประการที่ 1 สมานีคืออะไร

สมานีในขั้นต้น คือ ความสงบ สบาย และความรู้สึกเป็นสุขอย่างยิ่งที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนากำหนดเอาไว้เป็นข้อควรปฏิบัติ เพื่อการดำรงชีวิตทุกวันอย่างเป็นสุขไม่ประมาท เต็มไปด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญา อันเป็นเรื่องไม่เหลือวิสัย ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ง่าย

สมานีในขั้นสูง คือ การกลั่นกาย วาจา ใจให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสทั้งมวล จนกระทั่งสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ด้วยตนเอง ซึ่งเรื่องนี้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์จะต้องทรงบำเพ็ญเพียรมาข้ามภพข้ามชาติ จนกระทั่งในชาติสุดท้าย ทรงสามารถปราบกิเลสในใจของพระองค์ให้สิ้นเชื้อไม่เหลือเศษ พระองค์จึงได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์องค์แรกของโลก

ประการที่ 2 วิธีฝึกสมานีเบื้องต้น

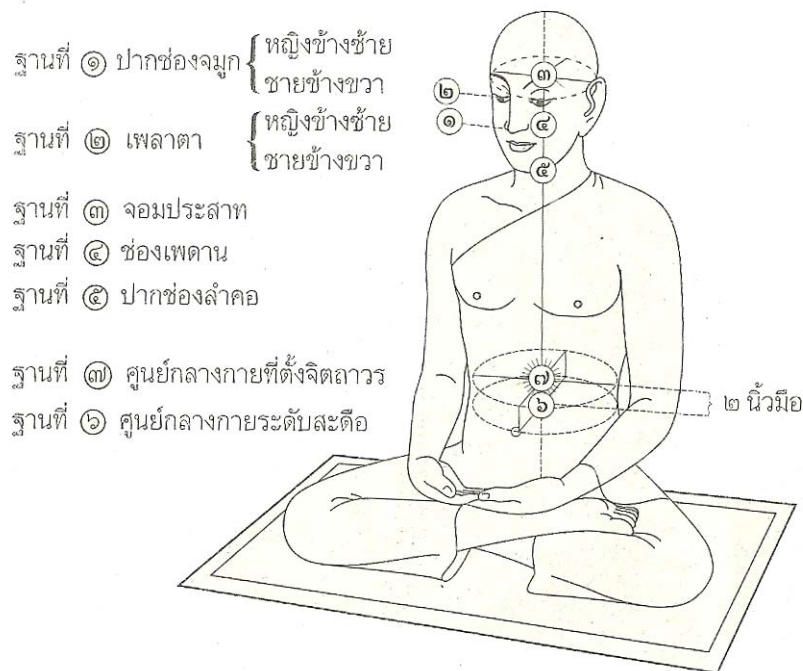
สำหรับในที่นี้ จะขอกล่าวถึงเฉพาะการฝึกสมานีในขั้นต้นก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานในการกลั่นกายวาจาใจให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ในเบื้องต้นต่อไป โดยจะขอยกเอาวิธีฝึกสมานีเบื้องต้นที่ **พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ได้เมตตาสั่งสอน มาแสดงไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

2.1) **กราบบูชาพระรัตนตรัย** เป็นการเตรียมตัวเตรียมใจให้นุ่มนวล ไว้เป็นเบื้องต้น แล้วสมาทานศีล 5 หรือศีล 8 เพื่อย้ำความมั่นคงในคุณธรรมของตนเอง

2.2) **คุกเข่าหรือนั่งพับเพียบสบายๆ** ระลึกถึงความดี ที่ได้กระทำแล้วในวันนี้ ในอดีต และที่ ตั้งใจจะทำต่อไปในอนาคต จนวนรกับว่าร่างกายทั้งหมดประกอบขึ้นด้วยธาตุแห่งคุณงามความดีล้วนๆ

2.3) **นั่งขัดสมาธิ** เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย นิ้วชี้ขวาจรดหัวแม่มือซ้าย นั่งให้อยู่ใน จังหวะพอดี ไม่ฝืนร่างกายมากจนเกินไป ไม่ถึงกับเกร็ง แต่อย่าให้หลังโค้งงอ หลังตาพอสบายคล้ายกับ กำลังพักผ่อน ไม่บีบกล้ามเนื้อตา หรือว่าขมวดคิ้ว แล้วตั้งใจมั่น วางอารมณ์สบาย สร้างความรู้สึกให้พร้อม ทั้งกายและใจ ว่ากำลังจะเข้าไปสู่ภาวะแห่งความสงบสบายอย่างยิ่ง

2.4) **นิกกำหนดนิมิต** เป็น “ดวงแก้วกลมใส” ขนาดเท่าแก้วตาดำ ไสสนิท ปราศจากราศี หรือ รอยตำหนิใดๆ ขาวใส เย็นตาเย็นใจ ดังประกายของดวงดาว ดวงแก้วกลมใสนี้เรียกว่า บริกรรมนิมิต นิกสบายๆ นิกเหมือนดวงแก้วนั้นมานิ่งสนิทอยู่ ณ ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 นิกไปภาวนาไปอย่างนุ่มนวล เป็นพุทธานุสติว่า “สัมมา อะระหัง” หรือค่อยๆ น้อมนิกดวงแก้ว กลมใสให้ค่อยๆ เคลื่อนเข้าสู่ศูนย์กลางกาย ตามแนวลำนำช โดยเริ่มต้นตั้งแต่ฐานที่หนึ่งเป็นต้นไป น้อมด้วยการนิกอย่างสบายๆ ใจเย็นๆ ไปพร้อมๆ กับ คำภาวนา

อนึ่ง เมื่อนิมิตดวงใส และกลมสนิปปราภฏแล้ว ณ กลางกาย ให้วางอารมณ์สบายๆ กับนิมิตนั้น จนเหมือนกับว่าดวงนิมิตเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์ หากดวงนิมิตนั้นอันตรธานหายไป ก็ไม่ต้องนึกเสียตาย ให้วางอารมณ์สบาย แล้วนึกนิมิตนั้นขึ้นมาใหม่แทนดวงเก่าหรือเมื่อนิมิตนั้นไปปราภฏที่อื่นที่มีใช้ศูนย์กลางกาย ให้ค่อยๆ น้อมนิมิตเข้ามา อย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่มีการบังคับ และเมื่อนิมิตมาหยุดสนิท ณ ศูนย์กลางกาย ให้วางสติลงไปยังจุดศูนย์กลางของดวงนิมิต ด้วยความรู้สึกลึกลับมีดวงดาวดวงเล็กๆ อีกดวงหนึ่ง ซ้อนอยู่ตรงกลางดวงนิมิตดวงเดิม แล้วสนใจเอาใจใส่แต่ดวงเล็กๆ ตรงกลางนั้นไปเรื่อยๆ ใจจะปรับ จนหยุดได้ถูกส่วน แล้วจากนั้นทุกอย่างจะค่อยๆ ปราภฏให้เห็นได้ด้วยตนเอง เป็นภาวะของดวงกลม ที่ทั้งใส ทั้งสว่างผุดซ้อนขึ้นมาจากกึ่งกลางดวงนิมิต ตรงที่เราเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

ดวงนี้เรียกว่า “**ดวงธรรม**” หรือ “**ดวงปฐมมรรค**” อันเป็นประตูเบื้องต้น ที่จะเปิดไปสู่หนทาง แห่งมรรคผลนิพพาน การระลึกรู้ถึงนิมิต หรือดวงปฐมมรรคสามารถทำได้ในทุกแห่งทุกที่ ทุกอิริยาบถ เพราะ **ดวงธรรมนี้คือที่พึ่งอันเป็นที่สุดแล้วของมนุษย์**

ข้อแนะนำ คือ **ต้องทำให้สม่ำเสมอเป็นประจำ ทำเรื่อยๆ ทำอย่างสบายๆ ไม่เร่ง ไม่บังคับ** ทำได้แคไหนให้พอใจแค่นั้น อันจะเป็นเครื่องสกัดกั้นมิให้เกิดความอยากจนเกินไป จนถึงกับ ทำให้ใจต้องสูญเสียความเป็นกลาง และเมื่อการปฏิบัติบังเกิดผลแล้ว ให้หมั่นตรึงระลึกนึกถึงอยู่เสมอ จนกระทั่งดวงปฐมมรรคกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับลมหายใจ หรือนึกเมื่อใดเป็นเห็นได้ทุกที

อย่างนี้แล้ว ผลแห่งสมาธิจะทำให้ชีวิตดำรงอยู่บนเส้นทางแห่งความสุข ความสำเร็จ และความไม่ประมาทได้ตลอดไป ทั้งยังจะทำให้สมาธิละเอียดอ่อนก้าวหน้าไปเรื่อยๆ ได้อีกด้วย

ประการที่ 3 ข้อควรระวังในการฝึกสมาธิ

ความก้าวหน้าในการฝึกสมาธินั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่การวางใจให้ถูกส่วน ณ ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ให้หยุดนิ่งต่อเนื่อง ดังนั้น เราจึงต้องเรียนรู้ข้อควรระวังในการฝึกสมาธิไว้ด้วย เพื่อให้เราสามารถวางใจให้เป็นสมาธิได้ถูกส่วน จนกระทั่งเข้าถึงความสว่างภายในไปตามลำดับ ดังนี้

3.1) อย่าใช้กำลัง คือไม่ใช้กำลังใดๆ ทั้งสิ้น เช่น ไม่บีบกล้ามเนื้อตา เพื่อจะให้เห็นนิมิตเร็วๆ ไม่เกร็งแขน ไม่เกร็งกล้ามเนื้อหน้าท้อง ไม่เกร็งตัว ฯลฯ เพราะการใช้กำลังตรงส่วนไหนของร่างกายก็ตาม จะทำให้จิตเคลื่อนจากศูนย์กลางกายไปสู่จุดนั้น

3.2) อย่าอยากเห็น คือ ทำให้เป็นกลาง ประคองสติ มิให้เผลอจากบริกรรมภาวนาและ บริกรรมนิมิต ส่วนจะเห็นนิมิตเมื่อใดนั้น อย่ากังวล ถ้าถึงเวลาแล้วย่อมเห็นเอง การบังเกิดของดวงนิมิตนั้น อุปมาเสมือนการขึ้นและตกของดวงอาทิตย์ เราไม่อาจจะเร่งเวลาได้

3.3) อย่ากังวลถึงการกำหนดลมหายใจเข้าออก เพราะการฝึกสมาธิ เจริญภาวนาเพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกายภายใน วิชาธรรมกายต้องอาศัยการเพ่ง “อาโลกสิณ” คือ กลืนความสว่าง เป็นบาทเบื้องต้น เมื่อเกิดนิมิตเป็นดวงสว่างแล้ว ค่อยเจริญวิปัสสนาในภายหลัง จึงไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดลมหายใจเข้าออกแต่ประการใด

3.4) เมื่อเลิกจากนั่งสมาธิแล้ว ให้ตั้งใจไว้ที่ศูนย์กลางกายที่เดียว ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดก็ตาม เช่น ยืนก็ดี เดินก็ดี นอนก็ดี หรือนั่งก็ดี อย่าย้ายฐานที่ตั้งจิตไปไว้ที่อื่นเป็นอันขาด ให้ตั้งใจบริกรรมภาวนา พร้อมกับนึกถึงบริกรรมนิมิตเป็นดวงแก้วใสควบคู่กันตลอดไป

3.5) นิมิตต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องน้อมไปตั้งไว้ที่ศูนย์กลางกายทั้งหมด ถ้านิมิตที่เกิดขึ้นแล้วหายไป ก็ไม่ต้องตามหา ให้ภาวนาประคองใจต่อไปตามปกติ ในที่สุดเมื่อจิตสงบ นิมิต ย่อมปรากฏขึ้นใหม่อีก

การฝึกสมาธิเบื้องต้นเท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อดอกปากน้ำท่านย่านักย้าหนาวา สามารถเป็นปัจจัยให้เกิดความสุขได้พอสมควร เมื่อซักซ้อมปฏิบัติอยู่เสมอๆ ไม่ทอดทิ้งจนได้ดวงปฐมมรรคแล้ว ก็ให้หันประคองรักษาดวงปฐมมรรคนั้นไว้ตลอดชีวิต และอย่ากระทำความชั่วอีก ก็เป็นอันมั่นใจได้ว่าถึงอย่างไรชาตินี้ ก็พอมิที่พึ่งที่เกาะที่ดีพอสมควร คือเป็นหลักประกันได้ว่าไม่ต้องตกนรกแล้วทั้งชาตินี้ และชาติต่อไป และจะเป็นต้นทุนให้สามารถถลั่นกาย วาจา ใจให้สะอาดบริสุทธิ์ เพื่อการปราบกิเลสให้หมดสิ้นไปในเบื้องหน้าอีกด้วย

4.5 งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นสมักรพรรคพวกในการทำความดี

งานปลูกฝัง-สร้าง-เสริมคุณธรรมให้แก่ผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้เป็นกลุ่มเป็นพวกในการทำความดี ครั้นเมื่อจะทำสิ่งใดก็ตามที่จะทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา จะได้ทำได้ยิ่งใหญ่เต็มที่ เพราะมีกำลังสนับสนุนมาก ทำให้อุปสรรคไม่อาจขัดขวางหน่วงเหนี่ยวการทำความดี ให้เสียเวลาเสียอารมณ์ และไม่มีโอกาสก่อเวรเพิ่ม ซึ่งในที่สุด ก็จะกลายเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การทำความดีของทุกคนในสังคม และกลายเป็นการสั่งสมเสบียงบุญติดตัวข้ามภพข้ามชาติแบบเป็นทีมขึ้นมา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงให้หลักธรรมสำหรับการสร้างเครือข่ายคนดีไว้ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 หลักธรรมที่ใช้ในการรวมใจคน และผูกสาคัมคิให้เป็นปึกแผ่น เรียกว่า “สังคหวัตถุธรรม”¹ มีหลักธรรมทั้งหมด 4 ข้อ คือ

¹ สังคหสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 32 หน้า 117.

1. **ทาน** หมายถึง การเอื้อเฟื้อแบ่งกันกิน ปันกันใช้ ให้ของฝากยามเยี่ยมเยียน ให้ของขวัญยามมงคล ให้ของกินของใช้ยามตรุษ ยามสารท ตลอดจนช่วยเหลือให้ทุนรอนในการทำมาหากิน นอกจากนี้ ผู้ที่คิดจะทำงานสร้างเครือข่ายคนดี ควรจะตั้งบกลางไว้สำหรับช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากด้วย ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณหรือ น้อยก็ตาม ก็ควรมีไว้ เมื่อแบ่งปันช่วยเหลือไปแล้ว ก็ไม่คิดทวงคืน แต่ถ้าเขานำมาคืนเอง ก็รับไว้ และนำมาเก็บสำรองในงบกลางนี้อีก สำหรับสงเคราะห์คนอื่นๆ ที่เดือดร้อนต่อไป

2. **ปิยวาจา** หมายถึง พูดจาต่อกันด้วยคำสุภาพอ่อนโยน เรียกสรรพนามตามศักดิ์ เช่น เรียกลุง ป้า น้า อา อันเป็นภาษาของคนรักใคร่เคารพนับถือกัน ถึงจะโกรธเคืองขัดใจก็ไม่แซงแซกหักกระดูกหรือนินทาว่าร้าย

3. **อรรถจริยา** หมายถึง ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น คือ ช่วยเหลือเมื่อมีธุระการงาน เช่น แต่งงาน บวชนาค เจ็บป่วย เป็นความ งานศพ และอื่นๆ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็คือให้กำลังใจ

4. **สมานัตตตา** หมายถึง การวางตัวกับผู้อื่นให้เหมาะสมกับตำแหน่ง เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม อย่างเสมอต้นเสมอปลาย เช่น ให้ความเคารพผู้ใหญ่ เคารพผู้น้อย ร่วมทุกข์ร่วมสุขไม่ทอดทิ้งกัน ซึ่งข้อนี้จะทำได้ดี ต้องฝึกสมาธิให้ใจผ่องใสเป็นปกติ เพราะคนที่ใจผ่องใส จะรู้วาในภาวะเช่นนั้น ควรจะวางตัวอย่างไร

เราจะทำหน้าที่ชักชวนผู้อื่นให้มาร่วมทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนากับเราได้ เขาก็ต้องชอบในความมีน้ำใจของเรา ก่อน พระพุทธองค์จึงทรงให้สังคหวัตถุ 4 มาเป็นอันดับแรก เพื่อให้เราใช้ในการครองใจคน

เมื่อเราครองใจคน หรือผูกใจคนด้วยความมีน้ำใจได้แล้ว ขั้นตอนมาจึงเป็นเรื่องของการปลูกฝัง **หลักธรรมประการที่ 2** ลงไปในใจเขา ซึ่งก็เป็นหลักธรรมเดียวกับที่เราได้ปลูกฝังในใจเรามาก่อนแล้ว นั่นคือ **“สัมปรายิกัตถธรรม”** ได้แก่ การปลูกฝังให้เขามีศรัทธามั่นคงในเรื่องกรรม ตั้งใจรักษาศีล ตั้งใจให้ทาน และหมั่นสั่งสมปัญญา

ครั้นเมื่อเราเริ่มปลูกฝังสัมปรายิกัตถธรรมลงไปในใจเขาแล้ว ก็ต้องรู้จักหมั่นรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ยให้คุณธรรมข้อนี้ของเขาออกงามด้วย และหลักธรรมที่จะใช้ในการบำรุงสร้างเสริมให้สัมปรายิกัตถธรรมออกงามขึ้นในใจ ก็คือ **หลักธรรมประการที่ 3 ขรवासธรรม** ได้แก่ การสร้างเสริมสัจจะ ทมะ ชันติ จาคะ

การใช้หลัก **“สังคหวัตถุธรรม”** ปลูกฝัง **“สัมปรายิกัตถธรรม”** ลงไปในใจบุคคลที่เราชักชวนเขา มาทำความดี และสร้างเสริมให้มั่นคงด้วย **“ขรवासธรรม”** เช่นนี้ จะทำให้เขามีความหมั่นเพียรในการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นจิตใจให้ผ่องใส ส่งผลให้เกิดคนดีเพิ่มขึ้นในสังคม

ครั้นต่อมา เมื่อเขาสามารถฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นต้นแบบที่ดีได้แล้ว เขาย่อมสามารถชักชวนให้ผู้อื่นร่วมทำความดีได้ ด้วยการปลูกฝังหลักธรรมดังกล่าวนี้ลงไปสู่ใจผู้อื่นต่อไป

การกระทำดังกล่าวนี้ ก็จะเป็นเหตุให้มีคนเกิดขึ้นในสังคมตามมามากมาย อุปมาเหมือนกับการจุดเทียนส่งต่อๆ กันไปเรื่อยๆ จากเทียนหนึ่งเล่ม เพิ่มเป็นร้อยเล่ม พันเล่ม แสนเล่ม ล้านเล่ม ในที่สุด ก็จุดต่อๆ กันไปทั่วโลก โลกทั้งโลกนี้ก็จะสว่างไสวไปด้วยคนดี กลายเป็นโลกที่มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสมต่อการทำความดี นั่นเอง

เมื่อเราได้ศึกษาหลักธรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการละเว้นกรรมชั่ว สร้างกรรมดี และกลั่นจิตใจให้ผ่องใส อันจะเป็นเหตุให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายชีวิตระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้าผ่านไปแล้ว ความรู้เหล่านั้น ได้ทำให้เราเกิดความมั่นใจว่า เราจะสามารถทำงานประจำชีวิตทั้ง 5 อย่างดังกล่าวได้อย่างดีเยี่ยม

นอกจากนี้ การศึกษาเนื้อหาในบทนี้ ยังได้สะท้อนภาพให้เราเห็นว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมองเห็นเรื่องราวทั้งหลายในโลกนี้ได้อย่างดีเยี่ยมเกินกว่าที่สายตาและสติปัญญาของพวกเราทั้งหลายจะทราบได้ เพียงหลักธรรมไม่กี่ข้อของพระองค์ ก็สามารถให้อานิสงส์ที่เป็นสุขครอบคลุมโลกนี้ โลกหน้า และการปรารถนาให้เด็ดขาด

ดังนั้น เรื่องที่เราควรศึกษาต่อไปเบื้องหน้า ก็คือ

- 1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นใคร
- 2) พระพุทธองค์ตรัสสอนอะไรไว้บ้าง
- 3) พระภิกษุสงฆ์สืบทอดรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ไว้ได้อย่างไร

การศึกษาใน 3 หัวข้อดังกล่าวนี้ จะทำให้เรารู้จักพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นไป

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 4 งานเพื่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตบนดิน บนฟ้า เหนือฟ้า จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 4 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 4 แล้วจึงศึกษาบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
พระลัทธิมาลัมพุทธเจ้า

บทที่ 5

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

5.1 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือใครกันแน่

5.1.1 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามความหมายในภาคปริยัติ

5.1.2 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปฏิบัติ

5.2. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งแก่เราได้อย่างไร

5.2.1 ต้นแบบในการสร้างชีวิต

5.2.2 พระธรรมกายในตัว

แนวคิด

1. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในทางปริยัติ คือ บุคคลในประวัติศาสตร์โลก ที่มีชีวิตอยู่ในช่วง 80 ปีก่อนพุทธศักราช เป็นประวัติชีวิตของเจ้าชายสิทธัตถะ เมื่อพระองค์ทรงออกแสวงหาทางพ้นทุกข์จากเจ้าสำนักต่างๆ แต่ไม่พบ จึงทรงหันมาศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เอง ในที่สุดพระองค์ก็ได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าของโลก

2. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในทางปฏิบัติ คือ พระธรรมกาย เกิดจากการปฏิบัติมรรคมงคล 8 ให้ชำนาญ จนกระทั่งใจหยุดนิ่งสนิทที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 จนกระทั่งเข้าถึงกายตรัสรู้ธรรมภายในที่อยู่ในตัวเองของเจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งเรียกว่า พระธรรมกาย แล้วอาศัยพระธรรมกายนี้ไปปราบกิเลสในใจให้หมดสิ้นไปอย่างเด็ดขาด ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะเปลี่ยนสถานภาพเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

3. การขอถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งทำได้ 2 ระดับ คือ ระดับการเป็นต้นแบบแห่งการทำชีวิต และระดับการเข้าถึงพระธรรมกาย และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระธรรมกาย

วัตถุประสงค์

- 1) สามารถอธิบายเหตุที่ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะผู้เป็นมนุษย์คนหนึ่ง สามารถเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้
- 2) สามารถอธิบายได้ถึงตัวจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปฏิบัติหมายถึงอะไร
- 3) สามารถอธิบายวิธีขอถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งได้ถูกต้อง

บทที่ 5

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าหากมีใครถามว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นใคร สำหรับในสายตาของชาวพุทธแล้ว พระพุทธองค์ทรงมีฐานะเป็นพระบรมครูของมนุษย์ เทวดา พรหม อรูปพรหม ที่มีพระปัญญาอดเยี่ยมที่สุด มีความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจมากที่สุด และมีเมตตากรุณาต่อสัตว์โลกมากที่สุด เท่าที่มนุษย์โลกจะพึงมีพึงเป็นได้

ในทางประวัติศาสตร์ เราสามารถยืนยันได้ว่า พระองค์มีพระราชบิดามารดาเป็นกษัตริย์ แต่พระองค์ทรงต่างว่าลูกกษัตริย์ และมนุษย์ทั้งหลาย ตรงที่ทรงค้นคว้าหาสัจธรรมจนได้ตรัสรู้ และมี “ความดี” ครบถ้วน ทั้ง 3 ประการด้วยกัน คือ

พระปัญญาธิคุณ ทรงฉลาดรู้ลึกทางที่ทำให้เสื่อม ทางที่ทำให้เจริญ สามารถที่จะชี้บอกเราได้อย่างไม่ผิดพลาด และทรงฝึกสอนให้เราใช้ปัญญาเป็น แทนที่จะชักนำให้เราเชื่อตามอย่างมง่าย

พระวิสุทธิคุณ ทรงบริสุทธิ์ ไม่มีความนึกคิดในทางร้ายเลย ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมคดโกง ไม่เคย อวดอ้างให้เราหลงเชื่อ

พระกรุณาธิคุณ ทรงมีเมตตากรุณาเป็นเลิศ ทรงบำเพ็ญพุทธกิจที่จะช่วยมหาชนให้พ้นทุกข์ โดยไม่เลือกชาติ ชั้น วรรณะ

นี่คือคำตอบโดยทั่วไปของชาวพุทธ แต่ถ้าจะตอบโดยเบื่องลึกลงนั้น พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี(สด จนฺทสโร) ได้ตอบไว้ดังนี้

5.1 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือใครกันแน่

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ไว้อย่างลึกซึ้งอยู่ถึง 2 ระดับ คือ

- 1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปริยัติ
- 2) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปฏิบัติ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามความหมายในภาคปริยัติ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามความหมายในภาคปริยัติ หมายถึง ความเข้าใจในขั้นต้นของคนทั่วไปว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็คือ บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์โลก ที่มีชีวิตอยู่ในช่วง 80 ปีก่อนพุทธศักราช ซึ่ง

ได้มีการบันทึกประวัติของท่าน ตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบันว่า “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” เป็นพระนามที่ใช้เรียกมหาสมณะชาวอินเดียนคนหนึ่ง ซึ่งมีชื่อเรียกตามชาติตระกูลว่า “โคตม” พระนามเดิมชื่อว่า สิทธัตถะ เป็นพระราชโอรส ของพระเจ้าสุทโธทนะ พระราชาแห่งแคว้นลัทธิกะ มีนครหลวงชื่อว่า กบิลพัสดุ์ โดยพระองค์ประสูติเมื่อ 80 ปีก่อนพุทธศักราช

ขณะที่พระองค์มีพระชนษาได้ 29 ปี ก็ทรงตัดสินใจอำลาจากชีวิตที่เพียบพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ พัสถาน ข้าราชการบริวาร นางสนมกำนัลนับร้อยนับพัน พระองค์ทรงออกบวชเพื่อหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

พระองค์แสวงหาวิธีการพ้นทุกข์เป็นเวลา 6 ปี โดยทรงร่วมศึกษาจากเจ้าลัทธินักสอนศาสนาที่มีมากมายในสมัยนั้น รวมทั้งเวลาที่พระองค์ใช้ไปกับการทรมานตนเองอย่างรุนแรง เพื่อให้พ้นทุกข์ แต่ก็ไร้ผล พระองค์จึงทรงละทิ้งวิธีการของนักสอนศาสนาทั้งหมด และในที่สุดพระองค์ทรงค้นพบวิธีการตรัสรู้ธรรม ด้วยพระองค์เอง

ผลการตรัสรู้ทำให้พระองค์ทรงเป็นมนุษย์คนแรกในยุคนี้อันที่สามารถปราบกิเลสเป็น “พระอรหันต์” ด้วยตัวของพระองค์เอง ซึ่งคำว่า “อรหันต์” แปลว่า “ผู้ไกลจากกิเลส” หมายความว่า พระองค์ทรงสามารถปราบกิเลสที่อยู่ ในใจไปได้ชนิดหมดสิ้นเชื้อไม่เหลือเศษ จนกิเลสน้อยใหญ่ไม่สามารถที่จะย้อนคืนกลับมา กำเริบในใจของพระองค์ได้อีกต่อไป

ความเป็น “อรหันต์ หรือ ผู้ไกลจากกิเลส” ของพระองค์นั้น เพราะพระองค์ทรงอาศัยพระธรรมกายภายในของพระองค์ไปเห็น-ไปรู้เท่าทันธรรมชาติกิเลสที่ทั้งหมักดอง ห่อหุ้ม ครอบงำ กัดกร่อน บีบคั้น บังคับใจของพระองค์มานานนับอสงไขยภพ อสงไขยชาติไม่ถ้วนอย่างชัดเจน ว่ากิเลสเหล่านั้นเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และสามารถดับไปได้อย่างไร เมื่อทรงเห็นทรงรู้ เท่า-ทัน กิเลสเช่นนี้แล้ว จึงทำให้กิเลสหมดฤทธิ์หมดอำนาจไปทันที ไม่สามารถย้อนกลับมาหมักดอง ห่อหุ้ม ครอบงำ กัดกร่อน บีบคั้น บังคับใจของพระองค์ได้อีกต่อไป เสมือนกับดวงอาทิตย์ซึ่งมีรัศมีสว่างไสว เมื่อโผล่พ้นขอบฟ้าขึ้นมาในยามเช้า ย่อมฆ่าความมืดที่ห่อหุ้มปกคลุมโลกให้หมดไปตามลำดับๆ ได้ ฉะนั้น ความสว่างของพระธรรมกายภายใน ซึ่งทำให้พระองค์ไปเห็น-ไปรู้เท่าทันธรรมชาติของกิเลส ก็สามารถฆ่ากิเลสทั้งหลายให้หมดไปตามลำดับๆ ได้ฉะนั้นเหมือนกัน

จากความสว่างโดยไม่มีที่สุดที่ประมาณของธรรมกายของพระองค์ คือสว่างยิ่งกว่าเอาดวงอาทิตย์ยามเที่ยงมาเรียงเป็นดวงๆ เต็มท้องฟ้า ทำให้พระองค์ทรงเห็น ทรงรู้ความเป็นไปในอดีตทั้งหมด คือทรงสามารถระลึกชาติของพระองค์เองได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า ทรงบรรลุ ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ซึ่งพระองค์ได้ตรัสอาการที่พระองค์ทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสติญาณของการระลึกชาติครั้งนั้นไว้ใน **โพธิราชกุมารสูตร**¹ ว่า

¹โพธิราชกุมารสูตร, มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์, มก. เล่ม 21 ข้อ 506 หน้า 117-118.

“เรานั้น ระลึกถึงขั้นที่ที่เคยอยู่อาศัยในภพก่อนได้หลายประการคือระลึกได้ชาติ หนึ่งบ้าง สองชาติ สามชาติ สี่ชาติ ห้าชาติ สิบชาติ ยี่สิบชาติ สามสิบชาติ สี่สิบชาติ ห้าสิบชาติ ร้อยชาติ พันชาติ แสนชาติ ตลอดหลายสังวัฏฏ์กับบ้าง ว่าเมื่อเราอยู่ในภพโน้น มีชื่ออย่างนั้น มีโคตร มีวรรณะ มีอาหารอย่างนั้นๆ เสวยสุข และทุกข์เช่นนั้นๆ มีอายุสุดลงเท่านั้นๆ ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้เกิดในภพโน้น มีชื่อโคตรวรรณะ อาหารอย่างนั้นๆ ได้เสวยสุขและทุกข์เช่นนั้นๆ มีอายุสุดลงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นๆ แล้ว มาเกิดในภพนี้” เรานั้นระลึกถึงขั้นที่ที่เคยอยู่ในภพก่อนได้หลายประการ พร้อมทั้งอาการ และลักษณะดังนี้ ราชกุมาร! นี่เป็น วิชชาที่ 1 ที่เราได้บรรลุแล้วในยามแรกแห่งราตรี”

เมื่อพระองค์ทรงทำใจให้หยุดในหยุด นิ่งในนิ่ง เข้าไปในพระธรรมกายช้าแล้วช้าอีกไปตามลำดับๆ ความสว่างภายในก็ยิ่งทวีเพิ่มขึ้นไปอีกนับสองโหลเท่าไม่ถ้วนจนกระทั่งทรงสามารถเห็นแม้กิเลสที่หมักดอง ห่อหุ้ม ครอบงำ กัดกร่อน บีบคั้น บังคับใจของสรรพสัตว์ทั้งหลายได้อย่างชัดเจน เห็นจนกระทั่งการไปเกิดมาเกิดของสรรพสัตว์เหล่านั้น ซึ่งเรียกว่า ทรงบรรลุจุตูปาตญาณ พระองค์ได้ตรัส อาการที่บรรลุจุตูปาตญาณ เอาไว้ใน โปธิราชกุมารสูตร¹ อีกเช่นกันว่า

“เรามีจักขุทิพย์บริสุทธิ์กว่าจักขุของสามัญมนุษย์ ย่อมแลเห็นสัตว์ทั้งหลายจุติอยู่ บังเกิดอยู่ เลวทรามประณีต มีวรรณะดี มีวรรณะเลว มีทุกข์ มีสุข เรารู้แจ้งชัดหมู่สัตว์ผู้เข้าถึงตามกรรมว่า “ผู้เจริญทั้งหลาย! สัตว์เหล่านี้หนอประกอบกายทุจริต วาจทุจริต มโนทุจริต พุทธิเตยนพระอริยเจ้าทั้งหลาย เป็นมิจฉาทิฎฐิ ประกอบการงานด้วยอำนาจมิจฉาทิฎฐิ เบื้องหน้าแต่กายแตกไปแล้วพากันเข้าสู่บายทุกตวินิบาตนรก ท่านผู้เจริญทั้งหลาย! สัตว์เหล่านี้หนอประกอบกายสุจริต วาสุสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตยนพระอริยเจ้าทั้งหลาย เป็นสัมมาทิฎฐิ ประกอบการงานด้วยอำนาจสัมมาทิฎฐิ เบื้องหน้าแต่กายแตกไปแล้วพากันเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์ เรามีจักขุทิพย์บริสุทธิ์ล่วงจักขุสามัญมนุษย์ เห็นเหล่าสัตว์ผู้จุติอยู่ บังเกิดอยู่ เลว ประณีต มีวรรณะดี วรรณะทราม มีทุกข์ มีสุข รู้ชัดหมู่สัตว์ผู้เข้าถึงตามกรรมได้ดังนี้ ราชกุมาร! นี่เป็นวิชชาที่ 2 ที่เราได้บรรลุแล้วในยามกลางแห่งราตรี”

ในที่สุดพระองค์ทรงทำใจให้หยุดนิ่งช้าแล้วช้าอีกถูกส่วน จนเข้าถึงพระธรรมกายอรหัต แล้วทรงเห็นทรงรู้เท่าทันธรรมชาติของกิเลสทั้งหลายตามความเป็นจริง ทำให้กิเลสที่เคยมีอยู่ไม่สามารถหมักดอง ห่อหุ้ม ครอบงำ กัดกร่อน บีบคั้น บังคับใจของพระองค์ได้อีกต่อไป กิเลสจึงถูกทำลายไปด้วยอาการเช่นนี้ เหมือน ความสว่างของพระอาทิตย์ในยามเที่ยงวันสามารถทำลายความมืดให้หมดสิ้นไปไม่เหลือเลยฉะนั้น แต่โดย ธรรมชาติของดวงอาทิตย์เมื่อเลยเที่ยงวันไปแล้ว ก็มีแต่จะคล้อยไป ความสว่างที่เคยเจิดจ้าก็ลดลงไปตาม ลำดับๆ แต่ใจของพระองค์เมื่อทรงประกอบด้วยมรรคมองค์ 8 อย่างสมบูรณ์แล้ว มีแต่จะหยุดในหยุดนิ่งในนิ่งเข้าไปในศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ของพระธรรมกายอรหัตไปอย่างไม่ถอยถอยหาได้เคลื่อน คล้อยลอยต่ำ เช่นดวงอาทิตย์ไม่ พระธรรมกายของพระองค์จึงยิ่งสว่าง ทำให้ยิ่งทรงเห็นทรงรู้เข้าไปไม่มีที่

¹ โปธิราชกุมารสูตร, มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปิณณาสก, มก. เล่ม 21 ข้อ 507 หน้า 118.

สิ้นสุด ฉะนั้นอัสวกิเลสทั้งหลายจึงถูกทำลายลงได้อย่างถาวร ไม่สามารถย้อนกลับมามีฤทธิ์มีอำนาจเหนือใจของพระองค์ได้อีกต่อไป กิเลสทั้งหลายจึงละลายหายไปด้วยอาการฉะนี้ เรียกว่าทรงบรรลุอัสวกิขยญาณ ซึ่งพระองค์ได้ตรัสอาการที่พระองค์ตรัสรู้อัสวกิขยญาณไว้ใน โพธิราชกุมารสูตร¹ ว่า

“เราย่อมรู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่เหตุแห่งทุกข์ นี่ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ นี่ทางให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ และเหล่านี้เป็นอัสวะทั้งหลาย นี่เหตุแห่งอัสวะทั้งหลาย นี่ความดับไม่เหลือแห่งอัสวะทั้งหลาย นี่เป็นทางให้ถึงความดับ ไม่มีเหลือแห่งอัสวะทั้งหลาย เมื่อเรารู้อยู่อย่างนี้ เห็นอยู่อย่างนี้ จิตก็พ้นจากกามาสวะ ภาวาสวะ และอวิชชาสวะ ครั้นจิตพ้นวิเศษแล้วก็เกิดญาณหยั่งรู้ว่า จิตพ้นแล้ว เรารู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้วพรหมจรรย์จบแล้ว กิจที่ต้องทำได้ทำสำเร็จแล้ว กิจอื่นที่ต้องทำเพื่อความ (หลุดพ้น) เป็นอย่างนี้ มิได้อีก ราชกุมาร! นี่เป็นวิชาที่ 3 ที่เราได้บรรลุแล้ว ในยามปลายแห่งราตรี”

ด้วยการทั้งเห็นทั้งรู้เท่าทันกิเลสอัสวะทั้งหลายด้วยตาของพระธรรมกายแล้วสามารถกำจัดทำลายกิเลสจนหมดสิ้นไปได้ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้เอง พระองค์จึงทรงได้พระคุณนามว่า “อรหันต์” เป็นผู้ไกลจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง และเป็นที่มาของพระพุทธรูปประการอื่นๆ อีกมากมาย

นอกจากนี้ พระเดชพระคุณหลวงปู่วัดปากน้ำฯ ยังกรุณาชี้ให้เราเห็นต่อไปว่า เหตุแห่งการตรัสรู้ธรรมของพระองค์นั้น คือทรงเจริญสมาธิภาวนาอย่างชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพัน และทรงค้นพบว่าต้องนำใจมาหยุดที่ “ศูนย์กลางกายฐานที่ 7” ที่เดียวเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าถึงพระธรรมกายได้ และต้องอาศัยพระธรรมกายภายในเท่านั้นจึงจะสามารถปราบกิเลสให้หมดสิ้นใจให้หมดสิ้นไปได้

หรือจะพูดให้ง่ายๆ ไปกว่านี้ ก็ต้องบอกว่า “พระองค์ทรงค้นพบวิธีเข้าถึงพระธรรมกายได้ด้วยพระองค์เอง ว่าต้องน้อมเอาใจไปหยุดนิ่งซ้ำแล้วซ้ำอีกที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 เท่านั้น จึงจะเข้าถึงพระธรรมกายได้ ถ้าเอาใจไปหยุดนิ่งที่อื่นย่อมไม่มีโอกาสเข้าถึงธรรมกายโดยเด็ดขาด และต้องอาศัยพระธรรมกายภายในเท่านั้นจึงจะสามารถปราบกิเลสให้หมดสิ้นเชื้อไม่เหลือเศษไปได้ หากยังไม่เข้าถึงพระธรรมกายไม่มีทางหมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ได้อย่างเด็ดขาด” เพราะทรงค้นพบอย่างนี้ จึงทำให้พระองค์ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ในที่สุด

ต่อมาหลังจากที่พระองค์ตรัสรู้แล้ว ก็ได้เสด็จไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังแคว้นต่างๆ ในประเทศอินเดีย ทำให้มีผู้หมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ตามพระองค์เป็นจำนวนมาก และขอออกบวชเป็นภิกษุสาวกของพระพุทธองค์ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเกิดขึ้นมาในโลก พระองค์ประกาศพระศาสนาจนพระชนมายุได้ 80 ปี จึงทรงปรินิพพานที่เมืองกุสินารา

¹โพธิราชกุมารสูตร, มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์, มก. เล่ม 21 ข้อ 508 หน้า 118-119.

นี่ก็เป็นความหมายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปริยัติที่เราจำเรียนกันมาตั้งแต่อ่อนแต่ออก ซึ่งเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในฐานะที่ทรงเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์เท่านั้น

5.1.2 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปฏิบัติ

เมื่อเราได้ฟังคำเทศน์สอนในเชิงปฏิบัติของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) แล้ว เราจึงได้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นมาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิใช่เป็นเพียงบุคคลในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นความหมายในภาคปริยัติเท่านั้น ยังมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในเชิงภาคปฏิบัติอย่างลึกซึ้งอยู่อีก นั่นคือ “พระธรรมกาย” ในตัวของพระมหาสมณะชาวอินเดียตระกูลโคตม ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และการจะปฏิบัติให้เข้าถึงระดับตรงนั้นได้ จะต้องปฏิบัติ มรรคมีองค์ 8 ให้ชำนาญจนกระทั่งใจหยุดใจนิ่งได้สนิทที่ ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 เข้าถึงกายภายในที่เรียกว่า “พระธรรมกาย” ที่อยู่ในตัวพระองค์ท่าน

พระธรรมกายที่อยู่ในตัวของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่แหละคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์จริง มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปเกตุดอกบัวตูม สีเหมือนแก้ว ไม่ขุ่นมัว ซึ่งความรู้นี้เป็นเรื่องใหญ่ นอกจากพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) แล้วไม่เคยมีใครในยุคปัจจุบันพูดถึง หรือบันทึกเป็นตำรับตำราไว้

เมื่อเข้าใจถูกแล้วว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่ถึงสองระดับ เราจึงจะหายสงสัยที่ครั้งหนึ่ง พระองค์ตรัสไว้ว่า “เมื่อไม่เห็นธรรมย่อมชื่อว่าไม่เห็นเรา(தாகต)”¹ แสดงว่า ผู้ใดถึงแม้จะอยู่ใกล้ชิดพระองค์ ขนาดจับชายจีวรของพระองค์เอาไว้ แต่ถ้ายังไม่เห็นธรรมภายใน ก็ยังไม่ได้ชื่อว่าเห็นพระองค์ นี่แหละตรงนี้เป็นเงื่อนไข สำคัญในการปฏิบัติธรรม ใครก็ตามแม้ว่าจะศึกษาธรรมะจนกระทั่งเจนจบ และสามารถท่องพระไตรปิฎกได้ หมดตุ้ ไม่มีขาดตกบกพร่องแม้แต่คำเดียวก็ตาม แต่ทว่าตราบใดที่เขาผู้นั้น ยังไม่ลงมือปฏิบัติสมาธิจนกระทั่งใจหยุดนิ่งเข้าถึงพระธรรมกายเช่นเดียวกับพระองค์ย่อมไม่มีทางเข้าใจความหมายที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสได้เลย

ตรงนี้สรุปได้ชัดเจนว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าชั้นนอก หมายถึงร่างกายที่ประกอบด้วยเลือดเนื้อของพระมหาสมณะตระกูลโคตม เป็นเพียงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราเรียนกันมาในประวัติศาสตร์ แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าชั้นใน หมายถึงธรรมกายภายในตัวของพระองค์ ซึ่งตรงนี้คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์จริง

เพราะฉะนั้น คนที่จะเข้าใจพระพุทธรูปองค์ท่านจริงๆ ก็คือคนที่เข้าถึงพระธรรมกายในตัวเองเช่นเดียวกับพระองค์ท่านนั้น จึงจะเห็นตัวจริงของพระองค์ซึ่งเป็นชั้นใน มิฉะนั้นก็จะเห็นแต่เปลือกนอกของพระองค์ ซึ่งพระองค์ตรัสไว้ชัดเจนว่า “ผู้ใดเห็นธรรม (คือเห็นพระธรรมกาย) ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา”² เท่ากับพระองค์

¹ สังฆาวิสูตร, ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ, มก. เล่ม 45 ข้อ 272 หน้า 581.

² วักกสิสูตร, สังยุตตนิกาย ชันธวรรค, มก. เล่ม 27 ข้อ 216 หน้า 276.

ทรงเตือนให้เราต้องคิดต่อไปว่า ก็แล้วในตัวของเราเองละ จะมีพระธรรมกายอยู่ด้วยไหม มี แต่เราเองไม่เคยรู้ว่ามีมาก่อน จนกระทั่งพระองค์ทรงบอกให้

ฉะนั้น สิ่งที่เราจะต้องเร่งไปทำด้วยตัวเอง ก็คือทำสมาธิให้ใจหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกาย ไปรู้ไปเห็นพระธรรมกายในตัวเรา เช่นเดียวกับพระองค์ให้ได้

เพราะฉะนั้น การที่ใครจะเข้าใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้จริงๆ จึงมีความจำเป็นว่า นอกจากจะศึกษาประวัติ ศึกษาคำสอนของพระองค์ ตั้งแต่ตรัสรู้จนกระทั่งปรินิพพานแล้ว ยังจะต้องลงมือประพฤติปฏิบัติมรรคมงคล 8 เช่นเดียวกับพระองค์ ให้เข้าถึงพระธรรมกาย หรือเข้าถึงความเป็นพุทธภายใน นั่นแหละจึงจะเข้าใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้จริงๆ ไม่อย่างนั้นจะไม่มีทางเข้าใจพระองค์อย่างเด็ดขาด

ส่วนประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ **พระธรรมกายคืออะไร?**

พระธรรมกาย ก็คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตัวจริง เป็นกลไกสำคัญในการตรัสรู้ธรรม

ประเด็นนี้ชาวโลกส่วนมากไม่ค่อยจะเฉลียวใจคิด ทำนองเดียวกับ เมื่อก่อนนี้คนทั้งโลกนั้น มีความเข้าใจผิดคิดว่าโรคที่เกิดขึ้นในร่างกายคน มีสาเหตุมาจากอำนาจของภูตผีปีศาจ หรือเพราะว่าถูกผู้วิเศษสาปแช่ง เนื่องจากไม่เคารพเขา เขาจึงสาปแช่งเอา แต่ว่า เมื่อกำลังจุลทรรศน์เกิดขึ้นชาวโลกจึงได้รู้ว่า ความเจ็บไข้ได้ป่วยต่างๆ มีสาเหตุเกิดจากเชื้อโรค เชื้อจุลินทรีย์

หรือว่าเมื่อก่อนนี้ ชาวโลกมีความเข้าใจผิดว่า ดวงเดือน ดวงดาวเป็นสิ่งที่ผู้วิเศษหรือเทวดา บันดาลให้เกิดขึ้นมา แต่เมื่อกำลังโทรทัศน์สำหรับดูดวงดาวเกิดขึ้น จึงได้รู้ว่า ดวงดาวที่มีอยู่เต็มท้องฟ้า เหล่านั้นเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เมื่อธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ รวมกันแล้วสัดส่วนเหมาะสมที่จะเป็น อะไรก็เป็นอย่างนั้น คือ เหมาะที่จะเป็นดวงดาวก็เป็นดวงดาว เหมาะที่จะเป็นดวงจันทร์ ก็เป็นดวงจันทร์ หรือเหมาะที่จะเป็นดวงอาทิตย์ ก็เป็นดวงอาทิตย์ สัดส่วนของธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ เหมาะสมจะเป็นอย่างนั้นมันก็เกิดขึ้นมาเอง ไม่ใช่เทวดาที่ไหนมาเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมา เพราะฉะนั้น เราจึงได้ข้อสังเกตว่าปัญญาของมนุษย์เพิ่มพูนขึ้นมาได้ เพราะว่าได้อาศัยอุปกรณ์ช่วยในการเห็น เช่นเรื่องการแพทย์เราอาศัยกล้องจุลทรรศน์ไปส่องดูเชื้อโรค เรื่องดวงดาว เราอาศัยกล้องส่องทางไกลหรือกล้องดูดาว ไปดูดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ต่างๆ

ดังนั้น การจะเข้าใจการตรัสรู้ธรรม เข้าใจคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างแท้จริง จึงต้องอาศัยอุปกรณ์อันแสนจะวิเศษตามธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเห็นกิเลส นั่นคือพระธรรมกายที่มีอยู่ในตัวของเราเองแต่ละคน เช่นเดียวกับที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอาศัยพระธรรมกายที่อยู่ภายในพระวรกายที่ประกอบด้วยเลือดเนื้อของพระองค์ไปเห็น ไปรู้ ไปทราบกิเลสทั้งหลาย ที่นอนเนื่องอยู่ในใจของพระองค์มานานนับอสงไขยชาติไม่ถ้วน ให้สิ้นเชื้อไม่เหลือเศษ จนกิเลสทั้งหลายเหล่า นั้นได้หมดเกลี้ยงไปจากใจของพระองค์

เมื่อนั้นเราจึงจะเข้าใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในภาคปฏิบัติที่พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ท่านเทศน์กล่าว ย้ำถึงความสำคัญต่อการเข้าถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าภายในตัว หรือพระธรรมกายภายในตัวของมนุษย์ทุกคน มาจนตลอดช่วงอายุขัยของท่าน จนกระทั่งถึงกับมีคำสั่งสอนที่ให้ไว้ต่อลูกศิษย์ เมื่อครั้งที่ท่านยังมีชีวิต อยู่ว่า “ถ้าไม่ได้ ตายเถอะ” ซึ่งหมายถึง ถ้าปฏิบัติธรรมจนกระทั่งทำใจหยุดใจนิ่งที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 เข้าถึงพระธรรมกายภายในไม่ได้ ก็ขอให้มันตายลงไปเสียที่ตรงนี้เถอะ

ตรงนี้เป็นพระคุณอันใหญ่หลวงที่พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) มีความกรุณาปรารภนาถิตต่อชาวโลก ที่ท่านอยากให้เห็นชาวโลกทุกคนเข้าถึงพระธรรมกายภายในที่มีอยู่ในตัวทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคน ไม่ยกเว้นว่าเขาผู้นั้นจะมีชนชาติ วรรณะ ผิวพรรณ เป็นอย่างไร ล้วนแล้วแต่มีพระธรรมกายในตัว ล้วนแล้วแต่ย่อมสามารถเข้าถึงพระธรรมกายภายในตัวได้เช่นเดียวกันทุกคน

ความรู้ตรงนี้ พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้กรุณามาขจัดความสงสัยอันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปราบกิเลสในใจของพระองค์ได้อย่างไร ว่ากลไกสำคัญในการตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นอยู่ตรงนี้ อยู่ตรงที่ ไม่ว่าใครคนใดก็ตามที่ฝึกสมาธิจนสามารถวางใจได้ถูกส่วน จนใจหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 เข้าถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าภายในหรือพระธรรมกายภายใน ที่มีรูปร่างลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ เป็นพระพุทธรูปเป็นๆ ที่อยู่ในตัว ลักษณะเกศเป็นดอกบัวตูม ในทุกๆ อดูเนื้อ ของพระธรรมกายภายในนั้น ล้วนแล้วแต่มีความใสเป็นเพชร ใสเป็นแก้ว ไม่มีตำหนิหรือริ้วรอยขีดข่วนให้ ความงามลดลงแม้แต่น้อย และสว่างเจิดจ้ายิ่งกว่าเอาดวงอาทิตย์ในยามเที่ยงมาเรียงร้อยติดกันจนกระทั่ง เต็มผืนฟ้า ไม่มีความสว่างใดๆ ในโลกหล้าจะอุปมามาเทียบเทียมได้

แล้วก็อาศัยความสว่างของพระธรรมกายภายในที่เกิดจากการทำใจหยุดนิ่งไปเห็นไปรู้ไปปราบกิเลสในใจทั้งน้อยและใหญ่ที่หมักดอง ห่อหุ้ม ครอบงำ กัดกร่อน บีบคั้น บังคับใจของเรามาจนบอบสลายกายบอบสลายชาติไม่ถาวร กวาดล้างต้นตอของอกุศลธรรมทั้งมวลให้หมดฤทธิ์หมดอำนาจ หมดสิ้นเชื้อไม่เหลือเศษไปจากใจของเราได้อย่างถาวร เงื่อนสำคัญมันอยู่ตรงนี้

5.2. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งแก่เราได้อย่างไร

จากความเข้าใจถูกต้องที่ว่า พระธรรมกายคือกายแห่งการตรัสรู้ธรรม และเป็นพระองค์จริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ชาวพุทธทั้งหลาย ต้องทำความเข้าใจให้ได้ ถ้าทำความเข้าใจถูกต้องตรงนี้ได้ การที่เราประกาศออกตนอยู่เสมอว่า “พุทธัง สรรณัง คัจฉามิ” ซึ่งแปลว่า “ข้าพเจ้าถึงพระพุทธรูปเจ้าว่าเป็นที่พึ่ง” ย่อมเป็นเพียงคำพูดลอยๆ ไร้ความหมายเท่านั้น เพราะพระองค์ท่านก็เข้าอายุตนนิพพานไปแล้ว ร่างกายที่ประกอบด้วยเลือดเนื้อของพระองค์ เราก็ได้ประกอบพิธีถวายพระเพลิงไปหมดเรียบร้อยแล้วตั้งแต่สองพันห้าร้อยกว่าปี จะเหลือให้เห็นก็เพียงแต่พระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งก็คือกระดูกที่เหลือจากการถวายพระเพลิงพระพุทธรูปสรีระเท่านั้น

การฟังพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถฟังได้ถึง 2 ระดับ คือ

5.2.1 ต้นแบบในการสร้างความดี

ฟังขั้นต้น คือ ระลึกถึงว่าตั้งแต่พระองค์ทรงเริ่มสร้างบารมีชาติแรก พระองค์ได้ทรงแก้ไขปรับปรุงพระองค์เองจนกระทั่งได้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างไร และเมื่อพระองค์ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ทรงมีวิธีการขั้นตอนอบรมชาวโลกอย่างไร แก้ไขอุปสรรคต่างๆ นานา ระหว่างเผยแผ่พระธรรมคำสอนอย่างไร ตลอด 45 พรรษา สามารถตรองเห็นเป็นฉกๆ ได้ชัดเจน เมื่อเราเข้าใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในระดับนั้น ก็ได้ฟังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นต้นแบบในเรื่องการทำ ความดี ในการฝึกหัดขัดเกลาตนเอง ในการตัดสินญมิต ดีชั่ว บุญบาป ควรไม่ควร ตามพระองค์ไป

5.2.2 พระธรรมกายในตัว

ฟังระดับที่ 2 คือ เมื่อใดลงมือปฏิบัติมรรคมงคล 8 ได้ถูกส่วน สามารถทำให้ใจหยุดใจนิ่งได้เช่นเดียวกับพระองค์จนเข้าถึงพระธรรมกาย ก็จะได้ฟังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าภายใน ซึ่งเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์จริง เป็นพุทธรัชนี เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ใสเป็นแก้ว ที่อยู่ภายในตัวเราเอง และมีอยู่เป็นประจำทุกตัวคน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในตัวเรา นี้ เป็นพุทธะ คือ ผู้ตื่นแล้ว ตื่นจากกิเลสสินธุรา ได้อาศัยตาพระธรรมกายไปเห็นกิเลสในตัว จึงตื่นจากความไม่รู้ แม้ในเบื้องต้นได้แค่เห็นแต่ยังไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระธรรมกาย เราก็เริ่มตื่นจากกิเลสแล้ว ตื่นเพียงชั่วครู่ชั่วยามก็ยังมี ยังได้ชื่อว่า ตื่นจากกิเลสตามพระองค์ แต่ยั้งต้องฝึกต่อไปอีก ฝึกให้บรรลุนพระธรรมกายในพระธรรมกายไปตามลำดับๆ จนกว่าจะปราบกิเลสได้สิ้น ดังนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสรวงที่ฟังได้อย่างนี้เอง สามารถฟังปราบกิเลสในตัวให้หมดไป เป็นพระ-อรหันต์ตามพระองค์ไป

เพราะฉะนั้น เมื่อเข้าใจว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านมีสองระดับ เราก็ต้องศึกษา และปฏิบัติให้ได้ครบทั้ง 2 ระดับ จึงจะช่วยให้เราได้ฟังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งภายนอก และภายในได้สมบูรณ์

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 5 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 5 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 5 แล้วจึงศึกษาบทที่ 6 ต่อไป

บทที่ 6

โครงสร้างองค์กรรวม
คำสอนใน
พระพุทธศาสนา

บทที่ 6

โครงสร้างองค์รวมคำสอนในพระพุทธศาสนา

6.1 ธรรมะที่ทรงเห็นและพระธรรมที่ตรัสสอน

6.1.1 ธรรมที่ทรงเห็น

6.1.2 พระธรรมที่ตรัสสอน

6.2 พระธรรมเป็นที่พึ่งให้เราได้อย่างไร

6.2.1 พระธรรมภาคปริยัติ

6.2.2 พระธรรมภาคปฏิบัติ

6.3 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระธรรมภาคปริยัติ

6.3.1 พระวินัยปิฎก (ความหมาย และตัวอย่าง)

6.3.2 พระสุตตันตปิฎก (ความหมาย และตัวอย่าง)

6.3.3 พระอภิธรรมปิฎก (ความหมาย และตัวอย่าง)

6.4 โครงสร้างพระวินัยปิฎก (เล่มที่ 1 ถึง 8 รวม 8 เล่ม)

6.4.1 พระวินัยแบ่งเป็น 2 ส่วน

6.4.2 จุดประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบท

6.4.3 โครงสร้างพระวินัยปิฎก

6.4.4 อาบัติและการต้องอาบัติ

6.5 โครงสร้างพระสุตตันตปิฎก (พระสูตร เล่มที่ 9 ถึง 33 รวม 25 เล่ม)

6.5.1 ทีฆนิกาย

6.5.2 มัชฌิมนิกาย

6.5.3 สักกยัตตนิคาย

6.5.4 อังคุตตรนิคาย

6.5.5 ขุททกนิคาย

6.6 โครงสร้างพระอภิธรรมปิฎก (เล่มที่ 34 ถึง 45 รวม 12 เล่ม)

6.6.1 ฐัมมสังคณี

6.6.2 วิภังค์

6.6.3 ธาตุกถา

6.6.4 ปุคคลบัญญัติ

6.6.5 กถาวัตถุ

6.6.6 ยมก

6.6.7 ปฏฐาน

แนวคิด

1. จากพระพุทธดำรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ตรัสไว้ใน “**สีสปาวนสูตร**”¹ ทำให้เราพบว่า พระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็น และพระธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสสอน ซึ่งประเภทของพระธรรมจากการปฏิบัติธรรมอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ทำให้ท่านได้เห็นในธรรม ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็น และแตกฉานในพระธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสอน ท่านสามารถอธิบายเรื่องนี้ ได้อย่างดีเยี่ยม โดยแบ่งธรรมะเป็น 2 ระดับ คือ

ธรรมระดับที่ 1 หมายถึง สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นด้วยตาพระธรรมกาย คือหลังจากที่พระองค์ทำใจหยุดนิ่งถูกส่วนตรงศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ได้แล้ว ทำให้พระองค์ทรง**เข้าถึง-เห็น-เป็นอันหนึ่งเดียว** กับ**พระธรรมกาย** แล้วพระองค์ทรงอาศัยตาพระธรรมกายไปเห็นสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ภายในพระองค์นั้นแหละ และสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เกิดมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่สามารถควบคุมสรรพสิ่งทั้งหลายให้เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยที่จะต้องเป็น ใครๆ จะไปบังคับให้เป็นไปอย่างอื่นก็ไม่ได้ ซึ่งพระองค์ทรงเรียกว่า **ธรรมคือความจริงที่เป็นไปตามธรรมชาติ**

ธรรมระดับที่ 2 หมายถึง คำสั่งสอนที่พระองค์ทรงนำมาตรัสอธิบาย หลังจากทรงเห็นด้วยตาพระธรรมกาย และรู้ด้วยญาณพระธรรมกายแล้วเพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจโลก และชีวิตตามความเป็นจริง และมุ่งมั่นกำจัดกิเลสในตนให้หมดสิ้นไป

ปัจจุบันพระธรรมได้ถูกนักวิชาการจัดแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ถึง 3 หมวดใหญ่ เรียกว่า พระไตรปิฎก

2. จากการที่ชาวพุทธเคยประกาศตนเองเป็นประจำว่า “**อัมมัง สาระณัง คัจฉามิ**” ซึ่งแปลว่า “**ข้าพเจ้าถึงพระธรรมว่าเป็นที่พึ่ง**” นั้น ก็มีคำถามว่า พระธรรมเป็นที่พึ่งของเราได้อย่างไร ซึ่งสามารถตอบได้ว่า พระธรรมเป็นที่พึ่งแก่เราได้ 2 ระดับ คือ

ในระดับที่ 1 คือ การพึ่งพระธรรมในภาคปริยัติ สามารถพึ่งได้ดีที่สุด ตรงที่ลงมือศึกษาพระธรรมคำสอนของพระองค์อย่างจริงจัง จนกระทั่งเข้าใจความหมายของพระธรรมในแต่ละข้ออย่างตรงตามพุทธประสงค์ แล้วก็ลงมือปฏิบัติแต่กุศลธรรมอย่างจริงจัง

ในระดับที่ 2 คือ การพึ่งพระธรรมในภาคปฏิบัติ เพื่อเป็นที่พึ่งในการพ้นทุกข์อย่างแท้จริง มีทางเดียวที่จะทำได้คือ การตั้งใจปฏิบัติธรรมให้ใจหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ไปตามลำดับๆ จนกระทั่งเข้าถึงพระธรรมกาย แล้วอาศัยพระธรรมกายภายในไปเห็นไปรู้จักธรรมชาติจริงที่อยู่ในตัวของเรา ซึ่งนั่นคือพระธรรมที่จะช่วยเป็นที่พึ่งให้เราได้จริงๆ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่พระพุทธองค์ทรงต้องการ

¹ สีสปาวนสูตร, สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค, มก. เล่ม 31 ข้อ 1712-1713 หน้า 449.

3. ธรรมะในภาคปริยัติทั้งหมด ถูกรวบรวมอยู่ใน “พระไตรปิฎก”

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่ประมวลหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้อย่างสมบูรณ์ มีทั้งในส่วนของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรม พระไตรปิฎกมีอยู่ 45 เล่ม 22,000 กว่าหน้า มีธรรมะนับได้ 84,000 พระธรรมชั้นร์ เป็นพระปริยัติลัทธิธรรม เพื่อนำไปสู่พระปฏิบัติลัทธิธรรม คือ ศิล สมาธิ ปัญญา และเข้าถึงพระปฏิเวธลัทธิธรรม คือ มรรค ผล นิพพานในที่สุด

ดังนั้น ถ้าบุคคลใดได้ศึกษา และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกแล้ว จะทำให้ชีวิตเข้าถึงความประเสริฐ

พระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์หรือตำรา ที่ได้รวบรวมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แบ่งออกเป็น 3 ปิฎก ได้แก่

พระวินัยปิฎก คือ การรวบรวมพุทธพจน์หมวดพระวินัย เป็นพุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และวิธีดำเนินการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์

พระสุตตันตปิฎก คือ การรวบรวมพุทธพจน์หมวดพระสุตตร เป็นพระธรรมเทศนา หรือธรรมบรรยายต่างๆ ที่ตรัสแก่บุคคลต่างๆ ในเวลา และสถานที่ต่างๆ กัน

พระอภิธรรมปิฎก คือ การรวบรวมพระพุทธพจน์หมวดพระอภิธรรม เป็นหลักธรรมที่อธิบายการทำงานของใจล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับสัตว์ บุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ต่างๆ

4. พระวินัย เป็นพุทธบัญญัติ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ อาทิพรหมจริยกาสิกขา และอภิสมัจจาริกาสิกขา โดยมีจุดประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบทอยู่ 10 ประการ พระวินัยแบ่งตามประเภทเนื้อหาได้ 5 หมวด คือ

(1) **มหาวิภังค์** ว่าด้วยสิกขาบท (ศีล) ของพระภิกษุ 227 ข้อ

(2) **ภิกขุณีวิภังค์** ว่าด้วยสิกขาบทของภิกษุณี หรือ ภิกษุณีปาติโมกข์ 311 สิกขาบท

(3) **มหาวรรค** เล่าเรื่องตั้งแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ เสด็จออกประกาศพระศาสนา การประทานอุปสมบทแก่ผู้มาขอบวช พูดถึงการอุปสมบท การจำพรรษา เครื่องนุ่ง เกาส์ กฐิน จีวร นิคกรรม การออกจากอาบัติ การระงับอธิกรณ์ การทะเลาะวิวาท และความสามัคคี

(4) **จุลวรรค** ว่าด้วยการบัญญัติปลีกย่อย เรื่องเสนาสนะ สังฆเภท วัตรปฏิบัติต่างๆ การงดสวดปาติโมกข์

5) **ปริวาร** ประมวลเรื่องเบ็ดเตล็ด เกี่ยวกับสิกขาบทของภิกษุ และภิกษุณี เป็นคู่มือการศึกษา พระวินัยตั้งแต่เล่มที่ 1 ถึงเล่มที่ 7 นำเสนอโดยแต่งเป็นคำถามคำตอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจพระวินัยอย่างแจ่มแจ้ง

5. พระสูตรต้นตปิฎกแบ่งตามโครงสร้างออกเป็น 5 นิกาย คือ

5.1) **ทิมนิกาย** ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรมเทศนาที่มีความยาวมาก มีอยู่ 34 สูตร แบ่งเป็น 3 วรรค (ตอน) คือ สีสันธวรรค มหาวรรค ปาฏิกาวรรค

5.2) **มัชฌิมนิกาย** มีพระสูตรทั้งหมด 152 สูตร แบ่งเป็น 3 หมวด

- (1) มูลปัญณาสก์ แปลว่า ปัญณาสก์ต้น
- (2) มัชฌิมปัญณาสก์ แปลว่า ปัญณาสก์กลาง
- (3) อุปริปัญณาสก์ แปลว่า ปัญณาสก์ปลาย

5.3) **สังยุตตนิกาย** ว่าด้วยพระสูตร หรือพระธรรมเทศนาที่มีเนื้อหาสาระประเภทเดียวกัน จัดไว้เป็นหมวดเดียวกัน เช่น ประมวลเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระมหาภิณโสภณเจ้าวัชรกัณโณเดียวกัน เรียกว่า กัสสปสังยุต มีจำนวน 2,752 สูตร แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ตามเนื้อหาสาระหรือรูปแบบที่เข้ากันได้กลุ่มละ 1 วรรค คือ

- (1) **สคาถวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีรูปแบบเป็นคาถาประพันธ์มีจำนวน 271 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 11 สังยุต
- (2) **นิทานวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับต้นเหตุแห่งการเกิด และดับแห่งทุกข์ มีจำนวน 337 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 10 สังยุต
- (3) **ขันธวารวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับขันธ 5 มีจำนวน 716 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 13 สังยุต
- (4) **สฬายตนวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอายตนะ 6 มีจำนวน 420 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 10 สังยุต
- (5) **มหาวารวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับธรรมหมวดใหญ่ ได้แก่ โภธิปักขิยธรรม 37 ประการ และ หมวดธรรมที่เกี่ยวข้อง มีจำนวน 1,008 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 12 สังยุต

5.4) **อังคุตตรนิกาย** ว่าด้วยการรวบรวมพระสูตรที่มีหัวข้อธรรมเท่ากันเข้าไว้เป็นหมวดเดียวกัน แต่ละหมวดเรียกว่า นิบาต มีจำนวน 11 นิบาต รวมเป็น 7,902 ตั้งแต่เอกนิบาต ทุกนิบาต ดิกนิบาต จตุกกนิบาต ปัญจกนิบาต ฉกกนิบาต สัตตกนิบาต อัฏฐกนิบาต นวกนิบาต ทสกนิบาต เอกาทสกนิบาต

5.5) **ขุททกนิกาย** ว่าด้วยพระสูตร หรือพระธรรมเทศนาเบ็ดเตล็ดต่างๆ แบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ได้ 15 เรื่อง หรือ 15 คัมภีร์ คือ ขุททกปาฐะ ธรรมปทคาถา หรือธรรมบท อุทาน อิติวุตตกะ สุตตนิบาต วิมานวัตถุ เปตวัตถุ เถรคาถา เถรีคาถา ชาดก นิทเทส ปฏิสัมภิตามรรค อปทาน พุทธวงศ์ จริยาปิฎก

6. โครงสร้างของพระอภิธรรมปิฎกประกอบด้วยประมวลพระพุทธพจน์ ที่ว่าด้วยปรมัตถธรรม หรือปรมัตถสัจ คือความจริงของธรรมชาติที่ทรงสภาวะลักษณะของตนไว้ เป็นความจริงที่ไม่มีการผันแปร เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ปฏิเสธสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ได้แก่ ปรมัตถธรรม 4 ประการ คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน รวมทั้งบุคคลบัญญัติซึ่งเป็นสมมติสัจจะ มี 7 คัมภีร์ คือ **ธัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา บุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก ปัญ्ञาน**

วัตถุประสงค์

1. มีความเข้าใจพื้นฐานในธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงได้ตรัสรู้ถูกต้องตามความเป็นจริง
2. สามารถอธิบายวิธีการที่จะนำธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้เป็นที่พึ่งได้อย่างถูกต้อง
3. สามารถอธิบายโครงสร้างองค์รวมคำสอนอันเป็นความรู้ธรรมะในภาคปริยัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในส่วนต่างๆ ได้ถูกต้อง
4. สามารถอธิบายวิธีขอให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งได้ถูกต้อง

บทที่ 6

โครงสร้างองค์รวมคำสอนในพระพุทธศาสนา

ก่อนอื่นท่านผู้อ่านจะต้องระลึกไว้เสมอว่า คำว่า “ธรรม” ซึ่งบางครั้งก็อ่านออกเสียงว่า **ท่า** บ้าง หรือ **ท่า-มะ** บ้าง ก็มีความหมายลึกซึ้งถึง 2 ระดับเช่นกัน คือ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็น และพระธรรมที่พระองค์ตรัสสอน

ทำไมจึงแบ่งพระธรรมเป็น 2 ระดับเช่นนี้ นั่นก็เพราะว่า ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้ใน “**สีสปาสูตร**”¹ ว่า พระธรรมที่พระองค์ทรงสอนนั้นมีจำนวนเหมือนกับใบประดู่ลาย 2-3 ใบบนพระหัตถ์ แต่พระธรรมที่พระองค์ทรงเห็นนั้น มีปริมาณมากเหมือนใบประดู่ลายบนต้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สีสพาวน กรุงโกสัมพจี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหยิบใบประดู่ลาย 2-3 ใบขึ้นมา แล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสถามว่า

“ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความชื่อนั้นว่าอย่างไร ใบประดู่ลาย 2-3 ใบ ที่เรายกขึ้นมากับใบที่อยู่บนต้น อย่างไหนจะมากกว่ากัน”

ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า “ใบที่อยู่บนต้นไม้นั้นแลมากกว่า ใบประดู่ลาย 2-3 ใบ ที่พระองค์ทรงยกขึ้นมามีเพียงเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่เราารู้แล้ว แต่มิได้บอกเธอทั้งหลาย ก็มีมากเหมือนกัน

เพราะเหตุไร เราจึงมิได้บอก

เพราะสิ่งนี้ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่จุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อความคลายกำหนด ไม่เป็นไปเพื่อดับ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับ ไม่เป็นไปเพื่อรู้ยิ่ง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อพระนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงมิได้บอก

สิ่งอะไรเล่าที่เราบอกแล้ว

คือ เราได้บอกว่า “นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา”

เพราะเหตุไร เราจึงบอก

เพราะสิ่งนี้มีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย เป็นไปเพื่อความคลายกำหนด เป็นไปเพื่อดับ เป็นไปเพื่อสงบระงับ เป็นไปเพื่อรู้ยิ่ง เป็นไปเพื่อตรัสรู้ เป็นไปเพื่อพระนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงบอก

¹ สีสปาสูตร, สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค, มก. เล่ม 31 ข้อ 1712-1713 หน้า 449.

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้น เธอทั้งหลายพึงทำความเพียร เพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา”

จากพระสูตรนี้เอง ที่ทำให้เราพบว่า พระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็น และพระธรรมที่พระองค์ตรัสสอน

การที่พระองค์ทรงแบ่งธรรมะเป็น 2 ระดับนี้ ก็เพราะทรงต้องการเตือนพวกเราว่า ถึงแม้เราจะมีปัญญาสามารถศึกษาธรรมะในภาคปริยัติได้แตกฉาน จนกระทั่งสามารถท่องพระไตรปิฎกได้หมดตัว แต่ถ้าเราไม่ลงมือทำภาวนาแล้ว เราย่อมไม่มีทางเข้าใจในธรรมะที่พระองค์ทรงเห็น ว่าธรรมะแต่ละข้อนั้น ขจัดกิเลสในใจของมนุษย์ ยักษ์ เทวดา รูปพรหม อรูปพรหม ให้สิ้นไปได้อย่างไร แต่ถ้าเราศึกษาภาคปริยัติด้วย และลงมือทำภาวนาด้วย เมื่อนั้นเราจึงจะมีสิทธิ์ได้เห็นธรรมะที่พระองค์ทรงเห็น

6.1 ธรรมที่ทรงเห็นและพระธรรมที่ตรัสสอน

เมื่อครั้งที่พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ยังมีชีวิตอยู่ นอกจากจะเป็นนักปริยัติชั้นเยี่ยม ถึงขนาดสามารถแปลพระไตรปิฎกฉบับบาลีได้อย่างแตกฉานแล้ว ท่านยังอุทิศชีวิตเป็นเดิมพันในการทำภาวนาถึงสองครั้งสองคราว โดยท่านมักมีคำพูดสั้นๆ ติดปากที่แสดงถึงความเด็ดเดี่ยวในการทำภาวนาว่า “ของจริง ต้องคู่กับคนจริง ถ้าไม่ได้ตายเถอะ ฉันเองสองคราว ไม่ตายสักที” ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ท่านได้เห็นในธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็น และแตกฉานในพระธรรมที่พระองค์ทรงสอน ท่านจึงสามารถอธิบายเรื่องนี้ได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

6.1.1 ธรรมะที่ทรงเห็น

หมายถึง สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นด้วยตาพระธรรมกายคือหลังจากที่พระองค์ทำใจหยุดนิ่งถูกส่วนตรงศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ได้แล้ว ทำให้พระองค์ทรงเข้าถึง-เห็น-เป็นอันหนึ่งเดียวกับพระธรรมกาย แล้วพระองค์ทรงอาศัยตาพระธรรมกายไปเห็นสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ภายในพระองค์นั้นแหละ และสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เกิดมี อยู่แล้วตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่สามารถควบคุมสรรพสิ่งทั้งหลายให้เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยที่จะต้องเป็น ใครๆ จะไปบังคับให้เป็นไปอย่างอื่นก็ไม่ได้ ซึ่งพระองค์ทรงเรียกว่า **ธรรม คือความจริงที่เป็นไปตามธรรมชาติ**

ส่วนไหนแห่งธรรมที่เป็นเหตุก่อให้เกิดทุกข์ ก่อให้เกิดสุข ก่อให้เกิดความไม่ทุกข์ไม่สุข พระองค์ก็ทรงเห็นธรรมนั้นๆ ได้ตรงตามเป็นจริงทุกประการ พร้อมทั้งทรงรู้เหตุรู้ผลไปด้วยในตัวทั้งหมด

หลังจากที่พระองค์ทรงเห็นและรู้ธรรม รวมทั้งเหตุและผลของธรรมนั้นๆ แล้ว พระองค์ก็ทรงนำมาสั่งสอนชาวโลกให้รู้ตาม เพื่อชาวโลกทั้งหลายจะได้เว้นชั่ว ประพฤติชอบ ประกอบ กาย วาจา ใจ ให้ใสสะอาด บริสุทธิ์ จะได้ประสบแต่ความสุข ความเจริญตามพระองค์ สิ่งที่พระองค์ทรงนำมาตรัสเล่า อบรม

สั่งสอนซ้ำแล้วซ้ำอีกเหล่านี้ ตลอด 45 พรรษา หลังจากตรัสรู้จนกระทั่งเสด็จดับขันธปรินิพพาน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระเป็นประเด็นน้อยใหญ่ถึง 84,000 ข้อด้วยกัน

6.1.2 พระธรรมที่ตรัสสอน

ชาวพุทธนิยมเรียกคำสั่งสอนที่พระองค์ตรัสไว้ดีแล้วนี้ว่า **พระธรรม** คือ ธรรมที่พระองค์นำมาตรัสอธิบาย หลังจากทรงเห็นด้วยตาพระธรรมกาย และรู้ด้วยญาณธรรมกายแล้ว

ปัจจุบันนักวิชาการได้จำแนกพระธรรมออกเป็นหมวดหมู่ 3 หมวดใหญ่ เรียกว่าพระไตรปิฎก หรือตำราศักดิ์สิทธิ์สามชุด คือ

1) **ชุดที่ 1 เรียก พระวินัย** บรรจุข้อความพุทธพจน์เกี่ยวกับกฎระเบียบวินัย ข้อบังคับของพระภิกษุสงฆ์จำนวน 21,000 ข้อ

2) **ชุดที่ 2 เรียก พระสุต** บรรจุข้อความพุทธพจน์เกี่ยวกับพระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรมต่างๆ จำนวน 21,000 ข้อ

3) **ชุดที่ 3 เรียก พระอภิธรรม** บรรจุข้อความพุทธพจน์เกี่ยวกับหลักธรรม และคำอธิบายที่เป็นหลักวิชาล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคล หรือเหตุการณ์ จำนวน 42,000 ข้อ

พระไตรปิฎกทั้ง 3 ชุดนี้ ปัจจุบันได้มีการบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ มากมาย เช่น บันทึกไว้ในใบลาน กระดาษ แผ่นศิลาจารึก รวมกระทั่งแผ่นที่วิทยาศาสตร์เรียกว่า แผ่น CD ต้องใช้อ่านด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ยิ่งกว่านั้นยังแปลออกเป็นหลายภาษาแล้ว

ธรรมทั้ง 2 ระดับ คือ ธรรมทั้งในระดับที่พระองค์ทรงเห็นด้วยตาของพระธรรมกาย และระดับที่ตรัส เป็นคำพูด ที่เรียกว่าพระธรรม ล้วนมีคุณความดี และคุณประโยชน์อย่างยิ่งแก่ชาวโลกอย่างอนันต์

6.2 พระธรรมเป็นที่พึ่งให้เราได้อย่างไร

จากการที่พวกเราเคยประกาศตนเองเป็นประจำกันว่า “**ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ**” ซึ่งแปลว่า “**ข้าพเจ้าถึงพระธรรมว่าเป็นที่พึ่ง**” นั้น เราก็คงจะเคยมีคำถามเกิดขึ้นในใจของเราว่า จริงๆ แล้วพระธรรมนั้น จะเป็นที่พึ่งของเราได้อย่างไร ซึ่งสามารถตอบได้ว่า พระธรรมเป็นที่พึ่งแก่เราได้มี 2 ระดับเช่นกัน

6.2.1 ธรรมะภาคปริยัติ

คือ พระธรรม หรือธรรมที่ตรัสสอน เรานิยมเรียกอีกอย่างว่าพระธรรมภาคปริยัติ เราสามารถที่จะพึ่งได้ดีที่สุดตรงที่เราลงมือศึกษาพระธรรมคำสอนของพระองค์อย่างจริงจัง จนกระทั่งเข้าใจความหมายในพระธรรมตรงตามพุทธประสงค์แล้ว เลือกปฏิบัติแต่กุศลธรรม คือธรรมที่เป็นเหตุก่อให้เกิดสุขทั้งทางกายทางวาจาทางใจของเราได้ทั้งหมด ส่วนที่เป็นอกุศลธรรม คือธรรมที่เป็นเหตุก่อให้เกิดทุกข์ และอภัยกาตาธรรม

คือธรรมที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความไม่ทุกข์ไม่สุข เราจะได้เลือกคัดเอาออกไปไม่ปฏิบัติ เป็นการเว้นในสิ่งที่ พระพุทธองค์ทรงสั่งให้เว้น ทำให้ทั้งเนื้อทั้งตัวของเราเหลือไว้แต่กุศลธรรมอันดีงามเท่านั้น

แต่แม้ว่าเราจะศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก็ต้องบอกว่า พระธรรมที่เรารู้จักในภาคปริยัตินั้น ยังไม่พอจะทำให้เราเอาคำสอนมาใช้ปราบกิเลสในใจของเรา ให้หมดสิ้น ยังเป็นเพียงการฟังพระธรรมได้อย่างแบบผิวเผิน ไม่ได้ประโยชน์เต็มที่ ตามความเป็นจริง อย่างที่ควรจะเป็น

6.2.2 ธรรมะภาคปฏิบัติ

คือ การที่จะฟังพระธรรมในภาคปฏิบัติ ให้เป็นที่ฟังในการพันทุกข้ออย่างแท้จริงได้นั้น มีทางเดียวที่จะทำได้ก็คือ ให้เราตั้งใจปฏิบัติธรรมจนใจหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ไปตามลำดับๆ จนกระทั่งเข้าถึง พระธรรมกาย แล้วอาศัยพระธรรมกายภายในไปเห็นไปรู้จักธรรมตัวจริงที่อยู่ในตัวของเรา ซึ่งนั่นแหละคือ พระธรรมที่จะช่วยเป็นที่ฟังให้เราได้จริงๆ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่พระพุทธองค์ทรงต้องการ

ในขั้นต้นนี้ขอให้รับทราบไว้ก่อนว่าพระธรรมมีสองระดับ คือพระธรรมในภาคปริยัติ หรือพระธรรม ที่พระองค์ตรัส และพระธรรมในภาคปฏิบัติ หรือพระธรรมที่ทรงเห็นด้วยตาพระธรรมกาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษากันให้เข้าใจควบคู่กันไปทั้งสองภาค ถึงจะช่วยให้เรารู้ได้ด้วยตัวเองว่า การศึกษาพระธรรม ในภาค ปริยัติจะช่วยเกื้อกูลพระธรรมในภาคปฏิบัติของเราให้มีความก้าวหน้าได้ดีขึ้นไปตามลำดับๆ จนได้ เห็นได้รู้พระธรรมในภาคปฏิบัติซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 6 ประการ และอยู่ภายในตัวของเราเอง

6.3 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมะในภาคปริยัติ

ดังได้กล่าวไปแล้วว่า ธรรมะในภาคปริยัติทั้งหมด ถูกรวบรวมอยู่ใน “พระไตรปิฎก”

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ได้ประมวลหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้อย่างสมบูรณ์ มีทั้งในส่วนของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก พระไตรปิฎกมีอยู่ 45 เล่ม 22,000 กว่าหน้า มีธรรมะนับได้ 84,000 พระธรรมขันธ์ เป็นพระปริยัติสัทธรรม เพื่อนำไปสู่พระปฏิบัติสัทธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และเข้าถึงพระปฏิเวธสัทธรรม คือ มรรค ผล นิพพานในที่สุด

ดังนั้น ถ้าบุคคลใดได้ศึกษา และปฏิบัติตามหลักธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใน พระไตรปิฎกแล้ว จะทำให้ชีวิตเข้าถึงความประเสริฐ

พระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์หรือตำรา ที่ได้รวบรวมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แบ่งออกเป็น 3 ปิฎก คือ

6.3.1 พระวินัยปิฎก

คือ การรวบรวมพุทธพจน์หมวดพระวินัย เป็นพุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และวิธีดำเนินกิจการต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์

6.3.2 พระสุตตันตปิฎก

คือ การรวบรวมพุทธพจน์หมวดพระสุต เป็นพระธรรมเทศนา หรือธรรมบรรยายต่างๆ ที่ตรัสแก่บุคคลต่างๆ ในเวลา และสถานที่ต่างๆ กัน เป็นรูปแบบการสนทนาโต้ตอบบ้าง คำบรรยายธรรมบ้าง เป็นแบบร้อยกรองบ้างร้อยแก้วบ้าง หรือร้อยแก้วผสมร้อยกรองบ้าง รวมถึงพระธรรมเทศนาของพระสาวก และพระสาวิกาที่สำคัญบางรูป

6.3.3 พระอภิธรรมปิฎก

คือ การรวบรวมพระพุทพจน์หมวดพระอภิธรรม เป็นหลักธรรมที่อธิบายด้านการงานของใจ ล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับสัตว์ บุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นพระธรรมเทศนาที่ว่าด้วยปรมัตถธรรม หรือปรมัตถสัจ ซึ่งเป็นความจริงแท้ได้แก่ จิต เจตสิก รูป นิพพาน รวมทั้งบัญญัติซึ่งเป็นสมมติสัจ

โดยแต่ละปิฎกมีโครงสร้างคำสอนองค์รวมดังต่อไปนี้

6.4 โครงสร้างพระวินัยปิฎก (เล่มที่ 1 ถึง 8 รวม 8 เล่ม)

6.4.1 พระวินัย ซึ่งเป็นพุทธบัญญัตินี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1) **อาทิพรหมจริยกาสิกขา** หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายบพบัญญัติหรือข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจริย ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นพุทธอาณัติ เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด โดยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง พระสงฆ์สวดทุกกึ่งเดือนเรียกว่า พระปาติโมกข์

2) **อภิธมาจาริกาสิกขา** หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายขนบธรรมเนียม เกี่ยวกับมารยาทและความเป็นอยู่ที่ดีงาม สำหรับชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ดีงาม มีคุณค่า น่าเลื่อมใส ศรัทธายิ่งขึ้นไป

พระวินัยนั้น พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า ต่อเมื่อเกิดความเสียหายจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤติเช่นนั้นอีก

ตอนต้นพุทธกาล ตั้งแต่พรรษาที่ 1 ถึงพรรษาที่ 11 พระพุทธองค์ยังไม่ได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ เพราะภิกษุล้วนมีวัตรปฏิบัติดีงาม ศิลของพระภิกษุสงฆ์เรียกว่า ปาติโมกขสังวรศีล จัดเป็นจาริตศีล คือ ระเบียบปฏิบัติตามแบบอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงประพฤติปฏิบัติมา ในระยะที่ยังไม่มีพุทธาณุญาตให้พระภิกษุสงฆ์สวดพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือนนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์เองทุกกึ่งเดือน

ต่อมา หลังออกพระราชที่ 12 พระลัษมาลัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 1 ห้ามภิกษุเสพเมถุน โดยปรารภเหตุการณ์มัวหมองในคณะสงฆ์ อันเนื่องมาจากพระสุทินเสพเมถุนกับอดีตภรรยาที่ปามหาวัน กรุงเวสาลี การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรก และทรงบัญญัติเรื่อยมา ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ไม่ดั่งงามขึ้นในคณะสงฆ์

ในการบัญญัติสิกขาบทแต่ละครั้งมีขั้นตอนดังนี้ คือเมื่อเกิดเรื่องมัวหมองขึ้นภายในคณะสงฆ์ พระลัษมาลัมพุทธเจ้าตรัสสั่งให้ประชุมสงฆ์ ตรัสถามภิกษุผู้ก่อเหตุให้ถูกรับแล้ว ทรงชี้โทษแห่งการประพฤตินั้น และตรัสอานิสงส์แห่งความสำรวมระวังแล้วจึงทรงตั้งพระบัญญัติ ห้ามพระภิกษุสงฆ์กระทำอย่างนั้นอีกต่อไป ทรงกำหนดโทษสำหรับภิกษุผู้ฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิด เรียกว่า ปรับอาบัติ

อาทิพรหมจริยกาสิกขา และ อภิสมาจาริกาสิกขา ทั้ง 2 ส่วนรวมกันเรียกว่า พระวินัย

6.4.2 จุดประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบท¹

ประโยชน์แก่งสงฆ์โดยรวม

1. เพื่อความดีงามของสงฆ์
2. เพื่อความผาสุกของสงฆ์

ประโยชน์เฉพาะบุคคล

3. เพื่อขจัดคนหน้าด้าน (เกื้อยาก)
4. เพื่อความผาสุกของผู้ทรงศีล

ประโยชน์ คือ ความดีงามแห่งชีวิต

5. เพื่อป้องกันความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
6. เพื่อขจัดความเลวร้ายในอนาคต

ประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชน

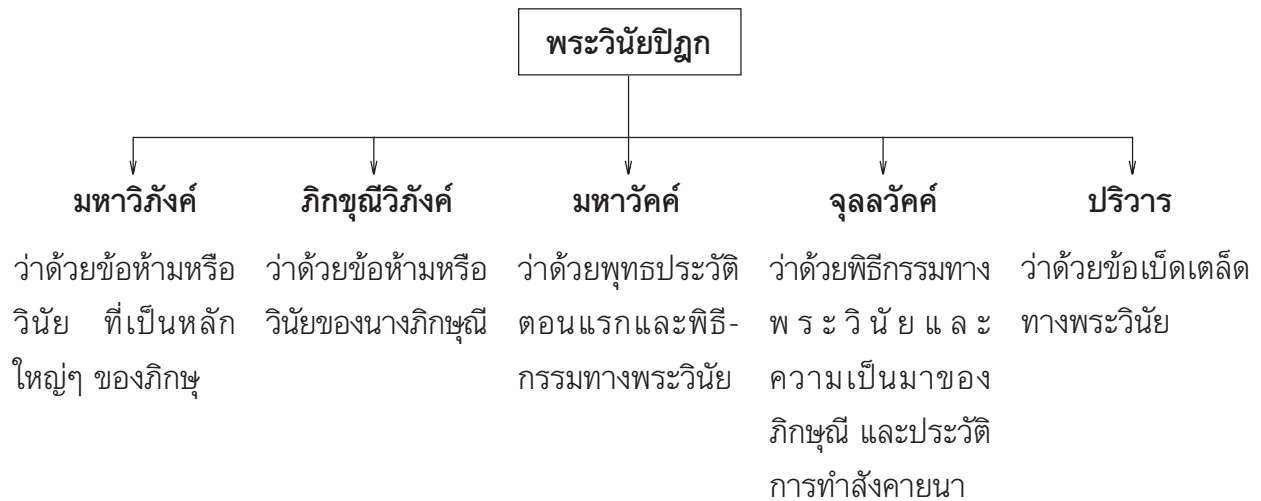
7. เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส
8. เพื่อให้ผู้ที่เลื่อมใสแล้ว มีความเลื่อมใสยิ่งขึ้น

ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

9. เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระลัทธิธรรม
10. เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย (สนับสนุนความมีระเบียบวินัย)

¹ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ ปฐมปาราชิกกัณฑ์, มก. เล่ม 1 ข้อ 20 หน้า 393.

6.4.3 โครงสร้างพระวินัยปิฎก

พระวินัยปิฎก บรรจุในพระไตรปิฎก เล่มที่ 1 ถึงเล่มที่ 8 (รวม 8 เล่ม) มีเนื้อหาสาระ (โดยย่อ) ดังนี้ คือ

1) **มหาวิภังค์** ว่าด้วยสิกขาบท (ศีล) ของพระภิกษุ 227 ข้อ คือ

ปาราชิก 4	สังฆาทิเสส 13
อนินยต 2	นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30
ปาจิตตีย์ 92	ปาฏิเทสนียะ 4
เสขยวัตร 75	อธิกรณสมณะ 7

2) **ภิกขุณีวิภังค์** ว่าด้วยสิกขาบทของภิกษุณี หรือ ภิกษุณีปาติโมกข์ 311 สิกขาบท

3) **มหาวัคค์** เล่าเรื่องตั้งแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ เสด็จออกประกาศพระศาสนา การประทามอุปสมบทแก่ผู้มาขอบวช พูดถึงการอุปสมบท การจำพรรษา เครื่องนุ่ง เสาชิง กฐิน จีวร นิคกรรม การออกจากอาบัติ การระงับอธิกรณ์ การทะเลาะวิวาท และความสามัคคี

4) **จุลลวัคค์** ว่าด้วยการบัญญัติปลีกย่อย เรื่องเสนาสนะ สังฆเภท วัตรปฏิบัติต่างๆ การงดสวดปาติโมกข์ เรื่องกำเนิด และพัฒนาการของภิกษุณีสงฆ์ และประวัติการทำสังคายนาครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2

5) **ปริวาร** ประมวลเรื่องเบ็ดเตล็ด เกี่ยวกับสิกขาบทของภิกษุ และภิกษุณี เป็นคู่มือการศึกษาพระวินัยตั้งแต่เล่มที่ 1 ถึงเล่มที่ 7 นำเสนอโดยแต่งเป็นคำถามคำตอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจพระวินัยอย่างแจ่มแจ้ง

พระวินัยปิฎก มีการแบ่งอีกอย่างหนึ่ง คือ

อา = อาทิกัมมิกะ ว่าด้วยสิกขาบทเกี่ยวกับอาบัติหนัก คือ ปาราชิก สังฆาทิเสส และ อนินยต

ปา = ปาจิตตีย์ ว่าด้วยสิกขาบทเกี่ยวกับอาบัติเบา คือ ตั้งแต่นิสัลลคิยาปาจิตตีย์ ถึงเสขิยะ รวมตลอดถึงภิกขุณีวิภังค์ทั้งหมด

มะ = มหาวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ 10 ชั้นธกะ หรือ 10 ตอน

จุ = จุลวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ อีก 12 ตอนสุดท้าย

ปะ = ปริวาร ว่าด้วยเรื่องปลีกย่อยหรือคู่มือศึกษาพระวินัย บรรจุคำถามคำตอบสำหรับชักจูงความรู้ความเข้าใจในพระวินัย

6.4.4 อาบัติและการต้องอาบัติ

1) ปาราชิก เป็นอาบัติหนัก ทำแล้วขาดจากความเป็นภิกษุทันที

2) สังฆาทิเสส เป็นอาบัติหนักรองลงมา ทำผิดแล้วต้องให้ “อยู่กรรม”

3) ฤทธัจจย เป็นอาบัติหนักรองลงมาจากปาราชิก และสังฆาทิเสส

เกิดขึ้นเมื่อตั้งใจจะละเมิดอาบัติ 2 อย่างข้างต้น แต่ทำไม่สมบูรณ์ เช่นตั้งใจจะฆ่าเขาแต่เขาไม่ตายต้องฤทธัจจย

4) นิสัลลคิยาปาจิตตีย์ เป็นอาบัติเบา ทำผิดแล้ว สามารถแก้ได้ด้วยการสละคืน

5) ปาฏิเทสนียะ เป็นความผิดที่ต้อง “แสดงคืน” คือต้องอาบัติกับบุคคลใดให้แสดงกับบุคคลนั้น

6) ทุกกฏ เป็นอาบัติเบา ส่วนมากเกี่ยวกับมารยาทต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม

7) ทุพภาสิต “พูดไม่ดี” เป็นอาบัติเบา เกิดจากการพูดไม่เหมาะสม

วินัยเป็นพื้นฐานแห่งการบรรลุนิพพานทั้งในระดับโลกียะ และ โลกุตตระ วินัยระดับศีล 5 ถือว่าเป็นพื้นฐานสังคมชาวบ้าน แม้ว่าพระภิกษุจะรักษาศีล 227 ข้อ ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ ก็ต้องอาศัยศีล 5 เป็นพื้นฐานจุดหมายสูงสุดแห่งการบำเพ็ญธรรม คือการหลุดพ้นจากกิเลสโดยเด็ดขาด จุดเริ่มต้นของเส้นทางไปสู่ความหลุดพ้น คือ วินัย

ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในคัมภีร์ปริวาร ว่า

“วินัยย่อมมีเพื่อประโยชน์แก่ความสำรวม

ความสำรวมมีเพื่อประโยชน์แก่ความไม่เดือดร้อน

ความไม่เดือดร้อนมีเพื่อประโยชน์แก่ความปราโมทย์

ความปราโมทย์มีเพื่อประโยชน์แก่ความอิมใจ

ความอิมใจมีเพื่อประโยชน์แก่ความสงบ

ความสงบมีเพื่อประโยชน์แก่ความตั้งใจมั่น

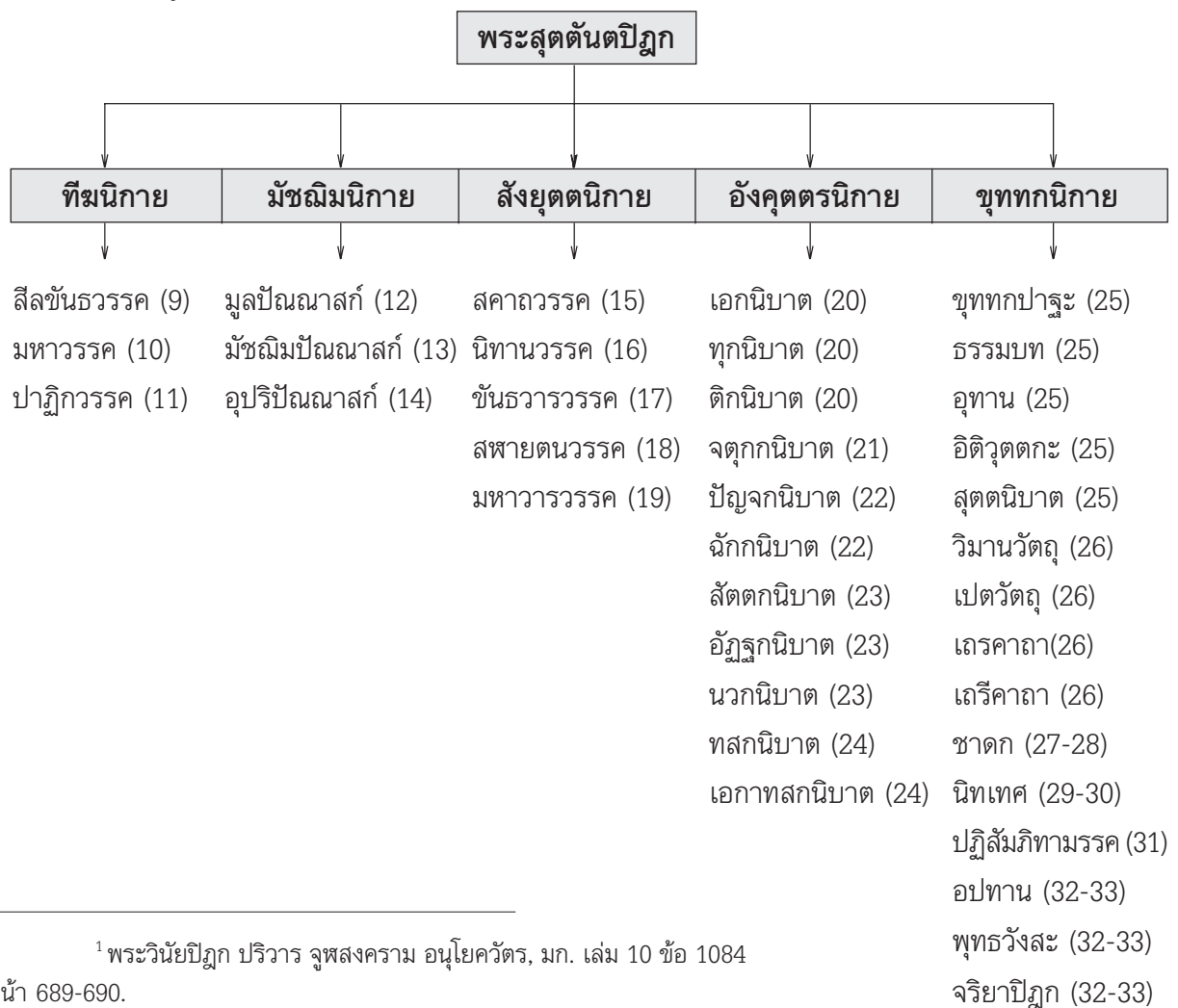
ความตั้งใจมั่นมีเพื่อประโยชน์แก่ความรู้เห็นตามความเป็นจริง

ความรู้เห็นตามความเป็นจริงมีเพื่อประโยชน์แก่ความเบื่อบรรเทา
 ความเบื่อบรรเทามีเพื่อประโยชน์แก่ความสำรอกกิเลส
 ความสำรอกกิเลสมีเพื่อประโยชน์แก่ความหลุดพ้น
 ความหลุดพ้นมีเพื่อประโยชน์แก่ความรู้เห็นความหลุดพ้น
 ความรู้เห็นความหลุดพ้นมีเพื่อประโยชน์แก่ความดับสนิทหาเชื้อมิได้¹

6.5 โครงสร้างพระสุตตันตปิฎก (เล่มที่ 9 ถึง 33 รวม 25 เล่ม)

พระสุตตันตปิฎก คือประมวลพุทธพจน์หมวดพระสูตรที่ว่าด้วยพระธรรมเทศนา หรือธรรมบรรยายต่างๆ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เหมาะสมแก่บุคคล เหตุการณ์ และโอกาส รวมถึงพระธรรมเทศนาของพระสาวก และพระสาวิกาที่กล่าวตามแนวพระพุทธพจน์ในบริบทต่างๆ ด้วย

โครงสร้างพระสุตตันตปิฎก

¹ พระวินัยปิฎก ปรีวาร จุฬสงคราม อนุโยคัตตร, มก. เล่ม 10 ข้อ 1084 หน้า 689-690.

ความหมายของคำว่านิกาย และการแบ่งพระสูตรต้นตปิฎกออกเป็นนิกายต่างๆ

พระสูตรต้นตปิฎกแบ่งออกเป็น 5 นิกาย คือ

- 1) ทิฆนิกาย
- 2) มัชฌิมนิกาย
- 3) สังยุตตนิกาย
- 4) อังคุตตรนิกาย
- 5) ขุททกนิกาย

มีอักษรย่อว่า ที ม ล อ ง ขุ

คำว่า “นิกาย” แปลว่า หมวดหรือหมู่ หมายถึงหมวดหรือหมู่ของพระสูตร การจัดแบ่งหมวดหรือหมู่ของพระสูตร พระสังคีติกาจารย์ (พระเถระผู้ทำสังคายนา พระธรรมวินัย) ใช้เกณฑ์ดังนี้

1) แบ่งตามความยาวของพระสูตร คือ รวบรวมพระสูตรที่มีความยาวมากไว้เป็นหมวดหนึ่ง หรือหมวดหนึ่ง เรียกว่า ทิฆนิกาย (หมวดยาว) รวบรวมพระสูตรที่มีความยาวปานกลางไว้เป็นหมวดหนึ่ง หรือหมวดหนึ่ง เรียกว่า มัชฌิมนิกาย (หมวดปานกลาง) ส่วนพระสูตรที่มีขนาดความยาวน้อยกว่านั้นแยกไปจัดแบ่งไว้ในหมวดอื่น และด้วยวิธีอื่นดังจะได้อธิบายในหัวข้อที่ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 ตามลำดับ

2) แบ่งตามเนื้อหาสาระของพระสูตร คือประมวลพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระประเภทเดียวกัน จัดไว้เป็นหมวดเดียวกัน เรียกว่า สังยุตตนิกาย (หมวดประมวลเนื้อหาสาระ) เช่น ประมวลเรื่องที่เกี่ยวข้องพระมหาภิณายะเถระเข้าไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกันเรียกว่า กัสสปสังยุต

3) แบ่งตามลำดับจำนวนองค์ธรรม หรือหัวข้อธรรมะ คือ รวบรวมพระสูตรที่มีหัวข้อธรรมะ เท่ากันเข้าไว้เป็นหมวดเดียวกัน เรียกว่า อังคุตตรนิกาย (หมวดที่ยังด้วยองค์) และมีชื่อกำกับหมวดย่อยว่า นิบาต มี 11 นิบาต คือ หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 1 ข้อ เรียกว่า เอกนิบาต ที่มี 2 ข้อ เรียกว่า ทุกนิบาต ที่มี 3 ข้อ เรียกว่า ดิกนิบาต ที่มี 4 ข้อ เรียกว่า จตุกนิบาต ที่มี 5 ข้อ เรียกว่า ปัญจกนิบาต ที่มี 6 ข้อ เรียกว่า ฉกนิบาต ที่มี 7 ข้อ เรียกว่า สัตตกนิบาต ที่มี 8 ข้อ เรียกว่า อัฏฐกนิบาต ที่มี 9 ข้อ เรียกว่า นวกนิบาต ที่มี 10 ข้อ เรียกว่า ทสกนิบาต และมี 11 ข้อ เรียกว่า เอกาทสกนิบาต

4) จัดแยกพระสูตรที่ไม่เข้าเกณฑ์ทั้ง 3 ข้างต้นไว้เป็นหมวดเดียวกัน เรียกว่า ขุททกนิกาย (หมวดเล็กน้อย) แบ่งตามหัวข้อใหญ่เป็น 15 เรื่อง ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อ ขุททกนิกาย อีกครั้ง

6.5.1 ทิฆนิกาย

ทิฆนิกาย ว่าด้วยพระสูตร หรือพระธรรมเทศนาที่มีความยาวมากมีอยู่ 34 สูตร แบ่งเป็น 3 วรรค (ตอน) คือ สิลขันธวรรค มหาวรรค ปาฏิกวรรค

1) **ศีลขันธวรรค** ว่าด้วยศีล 3 ระดับ คือ จูฬศีล มัชฌิมศีล มหาศีล และกล่าวถึงทิวา 62 ประการ มีจำนวน 13 สุต

2) **มหาวรรค** ว่าด้วยเรื่องสำคัญมาก เช่น พระประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต 6 พระองค์ มี พระวิปัสสิพุทธเจ้าเป็นต้น และพระประวัติของพระองค์เอง เรื่องปัจจุสมุปปาท เรื่องมหาปรินิพพาน มีจำนวน 10 สุต

3) **ปาฏิกวรรค** ว่าด้วยนักบวชนอกพระพุทธศาสนา มีนักบวชเปลือยชื่อปาฏิกบุตร เป็นต้น เรื่องจักรวรรดิวัตร เรื่องมูลกำเนิดของโลก เรื่องมหาปุริสลักษณะ (ลักษณะมหาบุรุษ) เรื่องการสังคายนา พระธรรมวินัย เป็นต้น มีจำนวน 11 สุต

6.5.2 มัชฌมิกาย

คำว่า “มัชฌมิกาย” แปลว่า หมวดหรือหมู่พระสูตรขนาดปานกลาง คือ ไม่ยาวมากเหมือน พระสูตรทั้งหลายในทีฆนิกาย (นิกายที่ 1), และไม่สั้นมากเหมือนพระสูตรทั้งหลายในสังยุตตนิกาย (นิกาย ที่ 3), อังคุตตรนิกาย (นิกายที่ 4) และ ขุททกนิกาย (นิกายที่ 5) แห่งพระสูตรตันตปิฎก

มัชฌมิกาย มีพระสูตรทั้งหมด 152 สุต แบ่งเป็น 3 หมวด หมวดละ 50 ที่เรียกว่า ปัณณาสก์ รวมเป็น 150 สุต อีก 2 สุต ท่านจัดไว้ในปัณณาสก์สุดท้าย ปัณณาสก์ทั้งสามได้แก่

1. มูลปัณณาสก์ แปลว่า ปัณณาสก์ต้น
2. มัชฌิมปัณณาสก์ แปลว่า ปัณณาสก์กลาง
3. อุपरูปัณณาสก์ แปลว่า ปัณณาสก์ปลาย

(จากบทนำ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่12 พระสูตรตันตปิฎกเล่มที่ 4)

มัชฌมิกาย ว่าด้วยพระสูตร หรือ พระธรรมเทศนาที่มีความยาวปานกลาง มีจำนวน 152 สุต แบ่งเป็น 3 ปัณณาสก์ (คำว่าปัณณาสก์ แปลว่า หมวดละ 50 สุต)

1) มัชฌมิกาย มูลปัณณาสก์ มี 5 วรรค คือ

- ก. มูลปริยาเยวรรค - ว่าด้วยมูลเหตุแห่งธรรมซึ่งปรากฏในมูลปริยาเยสูตรเป็นต้น
- ข. ลีฬหาทวรรค - ว่าด้วยการบั่นลือลีฬหาต ดังปรากฏในจุฬลีฬหาตสูตร มหาลีฬหาตสูตร เป็นต้น
- ค. โอปัมมวรรค - ว่าด้วยข้ออุปมา เช่น อุปมาด้วยเลื่อย อุปมาด้วยอสรพิษ ดังปรากฏใน กกจูฬมสูตร อลคัณฑุพมสูตร เป็นต้น
- ง. มหายมกวรรค - ว่าด้วยธรรมเป็นคู่หมวดใหญ่ เช่น เหตุการณ์ในโคลิงคาลวัน 2 เหตุการณ์ ดังปรากฏในจุฬโคลิงคสูตร และมหาโคลิงคสูตร เป็นต้น

- จ. จุฬยัมภวรรค - ว่าด้วยธรรมเป็นคู่หมวดเล็ก เช่น การสนทนาธรรมที่ทำให้เกิดปัญญาของบุคคล 2 คู่ ดังปรากฏในมหาเวทลสูตร จุฬเวทลสูตร

2) มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ มี 5 วรรค คือ

- ก. คหปติวรรค - ว่าด้วยคหบดี
ข. ภิกขุวรรค - ว่าด้วยภิกขุ
ค. ปริพาชกวรรค - ว่าด้วยปริพาชก
ง. ราชวรรค - ว่าด้วยพระราชา
จ. พราหมณวรรค - ว่าด้วยพราหมณ์

3) มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ มี 5 วรรค คือ

- ก. เทวทหวรรค - ว่าด้วยพระธรรมเทศนาที่ เทวทหนิคม เป็นต้น ดังปรากฏในเทวทหสูตร
ข. อนุปทวรรค - ว่าด้วยธรรมตามลำดับบท เป็นต้น ดังปรากฏในอนุปทสูตร
ค. สุธัญญวรรค - ว่าด้วยสุธัญญา เป็นต้น ดังปรากฏใน จุฬสุธัญญสูตร และมหาสุธัญญสูตร
ง. วิภังควรรค - ว่าด้วยการจำแนกธรรม
จ. สฬายตนวรรค - ว่าด้วยอายตนะ 6

6.5.3 สังยุตตนิกาย

สังยุตตนิกาย เป็นชื่อนิกายหนึ่งของพระสูตรต้นปิฎก และนับเป็นนิกายที่ 3 ในจำนวน 5 นิกาย

สังยุตตนิกายรวมอยู่ในพระไตรปิฎก 5 เล่ม คือ เล่มที่ 15-19

ความหมายของสังยุตตนิกาย

คำว่า “นิกาย” แปลว่าหมวด หรือ หมู่ หมายถึงหมวด หรือหมู่พระสูตร คำว่า “สังยุตต” แปลว่าประกอบ รวบรวมหรือประมวล หมายถึงประมวลพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระอย่างเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกันมารวมไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน

คำว่า สังยุตตนิกาย จึงแปลว่า หมวดประมวลเนื้อหาสาระ หรือหมวดประมวลเรื่อง

สังยุตตนิกาย ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรมเทศนาที่มีเนื้อหาสาระประเภทเดียวกันจัดไว้เป็นหมวดเดียวกัน เช่นประมวลเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระมหาภิณโสภณเถระเข้าไว้หมวดเดียวกันเรียกว่า กัลลสสังยุต มีจำนวน 2,752 สูตร แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ตามเนื้อหาสาระ หรือรูปแบบที่เข้ากันได้กลุ่มละ 1 วรรค คือ

1) **สคาถวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีรูปแบบเป็นคาถาประพันธ์มีจำนวน 271 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 11 สังยุต

2) **นิทานวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับต้นเหตุแห่งการเกิด และดับแห่งทุกข์ มีจำนวน 337 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 10 สังยุต

3) **ขันธวารวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับขันธ 5 มีจำนวน 716 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 13 สังยุต

4) **สฬายตนวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอายตนะ 6 มีจำนวน 420 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 10 สังยุต

5) **มหาวารวรรค** คือ กลุ่มพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับกรรมหมวดใหญ่ ได้แก่ โภธิปักขิยธรรม 37 ประการ และ หมวดกรรมที่เกี่ยวข้องมีจำนวน 1,008 สูตร จัดเป็นสังยุตได้ 12 สังยุต

6.5.4 อังคุตตรนิกาย

อังคุตตรนิกาย เป็นชื่อนิกายหนึ่งของพระสูตรตันตปิฎก และนับเป็นนิกายที่ 4 ในจำนวน 5 นิกาย อังคุตตรนิกาย รวมอยู่ในคัมภีร์ 5 เล่ม คือ เล่มที่ 20 - 24

คำว่า “นิกาย” แปลว่า หมวด หรือ หมู่ หมายถึงหมวดหมู่ของพระสูตร คำว่า “อังคุตตร” แปลว่า ที่ยิ่งด้วยองค์ คำว่า “องค์” ในที่นี้หมายถึงจำนวน คือ จำนวนของหัวข้อธรรมในพระสูตรต่างๆ ของนิกายนี้ คำว่า “อังคุตตรนิกาย” จึงแปลว่า หมวดที่ยิ่งด้วยองค์ หรือหมู่ที่ยิ่งด้วยองค์ เพราะในนิกายนี้ พระสังคีติการจารย์ได้รวบรวม และจัดลำดับพระสูตรเข้าไว้เป็นหมวดหมู่ตามจำนวนหัวข้อธรรมเป็นสำคัญ

อังคุตตรนิกาย ว่าด้วยการรวบรวมพระสูตรที่มีหัวข้อธรรมเท่ากันเข้าไว้เป็นหมวดเดียวกัน แต่ละหมวดเรียกว่า นิบาต มีจำนวน 11 นิบาต รวมเป็น 7,902 สูตร

1) **เอกกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 1 อย่าง มีจำนวน 619 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น สูตรว่าด้วยบุคคลที่เป็นเอก เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเอกบุคคล คือ ผู้เกิดมาเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก เป็นบุคคลที่หาได้ยาก เป็นอจฉริยะ เป็นเอกในโลก การทำกาลกิริยา (การตาย) ของบุคคลผู้เป็นเอกเป็นเหตุให้ชาวโลกพลอยเดือดร้อนในทางตรงกันข้าม การปรากฏของบุคคลผู้เป็นเอกนั้น เป็นดวงตาเป็นแสงสว่าง ในอนัตตริยะของชาวโลก การปรากฏเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นหาได้ยาก เป็นต้น

2) **ทุกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 2 อย่าง มีจำนวน 750 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น ปธานสูตร ว่าด้วยความเพียรที่เกิดได้ยาก 2 ประการ คือ ความเพียรของศฤงฆ์ และความเพียรของบรรพชิต

3) **ติกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 3 อย่าง มีจำนวน 353 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น เลขสูตร ว่าด้วยรอยขีด 3 อย่าง คือ รอยขีดบนแผ่นหิน รอยขีดบนแผ่นดิน และรอยขีดบนน้ำ และบุคคล 3 จำพวกที่เปรียบด้วยรอยขีดทั้ง 3 อย่างนั้น ได้แก่ คนโกรธนาน คนที่ไม่โกรธนาน และคนที่ไม่โกรธ

4) **จตุกกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 4 อย่าง มีจำนวน 782 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น โสภณสูตร ว่าด้วยบุคคลผู้ทำหมู่ให้งาม หมายถึงบุคคล 4 จำพวก คือ (1) ภิกษุ (2) ภิกษุณี (3) อุบาสก (4) อุบาสิกา ผู้เฉียบแหลม ได้รับการแนะนำดี แก่ล้า เป็นพหูสูตร ทรงธรรม ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม

5) **ปัญจกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 5 อย่าง มีจำนวน 1,152 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น ปธานียังคสูตร ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร หมายถึงคุณสมบัติของภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร 5 ประการ คือ (1) มีศรัทธา (2) มีอาพาธน้อย (3) ไม่อ้วนดก ไม่มีมารยา (4) มีความเพียร (5) มีปัญญา

6) **ฉกกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 6 อย่าง มีจำนวน 639 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น สังคณิการามสูตร ว่าด้วยภิกษุผู้ชอบคลุกคลีด้วยหมู่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบฝ่ายที่เป็นไปไม่ได้ จำนวน 6 คู่ ต่างมีความสัมพันธ์กันดังนี้

- คู่ที่ 1 ภิกษุผู้ชอบคลุกคลีด้วยหมู่ เป็นเหตุให้ยินดีปลีกวิเวกตามลำพังไม่ได้
- คู่ที่ 2 ภิกษุผู้ไม่ยินดีในปลีกวิเวกตามลำพัง เป็นเหตุให้ถือเอานิมิตแห่งจิตไม่ได้
- คู่ที่ 3 ภิกษุผู้ถือเอานิมิตแห่งจิตไม่ได้ เป็นเหตุให้บำเพ็ญสมาธิปฏิภาณให้บริบูรณ์ไม่ได้
- คู่ที่ 4 ภิกษุผู้บำเพ็ญสมาธิปฏิภาณให้บริบูรณ์ไม่ได้ เป็นเหตุให้บำเพ็ญสมาสมาธิให้บริบูรณ์ไม่ได้
- คู่ที่ 5 ภิกษุผู้บำเพ็ญสมาสมาธิให้บริบูรณ์ไม่ได้ เป็นเหตุให้ละสังโยชน์ไม่ได้
- คู่ที่ 6 ภิกษุผู้ยังละสังโยชน์ไม่ได้ เป็นเหตุให้บรรลุนิพพานไม่ได้

7) **ลัตตกนิบาต** - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 7 อย่าง มีจำนวน 1,132 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น ธัมมัญญสูตร ว่าด้วยธัมมัญญบุคคล หมายถึงผู้รู้ธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติประการที่ 1 ในคุณสมบัติ 7 ประการนั้น คือ

1. เป็นธัมมัญญ หมายถึงรู้ธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม เวทัลละ
2. เป็นอัตถัญญ หมายถึงรู้ความหมายแห่งภาษิต
3. เป็นอัตตัญญ หมายถึงรู้จักตนว่า มีศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา และปฏิภาณเท่าใด
4. เป็นมัตตัญญ หมายถึงรู้จักประมาณในการรับปัจจัย 4
5. เป็นกาลัญญ หมายถึงรู้จักเวลาเรียนพุทธพจน์ เวลาสอบถาม เวลาทำความเพียร
6. เป็นปริลัญญ หมายถึงรู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชน
7. เป็นบุคคลปโรปรัญญ หมายถึงรู้จักเลือกคบคน

8) อัญญกนิบาต - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 8 อย่าง มีจำนวน 626 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น อักขณสูตร ว่าด้วยขณะที่ไม่ควรอยู่ประพาศิพรหมจรรย์ คือ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงขณะที่ไม่ควรอยู่ ประพาศิพรหมจรรย์ 8 ประการ ได้แก่

1. ขณะเป็นสัตว์นรก
2. ขณะเป็นสัตว์ดิรัจฉาน
3. ขณะเข้าถึงเปรตวิสัย
4. ขณะเป็นเทพอลัญญสัตว์
5. ขณะเกิดเป็นมนุษย์ในปัจฉินตชนบท โง่เขลาไม่รู้เตยงสา
6. ขณะเกิดเป็นมนุษย์ในมัชฌิมชนบท แต่เป็นมิจฉาทิฏฐิ
7. ขณะเกิดเป็นมนุษย์ในมัชฌิมชนบท แต่มีปัญญาทรม โง่เขลา บำไ้
8. ขณะเกิดเป็นมนุษย์ในมัชฌิมชนบท มีปัญญา โง่เง่า ไม่บำไ้ สามารถรู้สุภาสิต และทุพภาสิตได้

แต่พระตถาคตไม่อุบัติขึ้นในโลก

นอกจากนี้ยังทรงแสดงว่า ขณะที่สมควรอยู่ประพาศิพรหมจรรย์มีขณะเดียว คือ ขณะที่พระตถาคตอุบัติขึ้นในโลกแล้วทรงแสดงธรรม และบุคคลเกิดในมัชฌิมชนบท มีปัญญา โง่เง่า ไม่บำไ้ สามารถรู้เนื้อความแห่งสุภาสิต และทุพภาสิตได้

9) นวกนิบาต - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 9 อย่าง มีจำนวน 432 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น ตัณหามูลกสูตร ว่าด้วยสิ่งที่มีรากเหง้ามาจากตัณหา 9 ประการ คือ

1. ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดการแสวงหา
2. การแสวงหา เป็นเหตุให้เกิดการได้
3. การได้เป็นเหตุให้เกิดการวินิจฉัย
4. การวินิจฉัยเป็นเหตุให้เกิดความรักใคร่พอใจ
5. เมื่อมีความรักใคร่พอใจ ก็มีความหลงใหล
6. ความหลงใหลเป็นเหตุให้เกิดความหวงแหน
7. ความหวงแหนเป็นเหตุให้เกิดความตระหนี่
8. ความตระหนี่เป็นเหตุให้เกิดการรักษา
9. การรักษาเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน

10) ทสกนิบาต - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 10 อย่าง มีจำนวน 746 สูตร ยกตัวอย่าง เช่น เสนาสนสูตร ว่าด้วยองค์ประกอบของเสนาสนะ หมายถึงเสนาสนะที่ประกอบด้วยองค์ 5 กล่าวโดยย่อ คือ

1. อยู่ไม่ไกลนัก ไกลนัก ไปมาสะดวก
2. มีปัจจัย 4 โดยไม่ผิดเคือง
3. มีพระภิกษุเถระผู้เป็นพหูสูต เรียนจบคัมภีร์
4. มีพวกภิกษุหมั่นไปหาพระเถระเหล่านั้น และศึกษาเล่าเรียนกับท่าน
5. พระภิกษุเถระเอาใจใส่ให้การศึกษากับภิกษุเหล่านั้น

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ ถือว่าเป็นองค์ประกอบภายนอกของภิกษุ เป็นคุณสมบัติของ
สิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบภายในของภิกษุอีก 5 ประการ กล่าวโดยย่อ คือ

1. มีศรัทธา
2. มีอาพาธน้อย
3. ไม่โง่โง่
4. ปราศจากความเพียร
5. มีปัญญา

ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ 5 และใช้สอยเสนาสนะที่ประกอบด้วยองค์ 5 เป็นเหตุทำให้แจ่มแจ้งไตรภูมิ
และปัญญาวิมุตติ

11) เอกาทสกนิบาต - หมวดพระสูตรที่มีหัวข้อธรรม 11 อย่าง มีจำนวน 671 สูตร ยกตัวอย่าง
เช่น

โคบาลสูตร ว่าด้วยองค์ประกอบของนายโคบาล ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเปรียบเทียบกับ
องค์ประกอบของภิกษุ คือองค์ประกอบที่เป็นเหตุให้คนเลี้ยงโคไม่สามารถเลี้ยงโคให้เจริญ ให้เพิ่มขึ้นได้ และ
องค์ประกอบที่เป็นเหตุให้นายโคบาล สามารถเลี้ยงโคให้เจริญ ให้เพิ่มขึ้นได้ เปรียบเทียบกับองค์ประกอบ
ที่เป็นเหตุให้ภิกษุไม่สามารถเจริญออกงามไพบูลย์ในพระธรรมวินัยได้ และองค์ประกอบที่เป็นเหตุให้
ภิกษุสามารถเจริญออกงามในพระธรรมวินัยได้ องค์ประกอบของนายโคบาล ทั้งฝ่ายเลื่อม และฝ่ายเจริญ
มีฝ่ายละ 11 ข้อ แต่ละข้อของแต่ละฝ่ายตรงกับของภิกษุทุกประการ ต่างกันแต่ความหมาย คือ ของนายโคบาล
มีความหมายไปในทางโลก แต่ของภิกษุมีความหมายในทางธรรม

6.5.5 ขุททกนิกาย

ขุททกนิกาย เป็นชื่อนิกายหนึ่งของพระสูตร และนับเป็นนิกายที่ 5 ในจำนวน 5 นิกาย

คำว่า “นิกาย” แปลว่า หมวดหรือหมู่ หมายถึงหมวด หรือหมู่ของพระธรรมชั้นใด คำว่า “ขุททก”
แปลว่า เล็กน้อยหรือย่อยๆ ดังนั้น คำว่า “ขุททกนิกาย” จึงหมายถึง หมวดพระธรรมชั้นใด หรือพระสูตร
เล็กน้อย หรือย่อยๆ กล่าวคือ หมวดพระธรรมหรือพระสูตรใดที่มีจำนวนเล็กน้อย ไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ที่จะจัดเข้า

ในทิมนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย และอังคุตตรนิกายได้ ท่านก็จัดหมวดพระธรรม หรือพระสูตรนั้น เข้าไว้เป็นหมวดหรือหมู่หนึ่งต่างหาก เรียกว่า ขุททกนิกาย แบ่งเป็น 15 คัมภีร์

ขุททกนิกาย ว่าด้วยพระสูตร หรือพระธรรมเทศนาเบ็ดเตล็ดต่างๆ แบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ได้ 15 เรื่อง หรือ 15 คัมภีร์ แต่ละคัมภีร์มีเนื้อหาหลังเขปดังนี้

1) **ขุททกปาฐะ** หมายถึง บทสวดย่อยๆ หรือบทสวดสั้นๆ แต่ละบทล้วนเป็นธรรมที่เป็นเบื้องต้น แห่งการเข้าถึงธรรมชั้นสูงขึ้นไป หรือเป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญโดยส่วนเดียว มีทั้งหมด 9 บท

ยกตัวอย่าง เช่น สรณคมน์ คือ บทสวดที่กล่าวถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก 3 ครั้ง

รัตนสูตร เป็นบทสวดที่พรรณนาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ แล้วอ้าง ลัทธิว่าว่า “ด้วยการกล่าวความจริงนี้ ขอให้ความสวัสดีมงคลจงเกิดมี”

2) **ธัมมปทคาถา หรือธรรมบท** แปลว่า บทแห่งธรรม หรือธรรมที่ตรัสไว้เป็นบท หมายถึง บทธรรมภาสิตสั้นๆ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างบุคคล มีข้อความลึกซึ้ง และเป็นข้อธรรมสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีจำนวน 423 คาถา 305 เรื่อง แบ่งเป็น 26 วรรค

ยกตัวอย่าง เช่น

ใจเป็นผู้นำทุกสิ่งทุกอย่าง ใจเป็นใหญ่ ทุกอย่างสำเร็จด้วยใจ ถ้าคนเรามีใจบริสุทธิ์ การพูด การกระทำก็พลอยบริสุทธิ์ไปด้วย เพราะการพูดการกระทำอันบริสุทธิ์นั้น ความสุขย่อมตามสนองเขา เหมือนเงาตามตัว

3) **อุทาน** หมายถึง คำพูดที่เปล่งออกมาทางวิหวาร ด้วยกำลังปิติโสมนัส เพราะไม่สามารถจะ ยับยั้งไว้ในหทัยได้ ดุจน้ำที่เต็มสระจนล้นไหลออกจากสระฉะนั้น แต่ในที่นี้หมายถึงระเบียบพระดำรัสที่ พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งออกมาด้วยกำลังโสมนัสสญาณ เรียกว่า พุทธอุทาน เป็นพุทธดำรัสประเภทคาถาก็มี เป็นประเภทเวยายากรณะก็มี มีทั้งหมด 80 สูตร 95 คาถา ยกตัวอย่างเช่น

มหากัสสปสูตร ว่าด้วยพระมหากัสสปเถระ พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งอุทาน มุ่ง ประกาศเกียรติคุณของท่านพระมหากัสสปเถระให้เป็นที่ปรากฏ เกียรติคุณนั้นคือ ความเป็นผู้หนักแน่นมั่นคง ในการดำรงชีพ มีความมักน้อยอย่างยิ่ง ไม่ทะเยอทะยานในเอกลาภ เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งของพระชินาสพ

4) **อิติวุตตกะ** หมายถึง หมวดพระสูตรที่มีคำขึ้นต้นด้วยคำว่า “วุตตํ เหตุ ภควตา” แปลว่า “แท้จริงพระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้ว” ซึ่งเป็นคำกล่าวอ้างอิงที่ท่านพระอานนทเถระกล่าวไว้ในคราว ลังคายนาคครั้งที่ 1

แบ่งเป็น 4 นิบาต มีจำนวน 112 สูตร แต่ละสูตรขึ้นต้นด้วยคำว่า “วุตฺตํ เหตุ ภควตา = พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดังนี้”

สูกัธัมมสูตร ว่าด้วยธรรมฝ่ายขาว คือตรัสว่า สุกัธมม 2 ประการ ได้แก่ (1) ทิริ (2) โอตตปปะ เป็นธรรมคุ้มครองโลกให้อยู่เป็นสุข ถ้าโลกปราศจากธรรม 2 ประการนี้ โลกก็จะได้รับผลคือความเดือดร้อน

5) สุตตนิบาต คือ หมวดพระสูตรที่มีเนื้อหาสาระเป็นประเภทร้อยกรองล้วน (คาถา) บางสูตรแม้จะมีเนื้อหาสาระที่เป็นประเภทร้อยแก้ว(เวียการณะ) แต่ก็มีเนื้อหาสาระที่เป็นประเภทร้อยกรองผสมอยู่ในสูตรเดียวกัน มี 70 สูตร แบ่งเป็น 5 วรรค ยกตัวอย่างเช่น

ธัมมจริยสูตร ว่าด้วยการประพฤติธรรม คือตรัสว่า การประพฤติธรรมได้แก่ การประพฤติกายสุจริต เป็นต้น และการประพฤติพหุมจรรย์ ได้แก่ การประพฤติตามอริยมรรค เป็นรัตนอันสูงสุดเมื่อกุลบุตรผู้บวชแล้วไม่ประพฤติธรรมเป็นผู้ทุศีล ย่อมไปเกิดในอบายภูมิ

6) วิมานวัตถุ ว่าด้วยเรื่องหรือประวัติของผู้เกิดในวิมาน คือ เทพบุตร และเทพธิดาทั้งหลาย มี 85 เรื่อง

สาระสำคัญของวิมานวัตถุมีอยู่ที่ความสวยงามของวิมาน หรือความรุ่งเรืองของเทพบุตร เทพธิดาที่ปรากฏ แต่อยู่ที่การกระทำความดี แล้วส่งผลให้ได้รับความสุข เช่น ผลของการให้ทาน รักษาศีล การให้น้ำดื่ม การฟังธรรม การรักษาศีลอุโบสถ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การทำความดีเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำ และตั้งใจทำด้วยจิตเลื่อมใสบริสุทธิ ก็จะทำให้ผลอย่างมหาศาล เช่น การยกมือไหว้ผู้ทรงศีล หรือการเสียสละให้สิ่งของเล็กๆ น้อยๆ เป็นทานด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ก็จะนำไปเกิดในวิมาน สมดังพุทธวจนะในพระสูตรหนึ่งกล่าวไว้ว่า “แม้คิดเรื่องที่เป็นกุศลเพียงครู่เดียวก็มีผลมาก ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการลงมือกระทำ”

7) เปตวัตถุ ว่าด้วยเรื่อง หรือประวัติของเปรต โดยเน้นถึงความทุกข์ทรมานต่างๆ และรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวของเปรตเหล่านั้น และผลกรรมชั่วที่ได้กระทำไว้ในชาติที่เป็นมนุษย์มีทั้งหมด 51 เรื่อง จัดเป็นวรรคได้ 4 วรรค

ในเรื่องเปตวัตถุบางตอนก็เป็นคำสอนปรารภผู้ล่วงลับไปแล้วโดยให้คิดว่าควรทำบุญอุทิศไปให้เปรตเหล่านั้น (คำว่าเปรต แปลว่า ผู้ล่วงลับไปแล้ว กับอีกอย่างหนึ่ง หมายถึงผู้ที่เกิดในสภาพที่ได้รับความทุกข์ทรมานที่เรียกว่า เปรต)

บางครั้งพระเถระบางรูปไปพบเปรตอยู่ในลักษณะงดงามดีทุกอย่าง แต่ปากมีหนองไต้มีกลิ่นเหม็นเมื่อได้ถาม เปรตนั้นเล่าว่า ตนเคยเกิดเป็นสมณะพูดชั่วไม่สำรวมปาก แต่มีความเพียรดี จึงมีผลเป็นอย่างนี้ เปรตบางตนกินอุจจาระ ปัสสาวะ เลือด หนอง (ไม่ว่าจะกินอะไรลงไป พอถึงปากก็กลายเป็นของโสโครกเหล่านั้น) เป็นผลของการด่าสมณพราหมณ์ เมื่อสามีเคยให้ทานแต่ตนไม่เห็นด้วย และด่าว่า เจ้างกินของไม่สะอาด คือ อุจจาระ ปัสสาวะ เลือด หนอง เป็นต้น

8) **เถรคาถา** แปลว่า คาถาของพระเถระ คือ คาถาที่พระเถระทั้งหลายกล่าวไว้ คำว่า เถระ แปลว่า พระผู้ใหญ่ที่เป็นเพศชาย ตามพระวินัยกำหนดว่ามีพรรษาตั้งแต่ 10 พรรษาขึ้นไป ในที่นี้หมายถึง พระเถระผู้เป็นพระอรหันต์ ซึ่งมีชื่อปรากฏจำนวน 264 รูป รวมได้ 1,360 คาถา แบ่งเป็นนิบาตได้ 21 นิบาต จัดเรียงตามลำดับจากนิบาตที่มีคานาน้อย ไปหานิบาตที่มีคานามากยกตัวอย่างเช่น

ภาษิตของพระติสสเถระ “ภิกษุพึงมีสติพยายามละกามราคะ เหมือนคนพยายามใช้คัสตรา ตัดเครื่องประหารที่ชื่อว่าโสมมธุระ เมื่อศีระะถูกไฟไหม้”

ภาษิตของพระสุพาหุเถระ “ฝนตกลงมา เสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอันไพเราะ ภูมิของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี จิตเรที่ตั้งมั่นดีแล้ว ถ้าต้องการจะตกก็จงตกลงมาเถิดฝน”

9) **เถรีคาถา** แปลว่า คาถาของพระเถรี คือ คาถาที่พระเถรีทั้งหลายกล่าวไว้ คำว่า เถรี แปลว่า พระผู้ใหญ่ที่เป็นเพศหญิง ตามพระวินัยกำหนดว่ามีพรรษาตั้งแต่ 10 ขึ้นไป ในที่นี้หมายถึง พระเถรีผู้เป็นอรหันต์ทั้งหลาย ซึ่งมีชื่อปรากฏจำนวน 73 รูป รวมได้ 526 คาถา แบ่งเป็นนิบาตได้ 16 นิบาต ยกตัวอย่างเช่น

ภาษิตของพระภัทราเถรี “ภัทราเถรี เธอบวชแล้วด้วยศรัทธา จงยินดีในธรรมที่ดั่งาม เจริญกุศลธรรม เพื่อบรรลุธรรมที่ยอดเยี่ยม ซึ่งปลอดโปร่งจากโยคะกิเลสเถิด”

ภาษิตของพระธัมมาเถรี “เราทุกข์พลภาพ มีกายลั่นเทา ถือไม้เท้าเที่ยวบิณฑบาต ได้ล้มลงบนแผ่นดินตรงนั้นเอง คราวนั้น จิตของเราหลุดพ้นแล้ว เพราะเห็นโทษในกาย”

10) **ชาดก** ว่าด้วยพระประวัติในอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เล่าเรื่องที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเวียนว่ายตายเกิด ในชาติต่างๆ ในอดีตมากมาย ในแต่ละชาติทรงกระทำคุณความดีมากบ้างน้อยบ้าง ทรงสั่งสมบารมี มาโดยตลอด จนถึงชาติสุดท้ายพระบารมีเต็มเปี่ยมสมบูรณ์แล้ว จึงได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชาดก ทั้งหมดมี 547 เรื่องแบ่งเป็น 5 นิบาต ตั้งแต่เอกนิบาตจนถึงมหานิบาตในชาดกแต่ละเรื่องนั้น จะมีภาษิต คติธรรมสอนใจ จะขอยกตัวอย่าง

เสรีวาณิชชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าเครื่องประดับไปเที่ยวเร่ขายสินค้า ตามหมู่บ้าน พ่อค้าผู้สหายได้ไปพบเถาทองคำมีราคามาก แต่โลกมากอยากได้เปล่าๆ จึงพูดลวงเจ้าของว่าเป็นของไม่มีค่าอะไร กดราคาลงเสียมาก เจ้าของไม่ยอมขาย จึงวางไว้แล้วแกล้งเดินผ่านไปหวังจะย้อนกลับมาซื้อใหม่ พอถึงขณะนั้นพระโพธิสัตว์ผ่านมาพบเห็นเข้าแล้วบอกเจ้าของให้ทราบว่าเป็นเถาทองคำ จึงซื้อไว้ด้วยทรัพย์ทั้งหมดที่ตนมีแล้วได้เถาทองคำไป พ่อค้าคนเดิมกลับมารู้ว่า พระโพธิสัตว์ซื้อไปแล้ว ก็โกรธผูกอาฆาตในพระโพธิสัตว์นับแต่นั้นมา เรื่องนี้เป็นเรื่องในอดีตชาติเรื่องแรก ที่พระเทวทัตผูกเวรกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มหานิบาตชาดก เป็นชาดกที่ชุมนุมเรื่องใหญ่ หรือที่เรียกว่า ทศชาติ มีทั้งหมด 10 เรื่อง คือ

1. เตมียชาดก เรื่องพระเตมียกุมาร บำเพ็ญเนกขัมมบารมี
2. มหาชนกชาดก เรื่องมหาชนก บำเพ็ญวิริยบารมี
3. สุวรรณสามชาดก เรื่องสุวรรณสาม บำเพ็ญเมตตาบารมี
4. เนมิราชชาดก เรื่องเนมิราชกุมาร บำเพ็ญอธิษฐานบารมี
5. มโหสถชาดก เรื่องมโหสถ บำเพ็ญปัญญาบารมี
6. ภูริทัตตชาดก เรื่องภูริทัตตนาคราช บำเพ็ญศีลบารมี
7. จันทกุมารชาดก เรื่องจันทกุมาร บำเพ็ญขันติบารมี
8. นารทชาดก เรื่องพระพรหมนารทะ บำเพ็ญอุเบกขาบารมี
9. วิรุทธชาดก เรื่องวิรุทธบัณฑิต บำเพ็ญสัจจบารมี
10. เวสสันดรชาดก เรื่องพระเวสสันดร บำเพ็ญทานบารมี

11) นิทเทส เป็นนิพนธ์ของพระสารีบุตรเถระ แบ่งออกเป็น 2 คัมภีร์ คือ

1. **มหานิทเทส** อธิบายพระพุทธวจนะในพระสูตร 16 สูตร ที่ปรากฏในอัฐกวรรค สุตตนิบาต
2. **จุฬานิทเทส** อธิบายปัญหาของมานพ (ศิษย์ของพรหมณ์พาวรี) 16 คน ที่ปรากฏในปารายณวรรค และขัคคควิสาณสูตรในอุรควรรค แห่งสุตตนิบาต

12) ปฏิสัมภิตามรรค เป็นภาสิตของท่านพระสารีบุตร อธิบายขยายความพระพุทธวจนะ ที่เกี่ยวกับ ศีล สมာธิ ปัญญา อย่างกว้างขวางยิ่ง เพื่อให้เกิดความรู้แตกฉานในปฏิสัมภิตา 4 คือ

1. อรรถปฏิสัมภิตา - ความรู้แตกฉานในอรรถ
2. ธรรมปฏิสัมภิตา - ความรู้แตกฉานในธรรม
3. นิรุตติปฏิสัมภิตา - ความรู้แตกฉานในภาษา
4. ปฏิภาณปฏิสัมภิตา - ความรู้แตกฉานในปฏิภาณ

13) อปทาน ว่าด้วยอัฐชีวประวัติพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระเถระ และพระเถรสมาคม 643 เรื่อง แบ่งเป็น 2 ภาค คือ

ภาค 1 ประกอบด้วยพุทธอปทาน 1 เรื่อง ปัจเจกพุทธอปทาน 41 เรื่อง เถราปทานตอนต้น 410 เรื่อง

ภาค 2 ประกอบด้วยเถราปทานตอนปลาย 151 เรื่อง และเถรียาปทาน 40 เรื่อง

14) พุทธวงศ์ ว่าด้วยพระประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต 24 พระองค์ เริ่มตั้งแต่ พระ-
ที่ปึงกรพุทธเจ้า จนถึงพระกัสสปพุทธเจ้า และพระประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา คือ พระโคตม
พุทธเจ้า ทรงเห็นว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต 24 พระองค์

พระพุทธเจ้า 24 พระองค์ ได้แก่

1. พระที่ปึงกรพุทธเจ้า	2. พระโกณฑัญญพุทธเจ้า
3. พระมังคลพุทธเจ้า	4. พระสุมนพุทธเจ้า
5. พระเรวตพุทธเจ้า	6. พระโสภิตพุทธเจ้า
7. พระอโนมทัสสีพุทธเจ้า	8. พระปทุมพุทธเจ้า
9. พระนารทพุทธเจ้า	10. พระปทุมุตตรพุทธเจ้า
11. พระสุเมธพุทธเจ้า	12. พระสุชาติพุทธเจ้า
13. พระปิยทัสสีพุทธเจ้า	14. พระอัทธทัสสีพุทธเจ้า
15. พระธัมมทัสสีพุทธเจ้า	16. พระลิขิตพุทธเจ้า
17. พระติสสพุทธเจ้า	18. พระบุลลพุทธเจ้า
19. พระวิปัสสิพุทธเจ้า	20. พระสิขิพุทธเจ้า
21. พระเวสสพุทธเจ้า	22. พระกกุสันธพุทธเจ้า
23. พระโกนาคมนพุทธเจ้า	24. พระกัสสปพุทธเจ้า
25. พระโคตมพุทธเจ้า คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันนี้	

15) จริยาปิฎก ว่าด้วยพระพุทธรูปจิรายุอันๆ ที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระพุท-
ธองค์ มี 35 เรื่อง ใน 35 ชาติ แบ่งออกเป็น 3 วรรค

วรรคที่ 1 อภิตติวรรค ประมวลพระพุทธรูปจิรายุที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญทานบารมี 10 เรื่อง ใน 10
ชาติ ยกตัวอย่าง เช่น

กุรุธรรมจริยา คือ จริยาของพระเจ้าธัญชัย ทรงเล่าว่า ในสมัยที่พระองค์เป็นพระเจ้าธัญชัย
ทรงประกอบด้วยทศพิธราชธรรม เมื่อพราหมณ์ชาวกาลิงคะมาทูลขอช้างมงคล ก็ทรงประทานให้
แม้ถูกชาวเมืองคัดค้าน ทรงกล่าวกับชาวเมืองว่า เรายินดีให้แม้กระทั่งราชสมบัติ และชีวิตร่างกาย เพราะ
ปรารถนาลัทธิปัญญาญาณ

วรรคที่ 2 หัตถินาควรรค ประมวลพระพุทธรูปจิรายุที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญ ศีลบารมี 10 เรื่องใน 10
ชาติ ยกตัวอย่าง

ภุริทัตตจริยา คือ จริยาของภุริทัตตนาคราช ทรงเล่าว่า ในสมัยที่เป็นภุริทัตตนาคราช ไปรักษา
อุโบสถศีล อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำยมุนา ถูกหมองูจับตัวไปเที่ยวเล่นกลหากิน ก็มีได้ทำความโกรธ มุ่งรักษาศีล
อย่างเดียว

วรรคที่ 3 ยุติยวรรค ประมวลพระพุทธจริยาที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี 5 เรื่อง สัจจบารมี 6 เรื่อง อธิษฐานบารมี 1 เรื่อง เมตตาบารมี 2 เรื่อง และอุเบกขาบารมี 1 เรื่อง รวมเป็น 15 เรื่อง ยกตัวอย่าง

สัณณสามจริยา คือ จริยาของสุวรรณสามดาบส ทรงเล่าว่า ในสมัยที่เป็นสุวรรณสามดาบส (เลี้ยงดูมารดาบิดาตาบอดอยู่ในป่า) ไปไหนมาไหนกับฝูงสัตว์ป่า เช่น กวาง ราชสีห์ เสือเหลือง เสือโคร่ง เป็นต้น สัตว์เหล่านั้นหาทำอันตรายกันไม่ ด้วยอาณิสสแห่งเมตตา

6.6 โครงสร้างพระอภิธรรมปิฎก (เล่มที่ 34 ถึง 45 รวม 12 เล่ม)

พระอภิธรรมปิฎก ประมวลพระพุทธพจน์ที่ว่าด้วยปรมัตถธรรม หรือปรมัตถสัจ คือ ความจริงของธรรมชาติที่ทรงสภาวะลักษณะของตนไว้ เป็นความจริงที่ไม่มีการผันแปรเปลี่ยนแปลง เป็นอย่างอื่น ปฏิเสธสัตว์บุคคล ตัวตน เรา เขา ได้แก่ ปรมัตถธรรม 4 ประการ คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน รวมทั้งบุคคลบัญญัติ ซึ่งเป็นสมมติสัจ

โครงสร้างพระอภิธรรมปิฎก

พระอภิธรรมมี 7 คัมภีร์ คือ

6.6.1 ธัมมสังคณี

ธัมมสังคณี เป็นคัมภีร์แรกของอภิธรรม และเป็นคัมภีร์ที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นคัมภีร์ที่แสดงหัวข้อธรรมหรือเนื้อหาหลักของพระอภิธรรมปิฎกที่เรียกว่า มาติกา ไว้เป็นเบื้องต้น จากนั้นจึงนำไปแสดงขยายออกเป็น 4 กัณฑ์ คือ จิตตูปปาตกัณฑ์ รูปกัณฑ์ นิกเขปกัณฑ์ และอัฐกถากัณฑ์ ตามลำดับ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบความพิสดารของพระอภิธรรมปิฎกส่วนนี้มากยิ่งขึ้น

6.6.2 วิภังค์

วิภังค์ แปลว่า แยกแยะหรือจำแนกความ คือ อธิบายหลักธรรมสำคัญๆ เช่น ชันธ์ อายุตนะ อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น โดยแยกแยะรายละเอียด กระจายออกให้เห็นทุกแง่มุมชัดเจนจบเป็นเรื่องราว อธิบายเรื่องใดก็เรียกว่า วิภังค์ของเรื่องนั้น เช่น อธิบายเรื่องชันธ์ 5 ก็เรียกว่าชันธวิภังค์ อธิบายเรื่องอริยสัจ 4 ก็เรียกว่า สัจจวิภังค์ เป็นต้น

6.6.3 ธาตุกถา

ธาตุกถา แปลว่า แถลงเรื่องธาตุ (เป็นชื่อที่ตัดให้สั้น ชื่อเต็มควรจะเป็นชั้นธายตนธาตุกถา แปลว่า แถลงเรื่องชั้นธายตนะและธาตุ) เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการสงเคราะห์ คือ นำเอาข้อธรรมต่างๆ มาจัดเข้าในชั้น 5 ธาตุนะ 12 และธาตุ 18 ว่าข้อไหนจัดเข้าได้ ข้อไหนจัดเข้าไม่ได้ จัดเข้าได้ในชั้นใด ธาตุนะใด หรือธาตุใด ก็อย่างจัดเข้าได้ ก็อย่างจัดเข้าไม่ได้ ข้อไหนประกอบกันได้ ข้อไหนประกอบกันไม่ได้

6.6.4 บุคคลบัญญัติ

บุคคลบัญญัติ แปลว่า การบัญญัติบุคคล หมายความว่าบัญญัติความหมาย ของชื่อที่ใช้เรียกบุคคลประเภทต่างๆ ตามคุณธรรมที่มีอยู่ในบุคคลนั้นๆ เช่น บัญญัติความหมายคำว่า พระโสดาบันว่า “บุคคลอย่างไหนเป็นพระโสดาบัน บุคคลใดละสังโยชน 3 แล้ว บุคคลนั้นเรียกว่าพระโสดาบัน”

6.6.5 กถาวัตถุ

กถาวัตถุ แปลว่า เรื่องสำหรับสนทนา เรื่องที่เป็นข้อพุดจาหรือเรื่องที่เอามาถกกัน เป็นคัมภีร์ที่พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ผู้เป็นประธานแห่งการสังคายนาครั้งที่ 3 เรียบเรียงขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 234 เพื่อแก้ ทัศนะผิดพลาดทั้งหลายของนิกายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคนั้น (มีนิกายที่ ถือผิดรวม 17 นิกาย รวมกับเถรวาทด้วยเป็น 18 นิกาย) และชี้ผิดที่ถูกต้อง อันเป็นการเชิดชูหลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาที่สืบมาในเถรวาท

6.6.6 ยมก

ยมก แปลว่า คู่ คือตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ๆ เป็นคัมภีร์ที่อธิบาย ด้วยวิธีถามตอบ หรือ ปุจฉา-วิสัชนา เพื่อให้มองเห็นความหมาย และขอบเขตของธรรมนั้นๆ ได้ชัดเจน และเป็นวิธีทดสอบความรู้ความเข้าใจหลักธรรมที่ลึกซึ้งมาก คำถามที่ตั้งขึ้นมาทีละคู่และมีเนื้อความย้อนกันเอง ตัวอย่างเช่น

- ธรรมที่เป็นกุศลทั้งหมด เป็นกุศลมูล หรือว่าธรรมที่เป็นกุศลมูล(ทั้งหมด) เป็นกุศล

ในการถาม-ตอบ ถือหลักธรรมสำคัญๆ เป็นหลัก เมื่อจะมาอธิบายหลักธรรมใดก็ตั้งคำถามเป็นคู่อย่างข้างต้นนั้น แล้วตอบไปตามแนวคำถามนั้น ถามตอบจนเห็นว่าครบทุกแง่ทุกด้านแล้วจึงจบเรียกว่า ยมกหนึ่งๆ ตั้งชื่อตามหลักธรรมที่อธิบายในบทหรือตอนนั้น เช่น ถามตอบเพื่ออธิบายเรื่องชั้น 5 ก็เรียกว่า ชั้นธมก จบยมกนี้แล้วก็ถามตอบหลักธรรมอื่นชั้นยมกต่อไป

ยมก เป็นคัมภีร์ใหญ่คัมภีร์หนึ่ง มีความยาวกินเนื้อที่ในพระไตรปิฎก 2 เล่ม คือ เล่มที่ 38 และ 39

6.6.7 ปฏฐาน

คำว่า ปฏฐาน นี้มีความหมายอยู่ 3 นัย คือ

1. หมายถึง คัมภีร์ที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุ เป็นต้น โดยประการต่างๆ
2. หมายถึง คัมภีร์ที่มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือ กุศลธรรม อกุศลธรรม อัปยาคตธรรม เป็นต้น
3. หมายถึง คัมภีร์ที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สรุปความหมายของปฏิฐานทั้ง 3 นัยสั้นๆ ดังนี้คือ

1. แสดงปัจจัยต่างๆ มี 24 ปัจจัย
2. จำแนกสภาวะธรรมทั้งหลายโดยปัจจัย 24
3. เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คัมภีร์ปฏิฐานนี้เป็นคัมภีร์ที่มีความลึกซึ้ง กว้างขวาง สุขุมคัมภีร์ภาพกว่าทุกๆ คัมภีร์ เพราะขณะที่พระพุทธองค์ทรงพิจารณาคัมภีร์ปฏิฐานอยู่นั้น พระฉัพพรรณรังสี 6 ประการ ได้แก่ นิละ (สีเขียวเข้ม) ปิตะ (สีเหลือง) โลหิตะ (สีแดง) โอทาตะ (สีขาว) มัญชิภูชะ (สีม่วง) ปภัสสระ (สีเงินระยิบระยับ) ได้ชานออกจากพระวรกายของพระพุทธองค์ แสดงถึงคุณสมบัติของคัมภีร์ปฏิฐานซึ่งมีความลึกซึ้งกว้างขวางเหมาะสมแก่พระสัพพัญญุตญาณ อันเป็นญาณที่กว้างขวางลึกซึ้งพอเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ในขณะที่ทรงพิจารณาอยู่นั้น ทรงเกิดความปีติในธรรมรสอยู่ตลอดเวลา อุปมาเหมือนปลาใหญ่ชื่อ ติมิรปิงคละ ได้โอกาสแหวกว่ายอยู่ในมหาสมุทรอันลึกถึง 84,000 โยชน์ ย่อมจะมีความร่าเริงบันเทิงใจ ในการที่ได้แหวกว่ายไปมาในมหาสมุทรอันลึก และกว้างใหญ่นั้นได้อย่างสะดวกสบาย ฉันทิ เมื่อพระศาสดาทรงพิจารณาธรรมอันละเอียดสุขุมตามสบาย ก็ย่อมทรงมีความปีติร่าเริง ในการที่ได้พิจารณาอย่างกว้างขวางลึกซึ้งในคัมภีร์ปฏิฐานก็ฉันทิ

ปฏิฐาน เป็นคัมภีร์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงปัจจัย 24 และมีการจำแนกธรรมทั้งหลายในอัมมสังคณิ คือ ติกมาติกา 22 ติกะ และทุกมาติกา 100 ทุกะ มีกุสลติกะเป็นต้น จนถึงปฏิฐิติทุกะ โดยปัจจัย 24 มีเหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัย เป็นต้น

จากเนื้อหาทั้งหมดที่เราศึกษาผ่านไป 3 ประเด็น คือ พระธรรมแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ พระธรรมที่พระพุทธองค์ทรงเห็นกับที่ตรัสสอน การฟังพระธรรมอย่างถูกวิธี และโครงสร้างองค์รวมคำสอนในพระพุทธศาสนา คงจะพอทำให้เราเห็นแล้วว่า คำสอนในพระพุทธศาสนานั้น มีมากมาย เป็นของสากล และเป็นของจริงตลอดกาล และที่สำคัญก็คือ จุดมุ่งหมายการแสดงธรรมของพระองค์ก็เพื่อให้ประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การบรรลุมรรคผลนิพพาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาอย่างแท้จริง

เพราะฉะนั้น เราจึงต้องหมั่นศึกษาธรรมะ และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่เราจะได้สามารถไปรู้ไปเห็นว่า ธรรมะของพระพุทธองค์แต่ละข้อนั้น สามารถทำให้กิเลสหมดไปจากใจคนได้อย่างไร และผู้ที่ให้ความรู้ทั้งภาคปริยัติและปฏิบัตินี้ได้ ก็คือ พระภิกษุสงฆ์ ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ

ดังนั้น ในบทต่อไป เราจะมาศึกษากันว่า พระสงฆ์คือใคร และท่านสืบทอดรักษาคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างไร

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 6 โครงสร้างองค์รวมคำสอนฯ จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 6 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 6
แล้วจึงศึกษาบทที่ 7 ต่อไป

บทที่ 7

ความสำคัญ
ของพระภิกษุสงฆ์

บทที่ 7

ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์

7.1 ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์

- 7.1.1 ความสุขที่แท้จริงคืออะไร
- 7.1.2 เหตุจูงใจในการบวชในสมัยพุทธกาล
- 7.1.3 พระภิกษุสงฆ์คือใคร
- 7.1.4 ธรรมเนียมการบรรพชา และอุปสมบทในสมัยพุทธกาล
- 7.1.5 การบรรพชากับการอุปสมบทแตกต่างกันอย่างไร
- 7.1.6 อานิสงส์ของการบวช

7.2 กิจวัตรของพระภิกษุสงฆ์

- 7.2.1 บิณฑบาต
- 7.2.2 กวาดวัด
- 7.2.3 ปลงอาบัติ
- 7.2.4 ทำวัตร สวดมนต์ และเจริญภาวนา
- 7.2.5 พิจารณาปัจเจกชน
- 7.2.6 อุปัชฌาย์อุปัชฌาย์อาจารย์
- 7.2.7 บริหารสิ่งของ และร่างกาย
- 7.2.8 ขวนขวายเรียนธรรมะ
- 7.2.9 เอาใจใส่ของสงฆ์ และกิจสงฆ์
- 7.2.10 ดำรงตนให้น่าไหว้

แนวคิด

1. ทุกคนต่างต้องการความสุข แต่ความสุขนั้นมี 2 ประเภท คือ สามีสุขเป็นความสุขที่ต้องอิงวัตถุ และนิรามิสสุข เป็นความสุขทางธรรม เรียกว่า พระนิพพาน ซึ่งจะได้ความสุขอย่างนี้ต้องใช้ชีวิตประพฤติพรหมจรรย์ เพราะชีวิตครองเรือนไม่มีโอกาสทำความดีได้เต็มที่ มีทั้งความทุกข์เก่า และความทุกข์ใหม่ เกิดขึ้นในตนเองตลอดเวลา

2. พระภิกษุสงฆ์ คือ ลูกชายชาวบ้านที่เห็นภัยในชีวิต แล้วตัดสินใจออกบวชหาทางขจัดทุกข์ที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นได้ทั้งสมมติสงฆ์ และพระอริยสงฆ์ แต่การบวชนั้น ต้องปฏิบัติตามธรรมเนียม การบวชของสงฆ์ ตามที่พระพุทธองค์บัญญัติไว้ ซึ่งผู้บวชจะต้องมีคุณสมบัติ ของการขอบวชได้อย่างครบถ้วน

3. เมื่อบวชเข้าในพระพุทธศาสนาแล้ว พระภิกษุต้องปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการ คือ บิณฑบาต กวาดวัด ปลงอาบัติ ทำวัตรสวดมนต์ และเจริญภาวนา พิจารณาปัจเจกชน อပ္ปฐากอุปัชฌาย์อาจารย์ บริหารสิ่งของ และร่างกาย ขวนขวายเรียนธรรม เอาใจใส่กิจของสงฆ์ และดำรงตนให้น่าไหว้ ต้องปฏิบัติกิจวัตร 10 เหล่านี้ตลอดชีวิตการบวช เพื่อเผาผลาญกิเลสให้หมดไปจากใจของตนเอง

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายเหตุผลแห่งการออกบวชของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และอานิสงส์แห่งการบวชได้
2. มีความเข้าใจธรรมเนียมการบรรพชา และอุปสมบทในพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง
3. สามารถอธิบายกิจวัตรประจำวันอันเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของพระภิกษุสงฆ์ได้

บทที่ 7

ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์

ในสมัยปัจจุบันนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว แต่พระพุทธองค์ก็ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ต่อไป ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่สืบทอด รักษาพระธรรมวินัยมาถึงทุกวันนี้ ก็คือ พระภิกษุสงฆ์

แต่ก่อนที่เราจะไปศึกษาว่า พระภิกษุสงฆ์คือใคร ทำไมท่านจึงออกบวช ธรรมเนียมการบวช เป็นอย่างไร บวชแล้วต้องทำอะไรบ้าง และอนิสงส์การบวชมีอะไรบ้าง เรามีความจำเป็นจะต้องเข้าใจ สภาพจริงๆ ของชีวิตเรามาก่อน โดยเฉพาะเรื่องของความสุขที่แท้จริงคืออะไร เราจึงจะเข้าใจประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาก่อนนี้ ได้ลึกซึ้ง

7.1 ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์

7.1.1 ความสุขที่แท้จริงคืออะไร

นับตั้งแต่เราจำความได้จนกระทั่งถึงวันนี้ ถ้าถามว่า เราต้องการอะไรมากที่สุด หรือเรากำลังแสวงหาสิ่งใดอยู่

ทุกคนก็จะมีคำตอบตรงกันคือ ต้องการความสุข ไม่มีใครเลยที่ต้องการความทุกข์

ถ้าถามต่อว่าความสุขที่คนเราเฝ้าแสวงหากันนั้น มีใครได้พบแล้วหรือยัง ? หลายคนบอกว่าพบแล้ว แต่เมื่อชักใช้ไล่เลียงเอาจริงๆ แล้ว กลับลังเล เพราะความสุขที่ว่าพบแล้วนั้น แท้จริงเป็นเพียงความสุขชั่วคราวสุขแบบสุดๆ ดิบๆ ด้วยซ้ำ คือสุขแล้วก็ทุกข์อีก ส่วนความสุขจริงๆ สุขที่ไม่กลับเป็นทุกข์อีกนั้น จนแล้วจนรอดก็ยังหากันไม่พบ

แม้ใครจะมีอายุยืนเป็นหมื่นเป็นพันปี หากยังไม่ได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือยังไม่ได้พบคำสอนของพระองค์แล้ว ต่อให้เกณต์คนทั้ง โลกมาช่วยกันหาว่า ความสุขอยู่ที่ไหน ก็ยากที่จะได้พบ แต่มีคนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าใจผิด หลงปลื้มว่าความสุขจอมปลอม ที่ได้รับเพียงชั่วคราวนั้น เป็นความสุขที่แท้จริง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบความสุขที่แท้จริงแล้ว ตั้งแต่เมื่อ 2,500 กว่าปีก่อนโน้น และได้ทรงอธิบายลักษณะของความสุขไว้ว่าความสุขแบ่งออกเป็น 2 ประเภท¹ คือ

¹ อรรถกถาพระวินัยปิฎก สมณตปาสาทิกา เวรัญชกัณทวรรณนา, มก. เล่ม 1 หน้า 286.

1) สามิสสุข สุขที่ต้องอิงอำมิส

ความสุขที่ต้องอิงวัตถุ เรียกว่า สามิสสุข

วัตถุที่ให้ความสุข นั้นอาจเป็นทรัพย์สิน แก้วแหวนเงินทอง ข้าวของหรือตัวบุคคลก็ได้ เช่น สามิ ภรรยา บุตร ธิดา เป็นต้น กล่าวคือต้องได้ของเหล่านี้มาไว้ในครอบครองจึงจะเป็นสุข

ความสุขชนิดนี้ไม่ถาวร เพราะจะนำความทุกข์ความร้อนใจมาให้ในภายหลัง เช่น ความสุขแบบหนุ่มสาวที่ต้องการมีคู่ครอง พอได้คู่มาแล้วก็ชื่นใจ แต่ไม่นานความทุกข์ก็ตามมา ทุกข์เพราะห่วงกังวล เรื่องการดูแลเอาอกเอาใจ ห่วงแล้วยังห่วงอีก เพราะเกรงจะไปเป็นอื่น คอยหวาดระแวงหวงมากเข้า ก็กลายเป็นหึง บางคู่ถึงกับหย่าร้างกัน ทุกข์ที่ตามมาจึงมากกว่าสุขที่ได้รับหลายเท่าตัว

2) นิรามิสสุข สุขทางธรรม

ความสุขทางธรรม เรียกว่า นิรามิสสุข

ความสุขชนิดนี้เป็นความสุขอันแท้จริงของมนุษย์ เป็นความสุขที่ไม่กลับกลายเป็นทุกข์อีก เพราะเป็นที่สิ้นสุดแห่งความทุกข์ทั้งปวง เรียกว่า นิพพาน

การเสาะแสวงหานิรามิสสุข ซึ่งไม่ต้องอิงวัตถุภายนอกนั้น มิใช่สิ่งที่จะพบกันได้ง่าย ถ้าพระลัมบาลัมพุทธเจ้ามิได้ทรงอุบัติขึ้น ใครเล่าจะเป็นผู้ชี้แนะ แม้พระพุทธร่องค์เองก็เถอะ กว่าที่จะทรงพบความสุขชนิดนี้ ก็ต้องทรงบำเพ็ญเพียรอย่างยืงยวด ในพระชาติสุดท้ายถึง 6 ปี แทบจะสิ้นพระชนม์ ครั้นแล้วครั้งเล่า แต่ในที่สุดก็ทรงค้นพบ และสามารถชี้แนะกุศลโยบายอันเป็นทางตรงสู่พระนิพพานด้วยการบรรพชา ว่า

“ฆราวาสเป็นที่คับแคบ เป็นทางมาแห่งธุลี ส่วนการบรรพชาเป็นโอกาสสว่าง ผู้อยู่ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ด้วยดีเหมือนสังข์ที่ขัดแล้วย่อมไม่ได้ เราพึงปลงผมและหนวด ครองผ้าย้อมฝาดออกจากเรือน บวชเป็นผู้ไม่มีประโยชน์ เกี้ยวข้องด้วยเรือนเกิด”¹

อธิบายความว่า

ชีวิตแบบชาวบ้านนั้นคับแคบ ไม่เปิดโอกาสให้ทำความดีได้เต็มที่ ต้องดิ้นรน ปากกัด ดิ้นถีบ หาเลี้ยงชีวิต บางทีถึงกับต้องก่อเวร

บางคนแม้ตั้งใจรักาศิล แต่ก็ไม่วายมีเหตุการณ์มาบังคับให้ต้องพูดปด เช่น เป็นเลขานุการหน้าห้อง มีหน้าที่จัดแขกเข้าพบผู้บังคับบัญชา แต่บางวันท่านไม่ต้องการรับแขก จึงสั่งให้บอกคนที่มาขอพบทุกคนว่า ไม่อยู่ เลขานา ก็จำเป็นต้องพูดปดตามที่สั่ง ทั้งๆ ที่ไม่อยากจะทำ

¹ จุฬทตฺถิยโศปมสูตร, มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก, มก. เล่ม 18 ข้อ 332 หน้า 477.

แม้ที่สุดอาชีพอีฬาวลอกยกย่องว่าเป็นอาชีพของนักบุญ เช่น อาชีพครู ซึ่งเปรียบเสมือนแพทย์ทางใจ มีหน้าที่ฝึกอบรมปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรมให้แก่ศิษย์ อาชีพแพทย์ซึ่งรักษาความเจ็บป่วยทางกายให้หาย มีเรี่ยวแรงทำงานเลี้ยงชีวิตได้เป็นปกติต่อไป โดยทั่วไปงานเหล่านี้ถือว่าเป็นการสร้างบุญ แต่ทั้งครูทั้งแพทย์ ก็ไม่วายเป็นจิตใจขุนมัว เพราะหน้าที่การงาน ผลักดัน ยิงประกอบอาชีพอื่นด้วยแล้ว ยิ่งหนีไม่พ้น ต้องก่อเวร อยู่เรื่อยๆ เช่น อาชีพเกษตร ก็ไม่วายต้องฆ่าสัตว์ ฆ่าแมลง อาชีพพหุการก็ไม่วายฆ่าคน อาจละทางตรงหรือ ทางอ้อม อาชีพพ่อค้าก็มักหนีไม่พ้นการพุดปดในหลายๆ กรณี

ช่องทางชีวิตของฆราวาสคับแคบเช่นนี้ โอกาสรักษาศีล 5 ให้ตลอดรอดฝั่งไปได้แต่ละวันจึงแสน ยาก โอกาสจะประพฤติธรรมและหาความสงบภายในก็ยิ่งมีน้อยเต็มที

แม้จะเห็นคุณค่าของการบวชเต็มเปี่ยมเช่นนี้แล้วก็ตาม การที่คนใดคนหนึ่งจะละทิ้งเห้าเรือน ครอบครัวยกบวช ก็ยังทำได้ง่าย ๆ ต้องอาศัยกำลังใจที่เข้มแข็ง และมีกัลยาณมิตรช่วยประคับประคอง พร้อมทั้งต้องมีกำลังบุญที่สั่งสมมาดีแล้วคอยสนับสนุน

พระลัมมัลัมพุทเจ้าทรงเล่าเหตุการณ์ เมื่อครั้งเสด็จออกบรรพชาว่า

“เราเมื่อยังหนุ่ม เกศายังดำนสนิท บริบูรณ์ด้วยความหนุ่มที่กำลังเจริญ ยังอยู่ในปฐมวัย มารดา บิดาไม่ปรารถนาจะตามใจ พวกเขาร้องไห้ น้ำตานองหน้าอยู่ เรายังปลงผมและหนวด ครองผ้าย้อมฝาด ออกจาก เรือนบวชเป็นผู้ไม่มีเรือนเสียได้”

7.1.2 เหตุจูงใจในการบวชในสมัยพุทธกาล

เมื่อถูกความเสื่อม 4 อย่างครอบงำ

พระอรหันต์รูปอื่นๆ ที่ก่อนบวชเคยหลงติดอยู่ในสามิสสุข เช่น พระรัฐपाल ได้อาศัยพระปัญญาธิ-คุณ พระกรุณาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณของพระบรมศาสดาคุ้มครองอยู่ ท่านจึงสลัดเครื่องร้อยรัดเหล่านั้น ออกมาบวชได้

พระรัฐपाल อดีตเป็นบุตรเศรษฐีแห่งแคว้นกุรุรัฐ ก่อนบวชท่านมีความสุขสบายเกินหน้าใครมากมาย แต่ลุ่มๆ ท่านก็ออกบวช ขำการออกบวชของท่านถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมาก แม้พระราชา ผู้ครองแคว้นนั้น ครั้นทรงสดับข่าวก็ยิ่งอัศจรรย์พระทัย ถึงกับตรัสถามเหตุผลในการที่ท่านออกบวช ว่า

ท่านรัฐपाल บุคคลบางจำพวกในโลกนี้ เมื่อถูกความเสื่อม 4 อย่างเข้าครอบงำ คือ

ประการที่ 1 เป็นคนแก่ ถูกความชรา ความคร่ำคร่า เข้าครอบงำหมดความเจริญทางโลก

ประการที่ 2 เป็นคนเจ็บถูกความเจ็บไข้ได้ป่วยเข้าเบียดเบียน หาความสุขความเจริญทางโลกไม่ได้

ประการที่ 3 เป็นคนสิ้นทรัพย์อัปโกสะ ถูกความยากจนชั้นแค้นเข้าครอบงำ หาความสุขความเจริญทางโลกไม่ได้

ประการที่ 4 เป็นคนไร้ญาติขาดมิตร ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมนับถือแล้ว

บุคคลผู้มีความเสื่อมเหล่านี้นั้น ที่พากันหันหน้าเข้าพึ่งพระพุทธศาสนา ออกบวชประพฤติพรหมจรรย์เพื่อหลีกเลี่ยงความเสื่อมดังกล่าว

เมื่อทุกข์เก่า และทุกข์ใหม่เกิดขึ้นกับตน

สำหรับตัวท่านเองยังไม่แก่เฒ่าชรา ยังเป็นคนไม่เจ็บไข้ได้ป่วยอะไร สุขภาพอนามัยก็สมบูรณ์อยู่ ทั้งไม่ใช่คนยากจนชั้นแค้น อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติถึงปานนี้ ญาติมิตรก็ล้วนนับถือรักใคร่ มีความอาลัยในตัวท่านมากมาย ไฉนจึงออกบวชเสียเล่า”

ก่อนอื่นขอให้ทราบว่ ในสมัยโบราณ มีคนที่ออกบวชในลัทธิศาสนาต่างๆ เมื่อถูกความเสื่อม 4 อย่างเข้าครอบงำ โดยไม่มีความเสื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริงเป็นจำนวนมาก แม้สมัยเมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ก็มีคนเหล่านั้นแฝงมาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนไม่น้อยเช่นกัน จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่พระราชายังไม่เคยพึ่งพระธรรมเทศนาเลยจะต้องทรงสงสัย

พระราชาแสดงเหตุ 4 ประการ¹ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงแล้วแก่พระราชา โดยแยกแยะเหตุแห่งทุกข์ออกเป็น 2 นัย คือ **ทุกข์เก่า** และ**ทุกข์ใหม่** โดยเน้นว่า

“มนุษย์มีทุกข์เก่าอยู่มากแล้ว ยังไม่วายไปแสวงหาทุกข์ใหม่มาเพิ่มให้หนักขึ้นไปอีก เหมือนดินพอกหางหมู”

ทุกข์เก่า มี 3 ประการคือ

1. ลังขารไม่จีรังยั่งยืน สัตว์โลกถูกความชรา ความคร่ำคร่าคืบคลานเข้าครอบงำอยู่ทุกขณะ ผู้มีปัญญาจึงควรนึกถึงความชราอยู่เสมอ

2. สัตว์โลกไม่มีผู้ป้องกัน และไม่เป็นใหญ่เฉพาะตน จึงไม่มีใครป้องกันความตายได้

3. สัตว์โลกไม่มีอะไรเป็นของๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป คือตายแล้วก็เอาอะไรไปไม่ได้

ทุกข์ใหม่ คือ ทุกข์ที่เกิดขึ้นเพราะชาวโลกมีความรู้สึกลัวว่าทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตพร่องอยู่เป็นนิตย์ เขาจึงไม่รู้จักถ่อม ตกเป็นทาสแห่งตัณหาเห็นอะไรก็อยากได้ไปหมด ได้เท่าไรก็ยังไม่พอ อย่างที่เรียกกันว่า ถมไม่เต็ม

¹ รัชฎาสูตร, มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์, มก. เล่ม 21 ข้อ 446 หน้า 383.

7.1.3 พระภิกษุสงฆ์คือใคร

เมื่อเราศึกษามาถึงตรงนี้ หากมีการตั้งคำถามว่า พระภิกษุสงฆ์คือใคร? คำตอบที่สั้น และเข้าใจง่ายที่สุด ก็คือ

พระภิกษุสงฆ์ คือ ลูกชายชาวบ้านที่เห็นภัยในชีวิตว่า เราเป็นผู้ถูกทุกข์เพราะความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เศร้าเสียใจ ตัดอาลัยไม่ขาด จิตใจสลดหดหู่ น้อยใจ คับแค้นใจ ได้พบสิ่งที่เกลียด พลัดพรากสิ่งที่รัก พบความผิดหวัง ทุกข์เหล่านี้ครอบงำ ท่วมทับชีวิตมนุษย์อยู่ทุกวัน ชีวิตเรานี้มีความทุกข์เป็นเบื้องหน้า ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นไปจากกองทุกข์ทั้งหมดนี้

เมื่อเห็นภัยอย่างนี้แล้วจึงตัดสินใจออกบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาอย่างมีเป้าหมายว่า **บวชเพื่อขจัดกองทุกข์ให้หมดสิ้นไป** โดยมุ่งมั่นฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีด้วยประการทั้งปวง มีการสำรวมกาย วาจา และใจ มีการศึกษาเพื่ออบรมจิตใจทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยการศึกษาพระไตรปิฎก และการเจริญภาวนาตามวิธีการที่ถูกต้องจนสามารถทำจิตใจให้สงบ และปล่อยโล่งขึ้นตามลำดับๆ อันเป็นเหตุให้เกิดปัญญาในการขจัดทุกข์ และอาสวกิเลส สามารถเข้าใจซึ่งถึงสัจธรรมของโลก และชีวิต ตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่อย่างไรก็ตาม การขจัดกองทุกข์ที่มีเหตุเกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลงในใจ ก็ไม่ใช่ของง่าย ด้วยเหตุนี้ พระภิกษุสงฆ์จึงแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ **สมมติสงฆ์** กับ **พระอริยสงฆ์**

สมมติสงฆ์ หมายถึง ผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา และตั้งใจเคี่ยวเข็ญฝึกฝนอบรมตนเองตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจริงจัง เพื่อมุ่งขจัดกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลงในใจของตนเองให้หมดสิ้นไป จนกว่าจะบรรลุลหรรณเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

พระอริยสงฆ์ หมายถึง ผู้ที่หมดความสงสัยในการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เพราะได้ผ่านการฝึกฝนอบรมบ่มนิสัยตามคำสอนของพระพุทธองค์ จนกระทั่งบรรลุลหรรณเป็นพระอริยบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์

คนเราโดยมากแยกไม่ออกว่า อะไรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต อะไรเป็นส่วนเกิน จึงเป็นสาเหตุทำให้โลกเดือดร้อนไม่สิ้นสุดตราบทุกวันนี้

ชีวิตของพระภิกษุสงฆ์จะเป็นชีวิตต้นแบบให้คนเราได้ใช้เป็นเกณฑ์วัดพื้นฐานความจำเป็นของชีวิต เพราะชีวิตของท่านเหลือไว้เพียง ปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม 3 ผืน อาหาร 2 มื้อ ที่พักอาศัย เช่น โคนไม้ และยารักษาโรคในยามเจ็บป่วย ทั้งนี้เพื่อให้ตัวท่านเองไม่ต้องหมดเปลืองเวลา กับการบริหารข้าวของที่เป็นส่วนเกินต่อชีวิต ท่านจะได้มีเวลาในการประพฤติปฏิบัติธรรมมากมาย ความก้าวหน้าในการขจัดกิเลสตามรอยบาทพระพุทธองค์จะได้บรรลุผลโดยเร็วไว และท่านจะได้เป็นนือนานบุญอันประเสริฐให้แก่ญาติโยม

ดังนั้น เราจึงควรทะนุบำรุงท่านเหล่านี้ให้ประพฤติปฏิบัติธรรมได้เต็มที่ เพื่อที่ว่าเมื่อท่านเชี่ยวชาญอบรมตนเองตามพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มากเท่าไร เราจะได้อาศัยผลการปฏิบัติธรรมของท่านมาชี้แจงแสดงธรรมให้เรารู้ถูก-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควร-ไม่ควรทำตามท่านไปด้วย

7.1.4 ธรรมเนียมการบรรพชา และอุปสมบทในสมัยพุทธกาล

ในยุคต้นของพระพุทธศาสนา พระสาวกทุกรูปล้วนเป็นพระภิกษุไม่มีพระสาวกที่เป็นสามเณร แม้เจ้าชายสิทธัตถะเอง เมื่อทรงผนวชก็เรียกว่าเสด็จออกบรรพชา ต่อมาในภายหลังมีพุทธานุญาตให้มีการบวชเป็นสามเณร และให้ใช้คำว่า **บรรพชา** สำหรับการบวชเป็น สามเณร และใช้คำว่า **อุปสมบท** สำหรับการบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์

สามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา คือ สามเณรราหุล ท่านได้รับพุทธานุญาตให้บวช เมื่อครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์เป็นครั้งแรก เพื่อแสดงธรรมโปรดพระพุทธรบิดา และพระประยูรญาติเหตุที่พระราหุลกุมารได้บวชเป็นสามเณรเพราะพระนางพิมพาทรงคิดว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคงไม่ทรงหวนกลับมาครองราชสมบัติอย่างแน่นอน จึงทรงแนะนำให้พระราหุลกุมาร ไปทูลขอราชสมบัติจากพระพุทธรองค์ เพราะโดยประเพณีทางโลกแล้ว พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์รัชทายาทแห่งกรุงกบิลพัสดุ์

พระพุทธรองค์ทรงดำริว่า “กุมารนี่ยากได้ทรัพย์อันเป็นสมบัติของบิดา ทรัพย์นั้นไปตามวิฎฐะ มีความคับแคบ ช่างเถิด เราจักให้อริยทรัพย์ 7 ประการ อันเราได้เฉพาะที่ควงไม้โพธิ์แก่เธอ จะทำเธอให้เป็นเจ้าของมรดกอันเป็นโลกุตระ”¹ จึงทรงมีพุทธบัญญัติให้พระสารีบุตรบรรพชาพระโอรสราหุลเป็นสามเณรด้วยวิธี **ไตรสรณคมน์** การบรรพชาด้วยวิธีนี้ได้ใช้เป็นต้นแบบแห่งการบวชสามเณรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การบวชด้วยวิธีไตรสรณคมน์

การบวชด้วยวิธีไตรสรณคมน์ คือ การให้ผู้ขอบวชซึ่งโกณฑน โณฑม ห่มผ้าไตรเรียบร้อยแล้วเข้าไปกราบพระภิกษุเพื่อประกาศขอบวชต่อหน้าสงฆ์ พระภิกษุผู้รับบวชให้ไตรสรณคมน์ โดยการกล่าวนำให้ที่ฟัง 3 ประการ คือ **พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์** แล้ว ผู้ขอบวชจึงกล่าวรับตามนั้น คำกล่าวมีดังนี้

พุทัง สะระณัง คัจฉามิ แปลว่า ข้าพเจ้าขอถือพระพุทธเป็นที่พึ่ง

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ แปลว่า ข้าพเจ้าขอถือพระธรรมเป็นที่พึ่ง

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ แปลว่า ข้าพเจ้าขอถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

¹ อรรถกถาขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เรื่องพระนันทเถระ, มก. เล่ม 40 หน้า 158.

ทุติยัมปิ พุทธัง สาระณัง คัจฉามิ แปลว่า แม้คำรบสอง ข้าพเจ้าขอถือพระพุทธเป็นที่พึ่ง
ทุติยัมปิ ธีมมัง สาระณัง คัจฉามิ แปลว่า แม้คำรบสอง ข้าพเจ้าขอถือพระธรรมเป็นที่พึ่ง
ทุติยัมปิ สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ แปลว่า แม้คำรบสอง ข้าพเจ้าขอถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

ตะติยัมปิ พุทธัง สาระณัง คัจฉามิ แปลว่า แม้คำรบสาม ข้าพเจ้าขอถือพระพุทธเป็นที่พึ่ง
ตะติยัมปิ ธีมมัง สาระณัง คัจฉามิ แปลว่า แม้คำรบสาม ข้าพเจ้าขอถือพระธรรมเป็นที่พึ่ง
ตะติยัมปิ สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ แปลว่า แม้คำรบสาม ข้าพเจ้าขอถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

การที่ให้ผู้บวชกล่าวย้อนถึง 3 ครั้งเช่นนี้ เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงถือว่า บางครั้งคนเรา
อาจเผลอปากโดยพลอสติ ไม่ทันคิด ฉะนั้นจะถือคำพูดเพียงครั้งเดียวมาเป็นหลักฐานยืนยันความตั้งใจจริง
ยังไม่ได้ ต้องกล่าวถึง 3 ครั้ง เป็นการย้ำเจตนาว่า มิได้พูดเพราะพลอสติหรือเห็นแก่หน้าใคร

เมื่อกล่าวจบ 3 ครั้ง ถือว่าสำเร็จเป็นสามเณร จากนั้นจึงให้สามเณรรับสิกขาบท 10 ประการ คือ

1. ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการทำร้ายชีวิตสัตว์
2. อทินนาทานา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้
3. อพรัหมจริยา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการประพฤติดันไม่ประเสริฐ (เสพเมถุน)
4. มุสาวาจา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการพูดเท็จ
5. สุราเมรัยมัชฌมาทัญญูนา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการดื่มสุรา ของมึนเมา เสพติดให้โทษอัน
ก่อให้เกิดความประมาท
6. วิกาลโภชนา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการฉันโภชนะในเวลาวิกาล
7. นัจจิตวาทิตวิสุกทัสสนาเวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี
และดูการเล่นต่างๆ อันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์
8. มาลาคันธวิเลปนธารณมันทนวิภูสณัญญูนา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการทัดทรงประดับ
ตกแต่งด้วยดอกไม้ของหอม และเครื่องย้อมทา ลูบไล้
9. อุจจาसनมหาสนา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการนอนที่นอนอันสูงใหญ่
10. ชาตรูปราชตปฏิคคหณา เวรมณี แปลว่า จงดเว้นจากการรับทองและเงิน

แม้การบรรพชาจะสำเร็จด้วยไตรสรณคมน์เท่านั้นแต่สิกขาบทก็มีความสำคัญต่อความเป็นสามเณร
ถ้าสามเณรล่วงละเมิดสิกขาบทข้อใดข้อหนึ่งเฉพาะ 5 ข้อข้างต้น สรณคมน์ของสามเณรนั้นย่อมระงับไป
ถือว่าขาดความเป็นสามเณร

ส่วนการบวชเป็นพระภิกษุ นั้น กระทำมาแต่ต้น เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ไม่นานนัก
พระพุทธองค์ทรงประทานอุปสมบทให้ด้วยพระองค์เอง เรียกว่า เอติ ภิกขุ อุปสัมปทา โดยตรัส ว่า

“จงเป็นภิกษุมาเถิดธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพาศิพพหมจรรยให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์เถิด”¹

พระภิกษุรูปแรกที่บวชด้วยวิธีนี้ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ นับเป็นพระสงฆ์รูปแรกในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงอุปสมบทให้ หลังจากทรงแสดงปฐมเทศนาเรื่อง **ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร** ปาฬิปปิตนมฤคทายวันแล้ว ทำให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบัน

การบวชด้วยติสรณคณุปสัมปทา

ต่อมาทรงอนุญาตให้อุปสมบทด้วยวิธีไตรสรณคณณ์ เรียกว่า **ติสรณคณุปสัมปทา** คือ ไตรสรณคณณ์ เช่นเดียวกับสามเณร แต่รับสิกขาบทของพระภิกษุ

การบวชด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา

ครั้งสุดท้ายทรงปรับปรุงวิธีการอุปสมบทของพระสงฆ์ ด้วยวิธี **ญัตติจตุตถกรรมวาจา** ซึ่งใช้กันมาตราบเท่าทุกวันนี้

7.1.5 การบรรพชากับการอุปสมบทแตกต่างกันอย่างไร

ความหมายของการบรรพชา

การบรรพชา มีความหมายครอบคลุม 2 กรณี คือ

1. หมายถึงเฉพาะการบวชเป็นสามเณร คือ บวชให้แก่ผู้มีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์
2. หมายถึงขั้นตอนเบื้องต้นของการอุปสมบท เพราะต้องเข้าพิธีเช่นเดียวกับการบวชสามเณรก่อน เมื่อสำเร็จเป็นสามเณรแล้ว ก็ขออุปสมบทได้ทันที เป็นพิธีที่ต้องกระทำต่อเนื่องกัน

ความหมายของการอุปสมบท

การอุปสมบท คือ การบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา มีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ให้บรรพชาเป็นสามเณร
2. ขอนิสัง (ขอให้อุปัชฌาย์เป็นที่พึ่ง หรือเป็นต้นแบบแห่งความประพฤติ)
3. ถือนุปัชฌาย์
4. ตั้งชื่อภาษาบาลีให้แก่ผู้ขออุปสมบท และบอกนามอุปัชฌาย์
5. ขอบาตรและจีวรแก่ผู้ขออุปสมบท
6. สั่งให้ผู้ขออุปสมบท ออกไปยืนนอกหัตถบาตรสงฆ์
7. สมมติภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้ซักซ้อมถามอันตรายกกรรมแก่ผู้ขออุปสมบท
8. เรียกผู้ขออุปสมบทเข้าในสงฆ์

¹ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร, พระวินัยปิฎก มหาวรรค, มก. เล่ม 6 ข้อ 18 หน้า 50.

9. ให้ขออุปสมบท

10. สมมติภิกษุรูปใดรูปหนึ่งสอบถามอันตรายิกกรรมแก่ผู้ขออุปสมบท

คุณสมบัติของผู้ได้รับอนุญาตให้อุปสมบท

ผู้บวชต้องเป็นชาย อายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป การนับอายุให้ถือทางสุริยคติ คือ ใช้ พ.ศ. เดือน วัน ที่ปัจจุบันเป็นตัวตั้ง และใช้ พ.ศ. เดือน วัน ที่เกิดเป็นตัวลบ

บุคคลต้องห้าม ไม่ให้บวชในพระพุทธศาสนาโดยเด็ดขาด

ประเภทที่ 1 บุคคลที่มีเพศบกพร่อง ได้แก่

1. ผู้เป็นบัณฑิตกะเทย คือ กะเทย
2. อุภโตพยัญชนก คือ คนสองเพศ

ประเภทที่ 2 บุคคลที่ทำผิดต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่

1. ผู้ที่ฆ่าพระอรหันต์มาก่อน
2. ผู้ที่ข่มขืนทำร้ายภิกษุมาก่อน
3. ลักเพศ คือ ผู้ที่ปลอมบวชมาก่อน
4. ภิกษุผู้เข้ารีตเดียรฉัตร คือ เคยบวชมาแล้วเปลี่ยนศาสนาไปเมื่อกลับมาขอบวชใหม่จะไม่รับถือว่าใจโลเล
5. ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก คือ ผู้ที่บวชแล้วทำผิดร้ายแรงขาดความเป็นภิกษุมารั้งหนึ่งแล้วจะกลับมาบวช อีกไม่ได้
6. ภิกษุทำสังฆเภท คือ ทำให้สงฆ์แตกแยก แม้ที่สุดคนที่มีนิสัยเสีย ทำให้หมู่คณะแตกแยก ก็ไม่รับเข้าบวช
7. ผู้ทำโลหิตุปบาท คือ ทำร้ายพระศาสดาถึงหื้อพระโลหิต

ประเภทที่ 3 ผู้ทำผิดต่อผู้ให้กำเนิดคือ ฆ่าบิดามารดาของตน

บุคคลทั้ง 3 ประเภทนี้เรียกว่า “อภัพบุคคล” ห้ามอุปสมบทเด็ดขาด แม้บวชแล้ว รู้ทีหลัง ก็ต้องให้เขาออกจากความเป็นภิกษุสงฆ์

บุคคลผู้ถูกห้ามอุปสมบท

บุคคลเหล่านี้ไม่ได้ถูกห้ามอุปสมบทโดยเด็ดขาด เพียงแต่ไม่สมควรให้อุปสมบท ถ้าอุปสมบทแล้วก็แล้วกันไปได้แก่

1. ผู้เป็นโรคติดต่อยาแรง 5 ประการ คือ
 - 1.1 โรคเรื้อน (กฐลึง)

- 1.2 โรคฝีชนิดเป็นท้วตัว (คณโท)
- 1.3 โรคกลาก (กิลาส)
- 1.4 โรคมอกรอ (โลโล) คือ มีเสมหะแห้งอยู่ในกำมือของหลอดลม
2. ผู้มีอวัยวะบกพร่อง เช่น มือขาด เท้าขาด หูขาด จมูกขาด นิ้วมือ หรือนิ้วเท้าขาด ง่ามนิ้วมือ หรือง่ามนิ้วเท้าขาด
3. ผู้ที่มีอวัยวะไม่สมประกอบ เช่น หลังค่อม คอพอก เท้าปุกมือเป็นแผ่น
4. ผู้พิการ ตาบอด ตาใส ง่อย (มือ เท้าหงิก) กระจอก คือ เท้าหรือขาพิการจะเดินก็เดินไม่ได้ ไ้หูหนวก
5. ผู้ทุพพล คือ ง่อนแง่น เปรี๊ยะ เป็นผู้มีรูปร่างสมประกอบแต่ไม่มีแรง
6. ผู้ที่มีข้อผูกพัน คือ ผู้ที่บิดามารดาไม่อนุญาต ผู้ที่มีหนี้สิน ผู้เป็นทาส หรือผู้ที่พระเจ้าแผ่นดินเลี้ยงดูไว้
7. ผู้ถูกอาญาแผ่นดินอย่างหนัก จนมีร่องรอยปรากฏ เช่น ถูกเขียนจนหลังลาย ถูกลักหน้า
8. ผู้ประทุษร้ายความสงบ คือ โจรผู้ร้ายที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นต้น

บุคคลที่ห้ามอุปสมบท

คือ ผู้ที่ยังไม่พร้อม ยังบวชไม่ได้ มีดังนี้

1. ผู้ไม่มีอุปัชฌาย์ คือ ไม่มีพระอาจารย์รูปไหนรับเป็นศิษย์
2. ผู้ไม่มีบาตร
3. ผู้ไม่มีจีวร
4. ผู้ไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร
5. ผู้ยืมบาตรเขามา
6. ผู้ยืมจีวรเขามา
7. ผู้ยืมทั้งบาตรทั้งจีวรเขามา

7.1.6 อานิสงส์ของการบวช

กล่าวโดยย่อ อานิสงส์ของการบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์นั้น แบ่งออกได้ 2 ประเภทคือ

ผลดีที่ได้รับโดยตรง

ประเภทที่ 1 อานิสงส์หลัก ได้แก่

1. กรณีของผู้ที่หมดกิเลส สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ย่อมได้อานิสงส์คือ
 - ก. ทุกข์เก่าหมดไป
 - ข. ทุกข์ใหม่ไม่เกิดขึ้น คือ หมดกิเลส

ค. เป็นเพื่อนาบุญอันประเสริฐของมนุษย์ทั้งหลาย ที่ได้ทำบุญถวายทาน และถวายสักการะ
แต่ท่าน

2. มองถึงด้านคุณธรรมในตัวของผู้บวช
 - ก. ทำให้ตัวเองเป็นผู้มีความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ
 - ข. จะได้น้ำใจงาม ที่เรียกว่า เป็นคนมีน้ำใจ
 - ค. เป็นผู้มีปัญหามาก

ผลดีที่เกิดขึ้นในทางอ้อม

ประการที่ 2 อานิสงส์พลอยได้ ได้แก่

1. อานิสงส์ที่เกิดแก่ผู้อื่น
 - ก. ช่วยให้บิดามารดาได้มีโอกาสใกล้ชิดพระศาสนา เช่น ได้ฟังธรรม เป็นต้น เพราะต้องไปเยี่ยมเยียนผู้บวชอยู่เสมอ
 - ข. แม้สึกออกไปแล้ว ภรรยาและลูกก็เป็นสุข เพราะได้นิสัยดี ๆ ที่เกิดจากการขัดเกลานิสัยของตัวเอง เมื่อก่อนเคยขี้เหล้าเมายา เม้าขี้้นมากก็อาละวาด พอบวชแล้วสึกออกไปได้ปรับตัวมีนิสัยดีขึ้น
 - ค. ประเทศชาติได้พลเมืองดีเพิ่มขึ้น
2. อานิสงส์ทางธรรม
เป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

7.2 กิจวัตรของพระภิกษุสงฆ์

จุดประสงค์สำคัญของการบวช คือ มุ่งตัดภาระต่างๆ ทางโลกจะได้มีโอกาสบำเพ็ญเพียรทางจิต ได้อย่างเต็มที่ เผลอลาญกิเลสให้หมดไป จะได้พบความสุขที่แท้จริง

พระภิกษุจะเผลอลาญกิเลสให้หมดไปด้วยวิธีการอย่างไร ?

คำตอบคือ หลังจากบวชแล้ว พระภิกษุจำต้องปฏิบัติกิจวัตรตามแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางไว้อย่างเคร่งครัด

ความหมายของกิจวัตร

กิจวัตร มาจากคำ 2 คำรวมกัน คือ “กิจ” คำหนึ่ง “วัตร” อีกคำหนึ่ง

กิจ หมายถึง สิ่งที่ต้องทำ ถ้าไม่ทำจะเสียหาย

วัตร แปลว่า สิ่งที่ควรทำ ไม่ได้บังคับ ถ้าไม่ทำก็ไม่ถึงกับเสียหาย หรือขาดจากความเป็นพระ แต่

ไม่งาม ไม่น่าเลื่อมใส อาจเป็นช่องทางให้เกิดความเลื่อมใส ภิกษุใดตั้งใจประพฤติปฏิบัติวัตรอย่างเคร่งครัด ความเป็นพระภิกษุของท่านก็ดีขึ้น เด่นขึ้น มีค่าขึ้น และสามารถกำจัดกิเลสได้เร็วขึ้น

ประเภทของกิจวัตรพระภิกษุ

กิจวัตรของพระภิกษุนี้ พระเถระในอดีตได้ผูกเป็นคำกลอนขึ้นทำให้ง่ายแก่การจดจำ และนำไปปฏิบัติอยู่ 10 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. บิณฑบาต
2. กวาดวัด
3. ปลงอาบัติ
4. ทำวัตร สวดมนต์ และเจริญภาวนา
5. พิจารณาปัจเจกชน
6. อุปัชฌายากุปป์ชฌาย์อาจารย์
7. บริหารสิ่งของ และร่างกาย
8. ขวนขวายเรียนธรรมะ
9. เอาใจใส่ของสงฆ์ และกิจสงฆ์
10. ดำรงตนให้น่าไหว้

ภิกษุรูปใดปฏิบัติครบทั้ง 10 แม้กิเลสยังไม่หมดแต่ก็น้อยลงและจะเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสของสาธุชนอีกด้วย

7.2.1 กิจวัตรที่ 1 บิณฑบาต

ความหมายของบิณฑบาต

บิณฑบาต แปลว่า “การตักแห่งก้อนข้าว” โดยพระวินัยห้ามพระภิกษุประกอบอาหารฉันเอง ต้องรอผู้อื่นถวาย

พระลัมมालัมพุทเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องบิณฑบาต เพราะทรงปรารถนาให้พระภิกษุ มีเวลาว่างพอที่จะประพฤติปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องไปดิ้นรนหาเลี้ยงชีพให้ลำบากจนไม่มีกำลังใจที่จะศึกษาธรรมะ ถ้าจะว่ากันอีกแง่หนึ่ง คือ พระองค์ทรงกำหนดให้พระภิกษุ ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องเลี้ยงชีพด้วยการบิณฑบาตเท่านั้น

ภิกษุ แปลว่า “ผู้ขอ” ต่างกับขอทานอย่างไร?

พระภิกษุกับขอทานใช้คำว่า **ขอ** เหมือนกัน แต่ต่างกันที่การขอของพระภิกษุ ท่านใช้คำว่า **ขอแบบ**

สมณะ คือ ขอด้วยอาการอันสงบ ให้ก็รับด้วยอาการอันสงบ ไม่ให้ก็ไปอย่างผู้สงบ แม้การฉันท์ฉันอย่างสงบ การขอประเพณีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นเท่านั้น

รูปแบบของการบิณฑบาต

รูปแบบของการบิณฑบาตมีหลายลักษณะ เช่น

1. พระเถาตรออกไปบิณฑบาตตามบ้าน
2. ญาติโยมจัดมาถวายที่วัด
3. พระรับนิมนต์ไปฉันที่บ้านญาติโยม

อานิสงส์ของการบิณฑบาต

ในทางโลก เมื่อใครให้ของ ต้องมีการตอบแทนคุณตามสมควร แต่พระภิกษุเมื่อบิณฑบาต ได้อาหารมาแล้วจะมีวิธีการตอบแทนแก่สาธุชนอย่างไร

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางเงื่อนไขไว้ว่า เมื่อฉันข้าวปลาอาหารของญาติโยมแล้ว จะต้องประพฤติปฏิบัติธรรม ฝึกฝนอบรมตนเอง ให้อยู่ในพระธรรมวินัย จนเกิดผลต่อตน แล้วนำความดีนั้นย้อนมาตอบแทนญาติโยมด้วยการหาโอกาสสอนธรรมะ แนะนำแนวทางดำรงชีวิตที่ถูกที่ควรแก่เขา ซึ่งการทำอย่างนั้นได้จำต้องหมั่นศึกษา ค้นคว้า และปฏิบัติธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก จริงๆ แล้ว สิ่งเหล่านี้มีค่ามากกว่า ข้าวปลาอาหารที่เขาตักบาตรให้มา

การบิณฑบาตเป็นเรื่องของการหาเลี้ยงชีพของพระภิกษุ ซึ่งได้มาโดยชอบดังกล่าวแล้วข้างต้น ไม่เฉพาะแต่อาหารเท่านั้น แม้สบง จีวร ยารักษาโรคต่างๆ หรือกุฎีที่อาศัย ก็ได้มาในลักษณะเดียวกัน คือ ได้มาโดยการขอแบบสมณะ

เกี่ยวกับการบิณฑบาตนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปฏิบัติพระองค์เป็นเยี่ยงอย่างที่ดีเยี่ยมแก่พระสาวก พระองค์ทรงบิณฑบาตไปด้วย โปรดเทศนาสั่งสอนชาวโลกไปพร้อมๆ กันด้วย การไปบิณฑบาตของพระองค์ คือ เทศนาสั่งสอนชาวโลกไปพร้อมๆ กันด้วย การไปบิณฑบาตของพระองค์ คือ การเข้าไปพบคนที่พระองค์ต้องการจะพบ เพื่อประทานพระธรรมเทศนาให้เขาได้บรรลุธรรม

เมื่อทรงรับอาราธนาไปฉันภัตตาหารที่บ้านใคร เสร็จแล้วพระพุทธองค์จะทรงแสดงธรรมเสมอ

7.2.2 กิจวัตรที่ 2 กวาดวัด

ความหมายของการกวาดวัด

เมื่อพระภิกษุกลับจากบิณฑบาต และฉันอาหารแล้ว สิ่งแรกที่พึงกระทำ คือ กวาดวัด กวาดตั้งแต่

ถนนหนทาง ศาลา ตลอดจนกุฏิ

กวาดวัดแล้วได้อะไร?

ก็ได้ความสะอาด เป็นพระภิกษุต้องฝึกตนให้เป็นผู้รักษาความสะอาดอย่างยั่งยืน

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามี 3 ประการด้วยกัน คือ ละความชั่วทุกชนิด ทำความดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้สะอาดผ่องใส

แต่การที่ใจจะผ่องใสได้ วัตถุภายนอกจะต้องผ่องใสก่อน พระภิกษุจึงต้องฝึกใจให้เริ่มพอใจความสะอาดตั้งแต่ต้น ต่อไปจึงจะสามารถฝึกใจให้สะอาดตามวัตถุภายนอกได้

ในวัด เราสามารถช่วยกันรักษาความสะอาดได้โดย ถ้ามีเศษกระดาษ เศษพลาสติก กระดาษเช็ดมือ ก้นบุหรี ตกอยู่ระหว่างทาง เมื่อเห็นทุกคนต้องไม่ปล่อยผ่านให้ช่วยกันเก็บ และถ้าเห็นอะไรกร้างไม่น่าดูให้ช่วยกันจัดการรักษาความสะอาด เมื่อวัตถุข้างนอกสะอาด ข้างในจึงจะสะอาดตาม

อานิสงส์ของการกวาดวัด

1. จิตใจย่อมผ่องใส ขณะกวาดใจจะตรึก นึกถึงความใส สะอาด ทำใจให้สงบ เป็นสมาธิ ไม่ซำก็จะบรรลุนิพพานไปตามลำดับ

2. ย่อมยังจิตใจของผู้ที่พบเห็น ให้เกิดความเลื่อมใสในพระศาสนา

3. แม้เทวดาก็อนุโมทนาด้วย เพราะเทวดาก็รักความสะอาด

4. ได้ชื่อว่า “สั่งสมบุญ ทำให้เกิดเป็นผู้มีผิวพรรณงาม” คือ คนที่ชอบความสะอาด ก็นึกถึงแต่ความสะอาด ผลจึงส่งออกมาถึงกายเนื้อหยาบๆ ทำให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธาในทางธรรม

5. ครั้นสิ้นชีวิตแล้ว ด้วยใจที่รักความสะอาด ย่อมน้อมนำไปเกิดในสวรรค์ได้

พระภิกษุรูปใดมีนิสัยชอบกวาดวัด รักความสะอาดอย่างนี้ แน่นนอนเรื่อง สบง จีวร ตลอดจนกุฏิของท่าน ก็ยิ่งสะอาด แล้วในที่สุดใจของท่านก็ย่อมสะอาด เป็นผลให้มีความคิดดี พูดดี และทำดี

7.2.3 กิจวัตรที่ 3 ปลงอาบัติ

ความหมายของการปลงอาบัติ

การปลงอาบัติ คือ การที่เมื่อพระภิกษุละเมิดพระวินัยหรือศีล แล้วสำนึกได้ จึงรีบมาเปิดเผยให้เพื่อนภิกษุด้วยกันรับรู้ และตั้งใจว่า ต่อไปจะพยายามสำรวมระวังไม่ทำผิดอีก

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระวินัย ห้ามพระภิกษุเก็บซ่อนความผิดของตน ทำผิดแล้วต้องรีบเปิดเผย เพื่อฝึกไม่ให้เป็นคนลวงโลก ถ้าทำผิดหนักจริงๆ ก็ต้องยอมตัดใจสึก เพราะแสดงว่า สติสัมปชัญญะ

ของเขาหย่อนเกินกว่าที่จะทำความดีในเพศสมณะ ถ้าผิดหนักแต่ยังไม่ถึงขนาดต้องสึกก็ต้องยอมประจาน
ตนต่อหน้าคณะสงฆ์ เพื่อขอรับโทษ แม้ถึงถูกกักบริเวณก็ต้องยอม

อานิสงส์ของการปลงอาบัติ

1. ทำให้ได้สำนึกความผิดเร็วขึ้น
2. ทำให้แก้ไขตัวเองได้ทันที่
3. ทำให้ไม่เป็นคนลวงโลก ไม่มีมารยา จิตใจพร้อมที่จะเปิดรับความดีอยู่ตลอดเวลา

7.2.4 กิจวัตรที่ 4 ทำวัตรสวดมนต์ และเจริญภาวนา

ในสมัยพุทธกาล พระภิกษุได้เข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งเช้า ทั้งเย็น เพื่อรับฟังพระโอวาท
ครั้งพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ก็ต้องพยายามให้อโวาทตนเอง โดยการทำวัตรสวดมนต์

ความหมายของวัตร ทำวัตร การสวดมนต์

วัตร แปลว่า สิ่งที่ต้องทำ

ทำวัตร หมายถึง การสวดบทสรรเสริญพระพุทธรูป พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ

ถ้าจะสวดให้ได้ผล ต้องทำความรู้สึกเหมือนกับเราได้เข้าเฝ้าเฉพาะพระพักตร์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ขณะที่สวดสรรเสริญพระคุณของท่าน ใจก็จะชุ่มชื่น เป็นบุญเป็นกุศล ความคิด คำพูด และการกระทำของเรา
จะไม่ชั่วร้ายไปในทางชั่ว มีแต่คิดดี พูดดี และทำดีตลอดไป

การทำวัตร นึกถึงคุณธรรมความดีต่างๆ ของพระรัตนตรัยเป็นประจำ ทำให้ใจของเราน้อมไปถึง
คุณความดี แล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เมื่อความเลื่อมใสศรัทธาเกิดมากขึ้น ในที่สุดใจของเราจะ
ตั้งมั่นในความดี และสามารถทำความดีไปได้ตลอด

การสวดมนต์ คือ การนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาท่องหรือสวดกัน ซึ่งล้วนถอดมาจาก
พระไตรปิฎก อันเป็นพระธรรมเทศนาของพระองค์ทั้งสิ้น เช่น บทพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ก็มาจาก
ปฐมเทศนาที่ทรงแสดงโปรดปัญจวัคคีย์ บทอาทิตยปริยายสูตร ก็มาจากพระธรรมเทศนาที่ทรงแสดงโปรดชฎิล
3 พี่น้อง และบริวาร จนละลัทธิของตนมาบวชในพระพุทธศาสนา ในที่สุดสำเร็จเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งหมด

การทำวัตรสวดมนต์ ควรทำทั้งเช้า-เย็น เป็นการย่ำศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยิ่งขึ้น ด้วย
เหตุนี้ในสมัยโบราณ ทั้งอุบาสก อุบาสิกา และพระภิกษุสงฆ์ต่างนิยมสวดมนต์กันมาก ดังนั้นเมื่อครั้งเสีย
กรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง แม้พม่าจะเผากรุงวอจาย พระไตรปิฎก และพระคัมภีร์ต่างๆ ถูกไฟไหม้ไป มาก
ต่อมาก แต่ท่านเหล่านั้นก็สามารถเขียนขึ้นใหม่ได้ เพราะทบทวนทุกตอนถูกบันทึกอยู่ในความจำของท่านหมด
เราจึงยังคงมีพระไตรปิฎกไว้ศึกษากันอยู่ ตราบเท่าทุกวันนี้

อานิสงส์ของการสวดมนต์ทำวัตร

1. ทำให้จิตใจผ่องใส ตั้งมั่นเป็นสมาธิ และชุ่มชื่นอยู่ตลอดเวลาที่สวด
2. ทำให้เกิดความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ
3. เป็นการรักษาประเพณี ทำให้เกิดขวัญ และกำลังใจ
4. เป็นการรักษาพระปริยัติธรรม คือ พระธรรมคำสั่งสอน ให้มั่นคงสืบไป
5. ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง แม้ที่สุดการสวดมนต์ยังเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้รักษาโรคติดต่อได้ เพราะเสียงสวดมนต์ในภาษาบาลีส่วนมากเป็นสระเสียงแท้ ซึ่งเปล่งออกมาจากศูนย์กลางกาย

ความหมายของการเจริญภาวนา

การเจริญภาวนา คือ การฝึกเจริญสมาธิ เพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกาย ผู้ฝึกภาวนามากๆ เข้า ทั้งสติและสมาธิจะดีขึ้น จิตใจจะละเอียดอ่อนชุ่มชื่น มีกำลังใจเพิ่มขึ้นตามลำดับ จิตที่ละเอียดอ่อน นุ่มนวลเป็นใจที่มีพลังไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่มากระทบ ไม่ว่าจะหนักหนาสาหัสปานใดก็ตาม

ใจของคนเรากล้าๆ กล้ามเนื้อ เวลาเราเคล็ด ขัด หรือยก กล้ามเนื้อจะแข็งเป็นลำก้อน แสดงว่ากล้ามเนื้อหมดแรงแล้ว

ส่วนกล้ามเนื้อที่ไม่เคล็ด ขัด หรือยก เป็นกล้ามเนื้อนิ่ม ทางวิทยาศาสตร์เรียกว่า มีความยืดหยุ่นสูง หนึ่งสติกหรือหนึ่งยาง ถ้ากระด้างๆ ไม่ได้ความ แต่ถ้านุ่มจะขยายตัวได้มาก นุ่มแหละมีพลังสูง

ใจคนก็เช่นกัน ยิ่งนุ่มนวลมากก็ยิ่งมีพลังมาก จะประกอบกิจการใดๆ ย่อมประสบแต่ผลสำเร็จ ส่วนใจที่กระด้าง กระทบนิดกระทบหน่อยก็โกรธ หนำซ้ำว่า หนำหงิก ใจชนิดนี้เป็นใจที่อ่อนกำลัง ย่อมประกอบกิจการใดๆ ให้สำเร็จได้โดยยาก

7.2.5 กิจวัตรที่ 5 พิจารณาปัจเจกชน

ความหมายของปัจเจกชน

ปัจเจกชน แปลว่า การเพ่งพิจารณาอย่างรอบคอบละเอียดลออ

คนที่จะเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลก และทางธรรม ต้องเป็นคนที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ชอบพิจารณาพิจารณา

ทำอย่างไรจะเป็นคนละเอียด?

พระลัมมะสัมพุทธเจ้าทรงแนะนำให้พระภิกษุ ฝึกพิจารณาปัจเจกชนทั้ง 4 คือ พิจารณาเรื่องการใช้สอยปัจจัย 4 ซึ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

เราอยู่ทางโลก ก็พิจารณาเช่นกัน แต่พิจารณาแบบชาวโลก เช่นเรื่องอาหาร ส่วนมากคำนึงถึงว่าอาหารชนิดนี้สกปรกหรือไม่ อร่อยหรือไม่ มีคุณค่าทางอาหาร มีโปรตีน คือ เนื้อ นม ไข่ มีแบ่งเท่านั้นเท่านั้น กินแล้วแข็งแรงดี ส่วนมากจะพิจารณาเพียงเท่านี้

ขั้นตอนการฝึกให้เป็นคนละเอียด

การพิจารณาเพื่อทำให้เราเป็นคนมีสติรอบคอบ มีความละเอียดลออ พระองค์ทรงให้พิจารณาถึง 3 ระยะด้วยกัน คือ

1. ให้มีสติ รู้ตัวในการรับ ไม่ให้รับสิ่งของด้วยอำนาจกิเลสจนทำให้เสียสมณสาธูป ต้องพิจารณาในการรับ เช่น เวลาออกบิณฑบาตก่อนบาตรแล้ว ก็ควรพอ หรือหลังเพล ใครเอาอาหารมาถวายก็ไม่รับของใดที่ไม่เป็นประโยชน์แก่การประพฤติธรรมก็อย่ารับ และไม่ควรสะสมบริวารเกินความจำเป็น
2. ให้พิจารณาในขณะที่บริโภคใช้สอย เช่น ฉันทอาหารด้วยสำนึกเพียงเพื่อจะให้มีเรี่ยวแรงปฏิบัติธรรมมิใช่เพื่อความสวยงามหรือเพื่อความอร่อยลิ้น ฯลฯ แม้สบง จีวร หรือกุฎีที่อาศัย ก็ถือหลักเดียวกัน
3. ให้พิจารณาหลังจากบริโภคใช้สอย เมื่อบริโภคใช้สอยจนมีเรี่ยวมีแรงแล้ว ได้เอาเรี่ยวแรงนั้นมาประพฤติปฏิบัติธรรมจริงๆ จังๆ หรือเปล่า ถ้าทำจริงๆ จังๆ ก็ไม่เสียเปล่า คู้มกับที่โยมถวายมา แต่ถ้ายังไม่ทำ แสดงว่ายังเป็นหนี้ผู้ถวายปัจจัยอยู่ หากพิจารณาสິงเหล่านี้อยู่เป็นประจำ จะทำให้สติสัมปชัญญะสมบูรณ์ขึ้น ต่อไปไม่ว่าจะทำอะไร จะอยู่ในความพินิจพิจารณาหมด

อานิสงส์ของการพิจารณาปัจเจกชน

ทำให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ รู้จักประมาณตน ไม่โลภจัด ยิ่งกว่านั้นถ้าฝึกมากๆ เข้า ทำให้รู้จักตนเองได้ดี และสามารถสังเกตนิสัยใจคอคนอื่นได้อีกด้วย

7.2.6. กิจวัตรที่ 6 อนุภาสกอุปัชฌาย์อาจารย์

ความหมายของการอนุภาสก

การอนุภาสก คือ การดูแลเอาใจใส่พระอาจารย์อย่างใกล้ชิด พระอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นผู้มีพระคุณ ท่านตั้งใจอบรมสั่งสอนเราโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย หรือเอือมระอา เราต้องตอบแทนพระคุณท่านด้วยการตามดูแลรับใช้ แม้เรื่องส่วนตัวของท่านก็ไม่เว้น ใครที่เคยทำแล้วย่อมเข้าใจว่าได้ประโยชน์มหาศาล

อานิสงส์ของการอนุภาสกอุปัชฌาย์อาจารย์

1. ทำลายมานะ ความถือตัวให้หมดไป และเพาะนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนเข้าแทนที่ ยิ่งถ้าเราเกิดในตระกูลสูง แต่ต้องตามรับใช้พระอาจารย์ ซึ่งมาจากครอบครัวสามัญชน ความถือตัวจะถูกกำจัดไปทันที

โบราณท่านอุปมา ความอ่อนนุ่มถ่อมตนเหมือนรวงข้าว ข้าวรวงไหนเมล็ดไหนโตสมบูรณ์เต็มที่ มีน้ำหนัก ข้าวรวงนั้นจะโน้มต่ำลง แต่ถ้ารวงไหนตั้งตรง ไร้น้ำหนัก แสดงว่า เมล็ดลีบ ไม่สมบูรณ์

คนที่มี ความอ่อนนุ่มถ่อมตนก็เช่นกัน ย่อมรองรับคุณความดีจากครูอาจารย์ได้เต็มที่ เพราะเป็นที่รักใคร่ของบุคคลทั่วไป ความรู้มีเพียงใดครูอาจารย์ก็พร้อมที่จะถ่ายทอดวิชาให้ และที่สำคัญ คือ ใจเราก็เปิดรอรับอยู่ตลอดเวลา

ส่วนคนที่ดื้อๆ ด้านๆ คิดว่าตัวเองวิเศษกว่าชาวบ้าน ใครๆ ก็ไม่ยอมถ่ายทอดวิชาให้

2. ความใกล้ชิดครูบาอาจารย์ ย่อมสามารถถ่ายทอดนิสัยใจคอที่ติงามจากท่านได้โดยง่าย ทำให้เป็นคนฉลาด มีไหวพริบ และจิตใจละเอียดอ่อนได้อย่างรวดเร็ว

การเข้าใกล้ผู้เฒ่า ครูบาอาจารย์ ซึ่งมีประสบการณ์ผ่านโลกมามากแล้ว จึงได้ประโยชน์อย่างนี้

7.2.7 กิจวัตรที่ 7 บริหารสิ่งของ และร่างกาย

ความหมายของการบริหารสิ่งของ

บริหาร ในทางศาสนา หมายถึง บำรุงรักษา เอาใจใส่ซ่อมแซม

การบริหารสิ่งของ คือ การดูแล เอาใจใส่ ปรับปรุงเครื่องใช้ไม้สอย ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ใน วัด ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย คงทนถาวรใช้ได้นานๆ เป็นการฝึกตัวเอง ให้รู้จักประหยัด ใช้ของทุกชิ้นอย่างคุ้มค่า

ของทุกอย่างที่มีอยู่ในวัด ไม่ว่าจะเป็นเสื้อสักผืน เข็มสักเล่ม หรือไม้กวาดสักอัน ล้วนเป็นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ญาติโยมเคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระองค์ จึงได้ถวายผ่านมาทางพระภิกษุสงฆ์ เราได้ใช้ของเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นทายาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยแท้

ยิ่งกว่านั้น ก่อนถวายเขาก็กวักขึ้นจบเหนือหัว อธิษฐานแล้วอธิษฐานอีก เราจึงควรระลึกอยู่เสมอว่า ใช้ของวัดก็คือ ของที่อยู่บนหัวของชาวบ้าน

ถ้าใช้ทิ้งๆ ขว้างๆ เสียหายเปล่า ย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ทำลายสมบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งก็คือทำลายพระพุทธศาสนานั้นเอง

ไม่เพียงแต่พระภิกษุสงฆ์เท่านั้น แม้แต่ผู้ที่มาวัด ก็ต้องช่วยกันดูแลรักษาสมบัติของพระศาสนาไว้ให้ดี นอกจากบริหารสิ่งของแล้ว ยังต้องบริหารร่างกายด้วย

ความหมายของการบริหารร่างกาย

การบริหารร่างกาย คือ การดูแลให้สุขภาพแข็งแรง อย่าปล่อยให้ทรุดโทรมเร็วกว่าที่ควร เพราะจะทำให้การปฏิบัติธรรมได้ผลไม่เต็มที่

ไม่เฉพาะพระภิกษุ แม้แต่คน พอเข้าวัดแล้ว ก็ปล่อยตามบุญตามกรรม ตั้งหน้าตั้งตาจะทำงานตามหน้าที่ ไม่ค่อยดูแลสุขภาพตัวเอง บางคนป่วยเป็นโรคกระเพาะ ไม่ไปรักษา จะใช้ธรรมโอสนั่งสมาธิให้หาย หายได้จริงถ้าใจนิ่ง ใจรวมเป็นหนึ่งได้ตลอด 24 ชั่วโมง แต่ถ้าไม่นานๆ ทำสักครั้งจะไม่สามารถหายจากโรคภัยได้

แต่ไม่ใช่เอาใจใส่ร่างกาย จนกระทั่งกลายเป็นคนเหยาเหยะ คือ ธรรมะก็ต้องปฏิบัติ สุขภาพร่างกายก็ต้องดูแล ควรออกกำลังกายบ้าง พระเองก็ต้องออกกำลังกาย แต่ก็ไม่ให้เกินพอดี จะออกแรงประเจิดประเจ้ออย่างฆราวาสก็ไม่สมควร

หลังจากนั่งสมาธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้านั่งต่อเนื่องกันนานๆ 3 ชั่วโมง 5 ชั่วโมง ควรเดินบ้าง อาจจะเดินกวาดวัด เดินจงกรม เวลาพระไปปักกลดหรืออยู่ตามเขา หลังจากนั่งสมาธิแล้ว ต้องหาโอกาสเดินขึ้นเขา ลูกโน้นลูกนี้ สักครั้งหรือหนึ่งชั่วโมง เพราะการนั่งนานๆ ลำไส้ไม่ค่อยได้ขยับตัว โอกาสท้องผูกมีมาก ต้องฝึกดูแลอริยาบถให้สม่ำเสมอ พอเราฝึกดูแลตัวเองได้ คนอื่นเราก็มองเขาออกหมดอีกเหมือนกัน

อานิสงส์ของการบริหารสิ่งของ และร่างกาย

1. ทำให้เป็นคนมีนิสัยประหยัด ฐานะ และประมาณงานออก
2. ทำให้เป็นคนกระฉับกระเฉง มีพละนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

7.2.8 กิจวัตรที่ 8 ขวนขวายเรียนธรรมวินัย

ความหมาย และนัยของธรรม

ธรรมะ มีความหมายแบ่งออกเป็น 2 นัย ดังนี้

นัยที่ 1 หมายถึงความดี ความถูกต้อง เช่น ความเมตตา กรุณา ความอดทน ไม่หงุดหงิด ใจน้อย เป็นต้น ล้วนเป็นธรรมะ

ธรรมะ จึงแปลว่า ความดีก็ได้ ความถูกต้องก็ได้ ธรรมชาติดีก็ได้ แล้วแต่กรณี

นัยที่ 2 หมายถึงคำสอนที่อยู่ในพระไตรปิฎก ว่าอะไรเป็นความดี อะไรเป็นความชั่ว ตลอดจนคุณลักษณะ ธรรมชาติต่างๆ ที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น

ความหมายของวินัย

วินัย คือ ข้อบังคับที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งกำหนดให้พระภิกษุทราบถึงข้ออนุญาตและข้อห้ามในพระศาสนา

วินัยของชาวบ้าน คือ ศีล 5 ข้อ

วินัยของสามเณร คือ ศีล 10 ข้อ

วินัยของพระภิกษุ คือ ศีล 227 ข้อ ซึ่งเป็นแม่บท นอกนั้นแยกเป็นรายละเอียดในการปฏิบัติออกไปได้อีกถึง 21,000 ข้อ

นักกีฬาต้องซ้อมวิ่งก่อนลงสนาม แต่สนามที่ซ้อมวิ่งกับสนามที่วิ่งจริงไม่เหมือนกัน สนามซ้อมวิ่งทำให้ชั้น ให้วิ่งลำบาก กล้ามเนื้อจะได้แข็งแรงเร็ว มีการยืดตัวเป็นพิเศษ ถึงเวลาวิ่งจริงๆ จะไปได้เร็ว

สติของคนก็เช่นกัน จะให้ก็ต้องฝึก ฝึกแบบนักกีฬา แต่แทนที่จะมีเป็นสนามวิ่ง ก็ใช้ศีล 227 ข้อ ซึ่งแตกเป็นรายละเอียดถึง 21,000 ข้อ เป็นบทฝึก ฝึกหนักเข้าๆ สติจะดี

วินัยจึงมีไว้เพื่อควบคุมพระภิกษุไม่ให้เหลวสติ ถ้ารักษาวินัยอย่างเคร่งครัดในสมณเพศเรื่อยไป ย่อมมีโอกาสสำเร็จเป็นพระอรหันต์โดยง่าย แต่ถึงจะสึกออกมา ก็ยังเป็นคนมีสติดี สามารถทำงานได้โดยไม่ผิดพลาด เพราะได้ฝึกสำรวจระวังมาก่อนนั่นเอง

ความหมายของธรรมวินัย

คำว่า “ธรรมวินัย” จึงหมายถึง คำสั่ง คำสอน ในพระไตรปิฎกทั้งหมด ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ

1. เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับ เรียกว่า วินัย ซึ่งต้องทำตามนั้น ถ้าไม่ทำก็เสียหาย
2. เป็นข้อเสนอแนะให้ทำความดีในรูปแบบต่างๆ เรียกว่า ธรรมะ ซึ่งใครทำย่อมได้ดี ใครไม่ทำก็ย่อมไม่ได้ดี

ในพระพุทธศาสนามีธรรมวินัยอยู่ 84,000 พระธรรมขันธ์ ซึ่งพระภิกษุต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ตัวอย่างเช่นการเทศน์สอนภาคทฤษฎี ภาษาทางพระเรียกว่า **ภาคปริยัติ** ถ้าเรียนแล้วลงมือปฏิบัติ เรียกว่า **ภาคปฏิบัติ**

บวชเป็นพระภิกษุทำไม ?

บวชเพื่อลงมือปฏิบัติ พอรู้ว่าอะไรดี ก็ลงมือปฏิบัติเริ่มตั้งแต่รักษาศีลหรือเมื่อรู้ภาคทฤษฎีว่า ขันติ คือ ความอดทน เป็นคุณความดีที่ตอนเป็นฆราวาสยังไม่สามารถทำตามได้ ครั้นบวชเป็นพระแล้วต้องทำให้ได้ พยายามอดทน พยายามงดเว้น รู้ว่าการให้อภัยเป็นสิ่งที่ดี อย่างน้อยๆ ก็หน้าไม่นัวคิ้วไม่ขมวด พอใครใคร่เข้า निकได้ก็รับให้อภัยเขา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นถ้าเราเข้าใจภาคทฤษฎีแล้วลงมือปฏิบัติต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต
อย่างนี้จึงจะเรียกว่า ขวนขวายเรียนธรรมวินัย

7.2.9 กิจวัตรที่ 9 เอาใจใส่ของสงฆ์ และกิจของสงฆ์

ความหมายคำว่า ของสงฆ์ กิจของสงฆ์ และการเอาใจใส่กิจกรรมของสงฆ์

ของสงฆ์ หมายถึง วัตถุ สถานที่ ตลอดจนสิทธิต่างๆ ที่สาธุชนถวายให้แก่พระศาสนา

พระภิกษุทั้งวัดต้องช่วยกันดูแลสมบัติของสงฆ์ มิฉะนั้นประชาชนจะไม่ช่วย ไม่นำมาถวายอีก ผล
สุดท้ายวัดในเมืองไทยจึงร้างกันเป็นจำนวนมาก เพราะสาเหตุเริ่มต้นมาจากพระภิกษุสงฆ์ไม่ช่วยกันดูแล
การช่วย กันดูแลนี้จะเพาะนิสัยที่ดีอย่างหนึ่ง คือ ชอบซ่อมแซม แล้วความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น

กิจของสงฆ์ หมายถึงงานของพระภิกษุหรือการทำสังฆกรรมต่างๆ เช่น การลงอุโบสถ ฟังสวด
ปาฏิโมกข์ทุกๆ กึ่งเดือน หรือการจัดงานต่างๆ ภายในวัด เป็นต้น

การเอาใจใส่กิจของสงฆ์ คือ ความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจต่างๆ ของสงฆ์

อานิสงส์ของการเอาใจใส่ของสงฆ์ และกิจของสงฆ์

ทำให้เป็นคนใจกว้าง ไม่นิ่งดูตาย แม้สึกออกไปแล้วก็มีคนนับหน้าถือตา มีพวกพ้องมาก

7.2.10 กิจวัตรที่ 10 ดำรงตนให้น่าไหว

ความหมายของผู้ที่น่านกราบไหว้

ผู้ที่น่านกราบไหว้คือ ผู้ที่หมั่นปรับปรุงตัวเอง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบวช คือ กำจัดกิเลสใน
ตัวให้หมดไป

กิเลสในตัวคนเรามีอยู่ 3 ตระกูลใหญ่ๆ คือ โลภะ โทสะ โมหะ

โลภะ คือ ความโลภ เห็นแก่ได้

โทสะ คือ ความโกรธ พยาบาท คิดทำลายล้างผลาญ

โมหะ คือ ความหลง ได้แก่ หลงตัวเอง หลงตระกูล และหลงผิดต่างๆ

ทำอย่างไรจึงจะกำจัดกิเลสให้หมดไปได้ ?

กิจวัตรข้อสุดท้ายนี้ มีเพื่อเน้นย้ำให้มีการปฏิบัติกิจวัตรทั้ง 9 ข้อแรกอย่างจริงจัง จะได้เป็น
พระภิกษุที่น่าเคารพ กราบไหว้ของสาธุชนทั่วไป

อานิสงส์ของการดำรงตนให้น่าไหว

เป็นผู้ที่มีแต่ความสุขเพราะได้เพาะนิสัยดีๆ แทนที่นิสัยเสียๆ ที่มีมาแต่เดิม และที่สำคัญคือได้ประพฤติตนให้บรรลุมรรคผลของการบวชอย่างแท้จริง

จากเนื้อหาที่เราได้ศึกษาทั้งหมดในบทนี้ คงทำให้เราเห็นแล้วว่า พระภิกษุสงฆ์ที่แท้จริงนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความเพียรอย่างยิ่ง เพราะงานของท่านนั้น เป็นงานที่ต้องรบกับกิเลส หากความเพียรมากเพียงใด กิเลสย่อมเบาบาง การสืบทอดรักษาพระพุทธศาสนา และการปลูกฝังอบรมสัมมาทิฐิ ให้ชาวโลกก็จะต้องเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปเท่านั้น

ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ เราก็ต้องสนับสนุนให้พระภิกษุท่านทำความเพียรรบกับกิเลสให้เต็มที่ พร้อมทั้งช่วยกันป้องกันระมัดระวังสิ่งที่จะเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ให้แก่ท่านด้วย นอกจากนี้ก็ควรหมั่นไปฟังธรรมจากท่าน และสนทนารธรรมกับท่าน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนสัมมาทิฐิให้แก่ตัวเราด้วย

ดังนั้น ในบทสุดท้ายของตำราเล่มนี้ เราจะไปศึกษาวิธีเตรียมตัวก่อนไปวัด และการปฏิบัติตนตามประเพณีในวัด เพื่อให้เราสามารถวางตัวได้ถูกต้องสมกับที่เป็นชาวพุทธ และที่สำคัญก็คือ ยังเป็นการแสดงความพร้อมของตัวเราในการมาวัดด้วยว่า เราจะสามารถรองรับบุญกุศลที่ได้ จากการมาทำบุญที่วัด และรองรับพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระภิกษุ เป็นผู้เทศน์สอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการทำงานประจำชีวิตเพื่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้าของเราต่อไป

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 7 ความสำคัญของพระภิกษุสงฆ์ จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 7 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 7
แล้วจึงศึกษาบทที่ 8 ต่อไป

บทที่ 8

ศัพท์สำคัญ ที่ชาวพุทธต้องรู้

บทที่ 8

ศัพท์สำคัญที่ชาวพุทธต้องรู้

8.1 ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย

- 8.1.1 พระรัตนตรัย คืออะไร
- 8.1.2 พระพุทธ คืออะไร
- 8.1.3 พระธรรม คืออะไร
- 8.1.4 พระสงฆ์ คืออะไร

8.2 ใจและอำนาจของกิเลส

- 8.2.1 ใจ คือ อะไร
- 8.2.2 กิเลส คืออะไร
- 8.2.3 ประเภทของกิเลส

8.3 บุญกิริยาวัตถุ 3

- 8.3.1 บุญ คืออะไร
- 8.3.2 อานุภาพของบุญ

แนวคิด

1. การที่จะศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจเรื่องความจริงของโลก และชีวิตที่อยู่ในระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจถึงสิ่งสำคัญเหล่านี้ คือ พระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใจ กิเลส บุญ บาปมี ว่าคืออะไร

2. เนื่องจากบุญ คือ เบื้องหลังความสุข และความสำเร็จต่างๆ ชาวพุทธจึงต้องสั่งสมบุญด้วย ทาน ศีล ภาวนา และต้องทำให้ถูกต้อง ถึงดี และพอดีด้วย จึงจะได้บุญมาก

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายได้ถึงเหตุผลที่ชาวพุทธยอมรับว่า พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกที่แท้จริงของสัตว์โลกได้
2. สามารถอธิบายลักษณะของใจที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ได้
3. สามารถอธิบายได้ถึงอำนาจของกิเลสที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลต่อใจของสัตว์โลกได้
4. สามารถอธิบายได้ถึงความสำคัญของบุญที่สัตว์โลกจำเป็นต้องสั่งสมไปตลอดชีวิตได้

บทที่ 8

ศัพท์สำคัญที่ชาวพุทธต้องรู้

ก่อนที่จะก้าวไปสู่การศึกษาเรื่องสำคัญต่างๆ ในพระพุทธศาสนาต่อไป ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมาเรียนรู้ความหมายของสิ่งสำคัญพื้นฐานที่ชาวพุทธต้องรู้ก่อน เพราะการศึกษาต่อไปข้างหน้าจะต้องพบเจอสิ่งสำคัญเหล่านี้อยู่มาก หากเข้าใจความหมายตั้งแต่ตอนเริ่มต้น ก็จะเป็นอุปการคุณอย่างมากในการศึกษาเรื่องราวความจริงของโลก และชีวิต ทั้งในแง่ทฤษฎี และแง่ปฏิบัติที่อยู่ในระดับบนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า

8.1 ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย

สำหรับพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้ว “**พระรัตนตรัย**” อันหมายถึงแก้วประเสริฐ 3 ดวง คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีคุณประโยชน์ต่อชีวิตอย่างอเนกอนันต์ ผู้ที่ถือเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของเขาจะมีการพัฒนาให้ห่างไกลจากปวงกิเลส ส่งผลให้คิดดี พูดดี ทำดี และมีชีวิตที่ดี ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นพระราชามหากษัตริย์ หรือเป็นเพียงยากจกเข็ญใจก็ตาม

“พระรัตนตรัย” ถือเป็นยอดแห่งความเคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนทุกคน

8.1.1 พระรัตนตรัย คืออะไร

ความหมาย

รัตนะ แปลว่า แก้วล้ำค่า เป็นของเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีลักษณะสวยงามมาก เป็นของหายาก จึงเป็นที่นิยมชมชอบของคนทั่วไป เช่น เพชร มรกต เป็นต้น

รัตนะ เป็นสำนวน หมายถึงสิ่งที่ประเสริฐ เพราะมีคุณค่า และคุณประโยชน์อย่างยิ่งอยู่ในตัว หากผู้ใดมี หรือครอบครองไว้ ผู้นั้นย่อมเกิดความปลาบปลื้มใจตลอดกาล เช่น ช้างแก้ว ม้าแก้ว ลูกแก้ว นางแก้ว เมืองแก้ว ฯลฯ หมายความว่า เป็น ช้างประเสริฐ ม้าประเสริฐ ลูกประเสริฐ ภรรยาประเสริฐ เมืองประเสริฐ

พระรัตนตรัย แปลว่า แก้วประเสริฐ 3 ดวง เป็นศัพท์เฉพาะ หมายถึงสิ่งเคารพนับถือสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เมื่อผู้ใดเคารพนับถือ และปฏิบัติตามด้วยความจริงใจแล้ว ย่อมสามารถยกใจผู้นั้นให้สูงขึ้น พ้นจากอำนาจของกิเลสความชั่วร้ายทั้งหลาย ทำให้คิดดี พูดดี ทำดี มีแต่ความสุข กลายเป็นบุคคลประเสริฐ นำความปลาบปลื้มใจมาให้ทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่นตลอดกาล

พระพุทธ คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จัดว่าเป็นรัตนะ เพราะเป็นบุคคลประเสริฐ เกิดขึ้นได้ยาก มิได้อุบัติในโลกบ่อยๆ ประกอบด้วยคุณความดีสูงสุด ไม่มีใครสามารถเทียบเทียมได้ พระคุณโดยย่อมีอยู่ 3 ประการ คือ

1) ทรงพระปัญญาคึกฉ่อน ได้แก่ ทรงมีความฉลาดรอบรู้อย่างยิ่งในธรรมทั้งปวง สามารถตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง

2) ทรงพระวิสุทธิคุณ ได้แก่ ทรงมีความบริสุทธิ์อย่างยิ่งทั้งทางกาย วาจา ใจ เพราะสิ้นกิเลสแล้ว พระองค์ไม่เคยทรงคิดร้าย พุตร้าย ทำร้ายใครเลยแม้แต่ผู้น้อย

3) ทรงพระมหากรุณาธิคุณ ได้แก่ ทรงมีน้ำพระทัยสงสารอย่างยิ่ง ตั้งพระทัยช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ผู้ใดถือพระองค์ว่าเป็นที่พึ่ง อาศัยพระองค์เป็นต้นแบบ หรือตัวอย่างในการประกอบคุณงามความดี ผู้นั้นย่อมสามารถหมดกิเลส และพ้นทุกข์ตาม ได้รับความปลาบปลื้มใจตลอดกาล

พระธรรม จัดว่าเป็นรัตนะ เพราะเป็นคำสอนอันประเสริฐของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่หาฟังได้ยาก ประกอบด้วยคุณความดีสูงสุดอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1) เป็นคำสอนที่เต็มไปด้วยความจริงที่เป็นแก่นสารมีเหตุผล ใครๆ ไม่สามารถโต้แย้งได้

2) เต็มไปด้วยความดี โดยเป็นสูตรสำเร็จสำหรับปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์ เป็นคำสอนที่มีระเบียบลุ่มลึกไปตามลำดับ เริ่มจากง่ายไปหายาก

3) สามารถคุ้มครองรักษาผู้ปฏิบัติธรรมไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่วได้จริง ตลอดจนสามารถนำความพ้นทุกข์ และความปลาบปลื้มใจมาให้เขาเหล่านั้นได้ตลอดกาล

พระสงฆ์ จัดว่าเป็นรัตนะ เพราะเป็นบุคคลประเสริฐหาได้ยาก ประกอบด้วยคุณความดีสูงสุด คือ

1) ท่านตั้งใจประพฤติปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดจนสามารถละกิเลส เป็นผู้บริสุทธิ์ ด้วยกาย วาจา ใจ พ้นทุกข์ได้จริงตามพระพุทธองค์

2) ท่านไม่นิ่งดูตาย ตั้งใจ และทุ่มเทสั่งสอนสิ่งที่เป็นความจริง ความถูกต้อง ความดี ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบให้แก่มหาชนโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นผลให้ผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามสามารถหมดกิเลส พ้นทุกข์ ได้รับความปลาบปลื้มใจตลอดกาลตามท่านอีกด้วย

พระรัตนตรัย มีนามที่ชาวพุทธนิยมใช้เรียกแทนอีก เช่น พระศรีรัตนตรัย พระไตรรัตน์ เป็นต้น

พุทธศาสนิกชน

ผู้ใดถือพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่ง คือ ยึดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่ระลึกถึงอยู่ตลอดเวลา เป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นประทีปส่องทางชีวิต ผู้นั้นเรียกว่า **พุทธศาสนิกชน** หรือเรียกสั้นๆ ว่า **ชาวพุทธ**

8.1.2 พระพุทธรูปคืออะไร

พระพุทธรูปมีหลายนัย

พระพุทธรูป แปลได้หลายนัย คือ

- 1) ผู้รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับชีวิต และโลกตามความเป็นจริงทุกประการ
- 2) ผู้ตื่นจากความมกมาย ไม่หลงติดอะไรอีก มีความตื่นตัวอยู่เสมอ
- 3) ผู้เบิกบาน อิ่มเอิบอยู่เสมอ เพราะมีใจเป็นอิสระ และบริสุทธิ์ผ่องใส

ฯลฯ

พระพุทธรูปแบ่งเป็น 2 ส่วน

พระพุทธรูป แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนรูปกาย และส่วนธรรมกาย

พระพุทธรูปในส่วนรูปกาย¹ เป็นกายที่ประกอบด้วยเลือดเนื้อเช่นเดียวกับมนุษย์ทั้งหลาย คือ หมายถึง เจ้าชายสิทธัตถะพระโอรสของกษัตริย์กรุงกบิลพัสดุ์ในอดีต พระองค์เสด็จออกผนวชบำเพ็ญเพียรทางจิตใจให้สะอาด จนในที่สุดได้ตรัสรู้วัย 4 ด้วยพระองค์เอง คือ รู้เห็นความจริงของชีวิตและโลกเอง สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงรู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เองก่อน แล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม พระพุทธรูปส่วนรูปกายนี้ บัดนี้ปรินิพพานไปแล้ว เหลือแต่พระบรมสารีริกธาตุไว้ให้เรากราบไหว้บูชาแทนพระองค์เท่านั้น

พระพุทธรูปในส่วนธรรมกาย² หมายถึง กายละเอียดซึ่งซ่อนอยู่ภายในรูปกายของพระสิทธัตถะ และของสรรพสัตว์ทั้งหลายในขณะมีชีวิต เป็นกายที่ประณีตมาก มีลักษณะคล้ายพระพุทธรูปแก้ว เกตุดอกบัวตูมใสบริสุทธิ์ยิ่งกว่ารัตนชาติ มีรัศมีแผ่ออกโดยรอบพระวรกาย สว่างไสวยิ่งกว่าดวงอาทิตย์หลายหมื่นหลายแสนเท่า³ เป็นกายที่พ้นจากอำนาจกิเลส ทำหน้าที่ตรัสรู้ธรรม พระพุทธรูปในส่วนธรรมกายนี้ เกิดขึ้นครั้งแรกในโลกเมื่อวันที่พระสิทธัตถะตรัสรู้ธรรมกายนี้เป็นรัตนะเป็นๆ และยังคงอยู่เป็นอมตะในพระนิพพาน⁴ ไม่ได้สูญสลายตามรูปกายไปด้วย

¹ สรุปความจาก มรดกธรรมของหลวงพ่อดอกบัว (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 348-349.

² สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกบัว (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 3.

³ สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกบัว (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 272-273.

⁴ สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกบัว (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 549-551.

นามอื่นที่ชาวพุทธนิยมเรียก

พระพุทธ มีพระนามอื่นที่ชาวพุทธนิยมเรียกแทนพระองค์อีกเช่น พระพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดา พระบรมครู พระผู้ชนะมาร ฯลฯ

พระพุทธ ทรงมีมหากรุณาต่อสัตว์โลก

พระพุทธ ได้ทรงพระมหากรุณาสั่งสอนความจริงเกี่ยวกับชีวิตและโลก ที่ทรงค้นพบอย่างละเอียดถี่ถ้วนให้แก่มหาชน โดยมีทรงเห็นแก่ความเห็นดีเห็นชอบ แต่อย่างใดตลอด 45 พรรษา คือ ตั้งแต่ตรัสรู้ จนกระทั่งปรินิพพาน เพื่อให้ชาวโลกรู้จักฝึกอบรม กาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์ สามารถเข้าถึงธรรมภายในตนเอง พ้นจากกิเลส กลายเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้พ้นทุกข์ ผู้พ้นโลก ตามพระองค์¹

ผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ จนกระทั่งกาย วาจา ใจ สงบ สามารถเข้าถึงธรรมภายในตนได้ ผู้นั้นชื่อว่า ได้เห็นพระพุทธเจ้า ถึงพระพุทธเจ้า มีพระพุทธเจ้าประทับอยู่ในตัว² มีพระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก สมควรจะได้รับขนานนามว่า เป็นชาวพุทธอย่างสมบูรณ์

8.1.3 พระธรรม คืออะไร

ความหมายของพระธรรม

ธรรม แปลว่า ทรงไว้ คือ

- 1) ทรงความจริงไว้
- 2) ทรงความดีไว้

ที่ว่า **ทรงความจริงไว้** นั้น เพราะธรรมเป็นกฎแห่งความจริงแน่นอนลงไปว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรผิด อะไรถูก อะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ ฯลฯ กฎแห่งความจริงดังกล่าวนี้ มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้ามาบังเกิดหรือไม่ก็ตาม เช่น ทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์ ทุกคนต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย เหล่านี้ล้วนเป็นธรรม คือ ความจริงประจำโลก แต่คนทั้งโลกไม่เห็น หรือเห็นแต่ไม่ได้นำมาคิด เตือนใจตนเองให้เลิกประมาท หรือคิดแต่คิดผิดๆ ไม่ถูกทาง

ที่ว่า **ทรงความดีไว้** เพราะธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติปฏิบัติไว้ไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ให้ได้รับแต่ความสุขสมหวังตลอดกาล เช่น การให้ทาน การมีเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน การไม่เอาเปรียบเบียดเบียนกัน ล้วนเป็นธรรม คือความดีด้วยกันทั้งนั้น

¹ สรุปลงความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดาวพิกุล (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 545.

² สรุปลงความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดาวพิกุล (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 469.

ธรรม จึงหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างบรรดาในโลก ทั้งที่เป็นรูปธรรม คือ **ธรรมชาติ** และนามธรรมคือ **กฎธรรมดาของธรรมชาติ**ในโลก

พระธรรม เป็นศัพท์เฉพาะ หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายตามธรรมชาติรวมทั้งวิธีทำความดีที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งพระองค์ตรัสรู้ หรือทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง แล้วทรงพระมหากรุณานำออกแสดงแก่ชาวโลกให้ทราบอย่างเปิดเผย ชัดเจน

พระธรรม จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่มุม แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจริงจัง เพื่อให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ และกิเลสได้อย่างแท้จริง

พระธรรมมีหลายแง่มุม

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีจำนวนทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ หรือแปดหมื่นสี่พันข้อ แต่เมื่อย่อลงแล้ว ในข้อปฏิบัติของบรรพชิต หรือนักบวชผู้มุ่งความหลุดพ้น คงมีเพียง 3 ข้อใหญ่ คือ **ศีล สมาธิ ปัญญา** ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ไตรสิกขา**

พระธรรม ประกอบด้วยคุณประโยชน์อย่างยิ่ง สามารถรักษาโรคทางใจของทุกๆ คนโดยไม่เลือกเพศ ชั้น วรรณะ เผ่าพันธุ์ โรคซึ่งเกิดจากใจถูกอำนาจกิเลสครอบงำ ย่อมถูกทำลายล้างให้หมดไปได้ด้วยพระธรรม เสมือนสรรพคุณของยาย่อมสามารถฆ่าทำลายเชื้อโรคได้ฉะนั้น

พระธรรม ไม่ว่าข้อใด เมื่อตั้งใจปฏิบัติตามอย่างถูกต้องบริบูรณ์ย่อมได้บุญ ส่งผลให้กาย วาจา ใจ สโลสะอาด สงบ สว่าง เกิดความรักถูก รักดี คิดถูก คิดดี รู้เท่าทันโลก เมื่อผู้ใดตั้งใจประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ย่อมน้อมนำผู้นั้นให้เข้าถึงธรรมภายในตน สามารถเห็นตนเอง เห็นชีวิต เห็นโลก ตามความเป็นจริง เป็นเหตุให้สามารถกำจัดกิเลส พ้นทุกข์ พ้นโลก ได้รับความสุขตามพระพุทธเจ้าได้¹

พระธรรม เปรียบเสมือนดวงประทีปส่องทางเดิน คือ ทำให้คนเดินถูกทางถึงจุดหมายได้สะดวก เปรียบเสมือนกระจกเงา คือ สะท้อนให้มองเห็นตนเองได้ชัดเจน และเปรียบเสมือนเพื่อนแท้ของใจ คือ คอยบอกทางบุญให้อยู่เสมอไม่ทอดทิ้ง

ผู้ใดมีพระธรรมเป็นแนวทางชีวิต ปฏิบัติตามแนวพระธรรมนั้นจนกระทั่งธรรมกายเกิดขึ้นในตน และเข้าถึงธรรมกายนั้นได้ ผู้นั้นจะไม่ตกต่ำในทุกฐานะ ทุกสภาวะ ประสบแต่ความสุขความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไปทั้งทางโลกและทางธรรม สมควรจะได้รับขนานนามว่าเป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง²

¹ สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำ (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 180-193.

² สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำ (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 139-140.

8.1.4. พระสงฆ์ คืออะไร

ความหมาย และหน้าที่

พระสงฆ์ หมายถึง หมู่พระภิกษุผู้เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เรียนรู้ พระธรรม แล้วปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกฝนตนเอง อย่างเคร่งครัด ดำเนินตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้

พระสงฆ์ ทำหน้าที่เป็นศาสนทายาท คือ เป็นตัวแทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการรักษามรดกของพระพุทธองค์ คือ พระธรรม แล้วนำออกเผยแผ่สั่งสอนให้ผู้อื่นรู้ตามสืบๆ กันมา โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ทำให้ผู้ที่เกิดมาภายหลังยังมีโอกาสพบพระพุทธศาสนาด้วย

ประเภทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) อริยสงฆ์ 2) สมมติสงฆ์

ประเภทอริยสงฆ์ เป็นพระสงฆ์แท้ๆ เป็นรัตนोद्यมสมบูรณ์แล้ว หมายถึง พระสงฆ์สาวกผู้ยอมเสียสละชีวิตเป็นพุทธบูชา ตั้งใจปฏิบัติธรรมตามแนวมรรคมีองค์ 8 ซึ่งย่อแล้วคงเหลือเพียง 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเคร่งครัด จนกระทั่ง กาย วาจา ใจ สงบเข้าถึง**ธรรมกาย**ในตน แล้วอาศัย**ธรรมกาย**นั้นพิจารณาสรรพสิ่งทั้งหลาย ให้รู้เห็นภาวะต่างๆ ตามความเป็นจริง ตรัสรู้อริยสัจ 4 **หมดกิเลส หมดทุกข์ เป็นผู้ประเสริฐตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** เช่น พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร พระอานนท์ เป็นต้น¹

ประเภทสมมติสงฆ์ คือ **พระสงฆ์สาวกผู้ยังไม่หมดกิเลส** แต่กำลังศึกษาพระธรรม ปฏิบัติธรรม พยายามเพียร เพื่อความหมดกิเลสเครื่องเศร้าหมองต่างๆ อยู่ ซึ่งได้แก่ พระสงฆ์ทั่วๆ ไปที่เราพบเห็น

พระสงฆ์ โดยเฉพาะประเภทอริยสงฆ์ได้ชื่อว่า

1) **เป็นผู้ปฏิบัติดี** ได้แก่ปฏิบัติธรรมไปตามทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วยมรรคมีองค์ 8 คือไม่ติ่งไม่หย่อนเกินไป จนกระทั่ง**ธรรมกาย**เกิดขึ้นในตัวและเข้าถึง**ธรรมกาย**นั้นถูกต้องตามหนทางที่พระพุทธเจ้าดำเนินมาก่อนแล้ว²

2) **เป็นผู้ปฏิบัติตรง** ได้แก่ปฏิบัติตรงตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไม่นอกธรรม ไม่นอกวินัย เช่นเดียวกับลูกที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่

3) **เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง** ได้แก่ปฏิบัติเพื่อบำรุงความหมดกิเลสอย่างเดียว ไม่สนใจยินดีต่อลาภสักการะชื่อเสียงใดๆ ทั้งสิ้น

4) **เป็นผู้ปฏิบัติชอบ** ได้แก่ปฏิบัติอบรมตนให้มีกิริยามารยาทงาม มีถ้อยคำงดงามดีเลิศ

¹ สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกปากน้ำ(พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 170-179.

² สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกปากน้ำ(พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 750-758.

พระสงฆ์ ผู้เป็นอริยสงฆ์ จึงเป็นแบบอย่างแท้จริงแห่งผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามพระพุทธเจ้าของชาวโลก เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะ เป็นแรงจูงใจให้ชาวโลกสนใจ และศึกษาพระธรรม ต้องการปฏิบัติธรรมเพื่อเข้าถึงธรรมกาย เป็นนาบุญของชาวโลก เป็นแหล่งปลูกฝังเผยแพร่วรรณคดีที่ยอดเยียมของชาวโลก เป็นสัญลักษณ์แห่งความดี ความบริสุทธิ์ และความสงบ

พระสงฆ์ ผู้เป็นอริยสงฆ์ แบ่งออกตามความสามารถในการละกิเลสได้ 4 ประเภท คือ

1) **พระโสดาบัน** ละกิเลสขั้นต่ำได้ ยังจะต้องเวียนเกิดในมนุษยโลก เพื่อทำความเพียรต่ออีกแต่ไม่เกิน 7 ชาติ จึงจะหมดกิเลสได้เด็ดขาด

2) **พระสกิทาคามี** ละกิเลสชั้นกลางได้ จะมาเกิดเพื่อทำความเพียรในมนุษยโลกอีกเพียงชาติเดียวก็จะหมดกิเลสเข้าพระนิพพาน

3) **พระอนาคามี** ละกิเลสชั้นสูงได้ เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็จะเลิกครองเรือน ตายไปแล้ว ย่อมไปเกิดในพรหมโลก ไม่กลับมาเกิดในมนุษยโลกนี้อีก จะทำความเพียรต่อและบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ที่พรหมโลกนั้น

4) **พระอรหันต์** ละกิเลสได้หมดเด็ดขาดทุกชนิด เมื่อสิ้นชีวิตแล้วธรรมกายก็เข้าสู่พระนิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

ผู้ใดตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมตามพระสงฆ์สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้นั้นย่อมประสบแต่ความดี ความบริสุทธิ์ ความสงบ และความเจริญรุ่งเรืองยิ่งๆ ขึ้นไป สมควรจะได้รับขนานนามว่าเป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง

8.2 ใจและอำนาจของกิเลส

8.2.1 ใจ คือ อะไร

ถ้าแยกตามลักษณะของธาตุที่ผสมอยู่ในตัวมนุษย์ ย่อมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่เป็นธาตุหยาบ เรียกว่า **กาย**
- ส่วนที่เป็นธาตุละเอียด เรียกว่า **ใจ**

กาย หรือร่างกาย คือ ส่วนของรูปร่างทั้งหมด เช่น เลือด เนื้อ กระดูก หัวใจ ปอด ตับ ฯลฯ ซึ่งสามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า ประกอบขึ้นด้วยธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศ มีประสาท 5 ชนิดสำหรับเป็นสื่อ คือ **ประสาทตา** ใช้ดู **ประสาทหู** ใช้ฟัง **ประสาทจมูก** ใช้ดม **ประสาทลิ้น** ใช้ลิ้มรส **ประสาทกาย** ใช้สัมผัส

หน้าที่ของใจ

ใจ คือ ธาตุกายสิทธิ์ชนิดหนึ่ง อาศัยอยู่ในกาย มีอำนาจรู้ได้ ทำหน้าที่ประสานงานกับประสาททั้ง 5 นั้น ด้วยการ

- 1) บังคับใช้ประสาททั้ง 5 (ประสาทตา หู จมูก ลิ้น กาย)
- 2) รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับประสาททั้ง 5 ด้วยอาการ 4 อย่าง คือ

เห็น ได้แก่รับภาพ รับเสียง รับกลิ่น รับรส รับโผฏฐัพพะ (สิ่งแตะต้องกาย) รับอารมณ์ที่กระทบผ่านมาทางประสาททั้ง 5 แล้ว **เปลี่ยนสิ่งที่มากระทบเหล่านั้นทั้งหมดให้เป็นภาพ**

จำ ได้แก่บันทึกภาพต่างๆ ที่เห็นผ่านมาแล้วนั้นไว้อย่างรวดเร็วเหมือนภาพที่ถูกบันทึกไว้ในฟิล์มภาพยนตร์ เพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลต่อไป

คิด ได้แก่ใคร่ครวญพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่จำได้แล้วนั้น ไปในทำนองว่า ดี ชั่ว ชอบ ชัง หรือเฉยๆ

รู้ ได้แก่ตัดสินใจเชื่อ หรือรับทราบถึงสภาพสิ่งต่างๆ (ที่มากระทบกับประสาททั้ง 5 ก่อนที่จะรับและจำได้) ว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

ลักษณะของใจ

ใจ ไม่ใช่หัวใจ เพราะหัวใจเป็นกล้ามเนื้อส่วนหนึ่งของกาย

ใจ อยู่ในลักษณะของพลังงาน จัดเป็นนามธรรม มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น แต่สามารถทำงานได้ด้วยการคิดอย่างคล่องแคล่วไปทีละเรื่อง และคิดไปได้ไกลๆ ตลอดจนสามารถบังคับควบคุมกายให้ทำกิจริยาอาการต่างๆ ได้ โดยมีฐานที่ตั้งถาวรอยู่ที่ศูนย์กลางกาย

ใจ มีธาตุรู้เป็นพื้นฐาน มีความละเอียดอ่อนไว ถ้าตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกายก็ผ่องใส มีอำนาจควบคุมตัวเองได้ แต่ถ้าเผลอสติปล่อยให้เคลื่อนที่ออกไปจากศูนย์กลางกายก็จะถูกกิเลสเข้ายึดครอง ยิ่งเคลื่อนออกไปไกลมากเท่าไรก็ถูกกิเลสบีบบังคับมากขึ้นเท่านั้น จึงหมดอิสระไม่เป็นตัวของตัวเอง ชุ่นมัวลง และหย่อนสมรรถภาพไปตามลำดับๆ การเห็น จำ คิด รู้ ก็คลาดเคลื่อนผิดไปจากความเป็นจริง เช่นเดียวกับคลื่นวิทยุ และโทรทัศน์ ยิ่งส่งจากสถานีไปไกลมากเท่าไร ก็จะถูกคลื่นในอากาศรบกวนมากยิ่งขึ้นเท่านั้น จึงเป็นผลให้พูดผิด ทำผิด ตามไปด้วย

ใจ มีเพื่อนช่วยทำหน้าที่คิดเรียกว่า เจตสิก คืออารมณ์ที่เกิดกับใจ ซึ่งมีทั้งดี และไม่ดี คือถ้ามีสติดี ใจก็ยังตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกาย และมีอารมณ์ดี ย่อมได้เพื่อนคิดที่ดี คือ **พระธรรม** ก็ชวนให้คิดแต่ในทางดี ในทางถูก ในทางเป็นธรรม แต่ถ้าเผลอสติปล่อยให้เคลื่อนจากศูนย์กลางกาย อารมณ์จะเริ่มไม่ดี ย่อมได้เพื่อนคิดที่เลวคือ **กิเลส** ก็จะคิดแต่ในทางที่ชั่ว ในทางผิด ไม่เป็นธรรม

ใจ แม้ขุนมัว อ่อนกำลัง หย่อนสมรรถภาพลงแล้ว หากฝึกน้อมย้อนกลับมาตั้งมั่นที่ศูนย์กลางกาย อีก และพยายามควบคุมสติไว้ไม่ปล่อย ย่อมสามารถกลับพองใส เข้มแข็ง มีกำลังมีอำนาจในการรู้ได้ใหม่ เหมือนดวงจันทร์เมื่อพ้นจากเมฆหมอกแล้ว ย่อมสามารถส่องโลกให้สว่างต่อไปได้ใหม่อีก ฉะนั้น

ใจ เมื่อคิดดีแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เจ้าของพุทธานุภาพทำตามไป แต่ถ้าใจคิดไม่ดี ย่อมเป็นเหตุให้เจ้าของ พุทธชั้ว ทำชั่วตามไป

ผู้ที่ฝึกใจให้ตั้งมั่นอยู่ที่ศูนย์กลางกายได้เป็นนิตย์ ย่อมเป็นผู้มีใจพองใส เข้มแข็ง มีความเห็นถูกต้อง ตามความเป็นจริง ก็เลยย่อมไม่สามารถยึดครองบังคับให้คิดไปตามอำนาจของมัน จะเป็นผู้ที่สามารถ ทำลายกิเลสให้หมดไปได้ เข้าถึงธรรมกายบรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยง่ายด้วย¹

8.2.2. กิเลส คืออะไร

สิ่งที่ทำอันตราย คอยรังควานให้กายลำบาก อ่อนแอ เจ็บป่วย เรียกว่า **โรค**

แต่สิ่งที่ทำอันตราย คอยรังควานให้ใจลำบาก อ่อนแอ เศร้าหมอง เรียกว่า **กิเลส**

ร่างกายที่แข็งแรง เมื่อถูกโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ย่อมชูกษัตริย์รุ่งโรย อ่อนล้า ฉันทะ ใจที่พองใส เมื่อถูกกิเลสครอบงำย่อมขุนมัวเศร้าหมอง หมดกำลัง ฉันทะ

กิเลส เป็นเพื่อนคิดที่เลวของใจ คอยจ้องเข้ามาตีสันทกับใจขณะที่ใจเปลอสติเคลื่อนออกจาก ศูนย์กลางกาย ยิ่งใจเคลื่อนออกไปมากเท่าไร ก็ตีสันทและครอบครองได้ง่ายมากขึ้นเท่านั้น เมื่อครอบครอง ใจได้แล้วก็พยายามวางอำนาจเหนือใจ บีบบังคับใจ ทำให้ใจขุนมัวหมดอิสรภาพ หมดสมรรถภาพ ไม่เป็นตัว ของตัวเอง บังคับบัญชา และควบคุมให้ใจคิดไปตามอารมณ์เท่านั้น

กิเลส ทำให้คนดีกลายเป็นคนชั่ว ทำให้คนใจดีกลายเป็นคนใจดำ ทำให้คนใจงามกลายเป็นคนใจง่าย ทำให้คนอ่อนโยนกลายเป็นคนหยาบกระด้าง ยิ่งกว่านั้นยังทำให้คนบังอาจทำความผิดทั้งๆ ที่รู้ ทำให้คน ไม่อาจทำความดีเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน

8.2.3. ประเภทของกิเลส

กิเลส มีอยู่หลายประเภท เช่นเดียวกับโรคต่างๆ ของร่างกายซึ่งมีอยู่มากมาย แต่ที่เป็นตัวการใหญ่ๆ มีอยู่ 3 ประเภท คือ

- 1) **ตระกูลโลภะ**
- 2) **ตระกูลโทสะ**
- 3) **ตระกูลโมหะ**

¹ สรุปความจากมรดกธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำ (พระมงคลเทพมุนี), (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2539), หน้า 704-711.

กิเลส ทุกตระกูลเมื่อเข้าครอบครองใจของผู้ใดได้แล้ว ย่อมทำให้ใจของผู้นั้นชุ่มมัวลงทันที การทำงานของใจทั้ง 4 ขั้นตอนก็วิปริตคลาดเคลื่อนไป คือ

- **เห็น** ไม่ตรงตามความเป็นจริง เหมือนภาพบนจอโทรทัศน์ที่ถูกคลื่นรบกวน
- **จำ** ผิดๆ ไขว้ๆ เขวๆ เลื่อนๆ ลางๆ สลับหน้าสลับหลังไม่ต่อเนื่องกัน
- **คิด** สับสนวุ่นวาย จากถูกกลายเป็นผิด ดีกลายเป็นชั่ว รักกลายเป็นชัง ตามข้อมูลที่จำมาผิดๆ เหล่านั้น
- **รู้** ปักใจเชื่อตามความคิดผิดๆ เหล่านั้น กลายเป็นคนใจวิปริต ใจบาป สามารถทำความชั่วได้โดยไม่รู้จักกลัว ไม่รู้จักอาย

กิเลส ทั้ง 3 ตระกูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ จึงเป็นต้นเหตุให้คนทำชั่วทุกอย่าง เป็นมูลเหตุแห่งบาปทุกชนิด ท่านจึงเรียกว่าอกุศลมูล เป็นสิ่งที่น่าเกลียด น่ากลัว ไม่น่าคบ เปรียบเสมือนยักษ์ 3 หัว ที่คอยจับมนุษย์กินทั้ง 3 ปาก

กิเลส หากผู้ใดปล่อยสติปล่อยใจให้ตกเป็นทาสของกิเลส ผู้นั้นจะถูกกิเลสบีบบังคับให้ คิด พูด ทำในสิ่งที่เลวทราม ชั่ว ต่ำ ไม่สมควร ไปตามอำนาจของมัน ย่อมประสบแต่ความทุกข์หนักเดือดร้อนทั้งทางกายทางใจตลอดเวลา ไม่ว่ากลางวัน กลางคืน ไม่ว่าเวลาหลับ เวลาตื่น ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน คือ

ทำให้เศร้าใจ ร้องไห้
ทำให้บ่นเพ้อรำพัน เหมือนคนบ้า
ทำให้ใจหิวโหย ไม่สบายใจ
ทำให้น้อยใจ เสียใจ
ทำให้คับแค้นใจ ตรอมใจ
ทำให้ประสบสิ่งที่เกลียดชัง ไม่ถูกใจ
ทำให้พลัดพรากจากสิ่งที่รักที่ชอบใจ อาลัย
ทำให้ผิดหวัง ไม่ได้ตามที่ต้องการ ฯลฯ

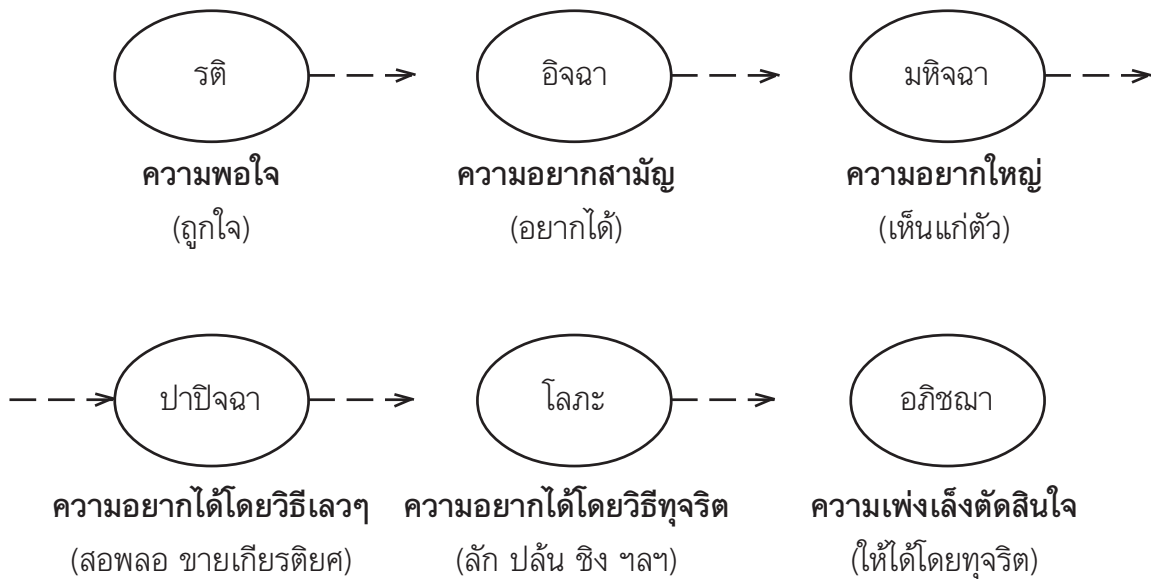
โลภะ คืออะไร

ทะเลไม่รู้อิ่มน้ำ ไฟไม่รู้อิ่มเชื้อ ฉันทิใด คนโลภย่อมไม่รู้อิ่มด้วยทรัพย์สินเงินทอง ฉันทิใด

โลภะ คือความอยากได้จนเกินพอดี ถึงกับคิดดิ้นรนจะทำการทุจริต เช่น ลัก ปล้น ฉก ชิง โกง ฯลฯ

(แต่ความอยากรับประทานอาหารยามหิว ความอยากห่มผ้ายามหนาว ความอยากดื่มน้ำ ยามกระหาย ความอยากมั่งมีศรีสุขยามสร้างเนื้อสร้างตัว ฯลฯ เป็นความอยากชนิดสามัญ เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ไม่จัดเป็นโลภะ เพราะยังไม่นำความเสียหายมาให้)

โลภะ มีมูลเหตุมาจากความพลอสติ ปล่อยใจให้เคลื่อนจากศูนย์กลางกายแล้วไปพอใจสิ่งหนึ่งที่ตนขาด หรือยังไม่พอ ทำให้ความอยากอย่างสามัญกำเริบขึ้นเรื่อยๆ จนเกินพอดี ดังต่อไปนี้

โลภะ ทำให้เกิดการดิ้นรนแสวงหาในทางผิดๆ ในเมื่ออยากได้ ทำให้เกิดความหวงแหนในเมื่อได้มาแล้ว และทำให้เกิดความเสียดายในเมื่อจำต้องเสียไป จึงนำทุกข์มาให้ทุกขณะ

โลภะ ทำให้คนเห็นแก่ตัว ใจหิวโหยหมดอายุ ไม่รู้จักคำว่าพอ และคำว่าพัก ทำให้คนช่วยเหลือคนอื่นด้วยความจริงใจโดยไม่หวังผลตอบแทนไม่ได้ และในที่สุดทำให้คนใจแคบ

โลภะ เกิดง่าย แต่หายช้า

ผู้มีโลภะเหมือนกับคนเดินทางไกลที่หลงทาง ยิ่งเดินยิ่งห่าง ช้าไม่รู้จุดหมายปลายทางว่าอยู่ที่ไหน ไกลอีกเท่าไร

ผู้มีโลภะเหมือนกับหมอน้ำทะเล ไม่รู้จักเต็ม ใจของเขาไม่รู้จักอิ่ม พร่องอยู่เป็นนิตย์ เมื่อได้อย่างต้องการแล้ว ก็ยังอยากได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หรืออยากได้สิ่งอื่นๆ ต่อไปอีก จึงต้องดิ้นรนแสวงหาตลอดไป จนกว่าจะหมดลมหายใจ บุคคลประเภทนี้แม้จะมีทรัพย์สมบัติมาก ก็ยังนับว่าเป็นคนจน **เขาจนเพราะไม่รู้จักพอ**

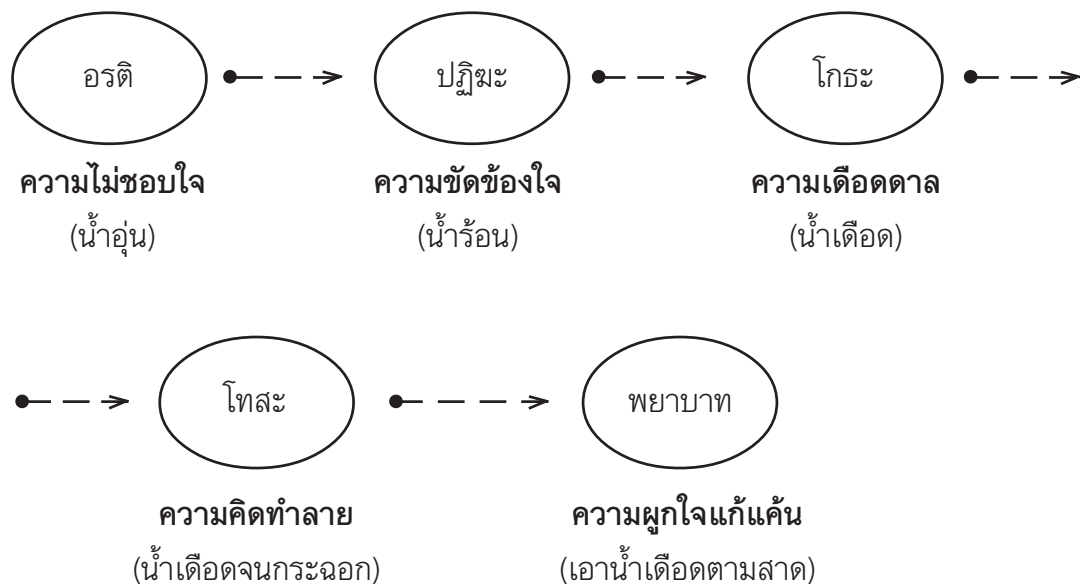
โทสะ คืออะไร

ไฟที่เกิดขึ้นจากหัวไม้ขีด ย่อมไหม้หัวไม้ขีดนั้นเองก่อน แล้วจึงลุกลามไหม้ก้านไม้ขีดตลอดจนสิ่งอื่นๆ ต่อไปจนกว่าจะหมดเชื้อ จึงดับไป ฉะนั้น

โทสะก็ฉันทันนั้น จะเกิดที่ใจ เพลิดเพลินใจให้ร้อนก่อน แล้วจึงลุกลามต่อไปจนกว่าจะหมดเชื้อ

โทสะ คืออาการที่ใจพลุ่งพล่านเดือดดาลเพราะถูกขัดใจอย่างกะทันหันด้วยสิ่งที่ไม่ชอบ แล้วคิดทำลายผู้ที่ทำให้ขัดใจนั้นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น คิดทำให้เจ็บใจ ให้อาย ให้เสียทรัพย์ ฯลฯ ให้ตายไปในที่สุด

โทสะ มีมูลเหตุมาจากความเฟลอสติ ปล่องให้ใจเคลื่อนออกจากศูนย์กลางกาย แล้วไปไม่ชอบใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรง ทำให้ความรู้สึกไม่ชอบใจนั้นกำเริบขึ้นอย่างกะทันหัน ซึ่งมีอาการพองแยกออกได้ตามลำดับต่อไปนี้

โทสะ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะทำลายสุขภาพทางกาย ทางจิต และสมรรถภาพของตนเองให้เสื่อมลง โดยเฉพาะระบบการย่อยอาหาร การหมุนเวียนของโลหิต และการหายใจจะติดขัดอย่างทันทีทันใด เหมือนถูกขัดขวาง

โทสะ ทำให้เป็นคนมักโกรธ มีอารมณ์ร้าย วู่วาม ควบคุมใจไม่ได้ กระทบไม่ได้ ทำให้ใจขุ่นมัวพลุ่งพล่านอยู่เสมอ

โทสะ เกิดง่ายแต่หายเร็ว วูบๆ วาบๆ เหมือนไฟไหม้ฟาง

ผู้มีโทสะจึงเสมือนคนมีโรคร้ายอยู่ในใจ ย่อมบั่นทอนทำลายทั้งจิตใจ ทั้งอายุ ทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนกำเริบเร็วได้ง่าย เช่น โรคความดันโลหิต โรคหัวใจ เป็นต้น

ผู้มีโทสะจึงเสมือนมีไฟลุมอยู่ในตัว ย่อมแผดเผาทำลายความดีภายในตัวให้หมดไปเรื่อยๆ แม้ความดีภายนอก ถึงใครจะให้ก็ไม่ยอมรับ

ผู้มีโทษจึงหมดเสน่ห์ ไม่น่าเข้าใกล้ หน้าตาบูดบึ้ง ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใสเบิกบานเหมือนคนทั่วไป มักขาดสติเฟลอล้วนอยู่เป็นนิตย์

โมหะ คืออะไร

คนถูกปิดตาไม่อาจมองเห็นสิ่งต่างๆ ฉันทใด คนถูกโมหะครอบคลุมใจย่อมไม่อาจตรองเห็นความจริงของโลก และของชีวิต ฉันทนั้น

โมหะ คือ อาการชั่วคราว ที่ใจหลงผิดคิดว่า สิ่งนี้เท่านั้นถูก สิ่งอื่นผิด สิ่งนี้ควร สิ่งนั้นไม่ควร ซึ่งตรงข้ามกับความเป็นจริงอันเป็นธรรมดาโลก เป็นอาการที่ใจไม่รู้ หรือไม่ยอมรับรู้คุณความดี ความถูกต้องของสิ่งใดๆ ในบางครั้งบางคราว (สำหรับความไม่รู้ หรือความเข้าใจผิดในเรื่องสามัญที่ไม่เกี่ยวกับความผิดชอบชั่วดี เช่น ความไม่รู้กฎหมาย ความไม่เข้าใจภูมิประเทศ ฯลฯ ไม่จัดว่าเป็นโมหะ เพราะไม่เป็นเหตุให้คนชั่ว ไม่เป็นเหตุให้คนตกนรก)

โมหะ เป็นเหมือนกับความมืดที่ปิดบังปัญญาไว้เป็นเหตุให้ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดีไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ ไม่รู้ว่าอะไรคือประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นเหตุให้ทำผิด พลาดผิด คิดผิดต่างๆ จนถึงขั้นมีความเห็นผิดกลายเป็นมิจฉาทิฐิได้

โมหะ มีมูลเหตุมาจากอวิชชา คือความไม่รู้เหตุผลอันแท้จริงของการเวียนว่ายตายเกิด เกิดจากความไม่รู้เท่าทัน และเกิดจากทิฐิมานะจัด

โมหะ เป็นเส้นขนานที่ใกล้ชิดกับปัญญา จนถึงบางครั้งมีคนหลงเข้าใจผิดว่า เป็นตัวปัญญาไปก็มี เช่น ความเข้าใจว่า ความรวยร้อมมีได้ด้วยการเล่นการพนัน หรือด้วยการฉ้อโกงที่ทำอย่างฉลาดรอบคอบ เป็นต้น

โมหะ ทำให้ชอบเสียง ชอบเดา เชื่อง่าย เชื่อโศกลาง เชื่อพรหมลิขิต ทำให้คนทะเลาะวิวาทกัน ทำให้กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว ทำให้กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว ทำให้เป็นคนงมงาย ไม่เป็นตัวของตัวเอง เอาอนาคตของตัวเองไปฝากไว้กับโศกลาง และดวงดาวต่างๆ

โมหะ ทำให้คนมีความรู้กลับใช้ความรู้ไปในทางที่ผิด ทำให้คนว่าง่าย กลายเป็นคนตื้อด้าน เอาแต่ใจตัวเอง มีมานะถือตัวจัด ทำให้คนหนักแน่นกลายเป็นคนใจรวนเร เจ้าเล่ห์ เนรคุณ ฯลฯ

ผู้มีโมหะจึงเหมือนคนตาบอดที่เดินหลงทาง โดยหลงเข้าใจผิดว่าเป็นทางถูกแล้ว แม้จะมีผู้ชี้ทางถูกให้ก็ไม่ยอมเชื่อยังอวดดีเดินต่อไป

8.3 บุญกิริยาวัตถุ 3

8.3.1. บุญ คืออะไร

โรคที่เกิดในกายสามารถกำจัดรักษาให้หายสิ้นได้ด้วย “ยา” ฉนั้นใด ก็เลสที่เกิดในใจ ย่อมสามารถกำจัดให้หมดสิ้นได้ด้วย “บุญ” ฉนั้น

บุญ แปลว่า สะอาด สว่าง ผ่องใส ความสุข ความดี

บุญ เป็นพลังงานชนิดหนึ่ง ซึ่งละเอียดประณีต และทรงพลังอย่างยิ่ง ไม่มีพลังงานชนิดใดๆ จะเทียบเทียมได้ เกิดจากการที่ใจมีสติไม่แล่นเตลิดไปนอกตัว เพราะจดจ่ออยู่ในพระธรรม จึงทำให้เลือกคิดเฉพาะสิ่งที่ดี ที่ถูก ที่ควร ที่เป็นประโยชน์ แล้วพูดดี ทำดี ตามที่คิดนั้น เป็นผลให้มีพลังงานบริสุทธิ์อย่างยิ่งชนิดหนึ่งเกิดขึ้นในใจ ซึ่งมีชื่อเรียกว่าบุญ ทำให้ใจมีคุณภาพดีขึ้น เจริญขึ้น คือสะอาดขึ้นๆ จนกระทั่งผ่องใสเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ สามารถเปล่งประกายสว่างออกมาได้รอบตัว พร้อมกันนั้น ความมีเหตุมีผล ความสุขสดชื่น ความเยือกเย็นสุขุม ความรอบคอบลึกซึ้ง ความเชื่อมั่นความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดดีๆ ก็เกิดตามมาโดยอัตโนมัติ

บุญ สามารถทำให้เกิดมีในตัวได้หลายวิธี

ในทางปฏิบัติ วิธีทำบุญมี 3 ระดับ¹ คือ

ระดับต้น เรียกว่า **ทาน**

ระดับกลาง เรียกว่า **ศีล**

ระดับสูง เรียกว่า **ภาวนา**

บุญ เป็นมิตรแท้ของใจ เมื่อใจเป็นบุญแล้วก็เป็นเหตุให้ตั้งใจทำความดีต่างๆ เพิ่มขึ้น มีสติเพิ่มขึ้น ใจตั้งมั่นที่ศูนย์กลางกายได้ง่าย และนานขึ้น ในที่สุดเมื่อใจหยุดนิ่ง ตั้งมั่นได้ถูกส่วน ก็เป็นเหตุให้เข้าถึงธรรมกาย สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้

บุญ เป็นเกราะป้องกันภัยให้ใจ คือ ป้องกันกิเลสความชั่วร้ายต่างๆ จากภายนอกมิให้รบกวน หรือเข้ายึดครองใจได้ ทำให้ปลอดภัยจากกิเลสเหล่านั้นๆ

บุญ มีอานุภาพมาก สามารถให้สมบัติต่างๆ แก่ผู้มีบุญและทำบุญเป็นปกติวิสัย คือ ให้ได้ทั้งมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และสมบัติอย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน

บุญ เป็นขุมทรัพย์ที่มั่นคง สามารถสะสมอยู่ในใจ และติดตามเจ้าของไปได้ทุกภพทุกชาติ ใครๆ ไม่สามารถลักขโมยได้ ไม่มีอะไรทำลายได้ และเป็นธาตุกายสิทธิ์ที่ทรงพลัง และสามารถอุทิศให้ผู้อื่นได้ตลอดเวลา โดยไม่มีหมดสิ้น ยิ่งให้ยิ่งได้เพิ่ม เหมือนวิชาความรู้ยิ่งถ่ายทอดยิ่งรอบรู้มากขึ้น

¹ สังคิณสูตร, ติ่มนิกาย ปาฏกวรรค, มก. เล่ม 16 ข้อ 227 หน้า 172.

บุญ ให้ผลง่าย และต่อเนื่องกันเป็นสาย แต่ต้องทำให้เป็น คือ ต้องทำให้ถูกวิธี ทำให้ถึง คือ มากพอ และทำให้พอดี คือ ทำอย่างรัดกุมพอเหมาะแก่ฐานะ จึงจะได้รับผลมากเต็มที่

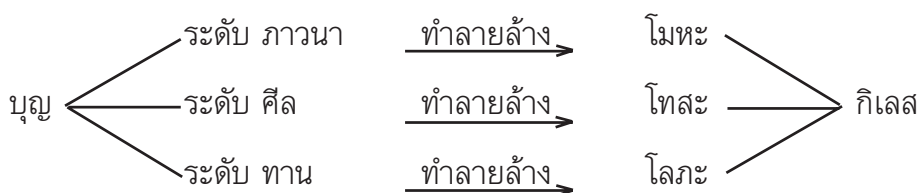
ผู้ใดต้องการมิตรที่ฉลาดเฉลียว และซื่อสัตย์ คอยติดตามช่วยเหลือในยามตกทุกข์ได้ยาก คอยสนับสนุนในยามเสวยสุขทั้งในภพนี้ และภพหน้าเหมือนเงาที่คอยติดตามตัวเองแล้ว ผู้นั้นต้องสะสมบุญเป็น พลังหล่อเลี้ยงให้มากเข้าไว้

8.3.2. อานุภาพของบุญ

โรคชนิดใดเกิดขึ้นในกาย ย่อมสามารถกำจัดทำลายรักษาให้หายไปได้ ด้วยยานุติที่เป็นปฏิปักษ์ กับโรคชนิดนั้น ในทำนองเดียวกันกิเลสชนิดใดเกิดขึ้นในใจก็สามารถกำจัดทำลายให้หมดสิ้นได้ด้วยบุญ ชนิดที่เป็นปฏิปักษ์กับกิเลสชนิดนั้น

การทำลายล้างกิเลสด้วยบุญ

เมื่อกิเลสที่คอยคุกคามใจมนุษย์มีอยู่ 3 ตระกูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ จึงจำเป็นต้องตั้งใจ ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อสร้างบุญขึ้นในใจให้มีกำลังเหนือกิเลสให้ครบทั้ง 3 ประการ คือ **ทาน ศีล ภาวนา** และคอยเสริมสร้างกำลังบุญเหล่านี้ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น จนสามารถ ทำลายล้างกิเลสให้หมดไปโดยเด็ดขาด ใจจึงจะปลอดภัยประสพสันติสุขได้อย่างแท้จริง

บุญ เมื่อทำลายล้างกิเลสลงไปได้มากเท่าไร ใจก็จะสะอาด สว่าง สงบ และเป็นสุขเพิ่มมากขึ้น เท่านั้น ในเวลาเดียวกัน ใจก็สะสมบุญนั้นๆ ไว้ได้ เช่นเดียวกับหม้อแบตเตอรี่สะสมไฟฟ้าไว้ในตัว หรือเหมือน เมล็ดมะม่วง เก็บราก ลำต้น กิ่ง ใบ ดอก ไร่ข้างในฉะนั้น ครั้นถึงภาวะที่เหมาะสม บุญก็แสดงอานุภาพออกมาให้ ปรากฏโดยช่วยเราตั้งแต่มก่อก่อนจะเกิดจากกรรมมารดา เกิดแล้วก็ตามช่วยประคับประคองให้เป็นสุขตลอดเวลา แม้ตายแล้วก็ไม่ทอดทิ้ง ยังติดตามป้องกันไม่ให้ตกไปในอบายภูมิ ถึงคราวจะเกิดใหม่ก็ติดตามไปช่วย อย่างนี้จนกว่าจะหมดกิเลสเด็ดขาดเข้าสู่พระนิพพาน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า “ในบรรดาสิ่งต่างๆ ที่อาจช่วยเราได้ ไม่ว่าในโลกนี้ หรือโลกไหนๆ ย่อมไม่มีอะไรจะวิเศษเท่าหรือยิ่งกว่าบุญ”

ตัวอย่างการที่บุญติดตามช่วยเรา

- 1) บุญ ช่วยเราให้ได้เกิดเป็นมนุษย์ในชาตินี้ ไม่ต้องไปเกิดอยู่ในสภาพสัตว์ดิรัจฉาน หรือสภาพเลวร้ายอื่นๆ ที่ทำให้ต้องทนทุกข์ทรมาน
 - 2) บุญ ช่วยเราให้เกิดมามีร่างกายสมประกอบ ไม่พิการพิการ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วนบริบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ภัยอันตราย ตลอดจนได้เพศบริสุทธิ์คือเป็นชายจริง หญิงแท้
 - 3) บุญ ช่วยเราให้เกิดเป็นคนรูปร่างสง่างาม ไม่อัปลักษณ์น่าเกลียด น่ากลัว แม้เสียงกึกโพงเราะจับใจผู้ฟัง
 - 4) บุญ ช่วยเราให้เกิดในตระกูลสูง มีชื่อเสียงดี
 - 5) บุญ ช่วยเราให้เกิดในตระกูลเป็นสัมมาทิฐิ เคารพยึดมั่นในพระพุทธศาสนา
 - 6) บุญ ช่วยเราให้เกิดในตระกูลร่ำรวย ไม่มีหนี้สิน ไม่ยากจนข้นแค้น
 - 7) บุญ ช่วยเราให้เกิดเป็นคนมีปัญญา เฉลียวฉลาด และเป็นสัมมาทิฐิ
 - 8) บุญ ช่วยเราให้เกิดเป็นคนมีอายุยืน ไม่ล้มหายตายจากไปตั้งแต่ยังเยาว์วัย เปิดโอกาสให้สร้างบุญใหม่ได้อีก
 - 9) บุญ ช่วยเราให้เกิดเป็นคนแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน
 - 10) บุญ ช่วยเราให้ไม่ต้องก่ำพว้า มีบิดา มารดา ประคบประหงมเลี้ยงดูอย่างดีมาตลอด
 - 11) บุญ ช่วยเราให้เกิดในยุคที่มีพระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลก ซึ่งเป็นสิ่งที่อุปบัติได้ยากยิ่ง ทำให้รู้บุญ รู้บาป มาตั้งแต่เล็ก
 - 12) บุญ ช่วยเราให้เกิดในประเทศที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึง จึงมีโอกาสศึกษา และปฏิบัติธรรม
 - 13) บุญ ช่วยเราให้เกิดในประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ทุรกันดาร
- ทั้ง 13 ประการนี้ เป็นอานุภาพของบุญเก่า ที่เราทำไว้ดีแล้วในอดีตชาติ ตามมาส่งผล สำหรับบุญใหม่ซึ่งทำไว้ในชาตินี้ และบุญเก่าที่ยังไม่หมดกำลัง ก็ร่วมกันช่วยเราทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตต่อไปอีกคือ
- 14) บุญ ช่วยเราให้ เป็นคนดี มีจิตใจสูง ระวังภัยความชั่ว ความบาป มุ่งแต่จะประกอบการบุญ การกุศลให้ยิ่งๆ ขึ้นไป
 - 15) บุญ ช่วยเราให้ เป็นผู้องอาจกล้ากล้าในทุกสถานที่ ไม่ประหวั่นพรั่นพรึงแม้ท่ามกลางศัตรู หรือสงคราม

16) บุญ ช่วยเราให้มีโชคลาภ ได้ทรัพย์สมบัติต่างๆ ในทางที่ชอบ ตามที่ต้องการทุกอย่างเสมอมา ไม่อดอยากยากจน ไม่ประสบกับสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด

17) บุญ ช่วยเราให้ได้ญาติดี เพื่อนดี มีบริวารซื่อสัตย์จงรักภักดี ต่างฝ่ายต่างมีคุณธรรม คอยยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกัน และกันไว้

18) บุญ ช่วยเราให้ได้ยศถาบรรดาศักดิ์ มีเกียรติยศชื่อเสียงเป็นใหญ่กว่าคนทั้งหลายไม่ต้องตก เป็นทาสใคร

19) บุญ ช่วยเราให้เป็นที่เคารพ นับถือ บูชา ของคนดีทั้งหลาย

20) บุญ ช่วยเรา และคนในชาติ ให้น้ำใจกลมเกลียวร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง และสามารถรักษาเอกราชของชาติไว้ได้

21) บุญ ช่วยเราให้เป็นคนไม่ประมาทสามารถบรรพชาอุปสมบท ประพฤติปฏิบัติธรรมสะสมบุญ ใหม่ได้เต็มที

22) บุญ ช่วยเราให้ได้รับความสุขสบาย ในขณะมีชีวิต และละโลกไปแล้วยังได้เกิดเป็นเทวดาบน สรวงสวรรค์

23) บุญ ช่วยเราให้เข้าถึงพระธรรมภายในตน แล้วปราบกิเลสให้หมดสิ้น พันทุกข์โดยเด็ดขาด เข้าสู่พระนิพพาน ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

ทำบุญอย่างไร จึงจะได้ผลมาก

บุญมี 3 ระดับ

บุญทั้ง 3 ระดับ คือ ทาน ศีล ภาวนา มีานิสงส์ไม่เท่ากัน และไม่เหมือนกัน ตามแต่ความยากง่ายในการปฏิบัติ

ทาน เป็นบุญระดับต้น เป็นความดีที่ทำได้ง่ายด้วยการเสียสละหยิบยื่นสิ่งของภายนอกตัวให้แก่ผู้อื่น ซึ่งโดยทั่วไปสามารถจะทำได้ทุกคน และทำได้บ่อยๆ

ศีล เป็นบุญระดับกลาง มีานิสงส์มากกว่าทาน เพราะทำได้ยากกว่าเป็นการฝึกหัด ภาวนา ว่าเป็นระเบียบ ให้อยู่ในกรอบอันดีงาม ซึ่งต้องฝึกความรู้สึกที่เคยชินมาก่อน

ภาวนา เป็นบุญระดับสูง มีานิสงส์มากกว่าบุญอย่างอื่น เพราะทำได้ยากอย่างยิ่ง เป็นการฝึกอบรมใจซึ่งควบคุมได้ยากให้อยู่ในอำนาจให้ถ่ายทอดการควบคุม เมื่อทำได้จึงเป็นยอดของการทำความดี และมีานิสงส์มาก

ทั้งทาน ศีล ภาวนา ต่างก็มีความสำคัญเท่าๆ กันเพราะเป็นอุปการะแก่กัน โดยทานเป็นเหตุให้สามารถรักษาศีลได้ง่าย และมั่นคงขึ้น ศีลเป็นเหตุให้ทานมีอานิสงส์มาก และเป็นเหตุให้ใจเป็นสมาธิตั้งมั่นได้เร็วขึ้น เท่ากับเป็นพื้นฐานของภาวนา ดังนั้นการทำบุญทุกครั้ง จึงควรทำให้ครบทุกชนิด ทั้งทาน ศีล ภาวนา และแต่ละชนิดต้องทำให้ถูกต้อง และทำให้ถึงดี ทำให้พอดีด้วย จึงจะได้บุญมาก

ทำให้ได้ 3 ดี จะได้บุญมาก

ทำให้ถูกต้อง คือ ทำให้ถูกต้องหลัก กฎวิธี กฎวัตถุประสงค์แห่งการทำบุญชนิดนั้นๆ เช่น ให้ทานก็ต้องเป็นทานเพื่อกำจัดโลภะจริงๆ รักษาศีลก็ต้องเป็นศีลเพื่อกำจัดโทสะและรักษาปกติวิสัยของมนุษย์จริงๆ เจริญภาวนาก็ต้องเป็นภาวนาเพื่อบรมใจให้หยุดนิ่งตรงศูนย์กลางกาย สามารถกำจัดโมหะได้จริง ฯลฯ

ทำให้ถึงดี คือ ตั้งใจทำให้มากถึงระดับที่สามารถกำจัดกิเลสชนิดนั้นๆ ได้จริง ไม่ทำอย่างเสียไม่ได้ ไม่ทำโดยขาดความเคารพ ไม่ทำๆ หยุดๆ เช่น ให้ทาน ก็ควรให้มากพอที่ผู้รับจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ และทำอย่างสม่ำเสมอ รักษาศีลก็ตั้งใจรักษาให้เคร่งครัดจริง ไม่หาเรื่องบิดพลิ้ว และรักษาอย่างสม่ำเสมอ ให้กาย วาจา สงบเสงี่ยมให้ได้ เจริญภาวนาก็ตั้งใจเจริญต่อเนื่องกันไปให้ถึงระดับที่ใจหยุดนิ่งเป็นสมาธิ เกิดความสว่างไสวขึ้นภายใน เข้าถึงธรรมกายได้จริงๆ ฯลฯ

ทำให้พอดี คือ ทำให้พอกับขอบเขตของบุญชนิดนั้น และเหมาะสมกับสถานภาพ กล่าวคือ ไม่มากเกินไปกำลังความสามารถของตนเอง อันอาจเป็นเหตุให้เดือดร้อนในภายหลัง เช่น ไม่กู้หนี้ยืมสินมาให้ทาน ถ้าทำงานหนักก็รักษาศีล 8 เฉพาะวันพระ และรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดทุกวัน แบ่งเวลาในการเจริญภาวนา ให้เหมาะสม อาจเป็นเวลาเช้ามืด 1 ชั่วโมง กลางคืน 1-2 ชั่วโมง กลางวันแล้วแต่โอกาสที่จะหาได้ แต่อย่าให้กระทบกระเทือนอาชีพ

ผู้มีปัญญา เมื่อทำบุญย่อมทำให้ครบทั้ง 3 ระดับ คือ ทำทั้งทาน ศีล และภาวนา ควบคู่กันไป แต่ละระดับก็ทำให้ถูกต้อง ทำให้ถึงดี และทำให้พอดี เช่นนี้ ย่อมได้ผลบุญมากอย่างแน่นอน

ทั้งหมดนี้ก็เป็นคำศัพท์สำคัญเบื้องต้นที่ชาวพุทธต้องรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาพระพุทธศาสนา ให้ลึกซึ้งต่อไป

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 8 ศัพท์สำคัญที่ชาวพุทธต้องรู้ จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 8 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 8
แล้วจึงศึกษาบทที่ 9 ต่อไป

บทที่ 9

การเตรียมตัว ก่อนไปวัด

บทที่ 9

การเตรียมตัวก่อนไปวัด

9.1 การเตรียมใจก่อนไปวัด

- 9.1.1 ความมุ่งหมายสำคัญของการไปวัด
- 9.1.2 การปฏิบัติตัวก่อนไปวัด

9.2 การแต่งกาย

- 9.2.1 การแต่งกายไปวัดมีหลัก 3 ประการ
- 9.2.2 การแต่งกายไปวัด
- 9.2.3 สิ่งที่ต้องพึงระลึกเสมอเมื่อไปวัด
- 9.2.4 อานิสงส์ของการแต่งกายสุทธขาว

9.3 การนำเด็กไปวัด

9.4 การปฏิบัติต่อพนักงานขับรถและผู้รับใช้

9.5 การจัดเตรียมภัตตาหารถวายพระภิกษุสงฆ์

9.6. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระภิกษุสงฆ์

- 9.6.1 ไทยธรรม คือ อะไร
- 9.6.2 ประเภทเครื่องไทยธรรมที่พระเถระถวายพระภิกษุสงฆ์ได้เฉพาะเข้าถึงเพียงเท่านั้น
- 9.6.3 ประเภทเครื่องไทยธรรมที่พระเถระถวายพระภิกษุสงฆ์ได้ตลอดเวลา

แนวคิด

1. ก่อนที่จะไปวัด เพื่อศึกษาธรรมะ ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการสั่งสมบุญให้ตนเอง และขจัดกิเลสให้หมดไปนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิธีปฏิบัติก่อนจะไปวัด ได้แก่ การเตรียมใจ การแต่งกาย ข้อควรระวังเมื่อนำเด็กไปด้วย การไม่ไปดูลูกกัน การถวายอาหาร และเครื่องไทยธรรม เพื่อให้ทราบข้อควรปฏิบัติ อันจะทำให้จิตใจของเรา และผู้อื่นมีความผ่องใส สามารถรองรับบุญได้มาก และป้องกันการกระทบกระทั่งกัน ซึ่งจะเป็นต้นเหตุให้ใจขุ่น จะรองรับบุญได้ไม่เต็มที่

วัตถุประสงค์

- 1. สามารถอธิบายเหตุผลของการไปวัด และรู้จักเตรียมตัวให้พร้อมเมื่อไปวัด

บทที่ 9

การเตรียมตัวก่อนไปวัด

9.1 การเตรียมใจก่อนไปวัด

9.1.1 ความมุ่งหมายสำคัญของการไปวัด

เราไปวัดเพื่อศึกษา และฝึกฝนอบรมตนเอง ให้สามารถกำจัดกิเลสออกให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่เนื่องจากกิเลสต่างๆ ได้หมักดองใจมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้ขัดเกลากายยาก หรือแม้ว่าออกแล้ว หากไม่ระมัดระวังให้ดี ก็อาจจะกลับเกิดขึ้นใหม่ได้อีกอย่างรวดเร็ว งานกำจัดกิเลสจึงเป็นงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องอาศัยกำลังใจอย่างมหาศาล ดังนั้นการเตรียมใจให้พร้อมก่อนไปวัดจึงเป็นสิ่งจำเป็น

9.1.2 การปฏิบัติตัวก่อนไปวัด

- จัดภารกิจที่จำเป็นให้เสร็จเรียบร้อย ถ้ายังไม่เรียบร้อยควรมอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทำแทน ขณะประกอบบุญใจจะได้ไม่เป็นกังวล
- สำนวมนใจน้อมระลึกถึงบุญกุศลที่เคยทำมาแล้วตลอดชีวิต เพื่อยังจิตใจให้เกิดปิติเบิกบานชุ่มชื้น ผ่องใส มีกำลังใจที่จะทำความดีเพิ่มขึ้น
- ก่อนเข้านอน กราบบูชาพระรัตนตรัยหน้าทีบูชาพระ สวดมนต์ทำวัตรเย็น จะสวดในใจหรือสวดดังๆ พร้อมกันทั้งครอบครัวได้ก็ยิ่งดี เป็นการเตรียมใจให้สะอาด เหมาะจะเป็นภาชนะรองรับบุญกุศลในวันรุ่งขึ้นได้เต็มที่
- ก่อนออกบ้านวางภารกิจทั้งหมด เพื่อไปเอาบุญให้เต็มที่ ตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไปวัดวันนี้ เพื่อเก็บเกี่ยวบุญกุศลให้เต็มที่ด้วยการ
 1. ให้ทาน เพื่อฆ่ากิเลส ประเภท โลภะ
 2. รักษาศีลและแผ่เมตตา เพื่อฆ่ากิเลสประเภท โทสะ
 3. เจริญภาวนา ให้เกิดปัญญา เพื่อฆ่ากิเลสประเภท โมหะจิตจะได้เหนียวนำไปอยู่ในกุศลธรรม ชุ่มชื้น แจ่มใส ในบุญกุศลตลอดวัน

ขณะเดินทางไปวัด ไม่ควรสนทนากันในเรื่องที่จะทำให้ใจขุ่นมัว เช่น เรื่องโจรผู้ร้าย ของแพง ไฟไหม้ น้ำท่วม ชู้สาว การเมือง ฯลฯ แต่ควรกำหนดใจระลึกถึงเรื่องบุญกุศล เช่น ผลของการแผ่เมตตา ผลของการเจริญภาวนา ว่ามีอย่างไรบ้าง และตนได้สร้างบุญกุศลเหล่านี้มานาน้อยเพียงใดแล้ว ฯลฯ

9.2 การแต่งกาย

9.2.1 การแต่งกายไปวัดมีหลัก 3 ประการ

ปกติการแต่งกายออกนอกบ้านของสุภาพชน ย่อมคำนึงถึงเหตุผล 3 ประการต่อไปนี้ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และส่วนรวมคือ

ความสะอาด

ความสุภาพ

ความเหมาะสมกับงาน และสถานที่ที่จะไป

9.2.2 การแต่งกายไปวัด

- 1) เสื้อผ้า ควรเป็นสีขาวทั้งชุด หรืออย่างน้อยก็เสื้อสีขาวยกเว้นเครื่องแบบของข้าราชการ
- 2) เนื้อผ้า ไม่ควรโปร่งบาง ประณีตมาก หรือหรูหราราคาแพงเกินไป
- 3) การตัดเย็บควรให้หลวมพอสมควร ไม่รัดรูป เพื่อสะดวกในการกราบไหว้พระ และนั่งสมาธิ ผู้หญิงไม่ควรนุ่งกระโปรงสั้น หรือผ่าหน้าผ่าหลัง ควรนำผ้าคลุมเข้าไปด้วย เพื่อใช้คลุมเข้าขณะนั่งพับเพียบหรือนั่งสมาธิ
- 4) ทรงผม ผู้ชายควรตัดให้สั้น ถ้าไว้ยาว ควรหวีให้เรียบร้อย ส่วนผู้หญิงอย่าแต่งผมประณีตเกินไป ผู้พบเห็นจะได้ไม่เกิดความคิดฟุ้งซ่าน
- 5) ไม่ควรใช้น้ำมันใส่ผม ถ้าจำเป็นต้องใช้ควรเป็นชนิดที่มีกลิ่นอ่อนที่สุด จะได้ไม่รบกวนผู้อื่น
- 6) น้ำหอม ควรเว้นเด็ดขาด
- 7) การแต่งหน้า เขียนคิ้ว ทาปาก ทาเล็บ ฯลฯ จนเกินงามไม่ควรกระทำ
- 8) เครื่องประดับราคาแพง เช่น แหวนเพชร นาฬิกาเรือนทอง หรือสร้อยทองคำเส้นโตๆ ฯลฯ ไม่ควรสวมใส่เด็ดขาด

9.2.3 สิ่งที่ต้องพึงระลึกเสมอเมื่อไปวัด

วัด - ไม่ใช่เวทีประกวดความงามหรือสถานที่พลอดรัก

วัด - ไม่ใช่สถานที่อวดความมั่งมี

วัด - ไม่ใช่สนามกีฬา

วัด - ไม่ใช่ตลาดขายสินค้า

วัด - ไม่ใช่โรงมหรสพ

วัด - เป็นสถานที่แสวงบุญ

ดังนั้น ก็เลิเดีที่พอจะกำจัดได้เอง ควรกำจัดทิ้งไว้นอกประตูวัดเสียก่อน

9.2.4 อานิสงส์ของการแต่งกายชุดขาว

- 1) ทำให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 2) ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการปฏิบัติธรรม
- 3) ทำให้เกิดความเสมอภาพแก่ชนทุกชั้น
- 4) ทำให้เกิดสติ มีความสำรวมระวังเพิ่มขึ้นไป
- 5) ทำให้ใจผ่องแผ้ว พร้อมที่จะเข้าถึงธรรม

9.3 การนำเด็กไปวัด

การนำเด็กเข้าวัดเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีแก่เด็กเพราะทำให้เด็กได้ใกล้ชิดพระศาสดาตั้งแต่ยังเยาว์

ข้อควรระวัง :

- อย่างนำเด็กอ่อนไปวัดโดยไม่จำเป็น เพราะเด็กอาจร้องไห้ หรือก่อความรำคาญต่างๆ ให้แก่ผู้อื่นได้
- เด็กที่ค่อนข้างซุกซน ชอบปีนป่าย ชอบวิ่งแกล่เพื่อน ถ้านำไปด้วยควรดูแลอย่างใกล้ชิด

9.4 การปฏิบัติต่อพนักงานขับรถ และผู้รับใช้

ชาวพุทธทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร ต่างมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาด้วยกัน ดังนั้นจึงต้องให้โอกาสแก่กันในการทำความดี แม้แต่พนักงานขับรถ และผู้รับใช้ ก็ควรให้มีส่วนร่วมในการบุญการกุศลด้วยทุกครั้ง อย่ากีดกันเป็นอันขาด

ข้อควรระวัง :

- ดูแลการแต่งกายของพนักงานขับรถและผู้รับใช้ของท่านให้เรียบร้อย
- อย่าเปิดวิทยุฟังในรถ ขณะที่พระกำลังเทศน์ สวดมนต์ หรือขณะที่ผู้อื่นกำลังประกอบศาสนกิจ
- อย่าใช้แตรรถ และเร่งเครื่องยนต์ในเขตวัด
- จอดรถให้เป็นระเบียบในบริเวณที่กำหนดไว้

9.5 การจัดเตรียมภัตตาหารถวายพระภิกษุสงฆ์

อาหารที่ควรแก่พระภิกษุสงฆ์ ได้แก่ อาหารที่เราใช้รับประทานโดยทั่วไป คือ ปรงขึ้นจากพืช ผัก ผลไม้ หรือเนื้อสัตว์ที่มีวางขายอยู่ในท้องตลาด ฯลฯ แต่ต้องไม่ใช่อาหารที่เป็นเดนทิ้งแล้ว

ข้อควรระวัง¹ :

- ยำนำอาหารต้องห้าม ไม่สมควรแก่สมณบริภคชนับตั้งแต่ต่อไปถวายพระภิกษุสงฆ์
 1. เนื้อมนุษย์
 2. เนื้อช้าง
 3. เนื้อม้า
 4. เนื้อสุนัข
 5. เนื้องู
 6. เนื้อราชสีห์ (สิงโต)
 7. เนื้อเสือโคร่ง
 8. เนื้อเสือเหลือง
 9. เนื้อเสือดาว
 10. เนื้อหมี
- ยำนำอาหารที่ปรุงจากเนื้อดิบๆ เลือดดิบๆ ไปถวายพระภิกษุสงฆ์ เช่น ปลาดิบ กุ้งดิบ ไก่ดิบ ฯลฯ จนกว่าจะทำให้สุกแล้วด้วยไฟ
- ยำนำอาหารที่ปรุงด้วยสุรา จนมีสี มีกลิ่น หรือมีรส ปรากฏให้รู้ได้ว่ามีสุราเจือปน ไปถวายพระภิกษุสงฆ์
- ยำนำเนื้อสัตว์ที่ฆ่าโดยจำเพาะเจาะจงเพื่อทำอาหารถวายแต่พระภิกษุสงฆ์ไปถวายเป็นอันขาด

9.6. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระภิกษุสงฆ์

9.6.1 ไทยธรรม คือ อะไร

ไทยธรรม คือ วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สมควรถวายพระภิกษุสงฆ์ เพื่อไว้บริโภคใช้สอยโดยไม่ขัดต่อพระวินัย ปกติหมายถึง ปัจจัย 4 กล่าวคือ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต 4 อย่าง ได้แก่

1. **จีวร** ใช้นุ่งห่ม เพื่อกันความหนาวร้อน และเหลือบุง ทั้งใช้ปกปิดสิ่งที่น่าละอายด้วย
2. **บิณฑบาต** ใช้บริโภค เพื่อบรรเทาความหิวกระหายให้มีกำลังพอที่จะประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป
3. **เสนาสนะ** ใช้อยู่อาศัย เพื่อป้องกันความหนาวร้อน และเหลือบุงตลอดจนความแปรปรวนของฤดูกาล ทั้งใช้เป็นที่พักผ่อนด้วย

4. **คิลานเภสัช** ใช้รักษาโรค เพื่อป้องกันรักษาทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นจากความเจ็บไข้มาเบียดเบียน

นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงสิ่งของที่นับเนื่องในปัจจัย 4 ด้วย ได้แก่

1. เครื่องนุ่งห่มทุกชนิดที่ทำจากผ้า มีสีสันไม่ฉูดฉาดบาดตาไม่หรุหร่า หรือมีราคาสูงเกินไป
2. อาหาร เครื่องขบฉัน ทั้งของหวาน ของคาว ตลอดจนเครื่องตีมานาชนิด ยกเว้นเครื่องทองของเมา เช่น สุรา เมรัย และยาเสพติดให้โทษทุกชนิด

¹ พระวินัยปิฎก มหาวรรค เภสัชขันธ์กะ, มก. เล่ม 7 ข้อ 94 หน้า 163-165.

3. เครื่องอุปกรณ์ที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นต่างๆ ได้แก่ ตู้ เตียง โต๊ะ เก้าอี้ ที่นอน เลื่อนหมอน มุ้ง พรม ดอกไม้ ภูบ่เทียน และปัจจัย (เงิน) รวมถึงเครื่องชำระร่างกาย และเครื่องนุ่งห่ม ให้สะอาดถูกสุขลักษณะ เช่น สบู่ถูตัว แปรงสีฟัน กระดาษเช็ดปาก ผงซักฟอก เป็นต้น

4. ยารักษาโรค และเครื่องบำบัดความป่วยไข้ทุกชนิดตลอดจนเภสัช 5 คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย (น้ำตาล)

9.6.2 ประเภทเครื่องไทยธรรมที่พระเณรถวายพระภิกษุสงฆ์ได้เฉพาะเข้าถึงเที่ยงเท่านั้น

พระวินัยพุทธบัญญัติห้ามพระภิกษุสงฆ์รับพระเคนเครื่องไทยธรรมประเภทอาหารทั้งหมด เมื่อเลยเที่ยงวันไปแล้ว หากได้นำไทยธรรมประเภทอาหารไปวัดหลังเที่ยงวัน และตั้งใจถวายพระภิกษุสงฆ์ ก็เพียงแต่แจ้งให้ท่านทราบ แล้วมอบสิ่งของเหล่านั้นไว้ให้ศิษย์ของท่านเก็บรักษา เพื่อจะได้นำถวายท่านในวันต่อไป เครื่องไทยธรรมเหล่านี้ได้แก่

1. อาหารสด มีอาหารคาวหวาน รวมทั้งผลไม้ทุกชนิด
2. อาหารแห้ง อาหารเลียบยงทุกชนิด เช่น ปลาเค็ม เนื้อเค็ม ข้าวสาร เกลือ น้ำตาล เป็นต้น
3. อาหารเครื่องกระป๋องทุกประเภท เช่น นม ผลไม้กระป๋อง เป็นต้น

9.6.3 ประเภทเครื่องไทยธรรมที่พระเณรถวายพระภิกษุสงฆ์ได้ตลอดเวลา

นอกจากเครื่องไทยธรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว เครื่องไทยธรรมประเภทอื่นๆ สามารถพระเณรถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ได้ตลอดเวลา ไม่มีกำหนดห้าม

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 9 การเตรียมตัวก่อนไปวัด จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 9 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 9

